

Biebrzański
Park Narodowy

Kronika Biebrzańskiego Parku Narodowego 2018 r.

Kronika Biebrzańskiego Parku Narodowego 2018 r.

Praca zbiorowa na podstawie materiałów opracowanych przez
Pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego.

Redakcja – Ewa Wiatr, Zespół Udostępniania BbPN
Recenzja – Andrzej Grygoruk, Dyrektor BbPN

Opracowanie graficzne, projekt i skład – Adam Kierzkowski
Zdjęcie na okładce: Artur Wiatr

Wydawca: Biebrzański Park Narodowy
Osowiec-Twierdza 2019
www.biebrza.org.pl

ISBN 378-83-60774-24-3

Spis treści

nr	Tytuł rozdziału	autor	str.
1.	Informacje wstępne		6
1.1.	Podstawowe informacje o BbPN		6
1.1.1	Podstawy prawne działania BbPN	Bogusława Siłakowska	6
1.1.2	Struktura, zatrudnienie pracowników i ruch kadrowy	Bogusława Siłakowska	6
1.1.3	Informacje o powierzchni Parku. Podział administracyjny	Adam Szarnecki	7
1.2.	Obszary objęte ochroną ścisłą, czynną i krajobrazową	Michał Fabiszewski	8
1.3.	Plan ochrony. Zadania ochronne	Helena Bartoszek	9
1.4.	Konwencje międzynarodowe i współpraca międzynarodowa		9
1.4.1.	Konwencja Ramsar	Ewa Wiatr	9
1.4.2.	Europarc Federation	Ewa Wiatr	10
1.4.3.	Natura 2000		10
1.4.3.1.	Obszar Natura 2000 PLB 200006 Ostoja Biebrzańska	Piotr Marczakiewicz	10
1.4.3.2.	Obszar Natura 2000 PLH 200008 Dolina Biebrzy	Helena Bartoszek	11
2.	Ochrona przyrody Parku		13
2.1.	Ochrona ekosystemów leśnych	Robert Acewicz	13
2.1.1.	Ochrona czynna ekosystemów leśnych	Robert Acewicz	13
2.1.2.	Pozyskanie drewna	Robert Acewicz	17
2.1.3.	Nadzór nad lasami prywatnymi	Robert Acewicz	19
2.2.	Ochrona ekosystemów nieleśnych	Urszula Biereźnoj-Bazille	20
2.2.1.	Dzierżawy na okres jednego roku	Marlena Bogdan	20
2.2.2.	Dzierżawy wieloletnie w roku 2018	Monika Jaszczyk	21
2.2.3.	Sprzedaż biomasy kosztem nabywcy z gruntów będących w władaniu BbPN	Marlena Bogdan	22
2.2.4.	Zabiegi ochronne własne	Agnieszka Henel	22
2.3.	Ochrona gatunkowa zwierząt		24
2.3.1.	Ośrodek Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego i Rehabilitacji Zwierząt	Artur Wiatr	24
2.3.2.	Zwierzęta łowne – ochrona, odszkodowania i odstrzały redukcyjne	Bogusław Zieliński, Teresa Kamińska	24
2.4.	Ochrona gatunkowa roślin	Agnieszka Henel, Magdalena Marczakiewicz	26
2.5.	Ochrona walorów krajobrazowych	Urszula Biereźnoj-Bazille	25
2.5.1.	Uzgodnienia inwestycji	Anna Piekarska	25
2.5.2.	Uzgodnienia i opiniowanie planów zagospodarowania przestrzennego	Anna Piekarska	29
2.5.3.	Działania w otulinie i nadzór nad obszarami Natura 2000. Opiniowanie i interwencje	Anna Piekarska	29
2.5.4.	Opiniowanie dok. legislacyjnych pod kątem wpływu na zasoby przyrodnicze BbPN	Anna Piekarska	29
2.5.5.	Usuwanie drzew i krzewów	Ewelina Rafałko	29
2.5.6.	Eliminowanie inwazyjnych gatunków obcych roślin	Agnieszka Henel	30
2.5.7.	Czynna ochrona krajobrazu	Magdalena Marczakiewicz	32
2.5.8.	Kształtowanie przestrzeni przyjaznej przyrodzie przy siedzibie BbPN	Agnieszka Henel	33

2.6.	Monitoring przyrodniczy		35
2.6.1.	Monitoring ornitologiczny	Łukasz Krajewski, Piotr Marczakiewicz; Krzysztof Henel	35
2.6.2.	Monitoring teriologiczny	Krzysztof Bach, Krzysztof Frąckiel	46
2.6.3.	Monitoring płazów i gadów. Czynna ochrona płazów	Krzysztof Bach	48
2.6.4.	Monitoring ichtiofauny, minogów i raków	Krzysztof Bach	49
2.6.5.	Monitoring malakologiczny	Karolina Tarka	50
2.6.6.	Monitoring entomofauny	Krzysztof Frąckiel	51
2.6.7.	Monitoring flory	Agnieszka Henel, Magdalena Marczakiewicz	53
2.6.8.	Monitoring siedlisk	Agnieszka Henel, Magdalena Marczakiewicz	57
2.6.9.	Monitoring ekosystemów wodnych	Karolina Tarka	66
2.6.9.1.	Fizykochemia	Karolina Tarka	66
2.6.9.2.	Biologia wód	Karolina Tarka	67
2.6.9.3.	Inwentaryzacja makrofitów	Agnieszka Henel, Karolina Tarka	69
2.7.	Hydrologia	Joanna Zawadzka	69
2.7.1.	Monitoring wód powierzchniowych	Joanna Zawadzka	70
2.7.2.	Monitoring wód podziemnych	Joanna Zawadzka	74
2.8.	Klimat. Opady	Joanna Zawadzka	90
3.	System informacji przestrzennej - System GIS BbPN	Michał Fabiszewski	92
4.	Projekty		92
4.1.	Projekt LIFE 15 NAT/PL/000728 „Ochrona bociana białego w dolinach rzecznych wschodniej Polski”	Łukasz Krajewski	92
4.2.	Projekt LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”	Anna Bojsza	94
4.3.	Projekt 337/2015/Wn-10/OP-re/D „Ochrona czynna ginącej populacji cietrzewia <i>Tetrao tetrix</i> w Biebrzańskim Parku Narodowym”	Krzysztof Henel	102
4.4.	Projekt LIFE 13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”	Adam Bernatowicz, Joanna Zawadzka, Włodzimierz Wróblewski	102
4.5.	Projekt „Przygotowanie planu ochrony BbPN” POIŚ, NFOŚiGW	Helena Bartoszek	107
4.6.	Projekt „Doposażenie i adaptacja bazy edukacyjnej BbPN”, UE POIŚ	Sylwia Korbut, Grzegorz Wroceński	108
4.7.	Projekt „Dziedzictwo przyrody motorem rozwoju turystyki ornitologicznej w regionie Dzikija i dolinie Biebrzy” LT-PL-1R-056 (2017-2018). UE Interreg V-A Litwa – Polska	Dział Edukacji	109
4.8.	Fundusz leśny. Projekt „Ochrona przyrody w BbPN poprzez rozwój lokalnej infrastruktury turystycznej oraz ukierunkowanie ruchu turystycznego w kompleksie leśnym Grzędy”	Grzegorz Wroceński	110
5.	Udostępnianie BbPN	Zdzisław Muczyński, Artur Łajewski, Grzegorz Wroceński, Jerzy Bachliński	111
5.1.	Zarządzenia w zakresie udostępniania Parku		111
5.2.	Infrastruktura turystyczna		112
5.3.	Analiza ruchu turystycznego		124
5.4.	Obsługa ruchu turystycznego		126
5.5.	Fotografowanie i filmowanie w celach zarobkowych i promocyjnych		126
5.6.	Wydarzenia turystyczne		127
5.7.	Udostępnianie wód BbPN do amatorskiego połowu ryb		127
5.8.	Udostępnianie wód BbPN do celów turystycznych		129

6.	Działalność edukacyjna	Bogdan Browarski,	131
6.1.	Zajęcia i wydarzenia edukacyjne	Piotr Tałałaj, Anna Maria	131
6.1.1.	Zajęcia realizowane w ramach oferty edukacyjnej	Satkiewicz, Beata Głębocka,	132
6.1.2.	Wydarzenia o charakterze promocyjno-edukacyjnym	Sylvia Korbut	141
6.1.2.1.	Biebrzańskie Targi Twórczości i Sztuki Ludowej „Sto Pomysłów dla Biebrzy”		142
6.1.2.2.	XVII Mistrzostwa w Koszeniu Bagiennych Łąk dla Przyrody „Biebrzańskie Sianokosy”		143
6.1.2.3.	„Wszechnica Biebrzańska”		143
6.2.	Udział Biebrzańskiego PN w zewnętrznych inicjatywach związanych z edukacją przyrodniczą		144
6.3.	Konkursy		146
6.4.	Wystawy i ekspozycje stałe oraz czasowe		147
6.4.1.	Ekspozycje stałe		147
6.4.2.	Wystawy czasowe		147
6.5.	Wydawnictwa BbPN		148
6.5.1.	„Biebrzańskie Wieści”		148
6.5.2.	„Nasza Biebrza”		148
6.5.3.	Publikacje wydane w 2018 roku		149
6.6.	Biblioteka BbPN		150
6.6.1.	Zbiory biblioteki BbPN		150
6.7.	Archiwum multimedialne		150
6.8.	Program edukacyjny „Junior Ranger”	Ewa Wiatr	151
7.	Szkolenia wewnętrzne prowadzone przez pracowników Parku	Krzysztof Bach	152
8.	Badania naukowe	Karolina Tarka	153
9.	Przyrodnicza bibliografia Kotliny Biebrzańskiej	Helena Bartoszek	156
10.	Ochrona przeciwpożarowa	Bogusław Zieliński	156
11.	Straż Parku – ochrona przed szkodnictwem, działania prewencyjne i inne	Kazimierz Kalinowski	159
12.	Finanse	Dział Finansowo- Księgowy	161
13.	Inwestycje i remonty	Tomasz Powałko	166
14.	Analiza stanu BHP	Małgorzata Roszko, Ewelina Lingo	167
15.	Ochrona mienia	Magdalena Chudek	167
16.	Zamówienia publiczne	Grzegorz Polkowski	167
17.	Przetargi na dzierżawę nieruchomości	Magdalena Chudek	168
18.	Rada Naukowa	Helena Bartoszek	168
19.	Wolontariat, staże oraz praktyki studenckie	Magdalena Chudek, Bogusława Siłakowska	168
20.	Szkolenia, warsztaty, konferencje, kursy	Bogusława Siłakowska	169
21.	Ochrona danych osobowych. Ochrona informacji niejawnych.	Bogusława Siłakowska	170
22.	Strony: Internet, Intranet	Bogusława Siłakowska	170
23.	Kontrola zarządcza	Iwona Wroceńska	172
24.	Jubileusz XXV-lecia BbPN	Andrzej Grygoruk Ewa Wiatr	173

1. Informacje wstępne

1.1. Podstawowe informacje o BbPN

1.1.1. Podstawy prawne działania BbPN

Bogusława Siłakowska,

Sekcja Ogólna

Biebrzański Park Narodowy działa na podstawie:

- Ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U.2016.2134 j.t. z późn. zm.)
- Rozporządzenia Rady Ministrów z 9 września 1993 r. w sprawie utworzenia Biebrzańskiego Parku Narodowego (Dz.U.1993.86.399),
- Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U.2013.885 j.t. z późn.zm.),
- Ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz.U. 2014.1502 j.t. z późn. zm.)
- Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U.2013.672 j.t. z późn.zm.),
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 28 marca 2003 r. w sprawie ustanowienia strefy ochronnej zwierząt łownych w otulinie Biebrzańskiego Parku Narodowego (Dz.U.2003.67.630),
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 marca 2013 r. w sprawie parków narodowych lub niektórych ich obszarów, gdzie za wstęp pobiera się opłaty (Dz.U.2013.400),
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U.2011.25.133),
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2004 r. w sprawie zakresu i trybu współpracy Straży Parku z Policją oraz zakresu działań Straży Parku podlegających kontroli Policji i sposobu sprawowania tej kontroli (Dz.U.2005.533),
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 4 marca 2014 r. w sprawie nadania Statutu Biebrzańskiemu Parkowi Narodowemu z siedzibą w Osowcu-Twierdzy (Dz.U.2014.1164 j.t.),
- Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 października 2012 r. w sprawie szczegółowego sposobu prowadzenia gospodarki finansowej parku narodowego (Dz.U.2012.1212),
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 lipca 2012 r. w sprawie przetargów oraz rokowań na rozporządzenie nieruchomościami przez parki narodowe (Dz.U. 2012.868),
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 10 grudnia 2004 r. w sprawie wzorów tablic (Dz.U.2004.268.2665),
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie centralnego rejestru form ochrony przyrody (Dz.U.2012.1080),

- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 10 lipca 2012 r. w sprawie organizacji i przeprowadzenia naboru na stanowisko dyrektora parku narodowego (Dz.U.2012.839),
- Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2004 r. w sprawie sposobu i trybu legitymowania, zatrzymywania i dokonywania kontroli przez funkcjonariuszy Straży Parku oraz sposobu i trybu legitymowania przez pracowników Służby Parków Krajobrazowych (Dz.U.2004.254.2536),
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 4 marca 2014 w sprawie Statutu Biebrzańskiego Parku Narodowego w Osowcu-Twierdzy,
- Zarządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 stycznia 2018 r. w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego,
- Zarządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 marca 2018 r. zmieniające zarządzenie w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego,
- Zarządzenia Ministra Środowiska z dnia 7 sierpnia 2018 r. zmieniające zarządzenie w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego (Dz. Urz. Min. Środ. poz. 46),
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 stycznia 2018 r. w sprawie wzoru legitymacji służbowej i wzorów umundurowania pracowników Służb Parków Narodowych oraz oznak służbowych dla poszczególnych stanowisk,
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 lutego 2018 r. (Dz. U. 2018 poz. 645) w sprawie szacowania szkód wyrządzonych przez niektóre gatunki zwierząt objęte ochroną gatunkową a także innych obowiązujących przepisów prawa.

1.1.2. Struktura, zatrudnienie pracowników i ruch kadrowy

Bogusława Siłakowska,
Sekcja Ogólna

Na dzień 31 grudnia 2018 r. zatrudnionych było 103 osoby, z czego 33 to kobiety a 70 to mężczyźni. W służbie parku pracuje 66 osób.

Biebrzańskim Parkiem Narodowym kieruje Dyrektor Andrzej Grygoruk, który na zasadzie jednoosobowego kierownictwa i odpowiedzialności:

- jest pracodawcą wszystkich pracowników Parku,
- zarządza i kieruje całokształtem działania Parku,
- reprezentuje Park na zewnątrz.

Zastępca Dyrektora: Mariusz Siłakowski

Strukturę Biebrzańskiego Parku Narodowego tworzą następujące komórki organizacyjne i samodzielne stanowiska pracy (wymienione w układzie alfabetycznym):

- Centrum Ochrony Przyrody (kieruje zastępca dyrektora), w którym wyodrębniono:
 - Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego (kierownik: Grzegorz Kwiatkowski);
 - Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych (kierownik: Urszula Biereźnoj-Bazille);
- Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych (kierownik: Artur Wiatr), w którym wyodrębniono:
 - Obręb Ochronny Basenu Dolnego (konserwator: Robert Kowalewski, siedziba w Osowcu-Twierdzy);
 - Obręb Ochronny Basenu Górnego (konserwator: Jan Bojsza, siedziba w Trzrzeczkach);
 - Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe (konserwator: Jerzy Rolnik, siedziba w Wólce Piasecznej);
 - Obręb Ochronny Basenu Środkowego Północ (konserwator: Andrzej Sikora, siedziba w Grzędach), w którym wyodrębniono:
 - Ośrodek Hodowli Zachowawczej Kownika Polskiego i Rehabilitacji Zwierząt;
- Dział Administracji (kierownik: Magdalena Chudek);
- Dział Edukacji i Udostępniania (kierownik: Cezary Werpachowski);
- Dział Finansowo-Księgowy (główny księgowy: Halina Kardasz);
- Dział Projektów
- Posterunek Straży Parku (komendant: Kazimierz Kalinowski);
- Samodzielne stanowiska: ds. Kontroli wewnętrznej, ds. Inwestycji i remontów, Główny specjalista ds. ochrony przyrody
- Sekcja Ogólna (kierownik: Bogusława Siłakowska)

Poziom wykształcenia pracowników

W Biebrzańskim Parku Narodowym jest zatrudnionych 66 osób z wyższym wykształceniem, w tym 6 osób z tytułem naukowym doktora, 28 osób ze średnim wykształceniem, 5 osób z zawodowym i 4 z podstawowym.

Ruch kadrowy

W 2018 roku zostały zatrudnione 2 osoby, z 4 osobami rozwiązano umowy o pracę.

1.1.3 Informacje o powierzchni Parku. Podział administracyjny. Stan posiadania.

Adam Szarnecki,
Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Biebrzański Park Narodowy położony jest w województwie podlaskim na terenie pięciu powiatów i czterestu gmin. Wokół Parku została utworzona otulina, która znajduje się na obszarze siedmiu powiatów i siedemnastu gmin.

TABELA 1. POWIERZCHNIA BBPN W ROZBICIU NA POWIATY I GMINY.

Nazwa powiatu/gminy	Powierzchnia BbPN [ha]	Powierzchnia otuliny [ha]
Powiat augustowski	7596	15033
Gm. Bargłów Kościelny	281	426
Gm. Lipsk	1756	5403
Gm. Sztabin	5559	9204
Powiat białostocki	-	4008
Gm. Tykocin	-	4008
Powiat grajewski	6615	13158
Gm. Grajewo	972	8656
Gm. Radziłów	4177	4165
Gm. Rajgród	1466	337
Powiat łomżyński	351	2377
Gm. Jedwabne	326	582
Gm. Wizna	25	1795
Powiat moniecki	39515	20830
Gm. Goniądz	21787	7809
Gm. Jaświły	1189	1907
Gm. Mońki	-	1109
Gm. Trzciannie	16539	10005
Powiat sokólski	5146	10788
Gm. Dąbrowa Białostocka	1843	4767
Gm. Nowy Dwór	171	1552
Gm. Suchowola	3132	4469
Powiat zambrowski	-	630
Gm. Rutki	-	630
Suma	59223	66824

Powierzchnia Biebrzańskiego Parku Narodowego wynosi 59 223 ha. Grunty będące we władaniu państwowej osoby prawnej – Biebrzańskiego Parku Narodowego stanowią ok. 60,0 % i mają powierzchnię ok. 35 510 ha.

Oprócz gruntów zlokalizowanych w granicach Parku, Biebrzański Park Narodowy dysponuje również gruntami zlokalizowanymi poza jego granicami, zakupionymi w związku z realizacją projektów: „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym Doliny Biebrzy - Etap I”, „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym Doliny Biebrzy - Etap II”, „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”, „Zabezpieczenie populacji orlika grubodziobego *Aquila clanga* w Polsce: opracowanie Krajowego Planu Ochrony oraz podstawowe działania ochronne”.

TABELA 2. WYKAZ POWIERZCHNI GRUNTÓW ADMINISTROWANYCH PRZEZ BBPN POZA GRANICAMI PARKU WG GMIN.

Gmina	Pow. w ha
Dąbrowa Białostocka	1,99
Goniądz	442,94
Goniądz Miasto	1,30
Grajewo	209,06
Jedwabne	1,00
Lipsk	161,86
Radziłów	8,50
Sztabin	20,96
Trzciannie	4,35
Powierzchnia ogółem	851,96

W celu ochrony cennych i zagrożonych siedlisk i gatunków Biebrzański Park Narodowy prowadzi wykup grun-

TABELA 3. STRUKTURA WŁASNOŚCI GRUNTÓW W BBPN WG KATEGORII UŻYTKOWANIA (STAN NA 31.12.2018 R.)

Kategoria użytkowania	Własność Skarbu Państwa			Inna własność		OGÓŁEM	%
	w zarządzie Parku	w innym zarządzie*	RAZEM	prywatna	pozostała		
Powierzchnia ogółem	35510,20	186,21	35696,41	21535,78	1990,81	59223,00	100,00
Grunty leśne	14219,64		14219,64	1783,70	114,66	16118,00	27,22
w tym niezalesione	3,73		3,73			3,73	0,01
Grunty rolne ogółem	3126,39		3126,39	11889,95	936,66	15953,00	26,94
w tym do zalesienia			0,00			0,00	0,00
Grunty orne	67,87		67,87	304,18	16,95	389,00	0,66
Łąki i pastwiska razem	3058,52		3058,52	11426,77	919,71	15405,00	26,01
Wody	875,37	40,37	915,74	2,43	23,83	942,00	1,59
Grunty zadrzewione i zakrzewione	255,79		255,79	513,63	20,58	790,00	1,33
Nieużytki	17024,60		17024,60	7346,05	590,35	24961,00	42,15
Tereny pozostałe	8,41	145,84	154,25	0,02	304,73	459,00	0,78

* PKP, Zarządy Dróg, Wojewódzkie Zarządy Melioracji i Urzędzeń Wodnych

tów na potrzeby realizacji zadań ochronnych i realizowanych projektów.

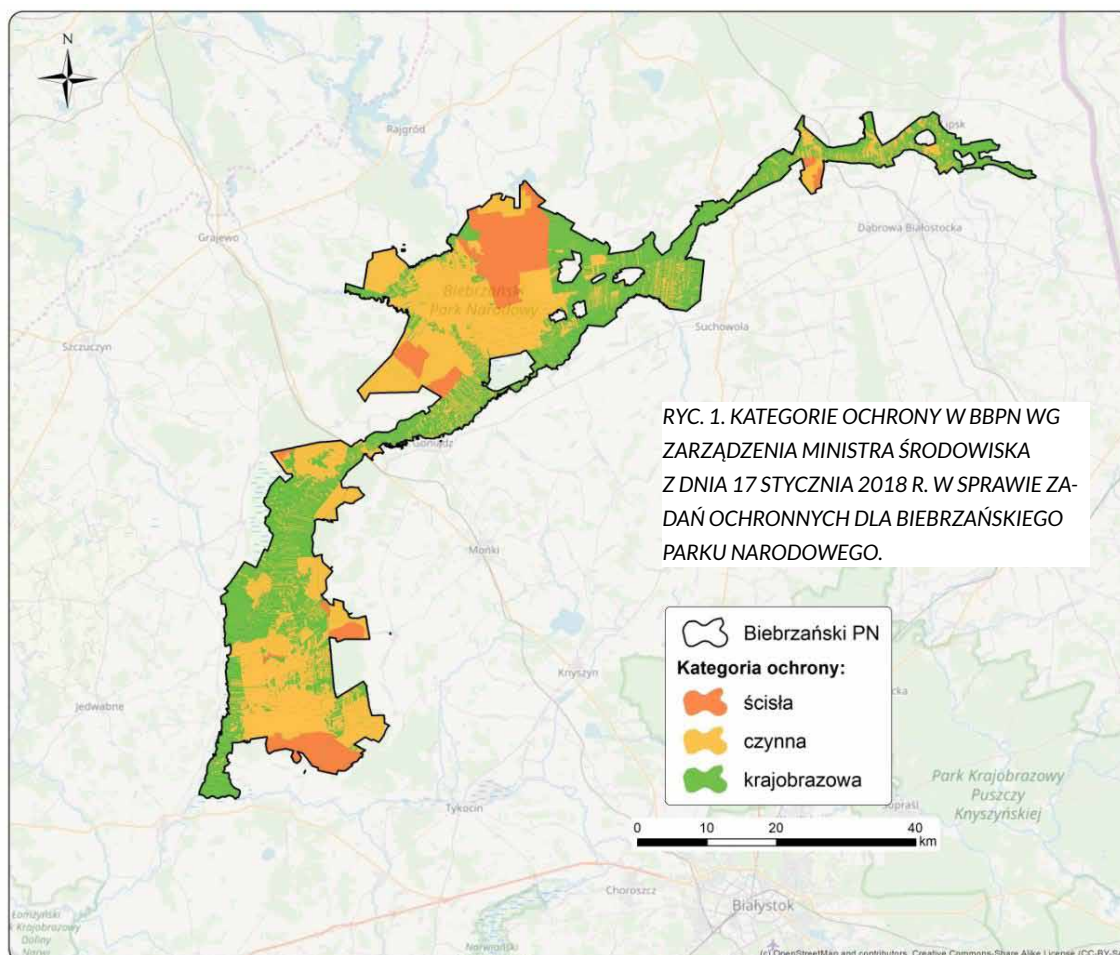
W roku 2018 Park zakupił:

- 45,7070 ha gruntów w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
 - 187,4202 ha gruntów w ramach przysługującego parkowi wykonania prawa pierwokupu,
 - 3,9500 ha gruntów w ramach przysługującego parkowi wykonania prawa pierwokupu – refundowanych ze środków funduszu leśnego,
 - 3,2831 ha gruntów ze środków własnych,
 - 1,1400 ha gruntów otrzymaliśmy w ramach darowizn.
- Łącznie w roku 2018 Park zakupił 241,5003 ha gruntów z czego 219,8033 ha w granicach BbPN.

1.2. Obszary objęte ochroną ścisłą, czynną i krajobrazową

Michał Fabiszewski,
Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Obszar Biebrzańskiego Parku Narodowego podzielony jest na trzy kategorie ochronne: ścisłą, czynną i krajobrazową. Lokalizację i powierzchnie tych obszarów określa Zarządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 stycznia 2018 r. w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego na lata 2018-20.

Ochrona ścisła charakteryzuje się całkowitym i trwałym zaniechaniem bezpośredniej ingerencji człowieka w stan ekosystemów, tworów i składników przyrody oraz w przebieg procesów przyrodniczych. W Parku ochronę ścisłą stanowią grunty o powierzchni 7 494 ha pozostające we władaniu BbPN.

Ochroną czynną objęte są grunty pozostające we władaniu BbPN o powierzchni 27 699 ha, na których w razie potrzeby prowadzi się zabiegi ochronne w celu przywrócenia naturalnego stanu ekosystemu i składników przyrody lub zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin, zwierząt i grzybów.

Pozostałe grunty BbPN oraz grunty innej własności, w tym prywatne, objęte są ochroną krajobrazową, na których dba się o zachowanie cech charakterystycznych krajobrazu doliny Biebrzy. W BbPN tą ochroną objęty jest obszar o powierzchni 24 030 ha.

1.3. Plan ochrony. Zadania ochronne

Helena Bartoszek,
główny specjalista ds. ochrony przyrody

W 2018 roku Biebrzański Park Narodowy nie posiadał planu ochrony Parku. Aktualnie Park realizuje projekt „Przygotowanie planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego”, którego celem jest przygotowanie projektu planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego, stanowiącego narzędzie do skutecznej ochrony jego przyrody, walorów krajobrazowych i wartości kulturowych (więcej informacji o projekcie w rozdziale 4.5).

Zadania ochronne w 2018 r. realizowane były w oparciu o Zarządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 stycznia 2018 r. w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego na lata 2018-2020 oraz Zarządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 marca 2018 r. i Zarządzenie Ministra Środowiska z dnia 7 sierpnia 2018 r. zmieniające zarządzenie w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego.

1.4. Konwencje międzynarodowe i współpraca międzynarodowa

1.4.1. Konwencja Ramsar

Ewa Wiatr, Zespół Udostępniania

Biebrzański Park Narodowy został wpisany na listę obszarów wodno-błotnych o znaczeniu międzynarodowym w 1995 r. pod numerem 756 i stanowi jak dotąd najrozleglejszy obszar Ramsar w Polsce. Ostoja Ramsarska pokrywa całe terytorium Biebrzańskiego Parku Narodowego (59,233.0 ha). Teren ten to przede wszystkim bezkresne torfowiska niskie o charakterze otwartym. Wielorakość siedlisk i dobry stan ich zachowania przekładają się na wysoką różnorodność gatunkową. Bogactwo

przyrodnicze ostoi wypływa z życiodajnej, meandrującej Biebrzy. Wiosenne rozlewiska stanowią miejsce żerowania i rozrodu wielu gatunków zwierząt, poczynając od drobnych bezkręgowców, a kończąc na ptakach i ssakach. Przede wszystkim południową część obszaru Ramsar (tzw. Basen Południowy Biebrzy) uznaje się za ptasie królestwo, gdzie bez problemu można spotkać wodniczkę (*Acrocephalus paludicola*), a w czasie jesiennych migracji kilkutyśne zgrupowania żurawi (*Grus grus*). Tereny te zasiedlają również inne ptaki istotne dla Europy: dubelt, derkacz, bocian czarny, trzmielojad, błotniak stawowy, błotniak łąkowy, orlik grubodzioby, orlik krzykliwy, cietrzew, kropiatka, zielonka, rybitwa czarna, puchacz, uszatka błotna, dzięcioł zielonosiwy, dzięcioł białoogrzioty i muchołówka mała. Awifauna to nie wszystkie atrakcje Biebrzy. Można tutaj spotkać inne cenne i rzadkie elementy flory i fauny, m.in. ponad 20 gatunków storczyków, z najliczniejszą populacją lipiennika (*Liparis loeselii*) w Polsce, czy też liczne rzesze motyli dziennych i nocnych z jedyną w Polsce, potwierdzoną, populacją wstęgówki bagiennej (*Catocala pacta*). Biebrza to także dom łosia (*Alces alces*). Populacja biebrzańska tego ssaka, jako jedyna, przetrwała okres powojenny.

Każdy z obszarów Ramsar posiada kartę informacyjną, tzw., RIS (Ramsar Information Sheet), która zawiera najważniejsze informacje dotyczące obszaru i jego ochrony. Zgodnie z zapisami Konwencji, karty RIS podlegają aktualizacji co 6 lat. Ostatnią aktualizację pracownicy BbPN wykonali w 2015 r. Wypełnianiem zobowiązań Konwencji w Polsce kieruje Krajowy Sekretariat Konwencji Ramsarskiej, sekretariat.ramsarska@gdos.gov.pl. Oficjalna strona internetowa Konwencji Ramsarskiej: <http://www.ramsar.org/>

W 2018 roku lista obszarów Ramsar w Polsce zwiększyła się z 13 do 18.

Obchody Światowego Dnia Mokrańców w 2018 r.

Dzień przyjęcia Konwencji Ramsarskiej – 02 lutego – jest obchodzony rokrocznie na całym świecie, jako Dzień Mokrańców. Obchody są kierowane do całego społeczeństwa, ich celem jest przypomnienie o roli mokrańców w życiu człowieka oraz o potrzebie ich ochrony.

W dniu 1 lutego br. Biebrzański Park Narodowy zorganizował otwartą wycieczkę terenową na ścieżkę edukacyjną „Grobla Honczarowska”, która zakończyła się ogniskiem.

Kolejnym wydarzeniem było spotkanie zorganizowane 2 lutego br. w Kawiarni & Bistro Zachodnia w Białymstoku. Uczestnicy wysłuchali niezwykle ciekawego wykładu dr Mateusza Grygoruka pt. „Czy warto wychodzić z bagien, w których tkwimy”. Na początku lutego Służby Terenowe zorganizowały Święto Mokrańców w Szkołach Podstawowych w Kroszowie oraz Tajnie Starym. Ostatnim wydarzeniem był udział pracowników BbPN ze stoiskiem edukacyjnym w obchodach Święta na Wydziale Biologii Uniwersytetu Warszawskiego.

1.4.2. Europarc Federation

Ewa Wiatr, Zespół Udostępniania

Federacja Europarc została założona w 1973 r. pod nazwą Europejska Federacja Parków Narodowych i Krajobrazowych. Europarc gromadzi przede wszystkim instytucje i organizacje odpowiedzialne za gospodarowanie na terenach chronionych Europy <http://www.europarc.org/who-we-are/>. Członkami Federacji są zarówno parki narodowe, parki krajobrazowe, rezerwaty biosfery, różnorodne agencje zajmujące się ochroną przyrody, instytucje naukowe, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia i osoby fizyczne. W ramach Federacji odbywa się wymiana doświadczeń i współpraca przy tworzeniu międzynarodowych projektów na rzecz ochrony przyrody i zachowania dziedzictwa przyrodniczo – kulturowego Europy oraz lobbowania na jej rzecz w Komisji Europejskiej w kwestiach prawnych i finansowych. Biebrzański Park Narodowy jest członkiem federacji od 2014 r. W tym samym roku, w ramach projektu Junior Ranger Programme rozpoczęła działalność pierwsza (i jedyna dotychczas) w Polsce grupa młodych wolontariuszy, którzy pod opieką pracowników Parku pomagają chronić lokalną przyrodę angażując się, m.in. w akcje usuwania gatunków inwazyjnych roślin, pomoc przy organizacji pikników ekologicznych, akcję ochrony płazów. (więcej w rozdz.6. Działalność edukacyjna)

1.4.3. Natura 2000

Archiwum BbPN

Głównym celem funkcjonowania Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uznaje się za cenne i zagrożone w skali Europy. Ochrona siedlisk naturalnych oraz dzikiej flory i fauny służy zachowaniu lub odtworzeniu różnorodności biologicznej Europy, co jest jednym z priorytetów działalności Unii Europejskiej.

Sieć Natura 2000 to również sposób na wypełnienie zobowiązań Unii Europejskiej, nałożonych przez Konwencję z Rio. Podstawę prawną funkcjonowania sieci Natura 2000 stanowią dwa akty prawne: Dyrektywa Rady 79/409/EWG z 2 kwietnia 1979 roku o ochronie dzikich ptaków - tzw. Dyrektywa Ptasia oraz Dyrektywa Rady 92/43/EWG z 21 maja 1992 roku o ochronie siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory - tzw. Dyrektywa Siedliskowa. Przewidują one stworzenie systemu obszarów, połączonych korytarzami ekologicznymi, tworzących razem spójną funkcjonalnie sieć ekologiczną. Tworzenie takiej sieci jest obowiązkiem każdego kraju członkowskiego UE

Polska wypełniając swoje zobowiązania z traktatu akcesyjnego do Unii Europejskiej uznała obszar Natura 2000 za jedną z prawnych form ochrony przyrody w Polsce (artykuł 6 obowiązującej ustawy o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 r.). Wyróżnia się dwa typy obszarów: - obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) - przedmiotem ochrony są występujące w nich populacje ptaków

z załącznika I oraz z załącznika II Dyrektywy Ptasiej, wraz z ich siedliskami;

- specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) - przedmiotem ochrony są siedliska przyrodnicze (ekosystemy) z załącznika I oraz populacje i siedliska roślin i zwierząt z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.

Obszary specjalnej ochrony ptaków i specjalne obszary ochrony siedlisk mogą pokrywać się ze sobą, jak również z innymi formami ochrony przyrody przewidzianymi ustawą (np. obejmować park narodowy lub jego część, rezerwat przyrody itd.), co ma właśnie miejsce w dolinie Biebrzy.

1.4.3.1. Obszar Natura 2000 Ostoja Biebrzańska PLB 200006

Piotr Marczakiewicz,

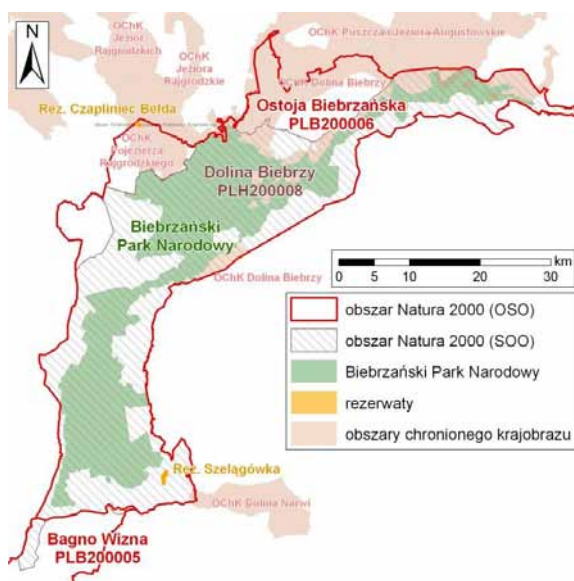
Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Dolina Biebrzy jest ostoją ptaków o znaczeniu globalnym. Znalazło to swój wyraz m.in. w wyznaczeniu tu obszaru specjalnej ochrony ptaków, który został nazwany Ostoja Biebrzańska. Propozycja włączenia doliny Biebrzy do sieci Natura 2000 pojawiła się już od początku prac nad tym systemem w Polsce (2001) i znalazła się w grupie pierwszych obszarów zgłoszonych przez rząd RP do akceptacji przez Komisję Europejską w kwietniu 2004 r. Obszar Natura 2000 Ostoja Biebrzańska wg danych z obowiązującego Standardowego Formularza Danych (aktualność grudzień 2014) obejmuje grunty o powierzchni 148 509,33 ha. Znacząca część (40%) obszaru znajduje się w granicach Biebrzańskiego Parku Narodowego. W południowej części znajduje się rezerwat Szelągówka, a w środkowej rezerwat Czaplinię Belda. 81% obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 Ostoja Biebrzańska pokrywa się z obszarem Natura 2000 PLH200008 Dolina Biebrzy. Część obszaru Ostoja Biebrzańska pokrywa się także z obszarami chronionego krajobrazu (OChK): Dolina Biebrzy, OChK Pojezierza Rajgrodzkiego, OChK Dolina Narwi oraz OChK Dolina Biebrzy (Ryc. 3).

Przedmiotami ochrony w Ostoi Biebrzańskiej są te gatunki, w przypadku których ostoja ma istotne znaczenie dla ich zachowania w skali kraju, tzn. liczebność ich populacji w ostoi wynosi co najmniej 0,5 % populacji krajowej. Dotyczy to następujących 40 gatunków ptaków: bąk *Botaurus stellaris*, bączek *Ixobrychus minutus*, czapla biała *Ardea alba*, bocian czarny *Ciconia nigra*, bocian biały *Ciconia ciconia*, trzmielojad *Pernis apivorus*, bielik *Haliaeetus albicilla*, gadożer *Circaetus gallicus*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, błotniak łąkowy *Circus pygargus*, orlik krzykliwy *Clanga pomarina*, orlik grubodzioby *Clanga clanga*, kropiatka *Porzana porzana*, zielonka *Porzana parva*, derkacz *Crex crex*, żuraw *Grus grus*, kszyc *Gallinago gallinago*, dubelt *Gallinago media*, rycyk *Limosa limosa*, kulik wielki *Numenius arquata*, krwawodziób *Tringa totanus*, rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*, rybitwa białowąsa *Chlidonias hybrida*, rybitwa czarna *Chlidonias niger*, rybitwa białoskrzydła *Chlidonias leucopterus*, puchacz *Bubo bubo*, uszatka błotna *Asio flammeus*, lelek

Caprimulgus europaeus, dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*, dzięcioł średni *Dendrocopos medius*, dzięcioł biało grzbieity *Dendrocopos leucotos*, podróżniczek *Luscinia svecica*, wodniczka *Acrocephalus paludicola*, muchotłówka mała *Ficedula parva*, cietrzew *Tetrao tetrix* oraz populacje wędrownie następujących gatunków: łabędź czarnodzioby *Cygnus bewickii* (*Cygnus columbianus*), gęś białoczelna *Anser albifrons*, świstun *Anas penelope*, rożeniec *Anas acuta*, batalion *Calidris pugnax*, żuraw *Grus grus* (populacja lęgowa i wędrowna). Ponieważ w przypadku żurawia przedmiotem ochrony są zarówno populacja lęgowa jak i wędrowna, dlatego przedmiotów ochrony w Ostoi Biebrzańskiej jest 41.

RYC. 3. OBSZARY NATURA 2000: OSTOJA BIEBRZAŃSKA ORAZ DOLINA BIEBRZY NA TLE INNYCH OBSZARÓW CHRONIONYCH.

1.4.3.2. Obszar Natura 2000 Dolina Biebrzy PLH 200008

Helena Bartoszuk,
główny specjalista ds. ochrony przyrody

Obszar Natura 2000 Dolina Biebrzy, o powierzchni 121 206,20 ha (wg danych z obowiązującego Standardowego Formularza Danych, aktualność grudzień 2014) obejmuje grunty położone na obszarze 7 powiatów i 18 gmin, w powiecie augustowskim w gminach: Bargłów Kościelny, Lipsk, Sztabin, w powiecie białostockim gminy: Tykocin, Zawady, w powiecie grajewskim w gminach: Grajewo, Radziłów, Rajgród, w powiecie łomżyńskim w gminach: Jedwabne, Wizna, w powiecie monieckim w gminach: Goniadz, Jaświły, Mońki, Trzcianne, w powiecie sokólskim w gminach: Nowy Dwór, Dąbrowa Białostocka, Suchowola, w powiecie zambrowskim w gminie Rutki. Obszar ten obejmuje grunty wchodzące w skład nadleśnictw: Augustów, Czarna Białostocka, Knyszyn, Łomża, Płaska i Rajgród.

Niemal połowa (49%) obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy PLH200008 znajduje się w granicach Biebrzańskie-

go Parku Narodowego (BbPN). W południowej części obszaru Natura 2000 znajduje się rezerwat Szelągówka. Prawie całość (99%) obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy pokrywa się z obszarem specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 PLB200006 Ostoja Biebrzańska, natomiast fragment na południu, z obszarem specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 PLB200005 Bagno Wizna. Część obszaru Natura 2000 pokrywa się także z obszarami chronionego krajobrazu (OChK): Puszcza i Jeziora Augustowskie, Dolina Biebrzy, Jeziora Rajgrodzkie, Pojezierza Rajgrodzkiego, Dolina Narwi oraz Dolina Biebrzy (Ryc. 1 w rozdziale 1.4.3.1).

Wg obowiązującego SDF (aktualizacja grudzień 2014) obszar Natura 2000 Dolina Biebrzy posiada 47 przedmiotów ochrony: 18 typów siedlisk przyrodniczych (Tab. 1), 6 gatunków roślin oraz 23 przedmioty ochrony spośród gatunków zwierząt (22 gatunki, bowiem w przypadku nocka łydkowłosego przedmiotem ochrony jest zarówno kolonia „osiadła” jak i zimująca) (Tab. 2). Za przedmioty ochrony przyjmuje się siedliska przyrodnicze z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej i gatunki z Załącznika II tejże Dyrektywy, dla których obszar Natura 2000 ma znaczenie dla zachowania ich krajowych lub regionalnych zasobów.

TAB. 1. SIEDLISKA PRZYRODNICZE BĘDĄCE PRZEDMIOTAMI OCHRONY OBSZARU NATURA2000 DOLINA BIEBRZY

Lp.	Kod siedliska	Nazwa siedliska
1.	2330	Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (<i>Corynephorus</i> i <i>Agrostis</i>)
2.	3150	Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaea</i> , <i>Potamogeton</i>
3.	3270	Zalewane muliste brzozy rzek <i>Chenopodium rubri</i> p.p. i <i>Bidens</i> p.p.
4.	6120	Ciepolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>)
5.	6210	Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i> i ciepolubne murawy z <i>Asplenion septentrionalis</i> <i>Festucion pallentis</i>)
6.	6230	Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> - płaty bogate florystycznie)
7.	6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)
8.	6430	Ziołorośla górskie (<i>Adenostylin allariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)
9.	6440	Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>)
10.	6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatoris</i>)
11.	7110	Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)
12.	7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>)
13.	7230	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk
14.	9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)
15.	91D0	Bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis</i> , <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i> , <i>Pino mugo-Sphagnetum</i> , <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i>) i brzożowo-sosnowe bagienne lasy borealne
16.	91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródlikowe
17.	91I0	Ciepolubna dąbrowa (<i>Quercetalia pubescenti-petraeae</i>)
18.	91T0	Sosnowy bór chrobotkowy (<i>Cladonio-Pinetum</i> i chrobotkowa postać <i>Peucedano-Pinetum</i>)

TAB. 2. GATUNKI BĘDĄCE PRZEDMIOTAMI OCHRONY OBSZARU NATURA2000 DOLINA BIEBRZY

Lp.	Kod gatunku	Nazwa gatunku
1.	1393	Sierpowiec błyszczący <i>Hamatocaulis vernicosus</i>
2.	1437	Leniec bezpodkwiatkowy <i>Thesium ebracteatum</i>
3.	1477	Sasanka otwarta <i>Pulsatilla patens</i>
4.	1528	Skalnica torfowiskowa <i>Saxifraga hirculus</i>
5.	1902	Obuwik pospolity <i>Cypripedium calceolus</i>
6.	1903	Lipiennik Loesela <i>Liparis loeselii</i>
7.	1013	Poczwarówka Geyera <i>Vertigo geyeri</i>
8.	1014	Poczwarówka zwężona <i>Vertigo angustior</i>
9.	1016	Poczwarówka jajowata <i>Vertigo moulinsiana</i>
10.	1032	Skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i>
11.	4038	Czerwończyk fioletek <i>Lycaena helle</i>
12.	1060	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>
13.	6169	Przeplatka maturalna <i>Hypodryas maturalna</i>
14.	1071	Strzępotek edypus <i>Coenonympha oedippus</i>
15.	1037	Trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i>
16.	1042	Zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i>
17.	1130	Boleń <i>Aspius aspius</i>
18.	1149	Koza <i>Cobitis taenia</i>
19.	1145	Piskorz <i>Misgurnus fossilis</i>
20.	5339	Różanka <i>Rhodeus amarus</i>
21.	1098	Minogi czarnomorskie <i>Eudontomyzon spp.</i>
22.	1166	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>
23.	1188	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>
24.	1308	Mopek <i>Barbastella barbastellus</i>
25.	1318	Nocek łydokwotosy <i>Myotis dasycneme</i>
26.	1337	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>
27.	1355	Wydra <i>Lutra lutra</i>
28.	1352	Wilk <i>Canis lupus</i>

W 2018 r. na obszarze BbPN monitorowanych było 18 przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy: 9 typów siedlisk przyrodniczych, 8 gatunków zwierząt i 1 gatunek rośliny (Tab. 3). Monitoring wymienionych przedmiotów ochrony był realizowany przez pracowników parku, wykonawców zewnętrznych na zlecenie parku i instytucje zewnętrzne oraz osoby fizyczne w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

Przygotowywane w latach 2011-2014 projekty planów zadań ochronnych (PZO) dla obszarów Natura 2000: Dolina Biebrzy PLH200008 i Ostoja Biebrzańska PLB200006, przekazane przez Biebrzański Park Narodowy do RDOŚ w Białymstoku w 2015 r., w celu ich zatwierdzenia, nie zostały jeszcze ustanowione.

W celu utrzymania lub poprawy stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy PLH200008 Biebrzański Park Narodowy w 2018 roku realizował działania ochronne, tj. koszenia, usuwanie podrostów drzew i krzewów, renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy, na podstawie Zarządzenia Ministra Środowiska w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego na lata 2018-2020.

TAB. 3. PRZEDMIOTY OCHRONY MONITOROWANE W 2018 R. NA OBSZARZE BBPN

Lp.	Przedmiot ochrony	Instytucja realizująca monitoring
1.	Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (<i>Corynephorus</i> i <i>Agrostis</i>) (2330)	wykonawca zewnętrzny na zlecenie BbPN
2.	Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i> (3150)	BbPN, wykonawca zewnętrzny na zlecenie BbPN,
3.	Cieptolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>) (6120)	BbPN, wykonawca zewnętrzny na zlecenie BbPN
4.	Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i> i ciepłolubne murawy z <i>Asplenion septentrionalis</i> <i>Festucion pallentis</i>) (6210)	wykonawca zewnętrzny na zlecenie BbPN
5.	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>) (6410)	BbPN, wykonawca zewnętrzny na zlecenie BbPN, Zakład Ochrony Przyrody i Krajobrazu Wiejskiego ITP
6.	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>) (7140)	BbPN, Zakład Ochrony Przyrody i Krajobrazu Wiejskiego ITP
7.	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (7230)	BbPN, Zakład Ochrony Przyrody i Krajobrazu Wiejskiego ITP
8.	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Gallio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>) (9170)	BbPN, wykonawca zewnętrzny na zlecenie BbPN
9.	Bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis</i> , <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i> , <i>Pino mugo-Sphagnetum</i> , <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i>) i brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne (91D0)	BbPN, wykonawca zewnętrzny na zlecenie BbPN
10.	Sasanka otwarta <i>Pulsatilla patens</i> (1477)	BbPN, KRAMEKO w ramach PMŚ
11.	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i> (1337)	BbPN
12.	Wydra <i>Lutra lutra</i> (1335)	BbPN
13.	Wilk <i>Canis lupus</i> (1352)	BbPN - obserwacje Służb Parku
14.	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> (1188)	BbPN
15.	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i> (1166)	BbPN
16.	Strzępotek edypus <i>Coenonympha oedippus</i> (1077)	BbPN
17.	Przeplatka maturalna <i>Hypodryas maturalna</i> (6169)	BbPN
18.	Czerwończyk fioletek <i>Lycaena helle</i>	BbPN, w ramach PMŚ

2. Ochrona przyrody Parku

2.1. Ochrona ekosystemów leśnych. Ochrona ekosystemów leśnych poprzez wykupy gruntów

Robert Acewicz

Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

Głównym celem ochrony ekosystemów leśnych jest zachowanie i odtworzenie lasów na terenie Parku o cechach zbliżonych do fitocenoz naturalnych charakteryzujących się dużą różnorodnością biologiczną i odpornością na czynniki biotyczne i abiotyczne.

Ochronę ekosystemów leśnych realizowano poprzez:

- zachowanie i wzbogacanie bioróżnorodności gatunkowej w lasach,
- zachowanie naturalnych procesów zachodzących w lasach,
- wspieranie procesu doprowadzenia składu gatunkowego i struktury przestrzennej drzewostanów sztucznego pochodzenia do zgodności z występującymi warunkami siedliskowymi,
- monitorowanie i ewentualne ograniczenie nadmiernie rozmarzających się owadów i grzybów mogących zagrozić stabilności drzewostanów,
- ochronę lasu przed czynnikami antropogenicznymi.

Na obszarach ochrony ścisłej powstrzymywano się od prowadzenia działań ochronnych i ochronie podlegały zachodzące tam naturalne procesy. Ochronną ścisłą objęty jest obszar 6 582,68 ha lasów.

Na obszarach ochrony czynnej prowadzono działania zmierzające do przywrócenia właściwego składu gatunkowego drzewostanów do występujących tam warunków siedliskowych. Realizowano to przy pomocy prowadzenia zabiegów pielęgnacyjnych lasu w różnych fazach rozwojowych drzewostanów, w tym także pielęgnacji gleby na założonych wcześniej uprawach i nasadzeniach w remizach śródleśnych. Drewno pozyskane przy prowadzeniu zabiegów pielęgnacyjnych w drzewostanach zostało sprzedane okolicznej ludności kosztem nabywcy lub w formie ogłoszonego przetargu na sprzedaż surowca drzewnego na pniu. Niewielkie ilości drewna zostało również wykorzystane na własne potrzeby Parku. Ze względu na okres ochronnych zwierząt pozyskanie drewna przy wykonywaniu zabiegów pielęgnacyjnych w starszych drzewostanach odbywało się w okresie od 1 stycznia do 28 lutego i od 16 sierpnia do końca grudnia. Pozyskanie drewna w tym okresie ma także na celu zwiększenie bazy żerowej (przede wszystkim dla łosia) poprzez pozostawianie czubów drzew, które ogryzane (spałowane) są przez łosie i jelenie. Tym samym działanie to ma się w pewien sposób przyczynić do ograniczeń szkód w lasach sąsiadujących z Parkiem.

W celu ograniczenia powstawania uszkodzeń młodych drzew w młodnikach przez jeleniowate zabezpieczono je chemicznie za pomocą repelentu, zostały zdjęte osłonki spiralne z jesiennego mechanicznego zabezpieczania drzewek w roku ubiegłym, jak również przeprowadzono konserwację ogrodzeń upraw i młodników.

Prowadzony był monitoring występowania owadów i grzybów stanowiących potencjalnie zagrożenie dla lasu. Zastosowane zostały różne metody zbierania materiałów prognostycznych takich jak: pułapki feromonowe, drzewa pułapkowe, opaski lepowe, powierzchniowe podokapowe. W ramach cięć przygodnych były usuwane drzewa zasiedlone przez owady i uszkodzone w skutek działania niekorzystnych czynników atmosferycznych, mogących stanowić zagrożenie masowego pojawienia się owadów. Przy czym starano się pozostawić minimum 25% usuniętych drzew do naturalnego rozkładu w celu zwiększenia ilości martwego drewna w ekosystemach leśnych. Usuwano również drzewa wywrócone, pochylone, złamane przy: drogach, szlakach turystycznych, obiektach turystycznych, ogrodzeniach upraw i młodników, mogących stanowić zagrożenie dla ludzi i mienia. Starano się również pozostawić jak największe ilości drewna do mineralizacji.

W celu realizacji porozumień zawartych przez BbPN ze Starostwami Powiatowymi w Grajewie i Mońkach prowadzony był nadzór nad gospodarką leśną w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa, ze szczególnym zwróceniem uwagi na stan sanitarny lasów prywatnych i wypełnianie przez właścicieli lasów zaleceń zawartych w uproszczonych planach urządzenia lasów. Jednym z bardzo ważnych elementów zapewniających skuteczną ochronę przyrody w Parku jest prawo własności dające możliwość sprawnego zarządzania obszarem. Dlatego istotnym działaniem prowadzonych przez Park są wykupy gruntów – w tym przypadków gruntów leśnych. W 2018 r. prowadzono działania w zakresie wykupów lasu, w tym ze wsparciem finansowym funduszu leśnego PGL LP, którego środki w kwocie 87 658,15 zł pokryły zakup 3,95 ha lasu.

2.1.1. Ochrona czynna ekosystemów leśnych

Robert Acewicz

Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

Ochrona ekosystemów leśnych polegała głównie na:

- przebudowie drzewostanów z dominacją sosny na siedliskach grądowych,
- dolesieniu luk powstałych w wyniku uszkodzeń drzewostanów przez owady,
- pielęgnacji gleby w uprawach, remizach,
- regulacji składu gatunkowego i zagęszczenia drzew w drzewostanach młodszych i starszych klasach wieku,

- zabezpieczeniu repelentem młodszego pokolenia lasu przed zwierzętami (zgryzanie przez jeleniowate),
- ogrodzeniu założonych upraw leśnych,
- rozebraniu ogrodzeń dawnych upraw leśnych,
- konserwacji istniejących ogrodzeń upraw, młodników i remiz śródleśnych,
- odstąpieniu granic leśnych,
- wykładaniu pułapek feromonowych,
- wykładaniu drzew pułapkowych,
- zakładaniu opasek lepowych,
- poszukiwaniu jesiennym owadów w ściółce na powierzchniach podokapowych,
- usuwaniu drzew opanowanych przez owady lub uszkodzonych na skutek działania niekorzystnych czynników

atmosferycznych, stwarzających zagrożenie dla drzewostanów do masowego pojawienia się owadów, z pozostawieniem minimum 25 % tych drzew do naturalnego rozkładu na miejscu,

- ścinaniu drzew wywróconych, złamanych (wiatrołomy i wiatrowały) przy drogach, szlakach turystycznych, w pobliżu zabudowań, obiektów turystycznych, linii energetycznych, ogrodzeń upraw i remiz, stwarzających zagrożenie dla ludzi i mienia, z pozostawieniem w miarę możliwości ściętych drzew do rozkładu na miejscu,

Pozyskany w wyniku prowadzenia zabiegów ochronnych surowiec drzewny znalazł nabywcę u okolicznej ludności, w sprzedaży detalicznej i w sprzedaży hurtowej w wyniku ogłoszonego przetargu na sprzedaż drewna.

TABELA 1. TABELARYCZNE ZESTAWIENIE REALIZACJI ZADAŃ OCHRONNYCH W EKOSYSTEMACH LEŚNYCH NA OBSZARACH OCHRONNYCH CZYNNEJ

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar		Lokalizacja		Pozycja zarządzenia MŚ
		Plan	Wykonanie	Plan	Wykonanie	
1.	Przebudowa drzewostanów z dominacją sosny (<i>Pinus sylvestris</i>) niedostosowanych do siedliska łąkowego w okresie od 2 stycznia do końca lutego i od 16 sierpnia do końca grudnia poprzez: <ol style="list-style-type: none"> 1. Wycięcie pojedynczych sosen w drzewostanie (z pozostawieniem części starodrzewu) w okresach od 2 stycznia do końca lutego i od 16 sierpnia do końca grudnia. 2. Uprzątnięcie drzew i krzewów (melioracje agrotechniczne). 3. Przygotowanie gleby pod sadzenie gatunków liściastych 	1,44 ha	1,44 ha	Oddziały – 41a, b	Oddziały – 41a, b	Zał. nr 2/II A 1
2.	1. Uprzątnięcie drzew i krzewów (melioracje agrotechniczne). 2. Przygotowanie gleby pod sadzenie gatunków liściastych (odnowienia drzewostanów uszkodzonych przez owady – dolesienia luk)	0,18 ha	0,18 ha	Oddział – 62f	Oddział – 62f	Zał. nr 2/II A 2
3.	Pielęgnowanie upraw leśnych przez wykaszanie roślinności zielnej	1,62 ha	1,62 ha	Oddziały – 41a, b, 62f	Oddziały – 41a, b, 62f	Zał. Nr 2/II A 4
4.	Pielęgnowanie nasadzeń w remizach śródleśnych przez usuwanie odrostów drzew i krzewów oraz wykaszanie roślinności zielnej	0,90 ha	0,90 ha	Oddziały – 378a, g, h, k	Oddziały – 378a, g, h, k	Zał. Nr 2/II A 5
5.	Regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w uprawach (czyszczenia wczesne)	0,50 ha	0,50 ha	Oddział – 24b	Oddział – 24b	Zał. Nr 2/II A 6
6.	Regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w młodnikach (zabieg o charakterze czyszczeń późnych) przez usuwanie zbędnych drzew, w okresie od 16 sierpnia do końca grudnia	4,31 ha	4,31 ha	Oddziały – 15b, 16b, 22a, 24b	Oddziały – 15b, 16b, 22a, 24b	Zał. Nr 2/II A 7
7.	Regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w drzewostanach w wieku od 21 do 40 lat (zabieg o charakterze trzebieży wczesnych) przez usuwanie niektórych drzew występujących w nadmiarze, w tym drzew gatunków niezgodnych z siedliskiem, w okresie od 2 stycznia do końca lutego i od 16 sierpnia do końca grudnia	6,08 ha	6,08 ha	Oddziały – 14g, 23d, 307h, 313i, 298c,	Oddziały – 14g, 23d, 307h, 313i, 298c,	Zał. Nr 2/II A 8
8.	Regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w drzewostanach starszych niż 40 lat (zabieg o charakterze trzebieży późnych) przez usuwanie drzew występujących w nadmiarze, w tym drzew gatunków niezgodnych z siedliskiem, w okresie od 2 stycznia do końca lutego i od 16 sierpnia do końca grudnia	67,28 ha	67,28 ha	Oddziały – 24c, 34f, g, 35d, 298f, 299c, f, 302d, m, 303a, 307g, 328d, 329h, 330i, k, 332c, d, 333g	Oddziały – 24c, 34f, g, 35d, 298f, 299c, f, 302d, m, 303a, 307g, 328d, 329h, 330i, k, 332c, d, 333g	Zał. Nr 2/II A 9
9.	Zabezpieczenie drzewek repelentami przed zgryzaniem przez jeleniowate w młodnikach	6,09 ha	6,09 ha	Oddziały – 39b, 41b, 42d, 50b, 51a, b, c, 52d, f, g, 53b, 54h, 61i, 62a, f, 63a	Oddziały – 39b, 41b, 42d, 50b, 51a, b, c, 52d, f, g, 53b, 54h, 61i, 62a, f, 63a	Zał. Nr 2/II A 10

10.	Zabezpieczenie młodników za pomocą osłonek mechanicznych (zdejmnowanie osłonek)	0,77 ha	0,77 ha	Oddziały – 41b, 51a, 52d, 63a, g	Oddziały – 41b, 51a, 52d, 63a, g	Zař. Nr 2/II A 11
11.	Ogrodzenie upraw leřnych siatką w celu ochrony przed zwierzęćami	1,78 ha/ 1255 mb	1,78 ha/ 1255 mb	Oddziały – 41a, b, 62f	Oddziały – 41a, b, 62f	Zař. Nr 2/II A 12
12.	Rozebranie istniejących ogrodzeń dawnych upraw leřnych	826 mb	826 mb	Oddział – 162d	Oddział – 162d	Zař. Nr 2/II A 2
13.	Rozebranie istniejących ogrodzeń dawnych upraw leřnych	760 mb	760 mb	Oddział – 60h	Oddział – 60h	Zař. Nr 2/II A 13
14.	Konserwacja istniejących ogrodzeń upraw i młodników leřnych	480 mb	480 mb	Oddziały – 15b, 20a, 24b, 27c, 38h, 47k, 48a, d, 50b, 62b, 63b, c, g, 69g	Oddziały – 15b, 20a, 24b, 27c, 47k, 48a, d, 62b, 63b, g, 69g	Zař. Nr 2/II A 14
15.	Konserwacja istniejących ogrodzeń remiz śródleřnych	20 mb	20 mb	Oddziały – 378a, g, h, k	Oddziały – 378a, g, h, k	Zař. Nr 2/II A 15
16.	Odřonięćie granic leřnych w okresie od 16 sierpnia do końca grudnia	2900 mb	2900 mb	Oddziały – 408a, 381a, b, d, 382a, b, 383a, b, 384a, 390a, 399a, b	Oddziały – 408a, 381a, b, d, 382a, b, 383a, b, 384a, 390a, 399a, b	Zař. Nr 2/II A 17
17.	Monitorowanie i prognozowanie występowania owadów poprzez: 1. wykładanie pułapek feromonowych na: a) brudnicę mniszkę (<i>Lymantria monacha</i>), b) brudnicę nieparkę (<i>Lymantria dispar</i>), c) kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>), d) zwójkę dębową (<i>Archips xylosteana</i>), 2. wykładanie drzew pułapkowych na kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>), 3. zakładanie opasek lepowych na miernikowce (<i>Geometridae</i>), 4. jesienne poszukiwania owadów w ściółce na próbnych powierzchniach podokapowych	1980 ha 58 szt. 15 szt. 30 szt. 29 prób	1980 ha 58 szt. 15 szt. 30 szt. 29 prób	Oddziały – 7c, d, 11a, f, g, h, 12c, d, f, h, 13c, 15c, 16a, 17b, 19f, 20h, 21d, 23c, d, 24b, c, 25a, 27a, 33b, c, d, n, 34d, f, h, m, n, 35c, d, f, 39a, b, 40d, 41b, d, 42b, c, d, 43a, b, 44a, d, f, 47f, 48a, d, 49b, 50b, c, 52a, 53a, b, c, 54d, f, g, h, i, 60a, f, g, i, j, 61a, d, f, g, h, 62a, c, d, f, 63a, b, f, g, h, o, 69i, 107m, 116b, f, 125i, 245b, c, d, 246b, 291p, 297a, b, c, d, 298c, d, g, f, 299a, b, c, f, 300a, b, c, d, o, r, 301a, 302a, b, d, k, m, 303a, 304a, 305a, 306a, b, 307a, b, d, g, h, 308c, f, g, i, 309a, b, c, 310a, 311a, b, c, 312a, b, d, f, 313a, b, f, g, h, i, j, k, 314a, b, c, d, f, j, k, p, 315c, 316a, b, c, 317a, d, f, g, h, i, l, m, 318a, b, f, g, h, j, k, l, n, p, r, 319a, b, d, f, g, h, i, j, k, 320a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, 321b, 322a, b, c, d, f, g, 323a, b, d, f, g, l, 324a, c, f, 325a, b, d, f, h, i, j, l, o, r, t, w, y, bx, cx, 326a, 328b, c, d, h, i, j, k, 329b, c, d, f, g, h, j, 330a, f, i, j, k, 331a, b, c, 332a, b, c, d, f, g, h, 333a, b, c, d, f, g, h, i, 334a, b, c, d, f, g, h, i, 335a, b, c, d, 336a, b, c, d, g, 337a, b, 338a, b, d, f, 339a, c, f, g, h, i, 340b, d, f, g, h, 341a, b, c, d, f, g, 342a, b, c, d, f, 343a, b, c, d, f, g, 344a, b, c, d, f, h, i, j, 345a, b, c, d, f, g, h, 346a, b, f, g, h, i, 347a, b, c, d, g, j, k, l, m, 348a, 349a, b, c, 350a, b, c, d, f, g, 351a, b, c, d, f, g, h, 352a, b, c, d, f, g, h, 353a, b, c, d, f, g, h, 354a, 356a, d, f, g, h, 357b, 358a, b, 362c, d, 363a, b, f, h, 364b, d, g, 368a, b, c, 369a, b, 370a, b, c, d, f, g, i, j, 372b, 373c, 374a, b, d, f, g, h, k, 375a, b, c, d, f, g, 377d, g, i, j, 378b, c, j, n, r, 379c, 380c, d, g, 381a, c, g, 382b, 385a, 388d, 389j, k, 393b, 394b, c, 395b, c, f, 396a, b, c, g, i, 397a, b, c, 398a, b, d, f, g, n, o, 399c, 405b, c, 406a, b, 407a, c, f, l, 417c, d, 445i, j, 446g, 511c, i, n, o, p, r, s	Oddziały – 7c, d, 11a, f, g, h, 12c, d, f, h, 13c, 15c, 16a, 17b, 19f, 20h, 21d, 23c, d, 24b, c, 25a, 27a, 33b, c, d, n, 34d, f, h, m, n, 35c, d, f, 39a, b, 40d, 41b, d, 42b, c, d, 43a, b, 44a, d, f, 47f, 48a, d, 49b, 50b, c, 52a, 53a, b, c, 54d, f, g, h, i, 60a, f, g, i, j, 61a, d, f, g, h, 62a, c, d, f, 63a, b, f, g, h, o, 69i, 107m, 116b, f, 125i, 245b, c, d, 246b, 291p, 297a, b, c, d, 298c, d, g, f, 299a, b, c, f, 300a, b, c, d, o, r, 301a, 302a, b, d, k, m, 303a, 304a, 305a, 306a, b, 307a, b, d, g, h, 308c, f, g, i, 309a, b, c, 310a, 311a, b, c, 312a, b, d, f, 313a, b, f, g, h, i, j, k, 314a, b, c, d, f, j, k, p, 315c, 316a, b, c, 317a, d, f, g, h, i, l, m, 318a, b, f, g, h, j, k, l, n, p, r, 319a, b, d, f, g, h, i, j, k, 320a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, 321b, 322a, b, c, d, f, g, 323a, b, d, f, g, l, 324a, c, f, 325a, b, d, f, h, i, j, l, o, r, t, w, y, bx, cx, 326a, 328b, c, d, h, i, j, k, 329b, c, d, f, g, h, j, 330a, f, i, j, k, 331a, b, c, 332a, b, c, d, f, g, h, 333a, b, c, d, f, g, h, i, 334a, b, c, d, f, g, h, i, 335a, b, c, d, 336a, b, c, d, g, 337a, b, 338a, b, d, f, 339a, c, f, g, h, i, 340b, d, f, g, h, 341a, b, c, d, f, g, 342a, b, c, d, f, 343a, b, c, d, f, g, 344a, b, c, d, f, h, i, j, 345a, b, c, d, f, g, h, 346a, b, f, g, h, i, 347a, b, c, d, g, j, k, l, m, 348a, 349a, b, c, 350a, b, c, d, f, g, 351a, b, c, d, f, g, h, 352a, b, c, d, f, g, h, i, j, 353a, b, c, d, f, g, h, 354a, 356a, d, f, g, h, 357b, 358a, b, 362c, d, 363a, b, f, h, 364b, d, g, 368a, b, c, 369a, b, 370a, b, c, d, f, g, i, j, 372b, 373c, 374a, b, d, f, g, h, k, 375a, b, c, d, f, g, 377d, g, i, j, 378b, c, j, n, r, 379c, 380c, d, g, 381a, c, g, 382b, 385a, 388d, 389j, k, 393b, 394b, c, 395b, c, f, 396a, b, c, g, i, 397a, b, c, 398a, b, d, f, g, n, o, 399c, 405b, c, 406a, b, 407a, c, f, l, 417c, d, 445i, j, 446g, 511c, i, n, o, p, r, s	Zař. Nr 2/II A 18

18.	Przeciwdziałanie szkodom i zagrożeniom powodowanym w drzewostanach przez masowe pojawianie się owadów i grzybów, poprzez: 1. usuwanie z drzewostanów drzew opo- nianych przez owady, grzyby, lub uszko- dzonych w skutek działania niekorzyst- nych czynników atmosferycznych z pozo- stawieniem minimum 25% drzew do natu- ralnego rozkładu na miejscu	Według potrzeb	1 542,59 m ³	Obszar objęty ochroną czynną	Oddziały - 5a, 7a, 11g, h, 12f, g, 13c, 15a, b, c, 16b, 17b, d, f, 20a, 23b, d, 24c, 25a, 27a, b, c, 33l, 34d, g, 39b, 40a, d, 41a, b, 49b, c, 50b, c, 62a, d, f, 63a, 307b, d, 259a, 265a, 269a, 271a, c, l, 274g, 282l, h, 283d, h, 284d, f, 285g, 289j, 290a, c, b, h, 298h, 300p, 302b, d, 307b, d, 308f, 314c, 318j, 328h, 333b, c, 335a, 336a, 341a, 345b, 346b, 347j, 348a, 352i, 357a, b, 362a, 364c, 369b, 370g, 371d, 374b, f, 375a, 377k, 378a, h, k, 380c, 379f, 385c, 386b, c, 394b, 396c, 405b, c, 406a, 407r, 443d	Zał. Nr 2/II A 19
19.	Ścinanie drzew wyrwanych lub złamanych przy drogach, ogrodzeniach, szlakach turystycznych, w pobliżu zabudowań, obiektów turystycznych, linii energetycznych stwarzających zagrożenie dla ludzi i mienia, z pozostawieniem w miarę możliwości ściętych drzew na miejscu wycinki	Według potrzeb	150 szt.	Obszar całego BbPN	Oddziały - 34, 40d, 41b, 42, 48a, i, 49h, 52a, 68, 61, 136, 146, 159g, 170b, szlaki na Grzędach: niebieski, czarny, czerwony, zielony	Zał. Nr 2/II A 20

W celu dostosowania składu gatunkowego drzewostanów z większościowym udziałem sosny do siedliska grądowego rozpoczęta została przebudowa drzewostanów na powierzchni 1,44 ha. Usunięte zostały pojedyncze sosny z pozostawieniem drzew dziuplastych, obumierających oraz martwych, a następnie zostały wykonane prace agrotechniczne i odnowienie lasu poprzez przygotowanie gleby i wysadzenie sadzonek drzew: dębu, lipy, grabu, klonu w liczbie 4200 szt..

Na powierzchni 0,18 ha, na której drzewostan z dominacją świerka został uszkodzony przez silne żery kornika drukarza wykonane zostały melioracje agrotechniczne i odnowienie lasu poprzez przygotowanie gleby i wysadzenie sadzonek drzew: dębu, lipy, grabu, brzozy w liczbie 500 szt. w ramach dolesienia luk.

Przeprowadzenie przebudowy i dolesienia luk znacząco wpłynie na wzbogacenie różnorodności biologicznej w drzewostanie, spowoduje dostosowanie składu gatunkowego do siedliska tak, by w przyszłości powstał stabilny drzewostan inicjujący dalszą naturalizację i podstawy do dalszego odnowienia naturalnego i optymalizacji warunków ekologicznych siedliska.

Zabiegi dotyczące pielęgnowania: upraw, młodników, drągowin, nasadzeń, zostały wykonane w ramach: pielęgnacji gleby w uprawach na powierzchni 1,62 ha (wykaszanie roślinności zielnej), pielęgnacji gleby w remizach (wykaszanie roślinności zielnej i usuwanie odrostów) na powierzchni 0,90 ha, regulacji składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew o charakterze czyszczeń wczesnych na powierzchni 0,50 ha i o charakterze czyszczeń późnych na powierzchni 4,31 ha. Potrzeba taka wynika z niedostatecznej jeszcze, jakości upraw, młodników i nasadzeń.

Regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w drzewostanach młodszych klas wieku - II (od 21 do 40 lat) i starszych klas wieku - III i w wyższych (od 41 lat w wyż) realizowana była w ramach cięć stabilizujących drzewostan, które miały na celu zwiększenie bioróżnorodności, uzyskanie umiarkowanego zwarcia drzewostanów, a co za tym idzie zwiększenie odporności na czynniki bio-

tyczne i abiotyczne. Zabiegi prowadzone były głównie w drzewostanach przegęszczonych iglastych od II do IV klasy wieku, które są monokulturami sosnowymi I generacji na siedliskach boru świeżego i boru mieszanego świeżego. Regulację składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w drzewostanach młodszych klas wieku o charakterze trzebieży wczesnych wykonano na powierzchni 6,08 ha, a w starszych klasach wieku o charakterze trzebieży późnych na powierzchni 67,28 ha. Przy czym przy prowadzeniu zabiegów zostały uwzględnione terminy ich wykonania ze względu na ochronę zwierząt. W celu zminimalizowania uszkodzeń młodych drzew przez jeleniowate zabezpieczone zostały młodniki repelentem na powierzchni 6,09 ha, zostały również zdjęte osłonki spiralne na powierzchni 0,77 ha z zabezpieczenia mechanicznego młodników w roku poprzednim. Uprawy założone w miejscach, w których drzewostan został uszkodzony przez silne żery kornika drukarza i w miejscach, w których zostały usunięte drzewa w ramach przebudowy drzewostanów z dominacją sosny zostały ogrodzone siatką na powierzchni 1,78 ha i długości 1255 mb. Nieprzydatne ogrodzenia dawnych upraw leśnych, które spełniły już swoją rolę, zostały rozebrane, w tym na obszarach objętych ochroną ścisłą o długości 826 mb i na obszarach objętych ochroną czynną o długości 760 mb. Wykonana została konserwacja ogrodzeń upraw i młodników o dł. 480 mb, konserwacja ogrodzeń remiz śródleśnych o długości 20 mb polegająca na naprawie siatki, przybiciu żerdzi i wymianie zużytych elementów w ogrodzeniach, które wymagały naprawy.

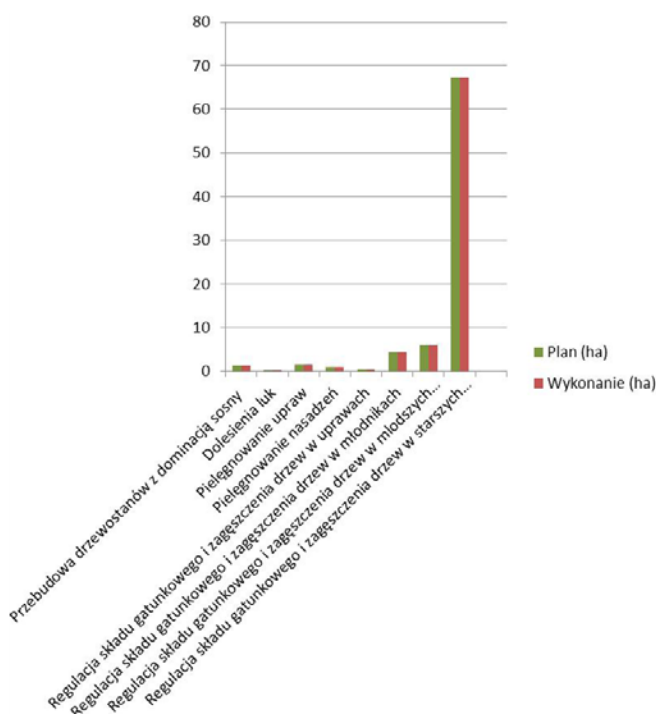
Dzięki wsparciu ze środków funduszu leśnego została zrealizowana większość zadań ochronnych zleconych podmiotom zewnętrznym z zakresu ochrony i pielęgnacji lasu w ramach podpisanej Umowy Nr EZ.0290.1.4.2018 z dnia 10 sierpnia 2018 r., dotyczącej złożonego wniosku pt. „Ochrona ekosystemów leśnych Biebrzańskiego Parku Narodowego w roku 2018”. Zostały również zakupione sadzonki drzew leśnych, materiały o prowadzenia monitoringu i prognozowani owadów (feromony, wkłady lepowe, lep), repelent do zabezpieczania drze-

wiek przed zgrzaniem przez jeleniowate. Kwota dofinansowania kosztów bezpośrednich z funduszu leśnego wyniosła 51 213,70 zł.

Monitorowanie i prognozowanie występowania owadów wykonywano we wszystkich fazach rozwojowych drzewostanów na powierzchni ok. 1980 ha. Celu zebrania prognostycznych materiałów o występowaniu potencjalnie groźnych owadów dla lasu, prowadzono monitorowanie występowania brudnicy mniszki i nieparki, kornika drukarza, zwójki dębowej, z wykorzystaniem pułapek feromonowych w liczbie 58 szt. Dodatkowo prowadzona była również kontrola populacji kornika drukarza przy użyciu pułapek klasycznych w liczbie 15 szt. Prowadzony był również monitoring stanu populacji piędzika przedzimka na opaskach lepowych w liczbie 30 szt. i wybranych owadów żerujących na sosnie w ramach jesiennych poszukiwań owadów w ściółce w liczbie 29 prób. Przeciwdziałanie szkodom i zagrożeniom powodowanym w drzewostanach przez masowe pojawianie się owadów i grzybów lub uszkodzonych w skutek działania niekorzystnych czynników atmosferycznych, odbywało się poprzez usuwanie z drzewostanów drzew opanowanych przez owady z pozostawieniem minimum 25% drzew opanowanych przez owady, grzyby lub uszkodzonych w skutek działania niekorzystnych czynników atmosferycznych do naturalnego rozkładu na miejscu. Usunięto 1 542,59 m³ drewna w ramach zrealizowanych cięć przygodnych.

Ścinanie drzew wyrwconych lub złamanych przy drogach, szlakach turystycznych, w pobliżu zabudowań, obiektów turystycznych, linii energetycznych, stwarzających zagrożenie dla ludzi i mienia, odbywało się na bieżąco z pozostawieniem w miarę możliwości ściętych drzew na miejscu wycinki. W wyniku przeprowadzonych zabiegów ścięto 150 drzew.

RYC. 1. ZESTAWIENIE POWIERZCHNI WYKONANYCH ZADAŃ OCHRONNYCH W ROKU 2018 W EKOSYSTEMACH LEŚNYCH.

2.1.2. Pozyskanie drewna

Robert Acewicz

Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

Pozyskanie drewna w Parku było realizowane wyłącznie w wyniku prowadzenia zabiegów ochronnych, związanych z: przebudową drzewostanów, regulacją składu gatunkowego i zagęszczenia drzew w młodszych i starszych drzewostanach prowadzonych w ramach cięć stabilizujących, usuwaniem drzew opanowanych przez owady lub uszkodzonych w skutek działania niekorzystnych warunków atmosferycznych w ramach cięć przygodnych, usuwaniem drzew stwarzające zagrożenie dla ludzi i mienia. Największy udział ilościowy pozyskania przypadł na przeciwdziałanie szkodom i zagrożeniom powodowanym w drzewostanach przez masowe pojawianie się owadów lub uszkodzonych w skutek działania niekorzystnych czynników atmosferycznych, realizowanych w ramach cięć przygodnych – 1 542,59 m³ (58 % rozmiaru pozyskania), następnie na regulację składu gatunkowego i zagęszczenia drzew w drzewostanach – 964,58 m³ (36 % rozmiaru pozyskania) i z przebudowy drzewostanów – 166,23 m³ (6 % rozmiaru pozyskania).

Pozyskanie drewna, odbywało się z wykorzystaniem mieszanego systemu sprzedaży drewna. Z ogólnej masy pozyskanego surowca drzewnego, sprzedane zostało 847,58 m³ (32% pozyskanego drewna) w ramach wywiązania się umowy na sprzedaż hurtową drewna na pniu (sortymenty użytkowe i niewielkie ilości drewna wielkogmiarowego). Pozostała ilość drewna, czyli 1 825,82 m³ (68% pozyskanego drewna) została sprzedana kosztem nabywcy w celu zaspokojenia zapotrzebowania na opał dla lokalnej ludności, w tym niewielka jego ilość została wykorzystana na potrzeby własne BbPN.

W wyniku przeprowadzonych zabiegów ochronnych w ekosystemach leśnych pozyskano ogółem 2 673,40 m³ drewna, w tym 2 235,46 m³ drewna iglastego (2 186,41 m³ grubizny i 49,05 m³ drobnicy) i 437,94 m³ drewna liściastego (388,94 m³ grubizny i 49,00 m³ drobnicy). Analizę uzyskanego surowca w wyniku wykonywania zabiegów ochronnych przedstawiają poniższe tabele i wykresy z podziałem na gatunki i sortymenty.

TABELA 2. POZYSKANIE DREWNA OGÓŁEM W 2018 R.

Lp.	Pozyskanie drewna	Masa drewna (m ³)
1.	Grubizna iglasta	2 186,41
2.	Grubizna liściasta	388,94
3.	Drobnica iglasta	49,05
4.	Drobnica liściasta	49,00
Pozyskana masa drewna ogółem		2 673,40

RYC. 2. POZYSKANIE DREWNA OGÓŁEM W 2018 R.

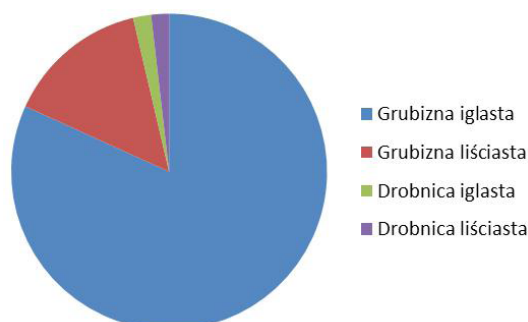

TABELA 3. POZYSKANIE DREWNA W 2018 R. W ROZBICIU NA POSZCZEGÓLNE GATUNKI.

Lp.	Pozyskanie drewna w rozbiću na poszczególne gatunki	Masa drewna (m ³)
1.	Sosna	1812,48
2.	Świerk	373,93
3.	Dąb	64,40
4.	Jesion	2,40
5.	Grab	39,65
6.	Brzoza	168,35
7.	Olcha	42,64
8.	Osika	71,50
9.	Drobnica iglasta	49,05
10.	Drobnica liściasta	49,00
Pozyskana masa drewna ogółem		2 673,40

RYC. 3. POZYSKANIE DREWNA W 2018 R. W ROZBICIU NA POSZCZEGÓLNE GATUNKI.

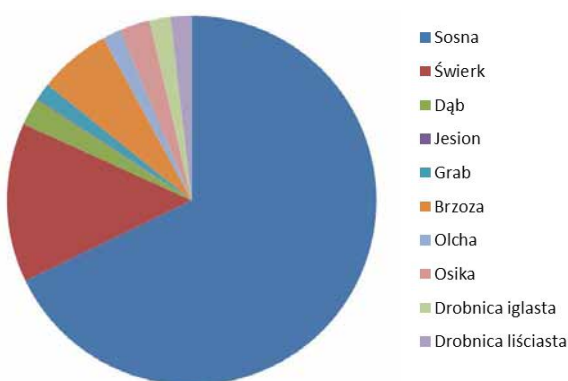

TABELA 4. ZESTAWIENIE POZYSKANIA DREWNA W 2018 R. WG SORTYMENTÓW.

Lp.	Pozyskanie drewna w rozbiću na poszczególne sortymenty	Masa drewna (m ³)
1.	WC/So	212,17
2.	WC/Św	19,56
3.	WC/Ol	3,44
4.	WD/So	142,64
5.	WD/Św	293,00
6.	S1/Św	2,15
7.	S2/So	801,66
8.	S2/Db	40,65
9.	S2/Js	2,40
10.	S3/So	5,04
11.	S3/Św	1,12
12.	S3/Db	1,00
13.	S3/Ol	1,50
14.	S4/So	650,97
15.	S4/Św	58,10
16.	S4/Db	22,75
17.	S4/Gb	39,65
18.	S4/Brz	168,35
19.	S4/Ol	37,70
20.	S4/Oś	71,50
21.	M1, M2 (drobnica iglasta)	49,05
22.	M2 (drobnica liściasta)	49,00
Pozyskana masa drewna ogółem		2 673,40

RYC. 4. POZYSKANIE DREWNA W 2018 R. W ROZBICIU NA POSZCZEGÓLNE SORTYMENTY.

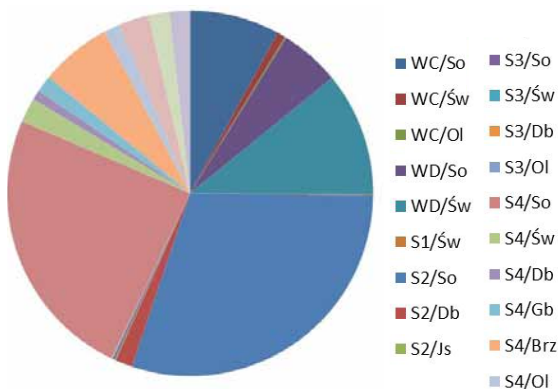

TABELA 5. ZESTAWIENIE POZYSKANEJ GRUBIZNY IGLASTEJ W 2018 R. WG SORTYMENTÓW.

Lp.	Pozyskanie grubizny iglastej w rozbiću na poszczególne sortymenty	Masa drewna (m ³)
1.	WC/So	212,17
2.	WC/Św	19,56
3.	WD/So	142,64
4.	WD/Św	293,00
5.	S1/Św	2,15
6.	S2/So	801,66
7.	S3/So	5,04
8.	S3/Św	1,12
9.	S4/So	650,97
9.	S4/Św	58,10
Pozyskana masa drewna ogółem		2 186,41

RYC. 5. POZYSKANIE GRUBIZNY IGLASTEJ W ROZBICIU NA POSZCZEGÓLNE SORTYMENTY.

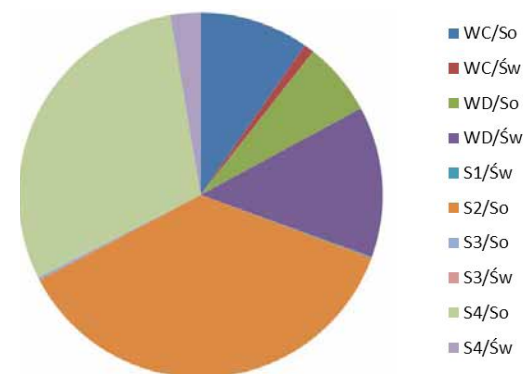

TABELA 6. ZESTAWIENIE POZYSKANEJ GRUBIZNY LIŚCIASTEJ W 2018 R. WG SORTYMENTÓW.

Lp.	Pozyskanie grubizny liściastej w rozbiću na poszczególne sortymenty	Masa drewna (m ³)
1.	WC/Ol	3,44
2.	S2/Db	40,65
3.	S2/Js	2,40
4.	S3/Db	1,00
5.	S3/Ol	1,50
6.	S4/Db	22,75
7.	S4/Gb	39,65
8.	S4/Brz	168,35
9.	S4/Ol	37,70
10.	S4/Oś	71,50
Pozyskana masa drewna ogółem		388,94

RYC. 6. POZYSKANIE GRUBIZNY LIŚCIASTEJ W ROZBICIU NA POSZCZEGÓLNE SORTYMENTY.

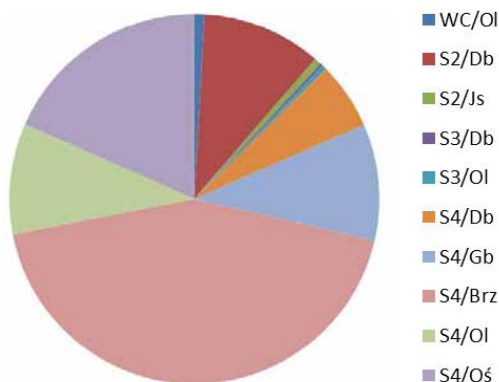
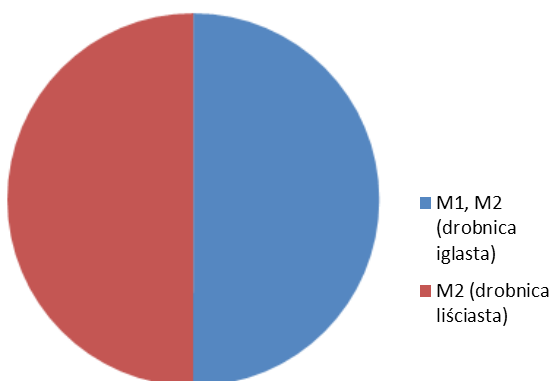

TABELA 7. ZESTAWIENIE POZYSKANEJ DROBNICY W 2018 R.

Lp.	Pozyskanie drobnicy	Masa drewna (m ³)
1.	M1, M2 (drobnica iglasta)	49,05
2.	M2 (drobnica liściasta)	49,00
Pozyskana masa drewna ogółem		98,05

RYC. 7. POZYSKANIE DROBNICY IGLASTEJ I LIŚCIASTEJ.

Najwyższy udział w sortymentach przypadł na surowiec drzewny średniowymiarowy S4 oraz S2. Związane to było przede wszystkim z realizacją prac przy wykonywaniu zabiegów ochronnych w drzewostanach III klasy wieku i wyższych, rosnących na gruntach porolnych. W wyjątkowych przypadkach, głównie ze względu na zagrożenie dla ruchu turystycznego i kołowego, usuwanie drzew odbywało się wzdłuż dróg i szlaków turystycznych. Udział gatunków liściastych, który pojawił się w zestawieniach pochodził z ekosystemów leśnych z likwidacji zagrożeń dla ruchu turystycznego, mienia Skarbu Państwa, usuwania wiatrolomów i wiatrowałów, odstonięcia granic leśnych.

2.1.3. Nadzór nad lasami prywatnymi

Robert Acewicz

Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

Nadzór pełniony przez BbPN nad lasami prywatnymi, w ramach zawartych porozumień z dwoma Starostwami, położonych w granicach administracyjnych BbPN obejmował powierzchnię ogólną lasów 1 089,6203 ha, z czego powierzchnia 926,1800 ha przypadała na Starostwo Powiatowe w Mońkach, a powierzchnia 163,4403 ha na Starostwo Powiatowe w Grajewie.

Polegał na bieżącym nadzorze służb terenowych nad wykonywaniem prac z zakresu gospodarki leśnej, w tym z zakresu hodowli lasu nadzorowano wykonanie trzebieży wczesnych na powierzchni 14 ha o masie pozyskanego drewna 177 m³ i trzebieży późnych na powierzchni 2 ha o masie pozyskanego drewna 41 m³. Prowadzona była lustracja lasów, polegająca na systematycznym patrolowaniu powierzonego terenu, ze szczególnym zwróceniem uwagi na stan sanitarny drzewostanów. Z oceny wynika, iż stan sanitarny lasów jest zadowalający i nie różni się od stanu z lat ubiegłych. W ramach sprawowanego nadzoru na te czynności zostało poświęcone 238 godzin. Zostało wydane 29 decyzji dotyczących ochrony lasu w sprawie usuwania drzew opanowanych przez organizmy szkodliwe na masę 314 m³, z czego masa pozyskanego drewna wyniosła 314 m³. Nie zaistniała konieczność wydania właścicielom lasów nakazu w drodze decyzji administracyjnej wykonania zadań zawartych w uproszczonym planie urządzenia lasu, a także obowiązków określonych w art. 13 ustawy o lasach, a w szczególności ponownego wprowadzenia roślinności leśnej, czy też przebudowy drzewostanu. W ramach sprawowanego nadzoru na te czynności poświęcono 51 godzin.

Drewno pozyskane przez właścicieli lasów podlegało o cechowaniu i wydane były dokumenty stwierdzające legalność pozyskanego drewna. Zostało wydane 41 świadectw legalności pozyskanego drewna na łączną masę 532 m³, o cechowane zostało 2 723 szt. drzew. Nie odnotowano przypadków dewastacyjnego wyrębu lasu. W ramach sprawowanego nadzoru na te czynności poświęcono 60 godzin.

Nadzorowi podlegało również wykonywanie zatwierdzonych uproszczonych planów urządzenia lasów zgodnie z art. 22 ust. 5 ustawy o lasach. W ramach sprawowanego nadzoru na te czynności poświęcono 41 godzin. W sumie na nadzór nad lasami prywatnymi obejmujący wyżej wymienione czynności poświęcono ogółem 390 godzin.

2.2. Ochrona ekosystemów nieleśnych

Urszula Biereźnoj-Bazille,
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

Ochrona ekosystemów nieleśnych w Biebrzańskim Parku Narodowym stanowi o trwaniu jego najważniejszych wartości przyrodniczych jakimi są torfowiska oraz gatunki roślin i zwierząt nieodzownie z nimi związane. Prowadzenie zabiegów ochrony czynnej tych ekosystemów to główne zadanie Biebrzańskiego Parku Narodowego. Zabiegi te polegają przede wszystkim na koszeniu bagiennych łąk wraz ze zbiorem i wywozem biomasy. W niewielkim zakresie wykonuje się również redukcję krzewów. Z uwagi na rozległy obszar torfowisk, administracja Biebrzańskiego Parku nie jest w stanie sama wykonać wszystkich zabiegów. Z tego powodu stworzono program wieloletnich dzierżaw dla przyrody, który wykorzystując zainteresowanie podmiotów zewnętrznych płatnościami rolnośrodowiskowo-klimatycznymi, odpłatnie oddaje im grunty Skarbu Państwa w celu prowadzenia działalności rolniczej zgodnie wymogami gatunków i siedlisk ekosystemów nieleśnych w Zadaniach Ochronnych Parku. Funkcjonowanie programu dzierżaw daje możliwość wykonywania działań ochronny czynnej na rozległych powierzchniach. Realizacja zabiegów jest kontrolowana przez służby terenowe Parku. Ponadto dzierżawcy corocznie sprawozdają zakres wykonanych działań ochronnych. Ze względów formalnych od dwóch lat Park dopuszcza dzierżawę gruntów na okres krótszy, tj. jednego roku. Jest to związane z szerzącym się procederem, tzw. agropiractwa, czyli zgłaszania gruntów innym osobom bez ich wiedzy i zgody przez osoby trzecie. Od 2013 r. Park podejmuje próby pozyskania informacji kto nielegalnie (bez wiedzy i zgody Parku) pobiera płatności rolne i rolnośrodowiskowo-klimatyczne, wcześniej rolnośrodowiskowe, z gruntów będących we władaniu Parku i realizuje zabiegi koszenia i odkrzaczenia nie zawsze zgodne wymogami ochrony przyrody. Niestety istniejący porządek prawny nie pozwala uzyskać pełnych danych nt. agropiratów w BbPN od Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR). Na podstawie tych danych otrzymanych z ARiMR za rok 2016, szacuje się, iż skala bezprawnego użytkowania to około 2200 ha, czyli przy średniej płatności za 1 ha 1400 zł to 3080000 pln /rok strat. Część podmiotów udało się zidentyfikować i dobrowolnie podpisały z Parkiem porozumienia o bezumownym korzystaniu.

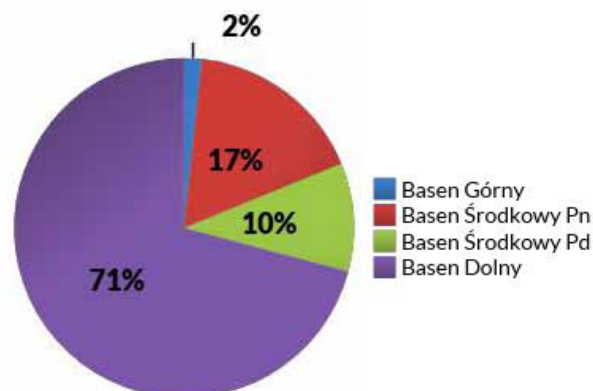
Podstawą prawną wystawiania do dzierżawy gruntów Skarbu Państwa będących we władaniu BbPN są przepisy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym oraz rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 lipca 2012 r. w sprawie przetargów oraz rokowań na rozporządzenie nieruchomościami przez parki narodowe.

2.2.1. Dzierżawy na okres jednego roku

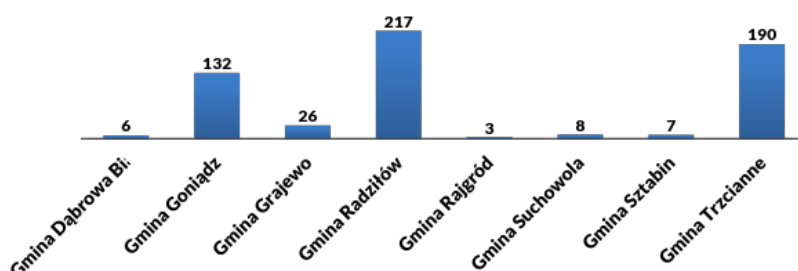
Marlena Bogdan,
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

Dzierżawa gruntów na okres jednego roku odbywa się zgodnie z procedurą przetargu ustnego nieograniczonego. Podstawę prawną przeprowadzenia przetargu stanowią zapisy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2018 r., poz. 142 j.t.), ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz.U. z 2018 r., poz.1182) oraz rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 lipca 2012 r. w sprawie przetargów oraz rokowań na rozporządzenie nieruchomościami przez parki narodowe (Dz. U. z 2012 r., poz. 868). Dyrektor Biebrzańskiego Parku Narodowego w II kwartale 2018 r. ogłosił przetarg na dzierżawę nieruchomości gruntowych będących we władaniu Biebrzańskiego Parku Narodowego. Do przetargu wyznaczono łącznie 1 188 ha gruntów położonych na terenie każdego z Obrębów Ochronnych BbPN. W wyniku przeprowadzonego przetargu podpisano 20 umów dzierżawy, wydzierżawiając 590,6 ha gruntów na całkowitą kwotę czynszu dzierżawnego w wysokości 274 537 zł. Najmniejsza wydzierżawiona powierzchnia wyniosła 1,0217 ha, a największa 123,8889 ha. Największą łączną powierzchnię gruntów wydzierżawiono w Obrębie Ochronnym Basenu Dolnego - 418,4983 ha, zaś najmniejszą w Obrębie Ochronnym Basenu Górnego - 9,9478 ha. Udział powierzchni gruntów dzierżawionych w poszczególnych obrębach/obwodach ochronnych przedstawiono na Ryc. 1.

RYC. 1. UDZIAŁ GRUNTÓW BBPN WYDZIERŻAWIONYCH UMOWAMI JEDNOROCZNYMI W POSZCZEGÓLNYCH OBRĘBACH/OBWODACH OCHRONNYCH [%]

RYC. 2. POWIERZCHNIE GRUNTÓW BBPN WYDZIERŻAWIONYCH UMOWAMI JEDNOROCZNYMI NA TLE GMIN [HA]

Wydzierżawione grunty znajdowały się na obszarze ośmiu gmin, tj.: gmina Dąbrowa Białostocka, gmina Gończę, gmina Grajewo, gmina Radziłów, gmina Rajgród, gmina Suchowola, gmina Sztabin oraz gmina Trzciানে. W gminie Radziłów wydzierżawiono największą powierzchnię gruntów - 37%. Niewiele mniej, bo 32% powierzchni gruntów wydzierżawiono w gminie Trzciানে (Ryc. 2).

Zabiegi ochronne przeprowadzone na wydzierżawionych gruntach dotyczyły przede wszystkim utrzymania otwartego charakteru ekosystemów nieleśnych takich jak: łąki trzęślicowe, szuwały wielkoturzycowe oraz siedlisk cennych gatunków ptaków, tj.: dubelt, derkacz, krzyk, cietrzew, rycyk, orlik grubodzioby, błotniak łąkowy i błotniak stawowy.

2.2.2. Dzierżawy wieloletnie w roku 2018

Monika Jaszczuk,

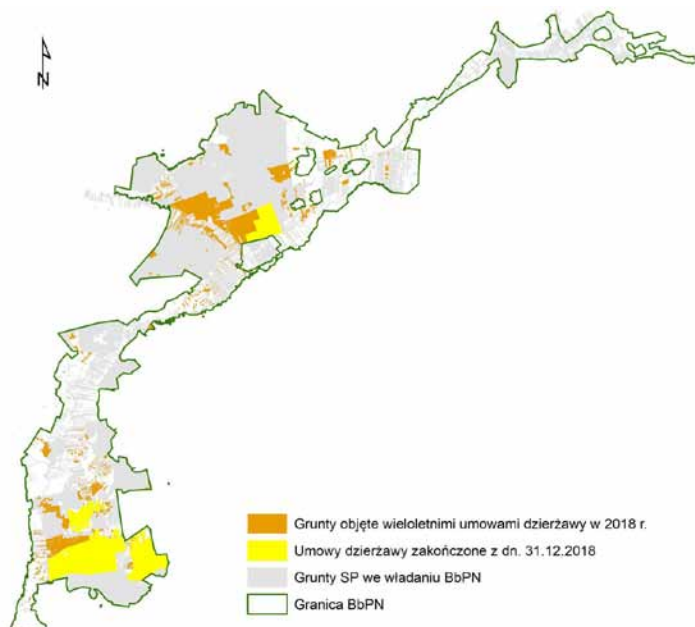
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

Powierzchnia dzierżawiona w ramach wieloletniego programu dzierżaw dla przyrody w BbPN na dzień 31 grudnia 2018 r. wynosiła 9329,9739 ha. Grunty te były wydzierżawione 31 podmiotom na podstawie 63 umów. Grunty dzierżawiły osoby prywatne, firmy oraz organizacje pozarządowe, powyższe dane zestawiono w Tabeli nr 1.

TABELA NR 1. POWIERZCHNIA GRUNTÓW OBJĘTYCH DZIERŻAWĄ WIELOLETNIĄ WRAZ Z LICZBĄ PODMIOTÓW I UMÓW W 2018 R

	osoby prywatne	firmy	NGO	razem
powierzchnia [ha]	5123,72	3850,15	356,10	9329,97
liczba podmiotów	22	6	3	31
liczba umów	46	10	4	60

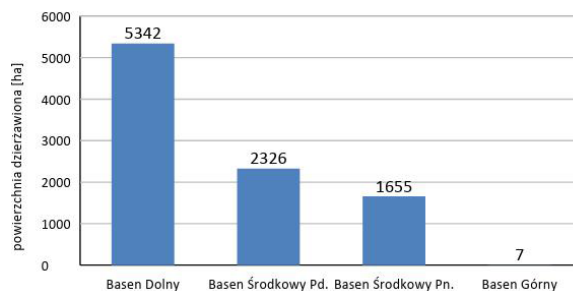
RYC. NR 1. LOKALIZACJA GRUNTÓW OBJĘTYCH PROGRAMEM DZIERŻAW WIELOLETNICH W 2018 R.

Z dn. 1 stycznia 2019 r. przestało obowiązywać 5 umów dzierżawy obejmujących łącznie powierzchnię 4500,63 ha.

Rozmieszczenie gruntów objętych dzierżawami wieloletnimi w 2018 r. przedstawia Ryc. nr 1. oraz Ryc. nr 2.

RYC. NR 2. POWIERZCHNIA DZIERŻAWIONA W POSZCZEGÓLNYCH OBRĘBACH/OBWODACH OCHRONNYCH W 2018 R.

Zestawienie rodzaju działań ochronnych wykonanych w 2018 r. w ramach wieloletnich umów dzierżawy prezentuje Ryc. 3.

RYC. 3. DZIAŁANIA OCHRONNE PROWADZONE NA GRUNTACH OBJĘTYCH UMOWAMI DZIERŻAW WIELOLETNICH W 2018 R.

Powyższe zabiegi prowadzone były w ramach ochrony siedlisk przyrodniczych m.in. świeżych łąk użytkowanych ekstensywnie, torfowisk alkalicznych, szuwarów wielkoturzycowych oraz zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych. Działania ochronne obejmowały również zachowanie siedlisk cennych gatunków roślin i zwierząt: skalnicy torfowiskowej, lipiennika Loesela, błotniaka stawowego, błotniaka łąkowego, orlika grubodziobego, derkacza, kszycy, dubelta, rycyka, kulika wielkiego, krwawodzioba, uszatki błotnej, wodniczki, cietrzewia.

2.2.3. Sprzedaż biomasy kosztem nabywcy z gruntów będących we władaniu Biebrzańskiego Parku Narodowego

Marlena Bogdan,
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

Sprzedaż biomasy z gruntów Biebrzańskiego Parku Narodowego pozyskanej kosztem nabywcy w 2018 r. odbywała się na podstawie Zarządzenia nr 12/2018 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego w sprawie sprzedaży biomasy pozyskiwanej kosztem nabywcy z gruntów BbPN z dnia 12 czerwca 2018 r. W 2018 r. sprzedaż biomasy nie zwróciła większego zainteresowania podmiotów zewnętrznych. Prawdopodobną przyczyną był wcześniejszy przetarg na dzierżawę jednoroczną gruntów. Ogółem złożono 15 wniosków dotyczących kupna biomasy. Wszystkie złożone wnioski rozpatrzono pozytywnie. Ostatecznie podpisano 8 umów kupna-sprzedaży biomasy. Pozostali wnioskodawcy zrezygnowali z zawarcia umów.

Biomasę pozyskano łącznie z powierzchni 22,06 ha. Najmniejsza powierzchnia na jaką zawarto umowę kupna-sprzedaży biomasy wyniosła 0,36 ha, największa zaś - 6,81 ha. Biomasę pozyskano z terenu wszystkich Obrębów Ochronnych Biebrzańskiego PN:

- 4 umowy w Obrębie Ochronnym Basenu Dolnego o łącznej pow. 9,32 ha,
- 3 umowy w Obrębie Ochronnym Basenu Środkowego Południe o łącznej pow. 10,64 ha,
- 1 umowa w Obrębie Ochronnym Basenu Środkowego Północ o pow. 2,10 ha.

Jedynie w Obwodzie Ochronnym Basenu Górnego nie zawarto żadnych umów kupna-sprzedaży biomasy. Przychód z tytułu sprzedaży biomasy wyniósł 10 037,30 zł. W przypadku prób nielegalnego pozyskania biomasy z gruntów BbPN, schwytanych sprawców karano wysoką opłatą za ha skoszonej powierzchni w granicach działek BbPN. Do końca 2018 r. złapano i ukarano 28 sprawców nielegalnego pozyskania biomasy, z którymi zawarto porozumienia łącznie na kwotę 75 751,55 zł. Podpisane *Porozumienia* dotyczyły nielegalnego koszenia łąk o łącznej powierzchni 121,12 ha.

2.2.4. Zabiegi ochronne własne

Agnieszka Henel, Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W 2018 r. w Biebrzańskim Parku Narodowym w ramach ochrony czynnej ekosystemów nieleśnych przeprowadzono zabiegi własne ukierunkowane na ochronę siedlisk przyrodniczych na łącznej powierzchni ok. 25,4 ha. Działania ochrony czynnej były realizowane przez pracowników parku z pomocą wolontariuszy i praktykantów. Ochronę czynną siedlisk prowadzono również w ramach następujących projektów: „Ochrona czynna ginącej populacji cietrzewia w BbPN” oraz LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”. Szczegóły realizowanej ochrony czynnej ekosystemów nieleśnych przedstawia tabela 1.

RYC. 1. USUWANIE PODROSTU DRZEW NA TORFOWISKU,
FOT. P. MARCZAKIEWICZ

RYC. 2. POWIERZCHNIA TORFOWISKA PO ZABIEGU,
FOT. P. MARCZAKIEWICZ

TAB. 1. OCHRONA CZYNNA EKOSYSTEMÓW NIELEŚNYCH W 2018 R. – ZABIEGI WŁASNE.

Lp.	Rodzaj zadania	Lokalizacja	Kod zadania ochronnego	Rozmiar (ha)	Uwagi
1	Ochrona siedliska przyrodniczego 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska poprzez: wycięcie 85% drzew i krzewów przy użyciu ręcznego sprzętu	Obwód O. Basenu Górnego	2IIB11.1	1,5	Zrealizowano w ramach projektu LIFE „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”.
2.	Ochrona siedliska przyrodniczego 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, poprzez ręczne wycięcie podrostu drzew i krzewów (Ryc. 1 i 2)	Obręb O. Basenu Dolnego (Bagnu Ławki, tzw. powierzchnia referencyjna)	2IIB12.5	19	Usuwanie podrostu drzew (głównie brzozy omszonej) na tzw. powierzchni referencyjnej na Bagnie Ławki
2	Ochrona mozaiki siedlisk przyrodniczych 2330 Wydmy śródładowe z murawami napiaskowymi i 6120 Ciepłolubne murawy napiaskowe, poprzez usuwanie podrostu drzew i krzewów z użyciem sprzętu ręcznego (Ryc. 3 i 4)	Obręb O. Basenu Środkowego Północ	2IIB4.2	0,06	
3	Ochrona siedliska przyrodniczego 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, poprzez: wycięcie krzewów i podrostu drzew oraz koszenie z użyciem sprzętu ręcznego	Obręb O. Basenu Środkowego Południe	2IIB8.1, 2IIB8.3	4,63	Zrealizowano w ramach projektu „Ochrona czynna ginącej populacji cietrzewia w BbPN”
4	Utrzymywanie żerowisk trzmieli (<i>Bombus</i> sp.) i pszczoł dziko żyjących (pszczoły samotnice) poprzez koszenie z pozostawieniem co najmniej 20% obszaru niekoszonego (Ryc. 5 i 6)	Obręb O. Basenu Dolnego	3IIB9.2	0,16	Wykoszenie śródleśnej polany o charakterze łąki świeżej z miododajnymi gatunkami roślin zielnych

RYC. 3. USUWANIE KRZEWÓW I PODROSTU DRZEW W PŁACIE MURAWY, FOT. A. HENEL

RYC. 5. RĘCZNE KOSZENIE POLANY ŚRÓDLEŚNEJ, FOT. A. HENEL

RYC. 4. PŁAT CIEPŁOLUBNEJ MURAWY PO ZABIEGU, FOT. A. HENEL

RYC. 6. POLANA ŚRÓDLEŚNA PO ZABIEGU, FOT. A. HENEL

2.3. Ochrona gatunkowa zwierząt

2.3.1. Ośrodek Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego i Rehabilitacji Zwierząt

Andrzej Sikora, Artur Wiatr

Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

Prowadzone w systemie hodowli rezerwatowej stado podstawowe konika polskiego składało się z 10 klaczy oraz ogiera. Stado podstawowe objęte jest programem ochrony zasobów genetycznych koni rasy konik polski. Przychówek jaki narodził się w 2018 r. składał się z 9 źrebiąt. Konie cechowały się dobrą kondycją i utrzymywane były pod stałą opieką weterynaryjną. W zakresie hodowlanym kontynuowano współpracę z prof. Z. Jaworskim oraz specjalistami z Wojewódzkiego Związku Hodowców Koni w Białymstoku.

W 2018 roku dzięki dotacji z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i realizacji projektu pt. „Modernizacja i doposażenie Ośrodka Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego w Biebrzańskim Parku Narodowym” w Ośrodku powstała nowa infrastruktura tj. zbudowano nowe ogrodzenie dla koni, w którym stworzono nowe kwatery na potrzeby hodowlane i weterynaryjne stada. Wykonano nową odłownię służącą do corocznych przeglądów hodowlanych, inspekcji i zabiegów weterynaryjnych, odłowni źrebiąt itp.. W celu zapewnienia koniom stałego dostępu do wody wykonano także poidło zasilane energią słoneczną. Łączna kwota działania wyniosła 425 056,79 zł, z czego udział NFOŚiGW wyniósł 90%.

W 2018 r. kontynuowana była także w Ośrodku działalność rehabilitacji zwierząt. W ciągu całego roku leczono i rehabilitowano 79 zwierząt różnych gatunków, co prezentuje poniższa lista.

Ptaki:

bocian biały – 38 szt., łabędź niemy – 3 szt., bąk – 1 szt., czyż – 1 szt., wrona siwa – 1 szt., szpak – 1 szt., sikorka bogatka – 2 szt., kruk – 1 szt., kos – 2 szt., mazurek – 1 szt., kaczka krzyżówka – 3 szt., pokrzywnica – 2 szt., gołąb grzywacz – 2 szt., myszołów – 3 szt., kopciuszek – 1 szt., jerzyk – 3 szt., trzmiełojad – 1 szt., żołą – 1 szt., krogulec – 2 szt., dzwonek – 1 szt., uszatka – 1 szt.,

Ssaki:

wilk – 1 szt., łos – 2 szt., zając – 1 szt., jeż – 2 szt., sarna europejska – 1 szt.

Ze względu na dalszą potrzebę rehabilitacji w ośrodku pozostaje (stan na 31.12.2018 r.)

bocian biały – 5 szt., trzmiełojad – 1 szt., wilk – 1 szt.

Rehabilitację zwierząt w Ośrodku wspierają zarówno osoby prywatne, podmioty gospodarcze oraz instytucje. W 2018 r. dzięki wsparciu funduszu leśnego PGL LP wydatkowaliśmy kwotę 6 341, 97 zł na usługi weterynaryjne pacjentów Ośrodka.

Ponadto, ze względu na to, że bardzo częstymi pacjentami w Ośrodku są bociany białe, jego funkcjonowanie zostało także wsparte zakupami sprzętu z projektu LIFE15 NAT/PL/000728 *Ochrona bociana białego w dolinach rzecznych wschodniej Polski*.

2.3.2. Zwierzęta łowne – odszkodowania, odstrzały redukcyjne, plany i obwody łowieckie

Teresa Kamińska

Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

W planie zadań ochronnych Biebrzańskiego Parku Narodowego na 2018 rok ujęta jest ochrona czynna zwierząt łownych. Podyktowane jest to koniecznością ograniczenia wyplaty odszykowań za szkody wyrządzone przez dziki w uprawach i płodach rolnych, eliminacją ASF oraz względami społecznym. Ponad to redukcja drapieżników takich jak lis czy jenot służy ochronie ginącej w Parku populacji cietrzewia. Zadania te realizowane były również zgodnie z Zarządzeniem nr 5/2018 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 26.03.2018 roku w sprawie zasad redukcji.

Redukcją objęte były populacje następujących gatunków zwierząt: dzik (*Sus scrofa*), jenot (*Nyctereustes procyonoides*), lis (*Vulpes vulpes*), bażant (*Phasianus colchicus*) oraz norka amerykańska (*Neovision neovision*).

Odstrzały redukcyjne w/w gatunków zwierząt wykonywane były wyłącznie przez etatowych i emerytowanych pracowników Parku, posiadających aktualne pozwolenie na używanie broni myśliwskiej oraz będących członkami Polskiego Związku Łowieckiego. Uprawnionych do wykonywania odstrzałów redukcyjnych było 19 osób.

Przy wykonywaniu odstrzałów redukcyjnych dzików i bażantów stosowano obowiązujące kryteria selekcji przyjęte w Polskim Związku Łowieckim oraz regulamin polowań zgodny z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków polowania i znakowania tusz (Dz. U. 2005 r. nr 61, poz. 548 z późn. zm.)

Do granic BbPN przylega 32 obwody łowieckie w tym 3 wydzielone. Obwody te są dzierżawione przez 24 Koła Łowieckie i 2 Nadleśnictwa. Wczesną wiosną przed rozpoczęciem roku łowieckiego, wszystkie okoliczne Koła przedkładają do zaopiniowania „Roczne plany łowieckie”.

TAB. 1. W 2018 ROKU DOKONANO ODSTRZAŁÓW REDUKCYJNYCH:

Gatunek	szt.
Dzik	16
Jenot	13
Lis	59
norka amerykańska	0
Bażant	0

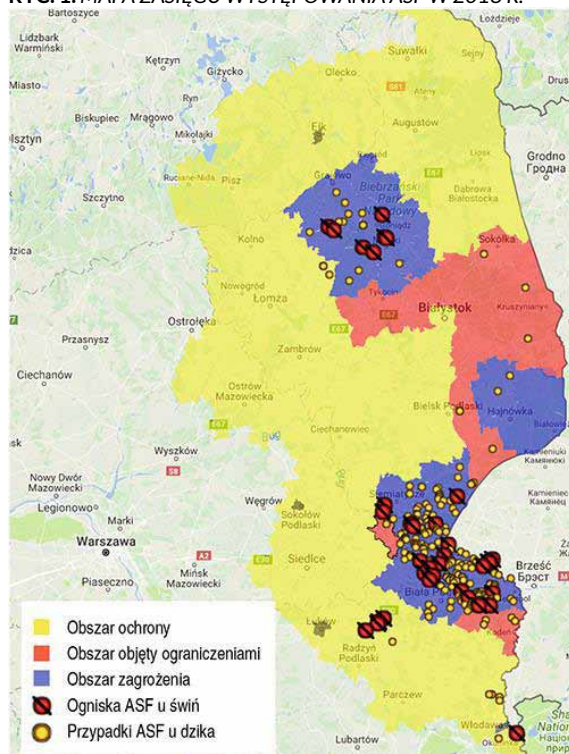
TAB. 2. ZESTAWIENIE SZKÓD WYRZĄDZONYCH PRZEZ DZIKI, JELENIE I BOBRY W BBPN W 2018 R.

Uprawa	Powierzchnia zredukowana (ha) dziki	Kwota odszkodowania (zł) dziki	Powierzchnia zredukowana (ha) jelenie	Kwota odszkodowania (zł) jelenie	Powierzchnia zredukowana (ha) bobry	Kwota odszkodowania (zł) bobry	Powierzchnia zredukowana (ha) razem	Średnia kwota odszkodowania zł / ha	Nieopniesione koszty (zł)	Kwota odszkodowania (zł) razem	Zgłoszenia szt	Zgłoszenia uznane szt.	Zgłoszenia nieuznane szt.
łąka	35,58	44 211,30	0,00	0,00	1,20	700,00	36,78	1 221,08	1 537,40	44 911,30	44	42	2
kukurydza	0,52	1 416,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,52	2 723,35	70,00	1 416,14	2	2	0
ziemiaki	0,06	1 357,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,06	22 616,67	20,00	1 357,00	2	1	1
pszenżyto	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	0	0
żyto	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4	0	4
mieszanka	0,00	0,00	0,10	131,60	0,00	0,00	0,10	1 316,00	10,00	131,60	2	1	1
Razem	36,16	46 984,44	0,10	131,60	1,20	700,00	37,46	1 276,46	1 637,40	47 816,04	54	46	8

TAB. 3. ZESTAWIENIE SZKÓD WYRZĄDZONYCH PRZEZ DZIKI, JELENIE I BOBRY W BBPN W 2018 R. W PODZIALE NA OBRĘBY/ OBWODY OCHRONNE

Obręb/Obwód Ochronny	Zgłoszenia (szt.)	Kwota odszkodowania (zł)	Powierzchnia zredukowana (ha)
Basen Dolny	3	2 084,50	1,70
Basen Środkowy Południe	35	36 984,90	29,48
Basen Środkowy Północ	2	1 020,40	0,84
Basen Górny	14	7 726,24	5,44
Razem	54	47 816,04	37,46

RYC. 1. MAPA ZASIĘGU WYSTĘPOWANIA ASF W 2018 R.

Afrykański pomór świń został stwierdzony w Polsce po raz pierwszy w historii w lutym 2014 r. w powiecie sokólskim. Nikt nie przewidywał, że choroba będzie się szerzyła na taką skalę wśród populacji dzików oraz świń domowych. W przypadku wystąpienia ASF w stadzie, śmiertelność sięga nawet 100 %. Biebrzański Park Narodowy podejmował szereg działań zapobiegających rozpo-

wszechnianiu się wirusa na obszary gospodarstw rolnych. W 2018 r. na terenie całego Parku prowadzone były przez Służbę Parku, podczas wykonywania codziennych obowiązków służbowych wzmożone, indywidualne poszukiwania padłych dzików. Ponadto realizowano poszukiwania zbiorowe. Przez 905 robocznodni przeszukano blisko 150 tys. ha. Znalaziono 5 szt. martwych dzików. Po wykonaniu badań w kierunku ASF, pozytywny wynik stwierdzono u 4 sztuk. Na terenie BbPN wykonywany był przez myśliwych będących pracownikami BbPN, sanitarny odstrzał dzików. Łącznie odstrzelono 16 szt. zwierząt.

TABELA 4.

Poszukiwania zbiorowe ASF – 2018 r.	
powierzchnia – ha	149 991,67
osobodni	905
dziki padłe znalezione - szt.	5
dziki znalezione z ASF – szt.	4
Redukcja – 2018 r.	
dziki – szt.	16

Należy jednocześnie zaznaczyć, że w celu zapobiegania rozprzestrzeniania się wirusa poza tereny objęte różnymi restrykcjami (strefa żółta – obszar ochronny, strefa czerwona – obszar objęty ograniczeniami, strefa niebieska – obszar zagrożenia) na terenie Parku funkcjonują 2 chłodnie do przechowywania odstrzelonych dzików na czas przeprowadzenia badań laboratoryjnych w kierunku wykrycia wirusa ASF. Komory chłodnicze używane przez Powiatowe Inspektoraty Weterynarii z Moniek i Sokółki są ustawione w Jatwiezi Małej oraz Wólce Piasecznej.

2.4. Ochrona gatunkowa roślin

Agnieszka Henel, Magdalena Marczakiewicz,
Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W 2018 r. w ramach czynnej ochrony cennych i chronionych gatunków roślin naczyniowych zrealizowano zabiegi na stanowiskach następujących gatunków: arnika górską, leniec bezpodkwiatkowy, lipiennik Loesela, sasanka otwarta, sasanka łąkowa i szachownica kostkowata. Zabiegi zostały wykonane przez pracowników Parku z pomocą wolontariuszy i praktykantów. Ochronę czynną stanowisk chronionych gatunków ro-

ślin prowadzono także w ramach projektów: „Ochrona czynna ginącej populacji cietrzewia w BbPN” i LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”. Na dwóch stanowiskach lipiennika Loesela w Basenie Dolnym, zabiegi ochronne polegające na koszeniu runi, zostały natomiast przeprowadzone przez dzierżawców gruntów. W celu ochrony stanowisk sasanki łąkowej i sasanki otwartej polegającej na opóźnieniu terminu koszenia roślinności zielnej na poboczu Carskiej Drogi, Biebrzański Park Narodowy nawiązał współpracę z zarządcą drogi – Starostwem Powiatowym w Mońkach. Szczegóły prowadzonych działań przedstawia tabela 1. Efekty prowadzonych działań będą monitorowane w 2019 r.

TAB. 1. ZABIEGI OCHRONY CZYNNEJ NA STANOWISKACH CHRONIONYCH GATUNKÓW ROŚLIN REALIZOWANE W 2018 R.

Lp.	Nazwa gatunku	Lokalizacja	Kod zadania ochronnego	Opis sposobu ochrony	Jednostka miary	Rozmiar działania
1.	Arnika górską <i>Arnica montana</i>	Obręb O. Basenu Środkowego Północ	3IIA10.1	ręczne usuwanie krzewów i podrostu drzew na stanowisku	ha	0,03
			3IIA10.2	ręczne usuwanie ekspansywnych gatunków roślin zielnych (orlicy pospolitej) ze stanowiska	ha	0,03
				koszenie ręczne runi (przy użyciu wykaszarki spalino-wej), ręczne usunięcie biomasy z powierzchni	ha	0,09
2.	Leniec bezpodkwiatkowy <i>Thesium ebracteatum</i>	Obręb O. Basenu Środkowego Północ	3IIA1.1	koszenie ręczne runi (przy użyciu wykaszarki spalino-wej), ręczne usunięcie biomasy z powierzchni	ha	0,09 0,37 (w ramach projektu „Ochrona czynna ginącej populacji cietrzewia w BbPN”)
3.	Sasanka otwarta <i>Pulsatilla patens</i>	Obręb O. Basenu Dolnego	3IIA2.1	usunięcie krzewów i podrostu drzew wraz z usunięciem biomasy z powierzchni, na obrzeżu stanowiska zostały usunięte maliny	ha	0,1
4.	Lipiennik Loesela <i>Liparis loeselii</i>	Obwód O. Basenu Górnego	3IIA4.1, 3IIA4.2	usuwanie podrostu drzew i krzewów oraz koszenie ręczne runi	ha	9,4 (w ramach projektu LIFE „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”)
			3IIIA3	usunięcie osobników kolczurki kłapowanej w bezpośrednim sąsiedztwie stanowiska	ha	0,01
		Obręb O. Basenu Dolnego	3IIA4.2	koszenie runi	ha	14,89 (w tym koszenie ręczne 7,62) – w ramach programu dzierżaw wieloletnich
5.	Szachownica kostkowata <i>Fritillaria meleagris</i>	Obręb O. Basenu Dolnego	3IIA5	koszenie ręczne runi wraz z usunięciem biomasy z powierzchni	ha	0,005
6.	Sasanka łąkowa <i>Pulsatilla pratensis</i>	Obręb O. Basenu Dolnego	3IIIA2	Koszenie roślinności zielnej na poboczach Carskiej Drogi w terminie po 15 czerwca	km	16,8

W 2018 r. Leśny Bank Genów Kostrzyca przeprowadził zbiór nasion 14 gatunków roślin, w tym 11 gatunków podlegających ochronie (Tab. 2). Prace realizowano zgodnie z właściwymi decyzjami Ministra Środowiska.

TAB. 2. ZESTAWIENIE GATUNKÓW ROŚLIN OBJĘTYCH ZBIOREM NASION W 2018 R. PRZEZ LEŚNY BANK GENÓW KOSTRZYCA.

Lp.	Gatunek [nazwa polska]	Gatunek [nazwa łacińska]	Stanowisko	Liczba osobników, z których pobrano materiał	Masa [kg]
1	Cibora żółta	<i>Cyperus flavescens</i>	Grobla Honczarowska	50	0,0011 (owoce)
2	Gnidosz królewski	<i>Pedicularis sceptrum-carolinum</i>	Szuszalewo	50	0,001 (nasiona)
3	Leniec bezpodkwiatkowy	<i>Thesium ebracteatum</i>	Grzędy, Góra Nowy Świat	50	0,0005 (nasiona)
4	Mietlica rozłogowa*	<i>Agrostis stolonifera*</i>	Torfowisko na W od Olszowej Drogi	5	0,0001 (nasiona)
5	Niebieliska trwała	<i>Swertia perennis</i> subsp. <i>perennis</i>	Kamienna Nowa	50	0,0002 (nasiona)

6	Pszczelnik wąskolistny	<i>Dracocephalum ruyschiana</i>	Góra Załazie	50	0,0011 (nasiona)
7	Sasanka otwarta	<i>Pulsatilla patens</i>	Basen Dolny, Carska Droga	10	0,0003 (nasiona)
8	Turzyca bagienna*	<i>Carex limosa*</i>	Torfowisko koło Szuszałewa	50	0,0010 (nasiona)
9	Turzyca Buxbauma	<i>Carex buxbaumii</i>	Torfowisko na Grzędach koło grobli	50	0,0075 (nasiona)
10	Turzyca nitkowata*	<i>Carex lasiocarpa*</i>	Torfowisko koło Szuszałewa	50	0,0038 (nasiona)
11	Turzyca strunowa	<i>Carex chordorrhiza</i>	Torfowisko koło Szuszałewa	50	0,0013 (nasiona)
12	Wełnianeczka alpejska	<i>Trichophorum alpinum</i>	Torfowisko koło Szuszałewa	50	0,0004 (nasiona)
13	Wielosił błękitny	<i>Polemonium caeruleum</i>	Krasnoborki, otulina Parku	25	0,0003 (nasiona)
14	Wierzba lapońska	<i>Salix lapponum</i>	Torfowisko koło Szuszałewa	25	0,0001 (nasiona)

*gatunki niepodlegające ochronie gatunkowej

Literatura

Sprawozdania Leśnego Banku Genów Kostrzyca z dn. 18.12.2018 r. i 28.01.2019 r.

RYC. 1. USUWANIE KRZEWÓW I PODROSTU DRZEW NA STANOWISKU SASANKI OTWARTEJ

RYC. 2. POWIERZCHNIA PO REALIZACJI ZABIEGU, FOT. M. MARCZAKIEWICZ

RYC. 3. USUWANIE KOLCZURKI KLAPOWANEJ W SĄSIEDZTWIE STANOWISKA LIPIENNIKA LOESELA, FOT. M. MARCZAKIEWICZ

RYC. 4. KOSZENIE RĘCZNE STANOWISKA SZACHOWNICY KOSTKOWATEJ, FOT. A. HENEL

RYC. 5. USUWANIE ORLICY POSPOLITEJ NA STANOWISKU ARNIKI GÓRSKIEJ

RYC. 6. POWIERZCHNIA PO REALIZACJI ZABIEGU, FOT. A. HENEL

2.5. Ochrona walorów krajobrazowych

Urszula Biereżnoj-Bazille,
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

Ochrona krajobrazu oraz ograniczanie zagrożeń zewnętrznych realizowane są poprzez:

1. uzgadnianie i opiniowanie proponowanych rozwiązań dotyczących planowanych inwestycji w granicach i otulinie Parku, zarówno pod kątem ich potencjalnego wpływu na przyrodę Parku, obszarów Natura 2000, jak również pod kątem ochrony krajobrazu;
2. opiniowanie aktów planistycznych i dokumentów prawnych dotyczących ochrony przyrody i krajobrazu mogących mieć wpływ na krajobraz Parku;
3. uzgadnianie wycinki drzew i krzewów na terenach objętych ochroną krajobrazową;
4. promocję tradycyjnych form użytkowania gruntów rolniczych w Parku i otulinie.

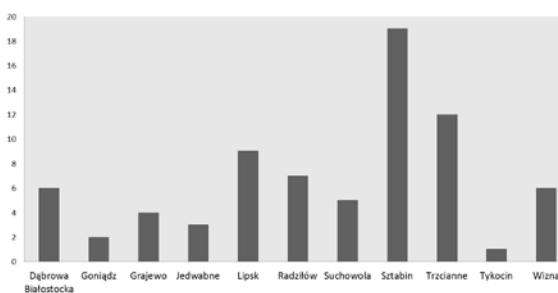
Jednym z celów parku narodowego jest kontrolowanie i ograniczanie przekształcania ekosystemów naturalnych i półnaturalnych oraz ochrona walorów krajobrazowych podlegających nasilającej się presji antropogenicznej na skutek intensyfikacji rolnictwa oraz zabudowy rekreacyjnej. Cel ten jest realizowany przede wszystkim poprzez aktywny udział w polityce przestrzennej gmin na etapie uzgadniania projektów dokumentów planistycznych, tj. miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, bądź decyzji o warunkach zabudowy. Również kierunki polityki przestrzennej na poziomie kraju, województwa czy regionu są poddawane analizie i opiniowaniu. Głównym działaniem Parku w tym zakresie jest uzgadnianie projektów decyzji o warunkach zabudowy dla przedsięwzięć lokalizowanych w Parku lub jego otulinie, gdyż większość gmin nie posiada miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2.5.1 Uzgadnianie inwestycji

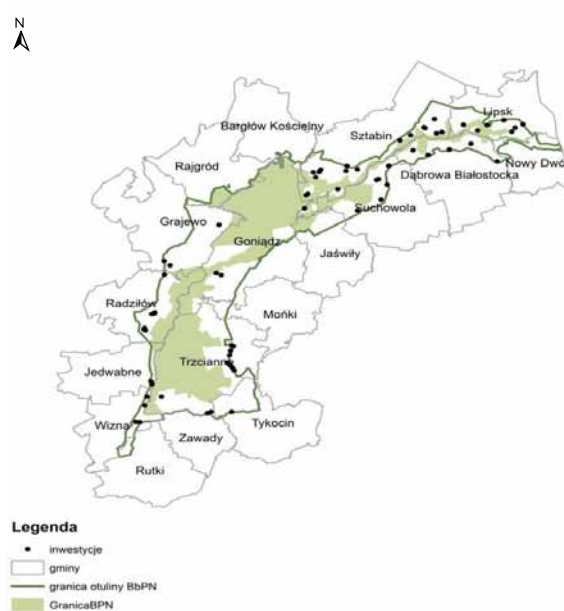
Anna Piekarska,
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

W 2018 r. wydano 74 postanowienia dotyczące projektów decyzji ustalających warunki zabudowy i ustalających lokalizację inwestycji celu publicznego z obszaru 11 gmin położonych w otulinie BbPN. Najwięcej wniosków o uzgodnienie inwestycji dotyczyło obszaru gminy Sztabin, było to 19 wniosków, a najmniej gminy Tykocin, 1 wniosek (Ryc. 1), średnio było to 6,7 wniosku na gminę. Wszystkie inwestycje będą realizowane w otulinie BbPN, ich rozmieszczenie obrazuje Ryc. 2.

RYC. 1. LICZBA WNIOSKOWANYCH DO UZGODNIENIA INWESTYCJI Z POSZCZEGÓLNYCH GMIN

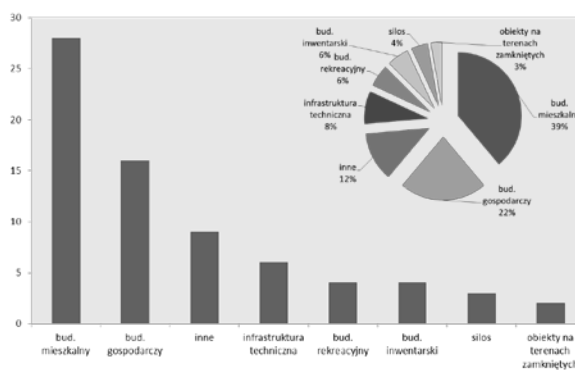

RYC. 2. ROZMIESZCZENIE INWESTYCJI UZGODNIONYCH W 2018 R.

Przedmiotem uzgodnień najczęściej były inwestycje związane z budową, rozbudową lub przebudową budynków mieszkalnych i gospodarczych, pojawiały się one 44 razy, co stanowiło 61% wszystkich uzgodnień (Ryc. 3).

RYC. 3. INWESTYCJE BĘDĄCE PRZEDMIOTEM UZGODNIENI ORAZ ICH UDZIAŁ PROCENTOWY

2.5.2 Uzgodnienia i opiniowanie planów zagospodarowania przestrzennego

Anna Piekarska,
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

W 2018 r. uzgodniono miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (mpzp) miejscowości Sośnia, położonej na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego. Plan obejmuje obszar o powierzchni około 27,5 ha, w tym obszary szczególnego zagrożenia powodzią, które zostały wyłączone z możliwości zabudowy. Celem mpzp jest ustalenie przeznaczenia terenów oraz określenie sposobów ich zagospodarowania i zabudowy z uwzględnieniem ochrony wartości przyrodniczych i krajobrazowych doliny Biebrzy.

2.5.3. Działania w otulinie i nadzór nad obszarami Natura 2000. Opiniowanie i interwencje

Anna Piekarska,
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

W 2018 r. wydano 10 opinii na temat nowych inwestycji zlokalizowanych w Biebrzańskim Parku Narodowym lub w jego otulinie: 3 dotyczyły rozbudowy dróg lokalnych, w tym opinia nt. budowy i rozbudowy drogi wojewódzkiej nr 668 w miejscowości Klimaszewnica, rozbudowa drogi powiatowej nr 1220B Jasionowo Dolistowo Stare, rozbudowy drogi powiatowej Nr 1226 B Dębowo-Jaśłowo. Pozostałe opinie dotyczyły: budowy budynków inwentarskich (2), budowy obiektów wojskowych na terenach zamkniętych (2), budowy linii kablowej elektroenergetycznej (1), przebudowy i zmiany sposobu użytkowania budynku gospodarczego na mieszkalny (1), wykonania udrożnienia zbiornika wodnego z rzeką Wissą (1). Poza ww. opiniami ośmiokrotnie zgłaszano prośby do lokalnych samorządów o interwencje ws. uprzątnięcia miejsc nielegalnego składowania odpadów.

2.5.4. Opiniowanie dokumentów legislacyjnych pod kątem wpływu na zasoby przyrodnicze BbPN

Anna Piekarska,
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

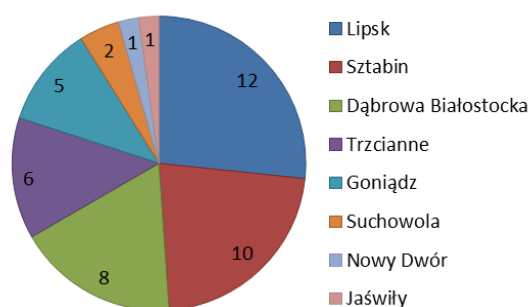
W 2018 r. wydano opinie 4 opinie dotyczące następujących projektów dokumentów: ustawy ws. budowy zapory zapobiegającej migracji dzików, ustawy o gatunkach inwazyjnych, raportu z wdrażania Konwencji o różnorodności biologicznej, Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu.

2.5.5. Usuwanie drzew i krzewów

Ewelina Rafałko,
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

Zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów rosnących na gruntach nieleśnych w obszarze objętym ochroną krajobrazową w granicach parku narodowego wydawane są po uzgodnieniu z dyrektorem parku. Obowiązek przekazania dyrektorowi parku projektu zezwolenia, akt sprawy oraz dokumentacji fotograficznej nakłada na organy wydającego decyzję art. 83a ust. 3 i 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r., poz. 1614 t. j. ze zm.).

RYC. 1. LICZBA WNIOSKÓW O UZGODNIENIE USUNIĘCIA DRZEW I KRZEWÓW Z POSZCZEGÓLNYCH GMIN W 2018 R.

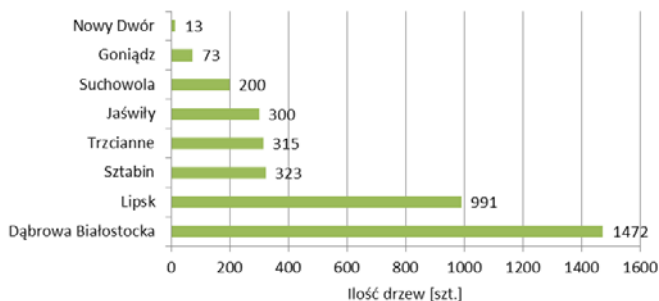

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r. do Biebrzańskiego Parku Narodowego wpłynęło 45 wniosków o uzgodnienie usunięcia drzew i krzewów. Największa ich ilość pochodziła z gmin Lipsk i Sztablin, a najmniejsza z gmin Suchowola, Jaświły i Nowy Dwór (Ryc. 1). Pozostałe nadbiebrzańskie gminy nie przekazywały projektów zezwoleń do uzgodnienia. O największą liczbę drzew do wycięcia w strefie ochrony krajobrazowej wnioskowały gminy Lipsk (1569 szt.) oraz Dąbrowa Białostocka (1502 szt.). Prawie wszystkie wnioski dotyczyły gruntów prywatnych.

Ostatecznie, w wyniku przeprowadzonych w 2018 r. postępowań wydano 41 postanowień, z których dwa odmawiały uzgodnienia przedłożonych projektów zezwoleń, a jedno uzgadniało projekt częściowo. Pozostałe postanowienia były uzgadniające, przy czym kilkakrotnie ingerowano w termin planowanej wycinki, dostosowując go do cyklu życiowego lokalnej awifauny. Dwa postanowienia dotyczyły spraw wszczętych jeszcze w 2017 r. Pięć wniosków z końcem 2018 r. było na etapie rozpatrywania. W jednym przypadku postępowanie zostało umorzono jeszcze przed zajęciem stanowiska przez BbPN. W 2018 r. odmówiono uzgodnienia 98 sztuk drzew, w tym 47 brzoź, 40 olszy, 8 dębów i 3 topoli. Decyzje te wynikały ze względów przyrodniczych oraz z błędów proceduralnych – jedna z planowanych wycinek dotyczyła gruntów leśnych, w stosunku do których obowiązują przepisy ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach.

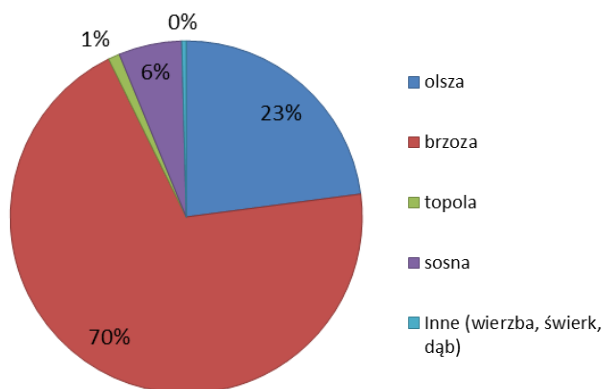
Efektorem powyższych rozstrzygnięć było uzgodnienie w 2018 r. wycinki 3687 szt. drzew oraz 4,23 ha krzewów. Zgodnie z wydanymi postanowieniami najwięcej drzew przeznaczono do usunięcia w gminie Dąbrowa Białostocka – 1472 szt. (Ryc. 2).

RYC.2. LICZBA DRZEW, KTÓRYCH USUNIĘCIE ZOSTAŁO UZGODNIONE W 2018 R.

Skład rodzajowy drzew przeznaczonych do usunięcia przedstawia poniższa tabela, a ich udział procentowy w ogólnej liczbie ilości uzgodnionych wycinek – diagram (Ryc. 3).

RYC.3. UDZIAŁ WG RODZAJU DRZEW PRZEZNACZONYCH DO USUNIĘCIA

Rodzaj	Liczba (szt.)
brzoza	2574
olsza	845
sosna	214
topola	39
świerk	10
wierzba	4
dąb	1
Drzewa (łącznie)	3687
Krzewy	4,23 ha

Ponadto w 2018 r. dokonano przeglądu drzew rosnących wzdłuż drogi powiatowej na odcinku Leśniczówka Werykle - Gugny w celu wyznaczenia do wycinki drzew zagrażających bezpieczeństwu ruchu drogowego oraz ludzi. Na terenie zarządzanym przez BbPN do usunięcia wyznaczono 139 szt. drzew należących do rodzaju sosna, olsza, brzoza, topola, grab, dąb i świerk.

2.5.6. Eliminowanie inwazyjnych gatunków obcych roślin

Agnieszka Henel,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Jednym z ważniejszych zagrożeń przyrody Biebrzańskiego Parku Narodowego jest rozprzestrzenianie się inwazyjnych gatunków obcych roślin. W 2018 r. na obszarze Parku i jego otuliny w ramach ochrony różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych i nieleśnych prowadzono szereg działań związanych ze zwalczaniem następujących inwazyjnych gatunków obcych: barszcz Sosnowskiego, kolczurka klapowana, łubin trwały, nawłóć późna, niecierpek drobnokwiatowy, niecierpek gruczołowaty, robinia akacja, słonecznik bulwiasty. W przypadku takich gatunków jak: łubin trwały, nawłóć późna, niecierpek drobnokwiatowy, niecierpek gruczołowaty, kolczurka klapowana i słonecznik bulwiasty zastosowano ręczne usuwanie okazów (wyrwanie, wykopywanie) przed i we wczesnej fazie kwitnienia. Większe skupienia nawłoci późnej były ręcznie wykaszane przy użyciu wykaszarek spalinowych. Na stanowisku barszczu Sosnowskiego w okresie kwitnienia ścięto kwiatostany, by nie dopuścić do rozsiewania się rośliny i powiększenia banku nasion w glebie. Metody zwalczania drzew i krzewów gatunków inwazyjnych, takich jak: robinia akacja, dąb czerwony i czeremchę amerykańska, były testowane na powierzchniach eksperymentalnych. Polegały one na ogławianiu lub obrączkowaniu osobników tych gatunków. W 2018 r. kontynuowano ich zwalczanie poprzez usuwanie odrostów na ogławianych lub obrączkowanych okazach. Łącznie na obszarze Parku obce gatunki inwazyjne były zwalczane na powierzchni 5,3 ha, a w otulinie na powierzchni 4,8 ha. Działania były realizowane przez pracowników parku, a w niektóre z nich zaangażowani byli także wolontariusze oraz grupa Junior Rangers. Obszary, na których były usuwane gatunki obce, będą objęte monitoringiem w 2019 r. W razie konieczności działania będą kontynuowane.

Syntetyczne dane związane z usuwaniem inwazyjnych gatunków obcych na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego i jego otuliny przedstawia tabela 1.

TAB. 1. RODZAJ DZIAŁAŃ ORAZ POWIERZCHNIA USUWANIA OBCYCH GATUNKÓW INWAZYJNYCH ROŚLIN NA OBSZARZE BBPN I JEGO OTULINY.

Lp.	Gatunek	Rodzaj działań	Powierzchnia [ha]	
			Obszar BbPN	Otulina BbPN
1	Łubin trwały	wyrwanie, wykopywanie	2,3	-
2	Nawłóć późna	wyrwanie, wykopywanie, wykaszanie	1,3	-
3	Niecierpek drobnokwiatowy	wyrwanie	0,07	-
4	Niecierpek gruczołowaty	wyrwanie	-	4,8
5	Słonecznik bulwiasty	wyrwanie	0,3	-
6	Robinia akacja, dąb czerwony, czeremcha amerykańska	ręczne usuwanie odrostów	1,4	-

RYC. 1. USUWANIE ŁUBINU TRWAŁEGO, FOT. Ł. KRAJEWSKI

RYC. 4. USUWANIE NIECIERPKA GRUCZOŁOWATEGO, FOT. M. MARCZAKIEWICZ

RYC. 2. USUWANIE ŁUBINU TRWAŁEGO - PO ZABIEGU, FOT. Ł. KRAJEWSKI

RYC. 5. WYKASZANIE NAWŁOCI PÓŻNEJ, FOT. A. HENEL

RYC. 3. USUWANIE NIECIERPKA DROBNOKWIATOWEGO, FOT. A. HENEL

RYC. 6. POWIERZCHNIA POROŚNIĘTA PRZEZ NAWŁOĆ PO ZABIEGU, FOT. A. HENEL

2.5.7. Czynna ochrona krajobrazu

Magdalena Marczakiewicz,
Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

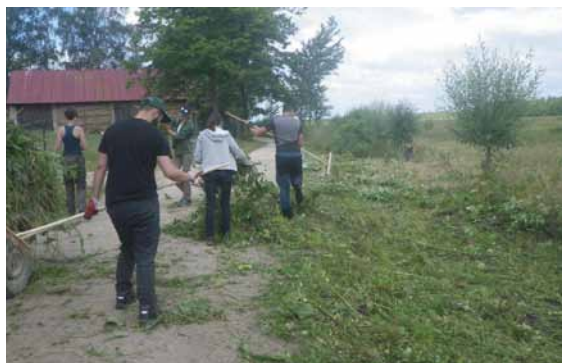
W lutym 2018 r. we wsi Szuszałewo pracownicy Parku wspólnie z mieszkańcami wsi, w tym z dziećmi, przy-

cieli posadzone w 2014 r. wierzby, kształtując je na formę głowistą (Ryc. 1). Ze strony mieszkańców Szuszałewa prace koordynował sołtys Pan Grzegorz Żabicki, który przycinał grubsze gałęzie piłą motorową. W lipcu wolontariusze i stażysta pod opieką pracownika Parku, przy okazji usuwania kolczurki klapowanej w Szuszałewie, pomagali sołtysowi przy zbieraniu biomasy po wykoszeniu roślinności w pobliżu wierzb (Ryc. 2).

*RYC. 1. ZIMOWE KSZTAŁTOWANIE WIERZB,
FOT. J. PIŃKOWSKA*

*RYC. 2. SPRZĄTANIE BIOMASY PO KOSZENIU W SĄSIEDZ-
TWIE WIERZB, FOT. M. MARCZAKIEWICZ*

RYC. 3. WIERZBY POSADZONE W 2014 R. PRZY TORFOWISKU WE WSI SZUSZALEWO, WIDOK Z 2018 R., FOT. M. MARCZAKIEWICZ

2.5.8. Kształtowanie przestrzeni przyjaznej przyrodzie przy siedzibie Biebrzańskiego Parku Narodowego

Agnieszka Henel,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W 2016 r. przy siedzibie Biebrzańskiego Parku Narodowego została założona rabata kwiatowa w celu promocji ogrodów sprzyjających przyrodzie. W jej składzie znalazły się gatunki roślin charakterystycznych dla tradycyjnych ogrodów przydomowych, w tym szczególnie

sprzyjające owadom zapylającym (trzmielom, pszczołom miodnej i pszczołom samotnicom). W 2018 r. rabata liczyła 34 gatunki roślin, jej szczegółowy skład prezentuje tabela 1. W sezonie wegetacyjnym rabata jest chętnie odwiedzana przez owady zapylające. Odnotowano tutaj 25 gatunków motyli oraz 8 gatunków błonkówek: 6 gatunków trzmieli, pszczołę miodną i zadrzechnię fioletową. Ochronie owadów zapylających przy siedzibie BBPN służy także „hotel dla owadów” zbudowany z gliny oraz dwie kłody wiszące, z których jedna była zajęta przez pszczoły w 2018 r. Sadzonki roślin pochodzące z rabaty były przekazywane uczestnikom i laureatom konkursu „Ogrody przyjazne przyrodzie” podczas warsztatów ogrodnictwa przyjaznego przyrodzie, które odbyły się w dn. 15.09.2018 r. w siedzibie Biebrzańskiego Parku Narodowego w Osowcu-Twierdzy.

TAB. 1. SKŁAD GATUNKOWY RABATY KWIATOWEJ PRZY SIEDZIBIE BBPN W 2018 R.

Lp.	Nazwa rodzajowa/ gatunkowa rośliny	Roślina jednoroczna	Roślina dwuletnia	Bylina	Roślina miododajna
1	Aksamitka rozpierzchna <i>Tagetes erecta</i>	+			+
2	Aster chiński <i>Callistephus chinensis</i>	+			
3	Cynia wytworna <i>Zinnia elegans</i>	+			+
4	Bergenia sercowata <i>Bergenia cordifolia</i>			+	
5	Floks wiechowaty <i>Phlox paniculata</i>			+	+
6	Goździk brodaty <i>Dianthus barbatus</i>		+		+
7	Hiacynt wschodni <i>Hyacinthus orientalis</i>			+	
8	Hyzop lekarski <i>Hyssopus officinalis</i>			+	+
9	Jeżówka purpurowa <i>Echinacea purpurea</i>			+	+
10	Kocimiętka Faassena <i>Nepeta x faassenii</i>			+	+
11	Kosmos podwójnie pierzasty <i>Cosmos bipinnatus</i>	+			+
12	Lawenda wąskolistna <i>Lavandula angustifolia</i>			+	+
13	Lewkonia długopatkowa (maciejka) <i>Matthiola longipetala</i>	+			
14	Lebiodka pospolita <i>Origanum vulgare</i>			+	+
15	Lilia tygrysia <i>Lilium lancifolium</i>			+	
16	Malwa różowa <i>Alcea rosea</i>		+	+	+
17	Macierzanka piaskowa <i>Thymus serpyllum</i>			+	+
18	Melisa lekarska <i>Melissa officinalis</i>			+	+
19	Mikołajek płaskolistny <i>Eryngium planum</i>			+	+
20	Nagietek lekarski <i>Calendula officinalis</i>	+			+
21	Narcyz (różne odmiany) <i>Narcissus</i>			+	
22	Odełka wirginijska <i>Physostegia virginiana</i>			+	+
23	Ostróżka trwała <i>Delphinium x cultorum</i>			+	+
24	Rozchodnik wielki <i>Sedum maximum</i>			+	+
25	Rudbekia błyskotliwa <i>Rudbeckia fulgida</i>			+	+
26	Rudbekia owłosiona <i>Rudbeckia hirta</i>	+	+		+
27	Rumian żółty <i>Cota tinctoria</i>			+	+
28	Sasanka zwyczajna <i>Pulsatilla vulgaris</i>			+	+
29	Słoneczniczek szorstki <i>Heliopsis helianthoides</i>			+	+
30	Szachownica cesarska <i>Fritillaria imperialis</i>			+	
31	Szafirek armeński <i>Muscari armeniacum</i>			+	
32	Szałwia omszona <i>Salvia nemorosa</i>			+	+
33	Tulipan <i>Tulipa</i>			+	
34	Złocień balsamiczny <i>Chrysanthemum balsamita</i>			+	

**RYC. 1. RABATA KWIATOWA PRZY SIEDZIBIE BBPN
W 2018 R., FOT. A HENEL**

RYC. 2. MALWA RÓŻOWA, FOT. A. HENEL

RYC. 3. JEŻÓWKA PURPUROWA, FOT. A. HENEL

RYC. 4. HYZOP LEKARSKI, FOT. A. HENEL

2.6 Monitoring przyrodniczy

W BbPN monitoringiem objętych jest wiele elementów przyrody, w tym grupy zwierząt i roślin, w szczególności cennych przyrodniczo i rzadkich. Wyniki obserwacji i monitoringu zwierząt przedstawia tabela.

TABELA. LICZBA GATUNKÓW ZWIERZĄT W POSZCZEGÓLNYCH GRUPACH SYSTEMATYCZNYCH STWIERDZONYCH W BIEBRZAŃSKIM PN.

Opracowanie: Krzysztof Frąckiel

Grupa systematyczna	Liczba gatunków	Ochrona gatunkowa	Polska Czerwona Księga
Kręgowce	405	342	42
Ssaki (Mammalia)	55	35	6
w tym :			
łoś	ok. 600 osb.		
wilk	3 watachy		
ryś	5 osb.		
Ptaki (Aves)	295 (187 lęgowych)	282	31
Ryby (Piscis)	37	7	3
Płazy i gady (Amphibia, Reptilia)	18	18	1
Bezkręgowce	3335	115	34
Wrotki (Rotifera)	161		
Mięczaki (Gastropoda)	80	10	9
Pijawki (Hirudinea)	6	1	1
Skorupiaki (Crustacea)	45		
Wije (Myriapoda)	9		
Pająki (Araneae)	483		1
Ważki (Odonata)	59	10	2
Jętki (Ephemeroptera)	13		1
Chrzaszczki (Coleoptera)	1146	79	5
Chruściki (Trichoptera)	44		
Motyle (Lepidoptera)	1107	15	13
Pluskwiaki (Heteroptera)	48		
Modliszki (Mantidae)	1		1
Inne	133		2

2.6.1. Monitoring ornitologiczny

Łukasz Krajewski, Piotr Marczakiewicz;
Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego;
Krzysztof Henel,
Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

Cietrzew *Tetrao tetrix*

Monitoring liczebności cietrzewia w BbPN opiera się na dwukrotnym liczeniu samców w okresie wiosennych toków. W 2018 r. liczenia zostały wykonane przez pracowników i wolontariuszy Parku w dniach 27.03 (I kontrola) oraz 10.04 (II kontrola). Bazę obserwacji uzupełniono danymi uzyskanymi z portalu *ornitho.pl* (pojedyncza obserwacja samca cietrzewia Agnieszki Grajewskiej).

Na podstawie rozmieszczenia wszystkich stwierdzeń ptaków liczebność populacji cietrzewia w Ostoi Biebrzańskiej w 2018 r. oceniono na 13 samców, z czego 11 w basenie środkowym Biebrzy, a 2 w basenie dolnym. W basenie górnym nie zaobserwowano cietrzewi. Można więc stwierdzić, że liczebność populacji tego gatunku w całym BbPN uległa kolejnemu spadkowi (Ryc. 1.).

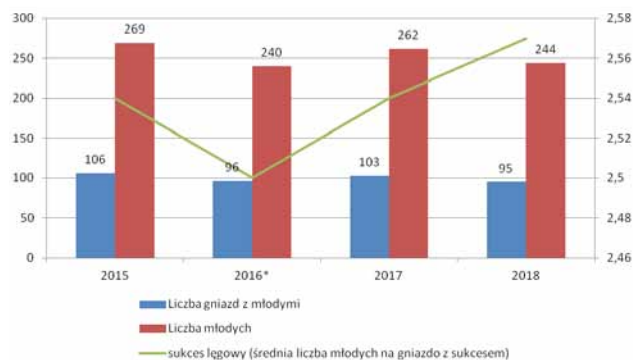
RYC. 1. DYNAMIKA LICZEBNOŚCI CIETRZEWA W BIEBRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM W LATACH 1997 - 2018.

Bocian biały *Ciconia ciconia*

W 2018 r. przeprowadzono monitoring w 23 miejscowościach wokół Biebrzańskiego Parku Narodowego: Jałowo, Kropiwno, Szuszałewo, Kuligi, Ciszewo, Dębowo, Dolistowo Stare, Dolistowo Nowe, Jagłowo, Jasionowo, Kopytkowo, Polkowo, Wroceń, Budne, Wólka Piaseczna, Klimaszewnica, Mścichy, Okrasin, Olszowa Droga, Budy, Burzyn, Rutkowskie i Sieburczyn. Stwierdzono łącznie 178 gniazd, z czego w 95 były młode. Średnia liczba młodych na gniazdo z sukcesem wynosiła 2,57. Był to wynik podobny do ubiegłorocznego, gdy w 103 gniazdach z młodymi stwierdzono średnio 2,54 pisklęcia. Odnotowano tylko 1 gniazdo z 5 młodymi – w Burzynie. Monitoring w latach 2017-2018 realizowany jest w ramach projektu LIFE15 NAT/PL/000728 Ochrona bociana białego w dolinach rzecznych wschodniej Polski.

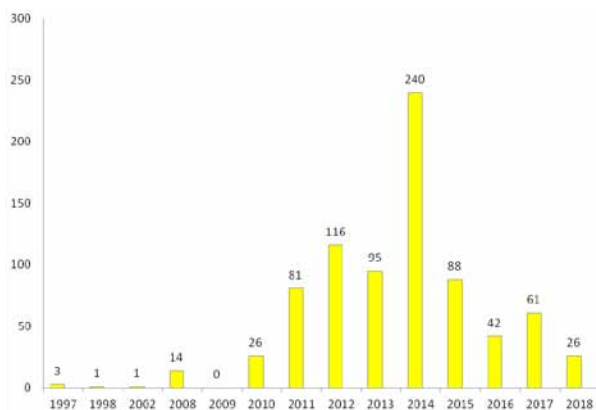
RYC. 2. ZMIANY LICZBY GNIAZD Z MŁODYMI, LICZBY MŁODYCH (OŚ LEWA) I SUKCESU LĘGOWEGO (OŚ PRAWA) BOCIANA BIAŁEGO W MONITOROWANYCH MIEJSCOWOŚCIACH W LATACH 2015-2018. * - W 2016 R. MONITORING WYKONANO W 22 MIEJSCOWOŚCIACH.

Czapla biała *Ardea alba* i czapla siwa *Ardea cinerea*

W 2018 r., dzięki współpracy BbPN z Polskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków, po raz drugi przeprowadzono monitoring czapli z wykorzystaniem drona. Kontrola przeprowadzona na początku czerwca pozwoliła na zlokalizowanie 26 gniazd czapli białych. Policzone także 76 gniazda czapli siwych. Wykorzystanie drona pozwala na znacznie dokładniejszą penetrację trudno dostępnych i rozległych terenów, na których gniazdują czaple. Zmniejsza także negatywny wpływ obserwatora na czaple – mniejsze niepokojenie i ingerencja w siedlisko (dotyczy zwłaszcza szuwaru trzcinowego).

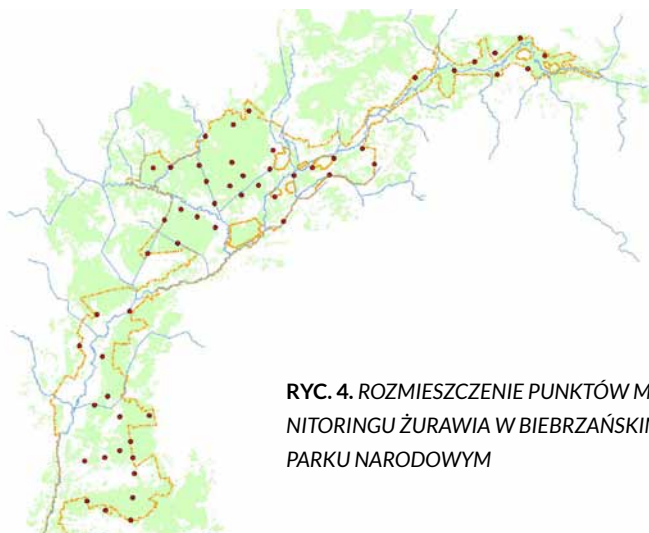
RYC. 3. ZMIANY LICZEBNOŚCI CZAPLI BIAŁEJ W BIEBRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM W LATACH 1997-2018.

Dane na wykresie zostały zaktualizowane o uaktualnione informacje na podstawie analizy zdjęć lotniczych, które pozwoliły na zweryfikowanie danych o liczebności w roku 2013 i w latach 2015-2016. Czapla biała systematycznie zwiększa swoją liczebność w Polsce. Wzrasta także liczba kolonii lęgowych. W 2018 r. stwierdzoną ją w 9 lokalizacjach, w których gniazdowało łącznie 529 par (www.komisjafaunistyczna.pl). Większość czapli białych gniazduje we wschodnich województwach - lubelskim, podlaskim i warmińsko-mazurskim.

Żuraw *Grus grus*

W 2018 roku Biebrzański Park Narodowy rozpoczął monitoring lęgowej populacji żurawia. Metodyka polega na liczeniu z punktów odzrywających się par żurawi, dwukrotnie w ciągu sezonu lęgowego. W 2018 r. wykonano liczenia z 55 punktów (na 3 punktach tylko jedno) w dniach 21 marca i 6 kwietnia (ryc. 4.). W sumie stwierdzono 76 i 104 pary żurawia (podczas pierwszej i drugiej

RYC. 4. ROZMIESZCZENIE PUNKTÓW MONITORINGU ŻURAWIA W BIEBRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM

kontroli). Liczby uzyskane w ramach tego monitoringu są jedynie wskaźnikami, a ponieważ 2018 był pierwszym rokiem prowadzenia liczeń, o niczym nie można wnioskować na ich podstawie. Dopiero w przyszłych latach, gdy zostaną uzyskane kolejne wyniki, będzie można obserwować zmiany liczebności populacji tego gatunku.

Rzadkie gatunki ptaków szponiastych *Accipitriformes* i bocian czarny *Ciconia nigra*

Rzadkie ptaki szponiaste i bocian czarny są objęte w BbPN wspólnym monitoringiem. Jest on prowadzony przez służby Parku, za wyjątkiem orlików, które są monitorowane przez zespół dr Grzegorza Maciorowskiego z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Metodyka monitoringu nadrzewnych gatunków strefowych została przedstawiona w kronice BbPN za 2015 r. i jest zgodna z wytycznymi zawartymi w opracowaniu „Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny” (Chylarecki i in. 2015).

Spośród gatunków objętych monitoringiem w 2018 r. w BbPN gniazdowały: bocian czarny *Ciconia nigra*, bielik *Haliaeetus albicilla*, orlik krzykliwy *Clanga pomarina* i orlik grubodzioby *C. clanga*. W przeciwieństwie do lat poprzednich w 2018 r. w Parku i otulinie nie stwierdzono lęgu kani czarnej *Milvus migrans*. Liczebność i parametry rozrodu poszczególnych gatunków w minionym sezonie przedstawia tabela 1.

W przypadku bociana czarnego poza standardowym monitoringiem w BbPN prowadzony jest również monitoring wybranych gniazd przy pomocy fotopułapek. W 2018 r. fotopułapki zastosowano przy dwóch gniazdach na tym samym stanowisku w O.O. Basen Śródkowy Północ, należących do jednej pary bociana czarnego. Na gnieździe głównym zarejestrowano przebieg lęgu od pojawienia się pary ptaków 6 kwietnia do zakończenia pracy fotopułapki dn. 22 czerwca. Para ta wyprowadziła jednego młodego (Ryc. 5.). Materiał z fotopułapki pozwolił na wykrycie w tej parze, podobnie jak w roku poprzednim, ptaka z obrączką. To bocian czarny zaobrączkowany jako pisklę na obszarze BbPN, w Brzezinach Kapickich, dn. 13.06.2012 r. Druga fotopułapka, przy gnieździe rezerwowym, zarejestrowała pojawienie się innej pary bocianów czarnych (bez ptaka z obrączką) w dn. 4-5 kwietnia (Ryc. 6.), a następnie nieregularne odwiedziny przez ptaki z pary lęgowej na pierwszym gnieździe.

Dziękujemy panu Tomaszowi Kryjanowi (strefadrzewa.pl) za montaż fotopułapek przy gniazdach bociana czarnego oraz panu Tadeuszowi Baranieckiemu (naturafilm.com.pl) za wykonanie kontroli jednego gniazda bielika na trudnodostępnym stanowisku przy pomocy drona.

TAB. 1. LICZEBNOŚĆ I EFEKTY LĘGÓW NADRZEWNÝCH GATUNKÓW STREFOWÝCH W BbPN W 2018 R.

Gatunek	Liczba par lęgowych	Liczba par ze znanym wynikiem lęgu	Sukces lęgowy [%]	Liczba młodych na zajęte gniazdo/rewir	Liczba młodych na gniazdo z sukcesem	Źródło danych
Bocian czarny	5-6	3	100	3,0	3,0	BbPN
Bielik	10	8	50	0,87	1,75	BbPN
Orlik krzykliwy	9	7	14	0,29	1	G. Maciorowski
Orlik grubodzioby	5	4	25	0,75	1	G. Maciorowski
Mieszane pary orlików	5	5	20	0,8	1	G. Maciorowski

M BPN264-4

57 °F 13 °C

04-06-2018 13:20:45

RYC. 5. PARA BOCIANÓW CZARNYCH NA GNIEZDZIE REZERWOWYM, 6.04.2018, FOT. K. HENEL - MATERIAŁ Z FOTOPUŁAPKI

RYC. 6. PISKLĘ BOCIAN CZARNEGO Z LĘGU MONITOROWANEGO PRZY POMOCY FOTOPUŁAPKI, 02.06.2018, FOT. K. HENEL - MATERIAŁ Z FOTOPUŁAPKI

M RENI1KH1

62 °F 16 °C

06-02-2018 08:58:24

Monitoring ptaków lęgowych na powierzchni koło Brzostowa

Inwentaryzowany obszar znajdował się w dolnym basenie doliny Biebrzy w sąsiedztwie wsi Brzostowo i obejmował około 46 ha ekstensywnie użytkowanych pastwisk i starorzeczy. W 2018 r. przeprowadzono 9 kontroli terenowych od końca kwietnia do połowy czerwca (odstęp między wizytami terenowymi wynosił od 5 do 6 dni), w trakcie których wyszukiwano, bądź kontrolowano wcześniej znalezione, gniazda. W wyniku przeprowadzonych obserwacji odnotowano 376 gniazd należących do 8 gatunków ptaków.

TAB. 2. LICZBA ODNALEZIONYCH GNIAZD POSZCZEGÓLNYCH GATUNKÓW NA POWIERZCHNI W OKOLICY BRZOSTOWA W 2018 ROKU.

Gatunek	łacińska nazwa	Liczba gniazd
rożeniec	<i>Anas acuta</i>	3
czajka	<i>Vanellus vanellus</i>	109
rycyk	<i>Limosa limosa</i>	14
krwawodziób	<i>Tringa totanus</i>	40
śmieszka	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	164
rybitwa rzeczna	<i>Sterna hirundo</i>	25
rybitwa białoczelna	<i>Sternula albifrons</i>	1
rybitwa białoskrzydła	<i>Chlidonias leucopterus</i>	min. 20
Razem		376

Sukces gniazdowy trzech najliczniejszych gatunków ptaków w 2018 roku był wysoki i wahał się od 62 do 83%.

W pracach terenowych wzięli udział: Paweł Białomyzy, Grzegorz Grygoruk, Łukasz Krajewski, Natalia Krajewska, Agnieszka Niemczynowicz, Piotr Świętochowski, Tomasz Tumiel. Źródło danych: Świętochowski P. 2018. Raport z wykonanych prac przeprowadzonych na potrzeby utrzymania efektu ekologicznego projektu pt.

„Ochrona ptaków wodnych i błotnych w pięciu parkach narodowych – odtwarzanie siedlisk i ograniczanie wpływu inwazyjnych gatunków” LIFE09 NAT/PL/000263.

Ptaki wodno-błotne w okresie migracji wiosennej

W 2018 r. przeprowadzono 2 kontrole w dniach: 27 i 30.03 oraz 04.04. Monitoring polega na wyszukiwaniu koncentracji żerujących lub odpoczywających ptaków wodno-błotnych w wybranych, stałych miejscach. Liczebność 10 najliczniejszych gatunków przedstawiono w poniższej tabeli. Należy podkreślić, że liczebność migrujących ptaków wodno-błotnych podawana w tym zestawieniu jest niższa, niż rzeczywista liczebność w dolinie Biebrzy, gdyż monitoringiem objęta jest część biebrzańskich rozlewisk. W 2018 r. przeprowadzono liczenia w szczycie liczebności tylko części gatunków, np. gęsi białoczelnej i świstuna.

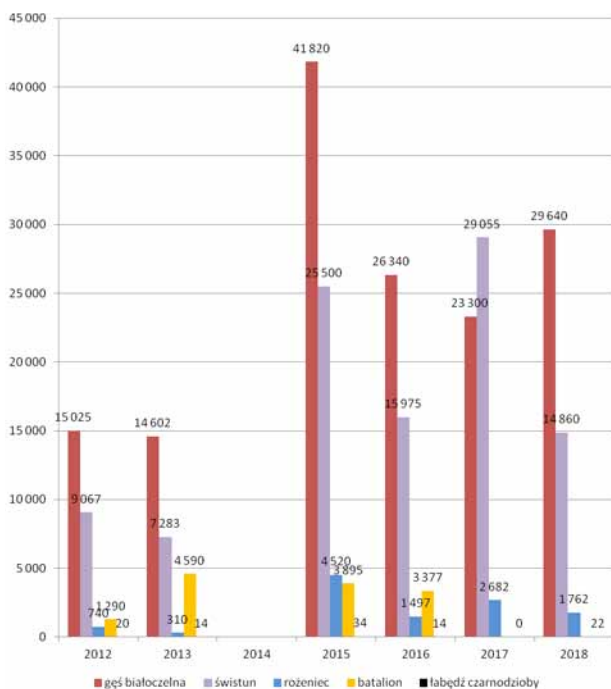
TAB. 3. LICZEBNOŚĆ WYBRANYCH GATUNKÓW PTAKÓW WODNO-BŁOTNYCH W 2018 R. POGRUBIONO GATUNKI BĘDĄCE PRZEDMIOTEM OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 OSTOJA BIEBRZAŃSKA.

Nazwa gatunku	Liczebność	
	27 i 30.03.2018	04.04.2018
gęś białoczelna	29 640	8 945
świstun	8 887	14 860
gęś tundrowa/zbożowa	10 433	1 808
czajka	1 286	3 064
krzyżówka	2 632	524
rożeniec	1 762	1 116
śmieszka	1 662	1 006
gągoł	1 003	563
siewka złota	96	1 401
cyraneczka	581	414
pozostałe gatunki i ptaki nieoznaczone	2 010	2 782
łącznie ptaki wodno-błotne	59 992	36 483

RYC. 7. PISKLĘ RYBITWY RZECZNEJ WYKLUTE NA POWIERZCHNI BRZOSTOWO, FOT. Ł. KRAJEWSKI

RYC. 9. MAKSYMALNA LICZEBNOŚĆ GATUNKÓW MIGRUJĄCYCH, BĘDĄCYCH PRZEDMIOTEM OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 OSTOJA BIEBRZAŃSKA STWIERDZONA NA MONITOROWANYCH OBSZARACH. DLA BATALIONA NIE UWZGLĘDNIONO DANYCH Z LAT 2012-2013, ZE WZGLĘDU NA BRAK KONTROLI W SZCZYCIE JEGO WĘDRÓWKI. W 2014 R. NIE MONITOROWANO PTAKÓW MIGRUJĄCYCH.

Rok 2018 jest już szóstym sezonem monitoringu BbPN ptaków wodno-błotnych migrujących wiosną. Pozostałe liczenia były przeprowadzone w latach: 2012- 2013 i 2015-2017. Niestety wykonanie tylko 3 kontroli spowodowało, że zabrakło wizyt terenowych w szczycie migracji gatunków, które przelatują w kwietniu, np. bataliona. Dla kilku gatunków odnotowano wyjątkowo wysokie liczebności, np. gęsi tundrowej/zbożowej (10 433 os.), gągoła (1 003 os.), łabędzia niemego (765 os.) i czerńca (320 os.).

Atlas ptaków lęgowych Biebrzańskiego Parku Narodowego

Od 2011 roku zbierane są dane, które mają posłużyć do stworzenia atlasu ptaków lęgowych Ostoi Biebrzańskiej. Jest to prowadzone nieformalnie przez grupę ornitologów skupionych wokół Biebrzańskiego Parku Narodowego. Część tych danych, uzupełniona przez pracowników Parku w ramach obowiązków służbowych, zostanie wykorzystana do opracowania atlasu ptaków lęgowych Parku, który ma być jednym z elementów przyszłego Planu Ochrony BbPN.

Dane zbierane są w siatce kwadratów o boku 2 km. Siatka w całej Ostoi Biebrzańskiej obejmuje 431 kwadraty, natomiast część pokrywająca Biebrzański Park Narodowy liczy ich 205. Zbierane są wszystkie obserwacje ptaków lęgowych, również tych najbardziej pospolitych gatunków. Każda obserwacja musi zawierać następujące informacje: datę, gatunek, liczbę obserwowanych osobników, imię i nazwisko obserwatora, a także musi być przyporządkowana do kwadratu atlasowego oraz do jednej z 17 kategorii obserwacji, np. „s” - śpiewający samiec, „p” - para ptaków widziana w siedlisku lęgowym, „bu” budowa gniazda, „jaj” - gniazdo z jajami itd. Od kategorii obserwacji zależy natomiast kategoria lęgowości: gniazdowanie możliwe (A), gniazdowanie prawdopodobne (B) i gniazdowanie pewne (C).

Dane gromadzone są w bazie w postaci tzw. rekordów. Na każdy rekord składa się jedna lub więcej obserwacji. Rekordy dzielą się na efektywne i nieefektywne. W każdym kwadracie może być bowiem wiele rekordów dotyczących jakiegoś gatunku, ale uwzględniony może zostać tylko jeden (o najwyższej kategorii lęgowości) i on jest nazwany efektywnym. Obecnie (stan na 21 lutego 2019 r.) cała baza liczy 37 484 rekordy, w tym 21 451 efektywnych, natomiast część pokrywająca Biebrzański Park Narodowy liczy 22 603 rekordy, z czego 11 148 jest efektywnych, a wśród tych ostatnich 3 665 jest w kategorii A (gniazdowanie możliwe), 5 687 jest w kategorii B (gniazdowanie prawdopodobne), a 1 796 jest w kategorii C (gniazdowanie pewne). W 2018 r. do bazy dodano

RYC. 8. STADO GĘSI BIAŁO CZELNYCH, FOT. Ł. KRAJEWSKI

3 412 rekordów, z czego 2 036 efektywnych. Najprawdopodobniej w ciągu dwóch najbliższych sezonów lęgowych ilość zebranych danych pozwoli na zamknięcie bazy i ostateczne opracowanie danych.

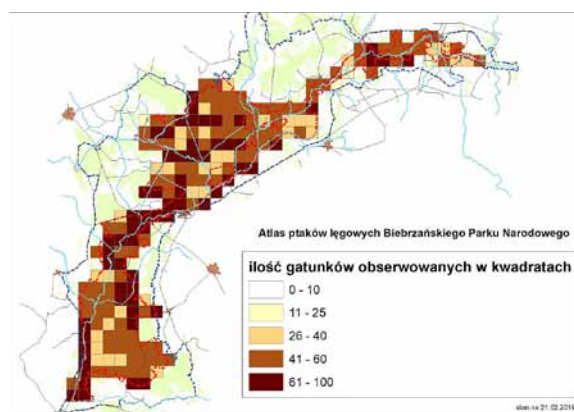
Dane w bazie pochodzą od 92 obserwatorów lub zespołów obserwatorów, przy czym blisko 75% danych dostarczyło pięcioro najaktywniejszych obserwatorów (Tab. 4).

TAB. 4. ZESTAWIENIE NAJAKTYWNIJSZYCH OBSERWATORÓW ATLASU ORNITOLOGICZNEGO BIEBRZAŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO

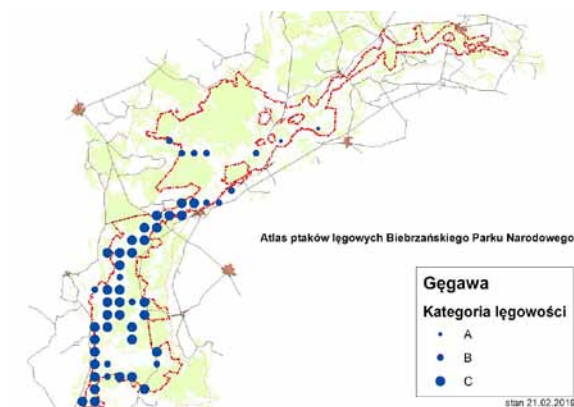
Obserwator	Ilość rekordów	
	wszystkie	efektywne
Piotr Marczakiewicz	6 573	3 528
Łukasz Krajewski	3 351	1 780
Krzysztof Henel	2 655	1 072
Rafał Szczęch	2 195	1 105
Agnieszka Henel	2 147	1 232

Poniżej przedstawiono kilka przykładowych mapek gatunkowych oraz ilość gatunków stwierdzonych w poszczególnych kwadratach (jest to rodzaj sprawdzenia stopnia zaawansowania zbioru danych atlasowych).

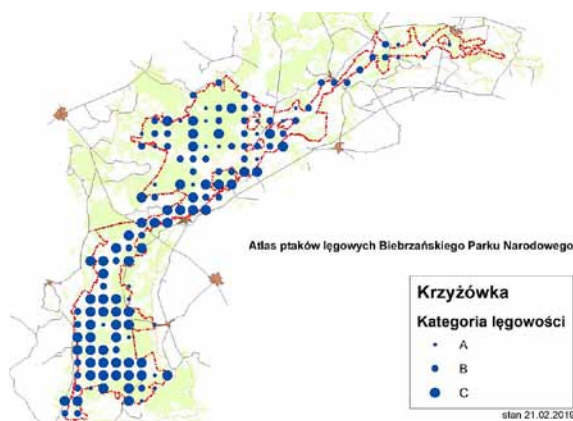
RYC. 10. ILOŚĆ GATUNKÓW PTAKÓW OBSERWOWANYCH W KWADRATACH ATLASU

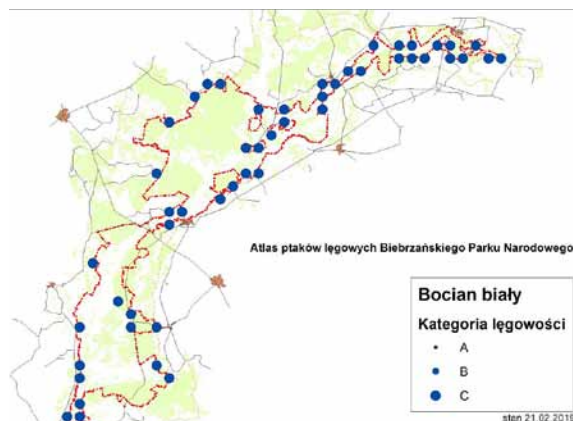
RYC. 11. MAPA ROZMIESZCZENIA GĘGAWY W BIEBRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM

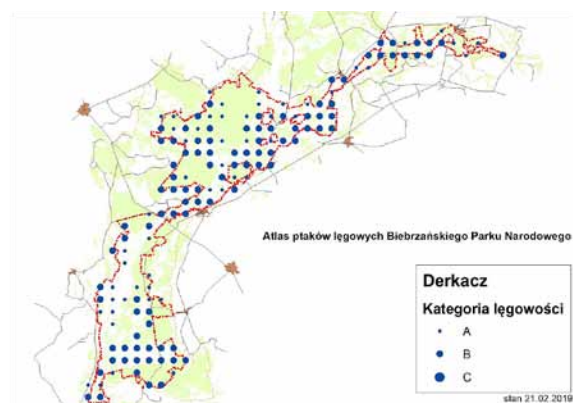
RYC. 12. MAPA ROZMIESZCZENIA KRZYŻÓWKI W BIEBRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM

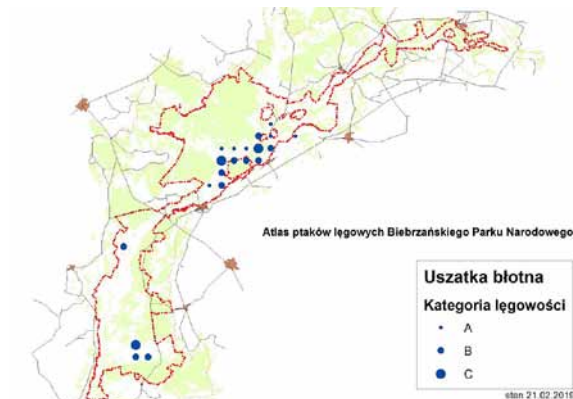
RYC. 13. MAPA ROZMIESZCZENIA BOCIANA BIAŁEGO W BIEBRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM

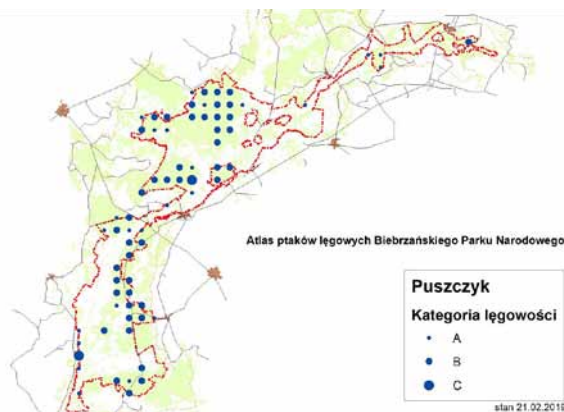
RYC. 14. MAPA ROZMIESZCZENIA DERKACZA W BIEBRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM

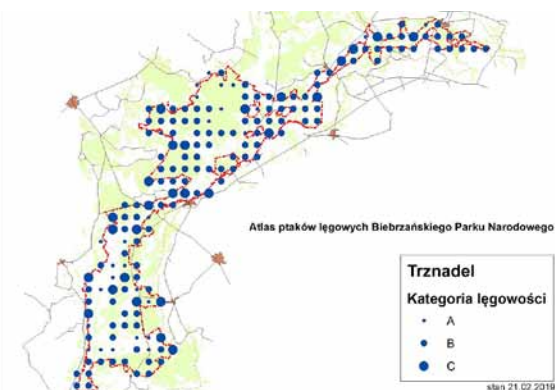
RYC. 15. MAPA ROZMIESZCZENIA USZATKI BŁOTNEJ W BIEBRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM

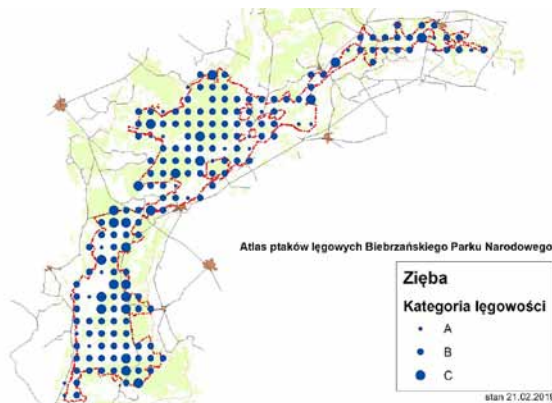
RYC. 16. MAPA ROZMIESZCZENIA PUSZCZYKA W BIEBRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM

RYC. 17. MAPA ROZMIESZCZENIA TRZNADLA W BIEBRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM

RYC. 18. MAPA ROZMIESZCZENIA ZIĘBY W BIEBRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM

Lista gatunków ptaków stwierdzonych w Kotlinie Biebrzańskiej

W 2018 r. do listy gatunków ptaków stwierdzonych w Kotlinie Biebrzańskiej przybył jeden nowy gatunek – brodziec plamisty. Pojedynczego osobnika sfotografowali 3.05.2018 r. koło Wizny Barbara i Janusz Blińscy. Ten północnoamerykański gatunek stwierdzony był w Polsce dotychczas tylko 5 razy. Lista wydłużyła się także o 2 gatunki w związku ze zmianami taksonomicznymi jakie wprowadzono na liście ptaków Polski. Gęś zbożową rozdzielono na 2 gatunki – gęś zbożową i tundrową. Oba są obserwowane nad Biebrzą, zdecydowanie liczniejsza jest jednak gęś tundrowa. Gęś zbożowa spotykana jest niezbyt licznie, zwłaszcza na początku wiosny. Również czeczotki podzielono na 2 gatunki – czeczotkę i czeczotkę brązową. Ten drugi gatunek spotykany jest nad Biebrzą tylko wyjątkowo. Aktualnie lista liczy 298 gatunków, w tym 197 lęgowych (171 gatunki gniazdują regularnie). W 2018 r. w Kotlinie Biebrzańskiej stwierdzono 236 gatunki ptaków, w tym 167 lęgowych. Dane o gatunkach stwierdzonych w 2018 roku w Kotlinie Biebrzańskiej zestawiono na podstawie danych własnych BbPN oraz portalu ornitho.pl – internetowej bazy danych o obserwacjach ptaków w Polsce, rekomendowanej przez Biebrzański Park Narodowy dla obserwatorów ptaków odwiedzających BbPN.

TAB. 5. LISTA GATUNKÓW PTAKÓW STWIERDZONYCH W KOTLINIE BIEBRZAŃSKIEJ

Lp	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Status	Status gatunku w 2018 r.
1	<i>Cygnus olor</i>	Łabędź niemy	l	L
2	<i>Cygnus columbianus</i>	Łabędź czarnodzioby	p	NL
3	<i>Cygnus cygnus</i>	Łabędź krzykliwy	l	L
4	<i>Branta bernicla</i>	Bernikła obrożna	z	NL
5	<i>Branta leucopsis</i>	Bernikła białolica	p	NL
6	<i>Branta ruficollis</i>	Bernikła rdzawoszyja	p	-
7	<i>Branta canadensis</i>	Bernikła kanadyjska	z	-
8	<i>Anser anser</i>	Gęgawa	l	L
9	<i>Anser fabalis</i>	Gęś zbożowa	p	NL
10	<i>Anser serrirostris</i>	Gęś tundrowa	p	NL
11	<i>Anser brachyrhynchus</i>	Gęś krótkodzioba	p	NL
12	<i>Anser albifrons</i>	Gęś białoczelna	p	NL
13	<i>Anser erythropus</i>	Gęś mała	z	NL
14	<i>Clangula hyemalis</i>	Lodówka	z	-

15	<i>Somateria mollissima</i>	Edredon	z	-
16	<i>Melanitta fusca</i>	Uhla	z	-
17	<i>Melanitta nigra</i>	Markaczka	z	-
18	<i>Bucephala clangula</i>	Gagoń	l	L
19	<i>Mergellus albellus</i>	Bielaczek	p	NL
20	<i>Mergus merganser</i>	Nurogęś	l	L
21	<i>Mergus serrator</i>	Szlachar	z	-
22	<i>Tadorna tadorna</i>	Ohar	z	NL
23	<i>Tadorna ferruginea</i>	Kazarka rdzawa	z	-
24	<i>Netta rufina</i>	Hełmiatka	z	-
25	<i>Aythya ferina</i>	Głowienka	l	L
26	<i>Aythya nyroca</i>	Podgorzałka	z (sl)	NL
27	<i>Aythya fuligula</i>	Czernica	l	L
28	<i>Aythya marila</i>	Ogorzałka	p	NL
29	<i>Spatula querquedula</i>	Cyranka	l	L
30	<i>Spatula clypeata</i>	Płaskonos	l	L
31	<i>Mareca strepera</i>	Krakwa	l	L
32	<i>Mareca penelope</i>	Świstun	sl	NL
33	<i>Mareca americana</i>	Świstun amerykański	z	-
34	<i>Anas platyrhynchos</i>	Krzyżówka	l	L
35	<i>Anas acuta</i>	Rożeniec	sl	L
36	<i>Anas crecca</i>	Cyraneczka	l	L
37	<i>Coturnix coturnix</i>	Przepiórka	l	L
38	<i>Phasianus colchicus</i>	Bażant ***	l	L
39	<i>Perdix perdix</i>	Kuropatwa	l	L
40	<i>Tetrastes bonasia</i>	Jarząbek	l	L
41	<i>Tetrao urogallus</i>	Głuszec	(z)	-
42	<i>Lyrurus tetrix</i>	Cietrzew	l	L
43	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Perkozek	l	L
44	<i>Podiceps grisegena</i>	Perkoz rdzawoszyi	l	L
45	<i>Podiceps cristatus</i>	Perkoz dwuczuby	l	L
46	<i>Podiceps auritus</i>	Perkoz rogaty	z	-
47	<i>Podiceps nigricollis</i>	Zausznik	l	L
48	<i>Columba livia forma urbana</i>	Gołąb miejski ***	l	L
49	<i>Columba oenas</i>	Siniak	l	L
50	<i>Columba palumbus</i>	Grzywacz	l	L
51	<i>Streptopelia turtur</i>	Turkawka	l	L
52	<i>Streptopelia decaocto</i>	Sierpówka	l	L
53	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Lelek	l	L
54	<i>Apus apus</i>	Jerzyk	l	L
55	<i>Cuculus canorus</i>	Kukułka	l	L
56	<i>Rallus aquaticus</i>	Wodnik	l	L
57	<i>Crex crex</i>	Derkacz	l	L
58	<i>Porzana porzana</i>	Kropiatka	l	L
59	<i>Porzana parva</i>	Zielonka	l	L
60	<i>Gallinula chloropus</i>	Kokoszka	l	L
61	<i>Fulica atra</i>	Łyska	l	L
62	<i>Grus grus</i>	Żuraw	l	L
63	<i>Haematopus ostralegus</i>	Ostrygojad	z	-
64	<i>Himantopus himantopus</i>	Szczudłak	sl	NL
65	<i>Recurvirostra avosetta</i>	Szablodziób	sl	NL
66	<i>Pluvialis squatarola</i>	Siewnica	z	NL
67	<i>Pluvialis apricaria</i>	Siewka złota	p	NL
68	<i>Charadrius morinellus</i>	Mornel	z	-
69	<i>Charadrius hiaticula</i>	Sieweczka obroźna	l	NL
70	<i>Charadrius dubius</i>	Sieweczka rzeczna	l	L
71	<i>Vanellus vanellus</i>	Czajka	l	L
72	<i>Vanellus leucurus</i>	Czajka stepowa	(z)	-
73	<i>Numenius phaeopus</i>	Kulik mniejszy	p	NL
74	<i>Numenius arquata</i>	Kulik wielki	l	L
75	<i>Limosa lapponica</i>	Szlarnik	z	-
76	<i>Limosa limosa</i>	Rycyk	l	L
77	<i>Arenaria interpres</i>	Kamusznik	z	-
78	<i>Calidris canutus</i>	Biegus rdzawy	z	-
79	<i>Calidris pugnax</i>	Batalion	sl	NL
80	<i>Calidris falcinellus</i>	Biegus płaskodzioby	z	-

81	<i>Calidris ferruginea</i>	Biegus krzywodzioby	z	NL
82	<i>Calidris temminckii</i>	Biegus mały	p	NL
83	<i>Calidris alba</i>	Piaskowiec	z	-
84	<i>Calidris alpina</i>	Biegus zmienny	p (sl)	NL
85	<i>Calidris minuta</i>	Biegus malutki	z	NL
86	<i>Calidris subruficollis</i>	Biegus płowy	(z)	-
87	<i>Calidris melanotos</i>	Biegus arktyczny	z	-
88	<i>Scolopax rusticola</i>	Słonka	l	L
89	<i>Gallinago media</i>	Dubelt	l	L
90	<i>Gallinago gallinago</i>	Kszyk	l	L
91	<i>Lymnocyptes minimus</i>	Bekasik	p (sl)	NL
92	<i>Actitis hypoleucos</i>	Brodziec piskliwy	l	NL
93	<i>Actitis macularia</i>	Brodziec plamisty	z	NL
94	<i>Tringa ochropus</i>	Samotnik	l	L
95	<i>Tringa erythropus</i>	Brodziec śniady	p	NL
96	<i>Tringa nebularia</i>	Kwokacz	p	NL
97	<i>Tringa totanus</i>	Krwawodziób	l	L
98	<i>Tringa glareola</i>	Łęczak	sl	NL
99	<i>Tringa stagnatilis</i>	Brodziec pławny	sl	NL
100	<i>Phalaropus lobatus</i>	Płatkonóg sztydodzioby	z	-
101	<i>Phalaropus fulicarius</i>	Płatkonóg płaskodzioby	z	-
102	<i>Stercorarius parasiticus</i>	Wydrzyk ostrosterny	z	NL
103	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	Śmieszka	l	L
104	<i>Hydrocoloeus minutus</i>	Mewa mała	p (l)	NL
105	<i>Ichthyaetus melanocephalus</i>	Mewa czarnogłowa	sl	NL
106	<i>Larus canus</i>	Mewa siwa	p	NL
107	<i>Larus fuscus</i>	Mewa żółtonoga	p	NL
108	<i>Larus argentatus</i>	Mewa srebrzysta	p	NL
109	<i>Larus cachinnans</i>	Mewa białogłowa	p	NL
110	<i>Larus marinus</i>	Mewa siodłata	z	-
111	<i>Hydroprogne caspia</i>	Rybitwa wielkodzioba	p	NL
112	<i>Sterna sandvicensis</i>	Rybitwa czubata	(z)	-
113	<i>Sterna hirundo</i>	Rybitwa rzeczna	l	L
114	<i>Sterna paradisaea</i>	Rybitwa popielata	z	-
115	<i>Sternula albifrons</i>	Rybitwa białoczelna	l	L
116	<i>Chlidonias hybrida</i>	Rybitwa białowąsa	l	L
117	<i>Chlidonias niger</i>	Rybitwa czarna	l	L
118	<i>Chlidonias leucopterus</i>	Rybitwa białoskrzydła	l	L
119	<i>Gavia stellata</i>	Nur rdzawoszyi	z	-
120	<i>Gavia arctica</i>	Nur czarnoszyi	z	NL
121	<i>Ciconia nigra</i>	Bocian czarny	l	L
122	<i>Ciconia ciconia</i>	Bocian biały	l	L
123	<i>Pelecanus onocrotalus</i>	Pelikan różowy	(z)	NL
124	<i>Botaurus stellaris</i>	Bąk	l	L
125	<i>Ixobrychus minutus</i>	Bączek	l	L
126	<i>Nycticorax nycticorax</i>	Ślepowron	sl	-
127	<i>Ardeola ralloides</i>	Czapla modronosa	z	-
128	<i>Ardea cinerea</i>	Czapla siwa	l	L
129	<i>Ardea purpurea</i>	Czapla purpurowa	z	-
130	<i>Ardea alba</i>	Czapla biała	l	L
131	<i>Egretta garzetta</i>	Czapla nadobna	z	NL
132	<i>Platalea leucorodia</i>	Warzęcha	z	-
133	<i>Plegadis falcinellus</i>	Ibis kasztanowaty	z	-
134	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	Kormoran mały	z	-
135	<i>Phalacrocorax carbo</i>	Kormoran	p	NL
136	<i>Pandion haliaetus</i>	Rybołów	p	NL
137	<i>Pernis apivorus</i>	Trzmielojad	l	L
138	<i>Circaetus gallicus</i>	Gadożer	z (sl)	NL
139	<i>Clanga pomarina</i>	Orlik krzykliwy	l	L
140	<i>Clanga clanga</i>	Orlik grubodzioby	l	L
141	<i>Aquila nipalensis</i>	Orzeł stepowy	z	-
142	<i>Aquila heliaca</i>	Orzeł cesarski	z	-
143	<i>Aquila chrysaetos</i>	Orzeł przedni	z (sl)	NL
144	<i>Hieraetus pennatus</i>	Orzutek	z (sl?)	-
145	<i>Circus aeruginosus</i>	Błotniak stawowy	l	L
146	<i>Circus cyaneus</i>	Błotniak zbożowy	p (l)	NL

147	<i>Circus macrourus</i>	Błotniak stepowy	z	NL
148	<i>Circus pygargus</i>	Błotniak łąkowy	l	L
149	<i>Accipiter nisus</i>	Krogulec	l	L
150	<i>Accipiter gentilis</i>	Jastrząb	l	L
151	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Bielik	l	L
152	<i>Milvus milvus</i>	Kania ruda	sl	NL
153	<i>Milvus migrans</i>	Kania czarna	sl	NL
154	<i>Buteo lagopus</i>	Myszołów włochaty	p	NL
155	<i>Buteo buteo</i>	Myszołów	l	L
156	<i>Buteo rufinus</i>	Kurhannik	z	-
157	<i>Tyto alba</i>	Płomykówka	l	L
158	<i>Surnia ulula</i>	Sowa jarzębata	z	NL
159	<i>Glaucidium passerinum</i>	Sóweczka	sl	NL
160	<i>Athene noctua</i>	Pójdzka	l	NL
161	<i>Aegolius funereus</i>	Włochatka	z	-
162	<i>Asio otus</i>	Uszatka	l	L
163	<i>Asio flammeus</i>	Uszatka błotna	sl	NL
164	<i>Strix aluco</i>	Puszczyk	l	L
165	<i>Strix nebulosa</i>	Puszczyk mszarny	z	-
166	<i>Bubo scandiacus</i>	Sowa śnieżna	(z)	-
167	<i>Bubo bubo</i>	Puchacz	l	L
168	<i>Upupa epops</i>	Dudek	l	L
169	<i>Jynx torquilla</i>	Krętogłów	l	L
170	<i>Picus canus</i>	Dzięcioł zielonosiwy	l	L
171	<i>Picus viridis</i>	Dzięcioł zielony	l	L
172	<i>Dryocopus martius</i>	Dzięcioł czarny	l	L
173	<i>Dendrocoptes medius</i>	Dzięcioł średni	l	L
174	<i>Dryobates minor</i>	Dzięciołek	l	L
175	<i>Dendrocopos major</i>	Dzięcioł duży	l	L
176	<i>Dendrocopos syriacus</i>	Dzięcioł białoszyi	z	-
177	<i>Dendrocopos leucotos</i>	Dzięcioł białogrzbiety	l	L
178	<i>Picoides tridactylus</i>	Dzięcioł trójpalczasty	z	-
179	<i>Merops apiaster</i>	Żołna	sl	NL
180	<i>Coracias garrulus</i>	Kraska	z (l)	-
181	<i>Alcedo atthis</i>	Zimorodek	l	L
182	<i>Falco tinnunculus</i>	Pustułka	l	L
183	<i>Falco vespertinus</i>	Kobczyk	p	NL
184	<i>Falco columbarius</i>	Drzemlik	p	NL
185	<i>Falco subbuteo</i>	Kobuz	l	L
186	<i>Falco cherrug</i>	Raróg	(z)	-
187	<i>Falco peregrinus</i>	Sokół wędrowny	p	NL
188	<i>Oriolus oriolus</i>	Wilga	l	L
189	<i>Lanius collurio</i>	Gąsiorek	l	L
190	<i>Lanius minor</i>	Dzierzba czarnoczelna	(sl)	-
191	<i>Lanius excubitor</i>	Srokosz	l	L
192	<i>Lanius senator</i>	Dzierzba rudogłowa	z	-
193	<i>Garrulus glandarius</i>	Sójka	l	L
194	<i>Pica pica</i>	Sroka	l	L
195	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	Orzechówka	l	L
196	<i>Corvus monedula</i>	Kawka	l	L
197	<i>Corvus frugilegus</i>	Gawron	l	L
198	<i>Corvus corax</i>	Kruk	l	L
199	<i>Corvus cornix</i>	Wrona siwa	l	L
200	<i>Periparus ater</i>	Sosnówka	l	L
201	<i>Lophophanes cristatus</i>	Czubatka	l	L
202	<i>Poecile palustris</i>	Sikora uboga	l	L
203	<i>Poecile montanus</i>	Czarnogłówka	l	L
204	<i>Cyanistes caeruleus</i>	Modraszka	l	L
205	<i>Parus major</i>	Bogatka	l	L
206	<i>Remiz pendulinus</i>	Remiz	l	L
207	<i>Eremophila alpestris</i>	Górniczek	z	-
208	<i>Lullula arborea</i>	Lerka	l	L
209	<i>Alauda arvensis</i>	Skowronek	l	L
210	<i>Panurus biarmicus</i>	Wąsatka	l	L
211	<i>Locustella luscinioides</i>	Brzęczka	l	L
212	<i>Locustella fluviatilis</i>	Strumieniówka	l	L

213	<i>Locustella naevia</i>	Świerszczak	l	L
214	<i>Hippolais icterina</i>	Zaganiacz	l	L
215	<i>Acrocephalus paludicola</i>	Wodniczka	l	L
216	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	Rokitniczka	l	L
217	<i>Acrocephalus dumetorum</i>	Zaroślówka	z	-
218	<i>Acrocephalus palustris</i>	Łozówka	l	L
219	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Trzcinniczek	l	L
220	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	Trzciniak	l	L
221	<i>Delichon urbicum</i>	Oknówka	l	L
222	<i>Hirundo rustica</i>	Dymówka	l	L
223	<i>Riparia riparia</i>	Brzegówka	l	L
224	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Świstunka leśna	l	L
225	<i>Phylloscopus trochilus</i>	Piecuszek	l	L
226	<i>Phylloscopus collybita</i>	Pierwiosnek	l	L
227	<i>Phylloscopus trochiloides</i>	Wójcik	l	NL
228	<i>Aegithalos caudatus</i>	Raniuszek	l	L
229	<i>Sylvia atricapilla</i>	Kapturka	l	L
230	<i>Sylvia borin</i>	Gajówka	l	L
231	<i>Sylvia nisoria</i>	Jarzębatka	l	L
232	<i>Sylvia curruca</i>	Pięgża	l	L
233	<i>Sylvia communis</i>	Cierniówka	l	L
234	<i>Regulus regulus</i>	Mysikrólik	l	L
235	<i>Regulus ignicapilla</i>	Zniczek	l	L
236	<i>Bombicilla garrulus</i>	Jemiołuszka	p	NL
237	<i>Sitta europaea</i>	Kowalik	l	L
238	<i>Certhia familiaris</i>	Pełzacz leśny	l	L
239	<i>Certhia brachydactyla</i>	Pełzacz ogrodowy	z	-
240	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Strzyżyk	l	L
241	<i>Sturnus vulgaris</i>	Szpak	l	L
242	<i>Pastor roseus</i>	Pasterz	z	-
243	<i>Cinclus cinclus</i>	Pluszcz	(z)	-
244	<i>Muscicapa striata</i>	Muchołówka szara	l	L
245	<i>Erithacus rubecula</i>	Rudzik	l	L
246	<i>Luscinia luscinia</i>	Słowik szary	l	L
247	<i>Luscinia svecica</i>	Podróżniczek	l	L
248	<i>Ficedula parva</i>	Muchołówka mała	l	L
249	<i>Ficedula hypoleuca</i>	Muchołówka żałobna	l	L
250	<i>Ficedula albicollis</i>	Muchołówka białoszyja	sl	-
251	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Pleszka	l	L
252	<i>Phoenicurus ochruros</i>	Kopciuszek	l	L
253	<i>Saxicola rubetra</i>	Poklaskwa	l	L
254	<i>Saxicola rubicola</i>	Klaskawka	sl	NL
255	<i>Oenanthe oenanthe</i>	Białorzzytka	l	L
256	<i>Turdus viscivorus</i>	Paszkot	l	L
257	<i>Turdus philomelos</i>	Śpiewak	l	L
258	<i>Turdus iliacus</i>	Droździk	l	NL
259	<i>Turdus merula</i>	Kos	l	L
260	<i>Turdus pilaris</i>	Kwiczot	l	L
261	<i>Prunella modularis</i>	Pokrzywnica	l	L
262	<i>Passer domesticus</i>	Wróbel	l	L
263	<i>Passer montanus</i>	Mazurek	l	L
264	<i>Anthus trivialis</i>	Świergotek drzewny	l	L
265	<i>Anthus cervinus</i>	Świergotek rdzawogardły	p	NL
266	<i>Anthus pratensis</i>	Świergotek łąkowy	l	L
267	<i>Anthus spinoletta</i>	Siwerniak	(z)	-
268	<i>Anthus petrosus</i>	Świergotek nadmorski	z	-
269	<i>Anthus richardi</i>	Świergotek szponiasty	z	-
270	<i>Anthus campestris</i>	Świergotek polny	l	L
271	<i>Motacilla flava</i>	Pliszka żółta	l	L
272	<i>Motacilla cinerea</i>	Pliszka górską	z	-
273	<i>Motacilla citreola</i>	Pliszka cytrynowa	l	L
274	<i>Motacilla alba</i>	Pliszka siwa	l	L
275	<i>Fringilla coelebs</i>	Zięba	l	L
276	<i>Fringilla montifringilla</i>	Jer	p	NL
277	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Grubodziób	l	L
278	<i>Carpodacus erythrinus</i>	Dziwonia	l	L

279	<i>Pinicola enucleator</i>	Łuskowiec	(z)	-
280	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Gil	l	L
281	<i>Chloris chloris</i>	Dzwoniec	l	L
282	<i>Linaria cannabina</i>	Makolągwa	l	L
283	<i>Linaria flavistrois</i>	Rzepołuch	p	NL
284	<i>Acanthis cabaret</i>	Czczotka brązowa	z	NL
285	<i>Acanthis flammea</i>	Czczotka	p	NL
286	<i>Acanthis hornemanni</i>	Czczotka tundrowa	z	NL
287	<i>Loxia curvirostra</i>	Krzyżodziób świerkowy	l	L
288	<i>Carduelis carduelis</i>	Szczygieł	l	L
289	<i>Serinus serinus</i>	Kulczyk	l	L
290	<i>Spinus spinus</i>	Czyż	l	L
291	<i>Calcarius lapponicus</i>	Poławierka	z	-
292	<i>Plectrophenax nivalis</i>	Śnieguła	p	-
293	<i>Emberiza calandra</i>	Potrzeszcz	l	L
294	<i>Emberiza hortulana</i>	Ortolan	l	L
295	<i>Emberiza citrinella</i>	Trznadel	l	L
296	<i>Emberiza leucocephalos</i>	Trznadel białogłowy	(sl)	-
297	<i>Emberiza schoeniclus</i>	Potrzos	l	L
298	<i>Emberiza pusilla</i>	Trznadelek	(z)	-

Objaśnienia do tabeli

Status gatunku w Kotlinie Biebrzańskiej:

l – lęgowy, sl – sporadycznie lęgowy, p – przelotny, z – zalatujący, () – dawniejszy status gatunku (przed 2001 r.), *** - gatunek introdukowany

Status gatunku w 2018 roku:

L – lęgowy, NL – niełęgowy, (-) – nie stwierdzony

2.6.2. Monitoring teriologiczny

Monitoring bobra i wydry

Krzysztof Bach,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i sozologicznego

W 2018 roku skontrolowane zostały kolejne transekty monitoringowe, w ramach prowadzonego od 2016 r. monitoringu bobra i wydry wzdłuż cieków w Parku. Transekty zlokalizowane były w basenie środkowym i dolnym doliny Biebrzy, wzdłuż rzek: Kosódki i Biebrzy, wzdłuż Kanałów: Woźnawiejskiego, Rudzkiego i Kapickiego oraz na całej długości fosy przy Forcie IV. Łączna długość skontrolowanych siedlisk to około 6,7 kilometra. Obecność bobrów stwierdzono na 8, a wydrę tylko na 3 transektach monitoringowych spośród 9 skontrolowanych. Świeżych śladów obecności bobrów nie stwierdzono tylko na transekcie zlokalizowanym na Kanale Kapickim. Z kolei wydry nie stwierdzono na rzece Kosódce, Kanale Rudzkim i Kapickim oraz nad fosą przy Forcie IV. Nie oznacza to, że zwierzęta te nie zasiedlają wymienionych cieków i zbiorników wodnych. Przyczyną nieodnalezienia śladów obecności wydry (np. odchodów i kopczyków zapachowych) i bobra (np. świeżych gryzów i ścieżek) mogły być niesprzyjające warunki pogodowe - niskie temperatury i pokrywa śnieżna - w czasie kiedy prowadzono obserwacje. Zwierzęta wówczas są mniej aktywne, a zostawiane przez nie ślady są trudniejsze do odnalezienia. Ponadto bobry w tym czasie zazwyczaj korzystają jeszcze z zapasów gałęzi zgromadzonych

jesienią, w postaci tzw. magazynów żerowych i nie muszą opuszczać nor czy żeremi w poszukiwaniu pożywienia. Pod koniec 2018 roku pracownicy Służb Terenowych BbPN wypełnili specjalne mapy, na których zaznaczone zostały wszystkie znane pracownikom miejsca występowania bobrów w Parku. Tym sposobem, bez wychodzenia specjalnie w tym celu w teren, pozyskane zostały lokalizacje miejsc żerowania, nor, żeremi, tam i innych budowli oraz śladów bytowania tych zwierząt. Dane te są cennym uzupełnieniem prowadzonego monitoringu bobrów na transektach, który zakłada prowadzenie obserwacji tylko wzdłuż cieków. Doświadczenie pokazuje, że bobry zasiedlają różnorodne siedliska wodne nie zawsze zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie cieków. Dodatkowe informacje pozwalają jeszcze dokładniej oszacować wielkość populacji tych gryzoni.

Kolejnym uzupełnieniem prowadzonego monitoringu bobra i wydry, a także innych grup kręgowców, są przygodne obserwacje kręgowców przekazywane przez pracowników Parku - zwłaszcza Służby Terenowe. Na specjalnych formularzach notowane są podstawowe informacje o zaobserwowanych zwierzętach: data, dokładna lokalizacja w postaci współrzędnych GPS, gatunek, liczba osobników, płeć i wiek (o ile jest to możliwe do określenia), siedlisko w którym obserwowano zwierzę oraz inne istotne informacje.

Mając już całkiem sporą bazę danych, można dokonać oszacowania wielkości populacji monitorowanych gatunków zwierząt. W przypadku bobra europejskiego, jego liczebność w Parku szacuje się na ok. 650 - 700 osobników, z kolei liczebność wydry na ok. 90 - 110 osobników.

Monitoring nor ssaków drapieżnych

Krzysztof Bach,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i zoologicznego

Monitorowanie zasiedlenia nor lisów, borsuków, jenotów i po części wilków dostarcza nam wiedzy o wielkości i dynamice ich populacji, a także o skuteczności zadań ochronnych - redukcji populacji lisów i jenotów. W 2018 roku skontrolowanych zostało 178 stanowisk, z których 119 było zasiedlonych. Najwięcej nor zajmowały lisy - 69 stanowisk, co stanowi 60% spośród wszystkich zajętych nor. Pozostałe drapieżniki miały mniejszy udział: 34 nory zajmowały borsuki, 10 jenoty, a w przypadku 6 nor nie udało się jednoznacznie ustalić mieszkańca. W omawianym sezonie stwierdzono 1 norę zajętą przez wilki.

Na podstawie zebranych w terenie danych, można obliczyć przybliżone zagęszczenie nor oraz zagęszczenie osobników monitorowanych gatunków zwierząt w przeliczeniu na powierzchnię. Dane pozyskane bezpośrednio z terenu zostały przemnożone przez współczynnik 1,536 (ocena ekspercka), dzięki temu uwzględnione zostały nory które z powodu trudno dostępnego terenu mogły zostać nieodnalezione. Obliczone w ten sposób średnie zagęszczenie zajętych nor w przeliczeniu na cały obszar Parku wynosi ok. 3 nor/1000 hektarów. Dla poszczególnych gatunków zagęszczenia nor na 1000 hektarów kształtują się następująco: lis - 1,79; borsuk - 0,88; jenot - 0,25 oraz 0,15 w przypadku niezidentyfikowanych gatunków.

Średnia wielkość miotu stwierdzona dla lisa to 3,2 osobnika, dla borsuka 2,6 osobnika a dla jenota 4,3 osobnika. Po zsumowaniu liczby osobników dorosłych i młodych oraz uwzględnieniu odstrzałów redukcyjnych (tylko w przypadku lisa i jenota), obliczono przybliżone zagęszczenie monitorowanych drapieżników (z wyjątkiem wilka). Dla lisa kształtuje się ono na poziomie 8 os./1000 ha, dla borsuka 4 os./1000 ha oraz dla jenota 1 os./1000 hektarów. W obliczeniach nie uwzględniono naturalnej śmiertelności (np. w wyniku chorób) oraz wypadków losowych (np. kolizje z pojazdami), z uwagi na jedynie szacunkowe dane na ten temat (tab. 1).

Wilki nie zawsze wykorzystują nory przy wydawaniu na świat potomstwa, dlatego do określania wielkości populacji tego gatunku wykorzystuje się inne metody badawcze (np. tropienia czy telemetrię). Dane z monitoringu nor w przypadku wilka stanowią jedynie uzupełnienie.

Monitoring śmiertelności zwierząt

Krzysztof Bach, Dział Monitoringu Przyrodniczego i zoologicznego

Informacje o znajdujących w terenie martwych zwierzętach gromadzone są w Parku od 1996 r. Dane te odnoszą się najczęściej do stwierdzeń dużych ssaków kopytnych: łosia, jelenia, dzika i sarny. Zdarzają się również obserwacje innych martwych zwierząt: wilków, lisów, borsuków, jenotów czy wydr i bobrów. W tabe-

li poniżej zestawiono obserwacje martwych zwierząt w roku 2018. Przyczyny śmierci zwierząt były najczęściej trudne lub niemożliwe do jednoznacznego określenia. Pomimo tego stwierdzono przypadki śmierci z powodu działalności dużych drapieżników (wilka i rysia), chorób (w tym ASF w przypadku dzików), kolizji z pojazdami czy nawet kłusownictwa.

Dane te są pomocne m.in. przy oszacowywaniu wielkości populacji danego gatunku. Śmiertelność w wyniku drapieżnictwa czy chorób jest naturalnym czynnikiem limitującym daną populację i powinna być uwzględniana przy szacowaniu jej wielkości. Nie mniej istotny wpływ ma również działalność człowieka.

TAB. 1. ZESTAWIENIE STWIERDZONYCH W 2018 R. MARTWYCH ZWIERZĄT.

Gatunek	Obręb/Obwód Ochronny				Łącznie
	Basenu Dolnego	Basenu Środkowego Północ	Basenu Środkowego Południe	Basenu Górnego	
Łoś	14	9	19	2	44
Jeleń	4	7	14	-	25
Sarna	4	3	6	-	13
Dzik	1	-	-	4	5
Bóbr	-	-	2	-	2
Jenot	2	1	-	-	3
Lis	1	1	-	-	2
Wilki	-	-	1	-	1
Wydra	1	-	-	-	1
Zając	1	-	-	-	1
Łącznie:	28	21	42	6	97

Monitoring jeleniowatych i norki amerykańskiej

Krzysztof Frąckiel,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Zoologicznego

Akcję inwentaryzacji zwierząt kopytnych metodą pędzeń próbnych w Biebrzańskim PN w 2018 r. przeprowadzono w dniach 15-16 luty. Łącznie uczestniczyło w niej 95 osób w tym 62 wolontariuszy (16.02.2018). Wzorem lat ubiegłych pędzeniami objęto powierzchnie w basenie dolnym (4 mioty: Sośnia, Carska Szosa -3) i środkowym (3 mioty: Tajno -2 Ciszewo -1). Łączna powierzchnia miotów to 524 ha. Wyniki przedstawia tabela.

TAB. 1. LICZBA ZWIERZĄT ZAOBSERWOWANYCH W MIOTACH W 2018 R.

miejsce/gatunek	łoś	jeleń	sarna	dzik	lis	zając
Sośnia	9	0	17	6	1	1
Carska Szosa	7	35	7	0	1	0
Ciszewo	0	0	2	0	0	0
Tajno	0	3	14	0	0	2
Suma	16	38	38	6	2	3

Przyjmując za dane wyjściowe 16 łosi zaobserwowanych w przeprowadzonych miotach oraz powierzchnię 4000 ha borów sosnowych w Parku (z lasami prywatnymi) liczbę łosi w Parku oszacowano na 605 osobników.

Monitoring norki amerykańskiej realizowany jest w ramach zobowiązań poprojektowych Parku projektu „Polskie Ostoje Ptaków” LIFE09 NAT/PL/000263 na odcinku 10 km rzeki Biebrzy w rejonie Brzostowa. Prace realizowane były 2 razy w roku wiosną i jesienią (21.11-05.12 2018 r.) przez okres 2 tygodni. Odłowione w pułapki żywołowne osobniki norki były usypiane i pobierana była od nich krew w celu ustalenia czy dzikie norki z populacji biebrzańskiej są nosicielami wirusa choroby aleuckiej. Z pośród 10 przebadanych nerek na obecność wirusa u 9 został on potwierdzony. Liczbę odłowionych nerek przedstawia tabela 2.

TAB. 2. LICZBA ODŁOWIONYCH NOREK W LATACH 2015-2018.

Rok	2015	2016	2017	2018
wiosna	4	6	3	3
jesień	5	4	-	4

2.6.3 Monitoring płazów i gadów

Krzysztof Bach,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i sozologicznego

Monitoring i czynna ochrona płazów

W omawianym sezonie kontynuowano zapoczątkowany w 2016 r. monitoring stanowisk rozrodzycych płazów, ze szczególnym naciskiem na kumaka nizinny i traszkę grzebieniastą (gatunki z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej). Przeprowadzono łącznie 6 kontroli terenowych na 5 stanowiskach rozrodzycych. Były to niewielkie zbiorniki wodne pochodzenia naturalnego i antropogenicznego. Stwierdzone zostały następujące gatunki płazów: traszka grzebieniasta, traszka zwyczajna, kumak nizinny, grzebiuszka ziemna, rzekotka drzewna oraz gatunki należące do grupy żab zielonych i brunatnych (których larw i osobników dorosłych nie oznaczano do gatunku). To który z gatunków rozradza się w danym zbiorniku wodnym, potwierdzono na podstawie odłowionych postaci larwalnych (kijanek) oraz znalezionych jaj. Jedynie w przypadku kumaka nizinnego nie udało się odłowić larw, dlatego nie można potwierdzić rozrodu tego gatunku w badanym zbiorniku wodnym.

Z uwagi na bardzo niski poziom wody w sezonie wiosenno-letnim, nie udało się przeprowadzić skutecznych obserwacji na innych stanowiskach, ponieważ wiele z nich po prostu wyschło. Jednym z takich stanowisk jest niewielki naturalny zbiornik wodny niedaleko Gugien, gdzie w połowie maja odłowiono 14 larw grzebiuszki ziemnej, a miesiąc później zbiornik był już całkowicie pozbawiony

wody. Zdecydowanie nie jest to korzystne dla tutejszej populacji płazów, która już od kilku lat musi stawić czoła niedoborom wody. Epizodyczne wysychanie zbiorników wodnych dla niektórych gatunków rozradzających się płazów może być nawet korzystne - razem z kijankami giną również drapieżniki (np. ryby czy drapieżne chrząszcze). Za to wieloletnie susze mogą przyczynić się do stopniowego zanikania tych zwierząt na danym obszarze (co ma miejsce obecnie).

Podobnie jak w latach ubiegłych, została przeprowadzona w Parku akcja czynnej ochrony płazów na odcinkach dróg publicznych, gdzie przebiegają szlaki wędrówek tych zwierząt z miejsc zimowania do miejsc rozrodu. Za pomocą ogrodzeń herpetologicznych zabezpieczone zostały dwa odcinki dróg asfaltowych: 300 m odcinek drogi powiatowej między Goniądzem a Wólką Piaseczną oraz 400 m odcinek drogi powiatowej między Gugnamami a Laskowcem. Ze względu na warunki pogodowe działania rozpoczęły się z ok. 2 tygodniowym opóźnieniem, w porównaniu do lat ubiegłych. Pierwsze ogrodzenia zainstalowane zostały 5 kwietnia, a akcję zakończono 27 kwietnia.

Na odcinku drogi w okolicach Goniądza przeniesiono zaledwie 198 osobników płazów. Jest to najniższy rezultat w historii tego odcinka, gdzie jeszcze kilka lat temu, np. w 2014 r. liczby te dochodziły do ponad 6 tys. osobników! Z kolei na odcinku drogi niedaleko Laskowca, przeniesiono rekordowe 2713 osobników! Szczegółowe wyniki zostały zestawione w poniższej tabeli.

TAB. 2. PODSUMOWANIE AKCJI PRZENOSZENIA PŁAZÓW PRZEZ DROGI W OKOLICACH GONIĄDZA I LASKOWCA.

Lp.	Gatunek	Goniądz	Laskowiec	Łącznie
		Liczba przeniesionych osobników		
1	Żaba moczarowa (<i>Rana arvalis</i>)	25	189	214
2	Żaba trawna (<i>Rana temporaria</i>)	7	11	18
3	Żaby brunatne młode (<i>Rana sp. juv.</i>)	129	2402	2531
4	Żaby zielone (<i>Rana esculenta complex</i>)	3	43	46
5	Żaby zielone młode (<i>Rana esculenta complex juv.</i>)	-	4	4
6	Ropucha szara (<i>Bufo bufo</i>)	12	-	12
7	Traszka zwyczajna (<i>Lissotriton vulgaris</i>)	-	10	10
8	Traszka grzebieniasta (<i>Triturus cristatus</i>)	-	48	48
9	Grzebiuszka ziemna (<i>Pelobates fuscus</i>)	22	6	28
Łącznie		198	2713	2911

Tak niski wynik z okolic Goniądza jest bardzo niepokojący. Najprawdopodobniej jest to w głównej mierze efekt niskich stanów wód które miały miejsce w ostatnich latach. Często już w czerwcu dochodziło do całkowitego wysychania zbiorników wodnych, co nie dawało żadnych szans kijankom na przeobrażenie w formy doro-

słe. Bardziej optymistycznie sytuacja wygląda w przypadku stanowiska z okolic Laskowca.

Akcja czynnej ochrony płazów prowadzona była wspólnie z Instytutem Biologii Uniwersytetu w Białymstoku, uczniami Gimnazjum i Szkoły Podstawowej w Goniądzu oraz wychowankami Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego „Promyk” w Goniądzu.

W sezonie 2018 nie prowadzono w Parku monitoringu gadów.

2.6.4 Monitoring ichtiofauny, minogów i raków

Krzysztof Bach,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i zoologicznego

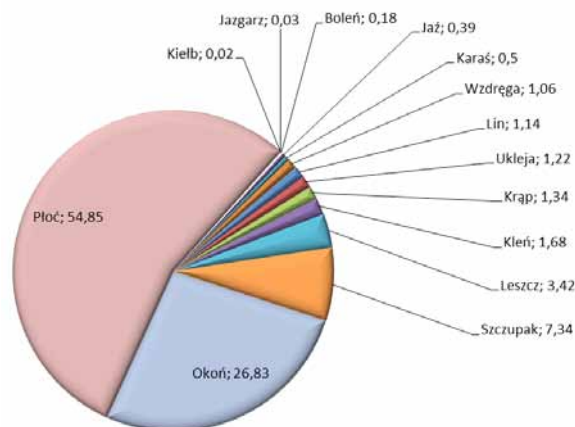
Monitoring presji wędkarskiej

Do wędkowania w Biebrzańskim Parku Narodowym udostępnionych jest ok. 160 km cieków, z czego większość stanowi rzeka Biebrza wraz ze starorzeczami. W omawianym sezonie 2017 (dane za sezon 2018 będą dostępne dopiero pod koniec 2019 r.) sprzedano łącznie 3838 licencji wędkarskich, z pośród których 1076 to licencje roczne z rejestrami połowów, 102 to licencje 14 dniowe a 2660 to licencje jednodniowe. Wędkarze zwrócili do Parku 570 poprawnie wypełnionych rejestrów połowów, które służą do monitorowania wielkości presji wędkarskiej.

Wędkarze którzy zwrócili rejestry zabrali z łowisk 19054 szt. ryb o masie 5820 kilogramów. Po ekstrapolacji tych danych na wszystkich wędkarzy posiadających jakąkolwiek licencję szacuje się, że mogli oni pozyskać z wód Parku około 50 tys. ryb o masie ponad 15 ton. W przeliczeniu na powierzchnię wód udostępnionych do wędkowania, wielkości te kształtują się na poziomie 147 ryb o masie 44 kg na 1 hektar łowiska. Z kolei wielkość dziennego pozyskania w przeliczeniu na jednego wędkarza kształtowała się na poziomie 3,5 szt. o masie 1,1 kilograma. W rejestrach połowów zawarte są również dane o ilości ryb które zostały wypuszczone z powrotem do wody. W omawianym sezonie statystyczny wędkarz wypuścił prawie 32% ryb które złowił podczas całego sezonu. To o 6% mniej niż w ubiegłym sezonie.

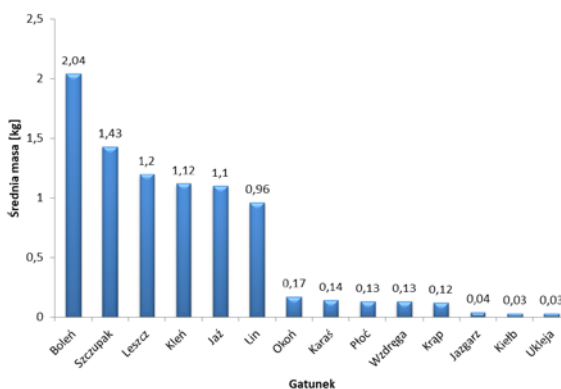
W 2017 roku w rejestrach połowów wędkarskich wykazano 17 gatunków ryb, są to: boleń, jazgarz, jaź, jelec, karaś, kiełb, kleń, krąp, leszcz, lin, okoń, płoć, sum, szczupak, ślíz, ukleja i wzdręga. Lista obejmuje gatunki które zostały zabrane z łowiska oraz wypuszczone - stąd obecność ślíz (gatunku pod częściową ochroną) oraz suma (chronionego w Parku zgodnie z zadaniami ochronnymi). Na poniższym wykresie przedstawiono udział procentowy poszczególnych gatunków ryb które zostały pozyskane przez wędkarzy w sezonie 2017. Podobnie jak w ubiegłych latach z łowisk zabierane były najczęściej 3 gatunki ryb: płoć, okoń i szczupak, których łączny udział to ponad 89%.

RYC. 1. PROCENTOWY UDZIAŁ GATUNKÓW RYB ZABIERANYCH Z ŁOWISK PRZEZ WĘDKARZY W SEZONIE 2017.

Następny wykres przedstawia średnie wartości masy poszczególnych gatunków ryb pozyskiwanych z łowisk BbPN w omawianym sezonie. Przeciętna płoć która była zabierana z łowiska ważyła 0,13 kg, okoń 0,17 kg a szczupak 1,43 kilograma. Analizując tego rodzaju dane możliwe jest zaobserwowanie negatywnych skutków nadmiernej presji wędkarskiej. Świadczyć o tym może spadek średniej masy pozyskiwanych ryb na przestrzeni kilku lub więcej lat. Najbardziej wrażliwe na to są ryby drapieżne, w szczególności szczupak. W praktyce wędkarze zabierają coraz to mniejsze okazy (ponieważ większe są coraz rzadsze), ale wciąż o dopuszczalnych wymiarach ochronnych. Na szczęście do tej pory obserwowane były tylko niewielkie, statystycznie nieistotne wahania wielkości pozyskiwanych ryb.

RYC. 2. ŚREDNIE WARTOŚCI MASY POSZCZEGÓLNYCH GATUNKÓW RYB ZABIERANYCH Z ŁOWISK W 2017 R.

W tabeli 3 zestawiono wędkarskie rekordy z sezonu 2017. W zestawieniu zostały uwzględnione tylko te okazy które zostały zważone i wpisane do rejestru pojedynczo. W przypadku wpisania przez wędkarza masy 2 lub większej liczby ryb, nie możliwe jest ustalenie masy pojedynczych okazów, dlatego „rekordy” najlepiej wpisywać pojedynczo.

TAB. 3. WĘDKARSKIE REKORDY Z SEZONU 2017.

Gatunek	Masa [kg]
Szczupak	6
Boleń	4
Kleń	3
Leszcz	2,5
Lin	1,9
Jaź	1,8
Karaś	1,1
Okoń	1
Płoć	0,9
Krąp	0,5
Wzdreğa	0,3

Minogi i raki nie były przedmiotem monitoringu w 2018 roku.

2.6.5. Monitoring malakologiczny

Monitoring przeżywalności małży

Karolina Tarka,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W dniach 05-06 lipca 2018 r. przeprowadzono monitoring przeżywalności małży skójkowatych *Unionidae* w kanale łączącym pole namiotowe „Bóbr” w Osowcu z rzeką Biebrzą. Odłowiony monitoringowe małży są kontynuacją badań prowadzonych od 2015 r. (od momentu pogłębienia wyżej wymienionego kanału). Monitoring jest wykonywany przez pracowników Parku we współpracy ze specjalistami od małży: p. dr hab. M. Ożgo z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy oraz p. dr M. Urbańska

z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. W 2018 r. odłowiono 751 osobników małży, z czego 49% stanowiły małże oznakowane w latach wcześniejszych, a pozostałe 51% osobniki nowe. Wszystkie odłowione osobniki zostały przypisane do gatunku, zmierzone i zważone, a nowe indywidualnie oznaczone specjalnymi naklejkami z numerami. Większość odłowionych małży w 2018 r. należało do gatunku szczeżuja pospolita *Anodona anatina*. Celem tych badań jest określenie przeżywalności małży wydobytych z cieku wodnego przed zabiegiem pogłębienia i wpuszczonych do niego z powrotem po wykonaniu prac. Uzyskane wyniki wskazują, że przeżyła znacząca liczba wydobytych i ponownie wpuszczonych małży. Małże mają zdolność aktywnego przemieszczania się po dnie zbiornika, w związku z czym część małży w trakcie monitoringu mogła zostać nieodłowiona. Jednak bez wątplenia w kanale rozpoczął się proces kolonizacji zmienionego cieku, przebiegający z obu kierunków, ale prawie wyłącznie przez tylko jeden gatunek.

Ze względu na to, że małże są zwierzętami długowiecznymi, a prace pogłębieniowe zmieniały znacząco ich środowiska życia, może to wpływać na ich przeżywalność i możliwość rozrodu jeszcze przez długi czas. W związku z powyższym niezbędne jest dalsze monitorowanie populacji w celu określenia przeżywalności, a także tempa i intensywności ponownego zasiedlania kanału przez poszczególne gatunki.

Dodatkowo w 2018 roku przeprowadzono inwentaryzację roślinności wodnej i bagiennej występującej w kanale oraz na jego brzegach. Inwentaryzacja miała na celu ocenę kondycji cieku po pracach pogłębieniowych, w trakcie, których większość gatunków została zniszczona (Ryc. 2) oraz zbadanie składu gatunkowego odtwarzającego się siedliska (Ryc. 3). W trakcie inwentaryzacji stwierdzono, iż siedlisko powoli się regeneruje, coraz liczniej odnotowuje się gatunki typowo wodne i szuwarowe, które tworzą zbiorowiska typowe dla ekosystemów rzecznych.

RYC. 1 ODŁAWIANIE MAŁŻY PRZY UDZIALE WOLONTARIUSZY, FOT. K. TARKA

RYC. 2 KANAŁ ŁĄCZĄCY FOSĘ POLE NAMIOTOWE „BÓBR” W OSOWCU Z RZEKĄ BIEBRZĄ – 2016 R., T.J. ROK PO WYKONANIU PRAC POGLĘBIAJĄCYCH, FOT. K. TARKA

RYC. 3 KANAŁ ŁĄCZĄCY FOSĘ POLE NAMIOTOWE „BÓBR” W OSOWCU Z RZEKĄ BIEBRZĄ – 2018 R., T.J. 3 LATA PO WYKONANIU PRAC POGLĘBIAJĄCYCH, FOT. K. TARKA

2.6.6. Monitoring entomofauny

Krzysztof Frąckiel,
Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Prowadzone na przestrzeni 25 lat obserwacje lepidopterofauny na wytypowanych obszarach wskazują, iż najwięcej cennych faunistycznie gatunków w Biebrzańskim Parku Narodowym skupia kompleks Bagna Ławki w basenie dolnym oraz obszary leśne i wydmy Grzęd w basenie środkowym.

Monitoring motyli nocnych

Monitoring prowadzony jest dla 36 gatunków. Są to:

1.	<i>Loathoe tremulae</i> (F v. WALD.) ○ +
2.	<i>Sabra harpagula</i> (ESP.)
3.	<i>Lomaspilis opis</i> (BUTLER)
4.	<i>Stegania cararia</i> (HBN.)
5.	<i>Apeira syringaria</i> (L.)
6.	<i>Chariaspilates formosaria</i> (EV.) ○ ● +
7.	<i>Scopula corrivalaria</i> (KRETSCH.) ○ +
8.	<i>Epirranthis diversata</i> (DEN. et SCHIFF.) ○ ● +
9.	<i>Scopula caricaria</i> (REUTTI) ○
10.	<i>Epirrhoe tartuensis</i> MÖLS
11.	<i>Horisma aemulata</i> (HBN.)
12.	<i>Perizoma sagittata</i> (FABR.) ○
13.	<i>Pygaera timon</i> (HBN.) ○ +

14.	<i>Harpyia milhauseri</i> (FABR.)
15.	<i>Acronicta menyanthidis</i> (ESP.)
15.	<i>Acronicta cinerea</i> (HUFN.)
17.	<i>Catocala promissa</i> (DEN. et SCHIFF.)
18.	<i>Catocala electa</i> (VIEW.) ○ +
19.	<i>Catocala pacta</i> (L.) * ○ ● +
20.	<i>Lamprotes c-aureum</i> (KNOCH) ○
21.	<i>Diachrysia zosimi</i> (HBN.) ○ ● +
22.	<i>Autographa mandarina</i> (FREYER) ● +
23.	<i>Syngrapha microgamma</i> (HBN.) ○ +
24.	<i>Lithophane lamda</i> (FABR.) ○ +
25.	<i>Celaena haworthii</i> (CURT.)
26.	<i>P. stoloda</i> (HAW.)
27.	<i>Archanaera algae</i> (ESP.)
28.	<i>Sedina buettneri</i> (E. HER.)
29.	<i>Hadena luteago</i> (DEN. et SCHIFF.)
30.	<i>Mythimna flammea</i> (CURT.)
31.	<i>Orthosia opima</i> (HBN.)
32.	<i>Diarsia florida</i> (SCHM.) ○ +
33.	<i>Paradiarsia punicea</i> (HBN.) ○ +
34.	<i>Coenophila subrosea</i> (STEPH.) ○ +
35.	<i>Cryptocala chardinyi</i> (BSD.)
36.	<i>Laelia coenosa</i> (HBN.)

* gatunki prawnie chronione w Polsce

○ gatunki z polskiej czerwonej listy (Głowaciński, 2002)

● gatunki z Polskiej czerwonej księgi zwierząt – bezkręgowce (Głowaciński, Nowacki, 2004)

+ gatunki IUCN – europejska czerwona lista (Głowaciński, 2002)

Monitoring występowania i liczebności motyli nocnych prowadzony jest na 5 obszarach. Są to: Bagno Ławki (przy wieży widokowej BPN), Carska Szosa (na odcinku Osowiec Twierdza – Gugny), O.O Kapice (obszary leśne), O.O. Grzędy (obszary leśne) i Wydma Nowy Świat. Podstawową metodą monitoringu jest rejestracja motyli przylatujących do światła. Do wabienia motyli stosowane jest żarówka rtęciowa 250 W. i żarówka o zwiększonej emisji ultrafioletu 125 W. Monitoring prowadzony jest od kwietnia do października. Każde z w/w stanowisk odwiedzane jest średnio 5 razy w roku. Wyniki monitoringu przedstawia tabela 1.

TAB. 1. WYNIKI MONITORINGU WYSTĘPOWANIA I LICZEBNOŚCI MOTYLI NOCNYCH W LATACH 2011-2018

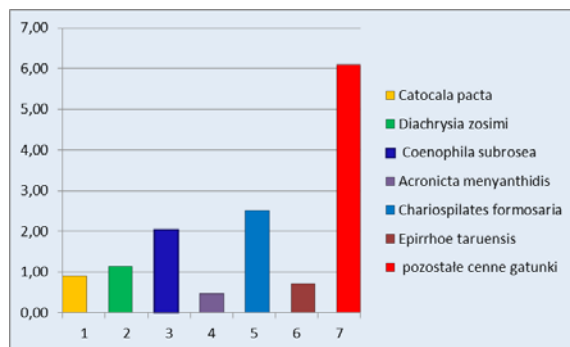
Grzędy (las)							
<i>Sabra harpagula</i> (ESP.)							
2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
2	0	1	0	0	3	1	0
<i>Lomaspilis opis</i> (BUTLER)							
0	1	3	0	2	1	0	2
<i>Stegania cararia</i> (HBN.)							
0	2	0	0	1	0	1	0
<i>Perizoma sagittata</i> (FABR.)							
0	0	1	2	0	0	0	0
<i>Pygaera timon</i> (HBN.)							
1	2	0	0	3	4	0	0
<i>Harpyia milhauseri</i> (FABR.)							
3	0	1	1	4	0	1	0
<i>Acronicta menyanthidis</i> (ESP.)							
2	2	1	0	0	1	5	3
<i>Catocala electa</i> (VIEW.)							
0	2	0	1	0	0	1	0
<i>Lamprotes c-aureum</i> (KNOCH)							
0	2	0	3	1	0	1	0
<i>Diachrysia zosimi</i> (HBN.)							
3	1	1	0	2	2	0	1
<i>Lithophane lamda</i> (FABR.)							

0	1	0	1	0	0	0	0
<i>Sedina buettneri</i> (E. HER.)							
3	1	5	2	1	2	1	4
<i>Mythimna flammea</i> (CURT.)							
4	2	7	4	3	4	1	5
<i>Orthosia opima</i> (HBN.)							
1	3	2	0	1	3	2	4
Grzędy (Wydma Nowy Świat)							
<i>Acronicta cinerea</i> (HUFN.)							
0	0	2	0	1	1	0	0
<i>Celaena haworthii</i> (CURT.)							
0	1	3	0	1	0	1	2
<i>Syngrapha microgamma</i>							
1	0	0	0	0	0	0	0
<i>Hadena luteago</i> (DEN. et SCHIFF.)							
0	1	3	0	0	2	3	0
Kapice (las)							
<i>Laothoe tremulae</i> (F. v. WALDH.)							
3	0	0	0	1	0	0	0
<i>Harpia milhauseri</i> (FABR.)							
0	2	1	1	0	2	1	3
<i>Catocala promissa</i> (DEN. et SCHIFF.)							
0	1	0	0	0	1	1	0
<i>Catocala electa</i> (VIEW.)							
1	0	3	2	0	0	2	4
<i>Lamprotes c-aureum</i> (KNOCH)							
0	1	2	0	1	1	1	0
<i>Mythimna flammea</i> (CURT.)							
3	4	0	1	1	0	1	0
<i>Orthosia opima</i> (HBN.)							
0	3	7	2	1	4	1	3
<i>Cryptocala chardinyi</i> (BSD.)							
0	4	2	0	0	2	0	0
Carska Szosa							
<i>Apeira syringaria</i> (L.)							
0	0	0	0	3	0	0	0
<i>Horisme aemulata</i> (HBN.)							
0	0	1	1	0	0	0	0
<i>Epirranthis diversata</i> (DEN. et SCHIFF.)							
-	-	1	2	1	0	0	0
<i>Acronicta cinerea</i> (HUFN.)							
0	1	0	0	0	2	0	0
<i>Hadena luteago</i> (DEN. et SCHIFF.)							
0	0	3	2	1	1	0	0
<i>Mythimna flammea</i> (CURT.)							
1	0	0	1	2	0	3	1
Bagno Ławki							
<i>Lomaspilis opis</i> (BUTLER)							
1	0	0	3	4	2	0	0
<i>Chariaspilates formosaria</i> (EV.)							
b. kontr.	1	2	4	11	8	9	7
<i>Scopula corrivalaria</i> (KRETSCH.)							
0	1	0	1	0	2	0	0
<i>Scopula caricaria</i> (REUTTI)							
2	0	0	0	1	1	0	0
<i>Epirrhoe tartuensis</i> MÖLS							
b. kontr.	0	0	0	0	1	2	1
<i>Acronicta menyanthidis</i> (ESP.)							
0	3	1	4	1	1	1	3
<i>Catocala electa</i> (VIEW.)							
1	3	5	1	1	4	2	5
<i>Catocala pacta</i> (L.)							
b. kontr.	0	0	0	0	3	9	11
<i>Lamprotes c-aureum</i> (KNOCH)							
0	1	0	0	1	0	1	0
<i>Diachrysia zosimi</i> (HBN.)							
b. kontr.	0	2	0	0	2	3	0
<i>Autographa mandarina</i>							
1	0	0	0	1	0	0	0
<i>Archanaera algae</i> (ESP.)							
0	0	1	1	1	2	1	1
<i>Sedina buettneri</i> (E. HER.)							
2	3	1	2	4	3	0	0
<i>Mythimna flammea</i> (CURT.)							
8	7	5	3	3	4	3	2
<i>Diarsia florida</i> (SCHM.)							
3	2	1	1	1	0	3	1
<i>Paradiarsia punicea</i> (HBN.)							
0	1	1	0	1	0	1	0
<i>Coenophila subrosea</i> (STEPH.)							
b. kontr.	0	1	5	2	3	1	0
<i>Laelia coenosa</i> (HBN.)							
b. kontr.	3	6	2	2	3	0	3

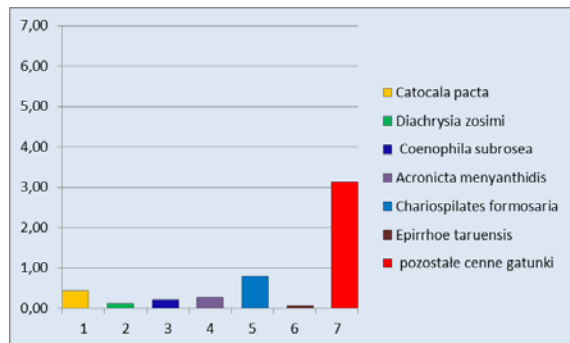
Wnioski

Prowadzone na przestrzeni 25 lat obserwacje lepidopterofauny na wytypowanych obszarach wskazują, iż niewątpliwie cenniejszymi faunistycznie gatunkami w Biebrzańskim Parku Narodowym skupia kompleks Bagna Ławki w basenie dolnym i obszary leśne Grząd w basenie środkowym. Rejestracja motyli nocnych przylatujących do światła odzwierciedla jedynie łowność, gdyż poszczególne gatunki różnie reagują na światło. Uniemożliwia to oszacowanie wielkości populacji. Nie mniej jednak zebrane dane ilościowe pozwalają na formułowanie ogólnych wniosków. Dotyczy to w szczególności Bagna Ławki, gdzie 2003 r. przeprowadzono wielkoobszarowy zabieg wykaszania. Zebrane dane jakościowe i ilościowe na przestrzeni 25 lat sugerują, iż dla niektórych cenniejszymi faunistycznie motyli związanych z tym obszarem zabieg ten pogorszył ich warunki bytowe (Ryc. 1, Ryc. 2). Konieczne zatem są na tym obszarze dalsze prace monitoringowe w celu ustalenia czy zarejestrowany trend spadku liczebności tych gatunków ma charakter trwały, czy jest często występującą u motyli naturalną fluktuacją liczebności. Wszystkie planowane w Parku zabiegi ochronne powinny być realizowane w oparciu o wiedzę interdyscyplinarną. Pozwoli to na podjęcie optymalnej decyzji zmierzającej do utrzymania bioróżnorodności danego obszaru.

RYC. 1. UDZIAŁ W ZGRUPOWANIU BAGNA ŁAWKI WYBRANYCH GATUNKÓW CENNYCH FAUNISTYCZNIE W LATACH 1997-2000

RYC. 2. UDZIAŁ W ZGRUPOWANIU BAGNA ŁAWKI WYBRANYCH GATUNKÓW CENNYCH FAUNISTYCZNIE W LATACH 2011-2018

RYC. 3. NIEPYLAK MNEMOZYNA *PARNASSIUS MNEMOSYNE*, FOT. K. FRĄCKIEL

Niepylak mnemosyna *Parnassius mnemosyne*

Wielkość biebrzańskiej populacji tego gatunku oszacowana metodą znakowania osobników wynosi ok. 1200 osobników. Stawia to Bagna Biebrzańskie jako obszar skupiający największą część Polskiej populacji tego gatunku, która występuje w jego niżowym areale występowania. Na terenie Biebrzańskiego PN występują co najmniej dwie silne metapopulacje niepylaka mnemosyny z których każda składa się z pewnej liczby mniejszych subpopulacji. Jedna związana jest z Bagnem Ławki i tworzą ją motyle zasiedlające grądziki: Pogorzały, Zabłudnik i Długi Grąd i Kobieline. Druga to motyle zasiedlające wyniesienia mineralne obszaru leśnego Kapice: Chmielnikowo, Kozikowo, Rzepne Armutowo, Wysoki Grąd. W ostatnich latach monitorowana populacja niepylaka mnemosyny na Grzędach zanikła, co wiąże się z układem siedliskowym tego terenu, który uniemożliwia dyspersję motyli. Jednocześnie odkryto kolejną metapopulację tego gatunku w rejonie Klimaszewnicy. Metapopulacje te podlegają naturalnemu dla tej struktury procesowi *metapopulation turnover*. W ramach tego procesu w ciągu ostatnich lat motyle z metapopulacji Bagna Ławki skolonizowały siedliska wzdłuż tzw. „Carskiej Szosy” tworząc w ten sposób „modelowy” transekt do monitoringu tego gatunku na tym obszarze. W 2018 r. na transekcie między Groblą Honczarowską, a wieżą widokową na Bagnie Ławki w okresie pojawu imago odnotowano obecność 234 motyli.

W 2018 roku motyle niepylaka mnemosyny pojawiły się nad Biebrzą rekordowo wcześnie, bo już 11 maja. Średnia wieloletnia pojawu dla Bagien Biebrzańskich to 17-20 maja.

RYC. 4. MONITORING NIEPYLAKA MNEMOZYNY, FOT. F. GÄHLER

2.6.7. Monitoring flory

Agnieszka Henel, Magdalena Marczakiewicz
Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W 2018 r. na obszarze Parku monitorowano populacje 11 gatunków roślin naczyniowych objętych ochroną gatunkową zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin. Monitoringiem objęto:

- gatunki o pojedynczych stanowiskach na obszarze Parku, takie jak: goryczuszka gorzkawa *Gentiana amarella*, kosaciec bezlistny *Iris aphylla*, niebielistka trwała *Swertia perennis*, pluskwica europejska *Cimicifuga europaea*, szachownica kostkowata *Fritillaria meleagris* i śnieżyczka przebiśnieg *Galathus nivalis*;
- wybrane stanowiska gatunków krytycznie zagrożonych (status CR), zagrożonych (EN) i narażonych na wyginięcie (status VU) w kraju według „Polskiej czerwonej księgi roślin” (Kaźmierczakowa i in. 2014), takich jak: arnika górską *Arnica montana* (VU), buław-

nik czerwony *Cephalanthera rubra* (VU), podejrzon rutolistny *Botrychium multifidum* (CR), wierzba lapońska *Salix lapponum* (CR);

- wybrane stanowiska sasanki otwartej *Pulsatilla patens* - gatunku z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej;
- populacje sasanki łąkowej *Pulsatilla pratensis* występujące wzdłuż Carskiej Drogi w pasie o szerokości do 5 m.

Monitoring był realizowany przez pracowników Parku przy wsparciu wolontariuszy i stażystów. W przypadku sasanki otwartej monitoring stanu ochrony gatunku przeprowadzony został przez firmę KRAMEKO Sp. z o.o. na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska w ramach tematu „Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 w latach 20-15-2018, część II – gatunki roślin”. W 2018 r. przy

udziale studentów i wolontariuszy z grupy Junior Rangers prowadzono wyszukiwania nowych stanowisk sasanki otwartej wzdłuż dróg leśnych w borach sosnowych w basenie dolnym. W trakcie prac określano liczebność sasanki otwartej i ich odległość od krawędzi drogi (Ryc. 7).

Na każdym ze stanowisk wymienionych wyżej gatunków roślin określano liczbę pędów/rozet generatywnych i wegetatywnych, siedlisko oraz zajmowaną powierzchnię w m². Odnotowywano aktualne zagrożenia (jeśli wystąpiły) oraz zakres i rodzaj potrzebnych zabiegów ochronnych.

Celem prowadzonego monitoringu jest ocena stanu populacji gatunków roślin chronionych i zagrożonych, identyfikacja ewentualnych zagrożeń oraz potrzeby prowadzenia zabiegów ochronnych.

Syntetyczne zestawienie danych z monitoringu flory realizowanego w Biebrzańskim Parku Narodowym w 2018 r. przedstawia tabela 1.

TAB. 1. WYNIKI MONITORINGU FLORY REALIZOWANEGO W BIEBRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM W 2018 R.

Lp.	Nazwa polska/ łacińska	Monitorowane parametry	Liczba monitorowanych stanowisk	Lokalizacja	Wyniki
1.	Arnika górską <i>Arnica montana</i>	liczebność, powierzchnia zajętego siedliska	1	Obwód O. Basenu Środkowego Północ	1266 rozet, w tym 1218 rozet wegetatywnych i 48 rozet generatywnych, zajęta powierzchnia: 90 m ² , siedlisko: okrajek o charakterze murawy bliźniczkowej; populacja monitorowana od 2015 r. W porównaniu do roku 2017 r. zaobserwowano wyraźny wzrost liczebności populacji.
2.	Buławnik czerwony <i>Cephalanthera rubra</i>	liczebność, powierzchnia zajętego siedliska	1	Obwód O. Basenu Dolnego	35 pędów, w tym 5 pędów generatywnych, 27 pędów wegetatywnych i 3 pędy zgryzione, zajęta powierzchnia: 14 m ² , siedlisko: subborealny bór mieszany <i>Serratulo-Pinetum</i> ; populacja monitorowana od 2015 r. W porównaniu do 2017 r. obserwowany jest wyraźny spadek liczebności pędów generatywnych.
3.	Goryczuszka gorzkawa <i>Gentiana amarella</i>	liczebność, powierzchnia zajętego siedliska	2	Obwód O. Basenu Dolnego	Występowanie gatunku potwierdzono na dwóch stanowiskach. Stanowisko nr 1 (Marachy): 8365 pędów generatywnych, zajęta powierzchnia 332 m ² , siedlisko: wilgotna łąka o niskiej runi, populacja monitorowana od 2009 r. W porównaniu do lat ubiegłych (2014-2016) zaobserwowano wyraźny wzrost liczebności populacji. Stanowisko nr 2 (Barwik): 22 pędy generatywne, zajęta powierzchnia 119 m ² , siedlisko: łąka trzęślicowa, populacja monitorowana w 2009 r. W porównaniu do danych wcześniejszych nastąpił spadek liczebności populacji.
4.	Kosaciec bezlístny <i>Iris aphylla</i>	liczebność	1	Obwód O. Basenu Środkowego Południe	2658 pędów, w tym 2583 pędy wegetatywne i 75 pędów generatywnych, siedlisko: murawa ciepłolubna i ciepłolubna dąbrowa; populacja monitorowana od 2003 r. W porównaniu do lat ubiegłych (2013-2016) r. nastąpił wzrost liczebności populacji.
5.	Niebielístka trwała <i>Swertia perennis</i>	Liczebność, zagrożenia	1	Obwód O. Basenu Górnego	1623 pędów, w tym 268 pędów generatywnych i 1355 pędów wegetatywnych, siedlisko: mechowisko; populacja monitorowana od 2011 r. metodą transektową. W porównaniu do lat wcześniejszych nastąpił wyraźny spadek liczebności populacji.
6.	Pluskwica europejska <i>Actaea europaea</i>	Liczebność, zagrożenia	1	Obwód O. Basenu Dolnego	37 osobników generatywnych (łącznie 46 pędów generatywnych, owocujących) i 139 osobników wegetatywnych, siedlisko: skraj zadrzewienia liściastego z dominacją lipy drobnolistnej, olszy czarnej i leszczyny pospolitej oraz łąki trzęślicowej, zajęta powierzchnia 90 m ² ; populacja monitorowana od 2017 r. W porównaniu do 2017 r. zaobserwowano spadek liczby pędów generatywnych.
7.	Podejrzon rutolistny <i>Botrychium multifidum</i>	liczebność, powierzchnia zajętego siedliska	1	Obwód O. Basenu Dolnego	199 pędów, w tym 196 pędów wegetatywnych, 3 pędy generatywne; siedlisko: ciepłolubny okrajek; zajęta powierzchnia: 140 m ² ; populacja monitorowana od 2015 r. W porównaniu do 2017 r. obserwowany jest spadek liczebności populacji.
8.	Sasanka otwarta <i>Pulsatilla patens</i>	Ocena stanu ochrony	3*	Obwód O. Basenu Dolnego, Obwód Ochronny Basenu Środkowego Półn., Obwód O. Basenu Środkowego Połud.	Stanowisko 1477_14 (Fort IV) łączna liczba rozet 115, w tym 3 generatywne (4 pędy kwiatowe), ocena ogólna stanu ochrony U2; Stanowisko 1477_05 i 1477_06 (Kopytkowo) – 140 kęp na powierzchni próbnej, ocena stanu ochrony U1; Stanowisko 1477_03 (Góra Peremida) – 33 rozety, w tym 24 rozety generatywne (38 pędów kwiatowych), ocena stanu ochrony U1.
9.	Sasanka łąkowa <i>Pulsatilla pratensis</i>	liczebność	1	Obwód O. Basenu Dolnego, Carska Droga (w Parku i otulinie)	1227 rozet, w tym 444 rozet generatywnych i 949 pędów kwiatowych (liczba rozet w pasie wzdłuż Carskiej Drogi, do 5 m od krawędzi drogi po obu jej stronach)

10.	Szachownica kostkowata <i>Fritillaria meleagris</i>	liczebność, powierzchnia zajętego siedliska	1	Obwód O. Basenu Dolnego	27 pedów, w tym 16 pedów generatywnych i 11 pedów wegetatywnych, zajęta powierzchnia: 15 m ² , siedlisko: szuwar turzycy błotnej <i>Caricetum acutiformis</i> ; populacja monitorowana od 2009 r. W porównaniu do 2017 r. nastąpił wyraźny wzrost liczebności populacji.
11.	Śnieżyczka przebiśnieg <i>Galanthus nivalis</i>	liczebność, powierzchnia zajętego siedliska	1	Obwód O. Basenu Dolnego	206 pedów generatywnych, , siedlisko: grąd subkontynentalny <i>Tilio-Carpinetum</i> , populacja w postaci trzech skupień o wielkości: 342 m ² , 142 m ² i 6m ² . Populacja monitorowana od 2015 r; w porównaniu do 2017 r. nastąpił wzrost liczebności populacji oraz zajmowanej przez nią powierzchni.
12.	Wierzba lapońska <i>Salix lapponum</i>	liczebność, zagrożenia	6	Obwód O. Basenu Dolnego, Bagno Ławki	Stanowiska objęte monitoringiem od 2017 r. łączna liczebność populacji wyniosła 1127 pedów. W porównaniu do 2017 r. na wszystkich stanowiskach zaobserwowano wzrost liczebności populacji.

*Monitoring przeprowadzony przez instytucję zewnętrzną w współpracy z BbPN

RYC. 1. MONITOROWANE STANOWISKO SASANKI OTWARTEJ, FOT. M. MARCZAKIEWICZ

RYC.2. SASANKA OTWARTA, FOT. A. HENEL

RYC. 3. MONITOROWANE STANOWISKO SZACHOWNICY KOSTKOWATEJ, FOT. A. HENEL

RYC. 4. SZACHOWNICA KOSTKOWATA, FOT. A. HENEL

RYC. 5. MONITOROWANE STANOWISKO GORYCZUSZKI GORZKAWEJ, FOT. A. HENEL

RYC. 6. GORYCZUSZKA GORZKAWA, FOT. Ł. KRAJEWSKI

RYC. 7. INWENTARYZACJA STANOWISK SASANKI OTWARTEJ W BASENIE DOLNYM WZDŁUŻ DRÓG LEŚNYCH Z UDZIAŁEM WOLONTARIUSZY JUNIOR RANGERS – POMIARY ODLEGŁOŚCI ROZETY SASANKI OTWARTEJ OD KRAWĘDZI DROGI, FOT. M. MARCZAKIEWICZ.

Omówienie wyników monitoringu i wnioski

W porównaniu do danych z lat wcześniejszych zaobserwowano wyraźny wzrost liczebności populacji 6 gatunków objętych monitoringiem, tj.: arniki górskiej, goryczuszki gorzkawej, kosaćca bezlistnego, szachownicy kostkowatej, śnieżyczki przebiśnieg i wierzby lapońskiej.

- Na monitorowanym stanowisku arniki górskiej na Grzędach w porównaniu do 2017 r. stwierdzono 2-krotny wzrost ogólnej liczby rozet, ale 2-krotny spadek liczby rozet generatywnych.
- Na monitorowanym stanowisku goryczuszki gorzkawej na Marachach w porównaniu do 2016 r. nastąpił ok. 21-krotny wzrost liczby pędów generatywnych (z 381 pędów w 2016 r. do 8365). W 2018 r. wysokość okazów na tym stanowisku wahała się od 1 do ok. 30 cm, z uwagi na taką rozpiętość wielkości, uwzględnienie w liczeniu tych najdrobniejszych mogło wpłynąć na korzystniejszy wynik.
- Wysoką liczebnością w 2018 r. wyróżniła się populacja kosaćca bezlistnego. W porównaniu do danych z 2016 r. nastąpił wzrost ogólnej liczby pędów o ok. 54% i 6-krotny wzrost liczby pędów generatywnych; jednakże osobniki generatywne nie miały związanych owoców (puste torebki nasienne).
- W 2018 r. zaobserwowano 4-krotny wzrost liczby pędów generatywnych szachownicy kostkowatej. Na wzrost liczebności niewątpliwie korzystnie wpłynął zabieg wykaszania przeprowadzony w 2017 r.
- W przypadku śnieżyczki przebiśnieg stwierdzono wzrost liczby pędów generatywnych o 33% w porównaniu do danych z roku 2017 r. Zwiększyła się także powierzchnia zajmowana przez ten gatunek.
- Populacja wierzby lapońskiej na Bagnie Ławki wzrosła o 83% w porównaniu do danych z roku 2017 r. Wzrost liczebności stwierdzono na wszystkich 6 stanowiskach.

- Spadek liczebności, w porównaniu do lat wcześniejszych, zaobserwowano na monitorowanych stanowiskach następujących gatunków: buławnik czerwony, podejrzony rutolistny, pluskwica europejska, sasanka otwarta, sasanka łąkowa i niebielistka trwała.
 - W porównaniu do 2017 r. zaobserwowano spadek liczby pędów o ok 24% w przypadku buławnika czerwonego, spadek liczby pędów o ok. 45% w przypadku podejrzona rutolistnego i spadek liczby pędów generatywnych o 40% na stanowisku pluskwicy europejskiej. Na słabszy rozwój okazów buławnika mogła wpłynąć susza w maju i czerwcu (zaobserwowano uschnięte kwiaty), natomiast populacja podejrzona rutolistnego i pluskwicy europejskiej wymaga dalszych obserwacji, gdyż może wyróżniać się wahaniami liczebności w danym roku.
 - W porównaniu do 2012 r. na stanowisku sasanki otwartej w ok. Fortu IV nastąpił ok. 2,5-krotny spadek liczby rozet i ok. 6 – krotny spadek liczby rozet generatywnych, natomiast w porównaniu do 2011 r. aż ok. 4- krotny spadek liczby rozet łącznie i 16-krotny spadek liczby rozet generatywnych. Tak znaczące zmiany liczebności gatunku, świadczą o zamieraniu stanowiska co najprawdopodobniej spowodowane jest brakiem miejsca do kiełkowania oraz dużym zwarcie warstwy mszystej i zielnej (odpowiednio 95% i 70% w zdjęciu fitosocjologicznym wykonanym na stanowisku). W 2018 r. sytuację na stanowisku skonsultowano w terenie z dr Pawłem Pawlikowskim, który dla poprawy stanu siedliska sasanki otwartej zalecił przeprowadzenie eksperymentalnego odśłaniania warstwy mszystej na fragmentach stanowiska. W 2019 r. planowany jest monitoring efektów przeprowadzonego w 2018 r. zabiegu usuwania podrostów drzew i krzewów i lokalnym koszeniu, a także podjęcie przygotowań formalnych do przeprowadzenia prac związanych z tworzeniem miejsc do kiełkowania.
 - Na dwóch stanowiskach sasanki otwartej monitorowanych na zlecenie GIOŚ, liczebność gatunku policzona została na powierzchni próbnej (5x5m). W porównaniu do 2010 r. na tej powierzchni nastąpił spadek liczby rozet o 25% (z 186 do 140 rozet). W otoczeniu jednego ze stanowisk zaobserwowano wzrost pokrycia podrostu drzew i w celu zmniejszenia jego zacielenia, zalecono usunięcie podrostu drzew.
 - Na stanowisku sasanki otwartej zlokalizowanego na Grzędach w porównaniu do 2011 r. nastąpił dwukrotny spadek liczby rozet (z 77 do 33 rozet), lecz dwukrotnie wzrosła liczba rozet generatywnych (z 12 do 24). Zaobserwowano wzrost ocienienia stanowiska przez drzewa i krzewy (wskaźnik Ocienienie i parametr Siedlisko oceniono na U1 - stan niezadawalający).
 - W porównaniu do danych lat ubiegłych odnotowano 2-krotny spadek liczebności populacji niebielistki trwałe. Największym zagrożeniem dla gatunku jest zarastanie i przesuszenie siedliska.
 - Na stanowisku sasanki łąkowej zlokalizowanym na poboczu Carskiej Drogi w basenie dolnym zanotowano w porównaniu do danych z 2016 r. spadek liczebności rozet o 17% przy jednoczesnym wzroście udziału rozet generatywnych o tyle samo procent. Zaobserwowany spadek liczebności nie jest znaczący i może wynikać z różnej wykrywalności rozet przez Wykonawców prac.
- Kontynuacji monitoringu wymagają przede wszystkim te populacje cennych gatunków które obniżyły swoją liczebność w ostatnich latach oraz potencjalnie narażone na niszczenie, np. sasanka otwarta rosnąca w pobliżu Carskiej Drogi czy szachownica kostkowana rosnąca w pobliżu uczęszczanego przez turystów szlaku.

Literatura:

Każmierczakowa R., Zarzycki K., Mirek Z (red).2014. Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. Wydanie III uaktualnione i rozszerzone. Instytut Ochrony Przyrody, PAN, Kraków, s. 895.

2.6.8 Monitoring siedlisk

Agnieszka Henel, Magdalena Marczakiewicz,
Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Monitoring siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej

W 2018 r. na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego siłami Parku i na zlecenie monitorowano 7 typów siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej (Tab. 1). W ramach „Monitoringu ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050” przeprowadzono monitoring 6 typów siedlisk przyrodniczych: 2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi; 3150 Starorzecza i naturalne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaeion*, *Potamion*; 6120 Ciepłolubne śródlądowe murawy napiaskowe, 6210 Murawy kserotermiczne, 6410 Zmienne-wilgotne łąki trzęślicowe i 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny. Monitoring wymienionych siedlisk wykonano zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (Kulpiński i Tyc 2012, Kujawa-Pawlaczyk 2010, Michalska-Hejduk i Kopeć 2012, Mróz i Bąba 2010, Pawlaczyk 2012, Wilk-Woźniak i Gąbka 2012). W płatach siedliska 91D0 Bory i lasy bagienne i siedliska 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny przeprowadzono monitoring zasobów martwego drewna i policzono liczbę drzew z mikrosiedliskami. Zakres monitoringu realizowanego na obszarze Parku przedstawia tabela 1.

TAB. 1. ZESTAWIENIE MONITORINGU REALIZOWANEGO NA OBSZARZE BIEBRZAŃSKIEGO PARKU I OTULINY W 2018 R. SIŁAMI PARKU I PRZEZ INSTYTUCJE ZEWNĘTRZNE.

Lp.	Przedmiot monitoringu		Stanowiska monitoringowe		Zakres monitoringu	Wykonawca
			Jednostka	Liczba i lokalizacja		
Monitoring realizowany przez Park						
1.	2330 Wydmy śródładowe z murawami napiaskowymi		Liczba płatów	2 (BŚN; łącznie 4 transekty)	Ocena stanu ochrony wg metodyki PMS	Piotr Kwiatkowski Usługi Ochrony Środowiska „KORONGO” na zlecenie Parku w ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”
2.	3150 Starorzeczka i naturalne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i>			31 (BŚN i BŚS)		
3.	6120 Ciepłolubne śródładowe murawy napiaskowe			10 (BŚN)		
4.	6210 Murawy kserotermiczne			2 (BŚS)		
5.	6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe			16 (BŚN)		
6.	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny			5 (BŚS)		
7.	91D0 Bory i lasy bagienne		5 (1-BG, 2- BŚN, 1-BD, 1-otulina BbPN, po 1 transekcie na płat)	Monitoring zasobów martwego drewna i drzew biocenotycznych	Siłami Parku	
Monitoring prowadzony przez instytucje zewnętrzne						
1	Olsy (<i>Carici elongatae-Alnetum</i>)		Liczba transektów	3(2- BŚN, 1- BD)	Ocena stanu ochrony wg metodyki PMS	Biuro Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Olsztynie na zlecenie GIOŚ
2	Monitoring efektów przyrodniczych i programu rolno-środowiskowego w ramach Programu Wieloletniego na lata 2016-2020	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	Liczba działek rolno-środowiskowych	4 (3-BŚN, 1-BŚS)	Po 3 powierzchnie badawcze na działce rolnośrodowiskowej (o pow. 0,067 ha każda), wykonanie zdjęcia fitosocjologicznego, diagnoza siedliska, ocena stanu i perspektyw ochrony, zagrożenia, ewentualne zalecenia modyfikacji dotychczasowego sposobu użytkowania	Instytut Technologiczno-Przyrodniczy, Zakład Ochrony Przyrody i Krajozbrazu Wiejskiego
		Torfowiska Górskie i nizinne torfowiska zasadowe		7 (2- BG, 5-otulina BbPN)		
		Torfowiska		14 (3 -BG, 8-BD, 1-otulina BbPN)		
		Półnaturalne łąki wilgotne		1- BD		
		<i>Magnocaricion</i>		2 (1-BŚS, 1-otulina BbPN)		
3	Wielkoobszarowa inwentaryzacja stanu lasu		Liczba powierzchni	19	Wg instrukcji WISL, wykonywanie pomiarów na 4 arowych powierzchniach kołowych tj. pomiary i obserwacje uszkodzeń drzew żywych o pierśnicy ≥ 70 mm, ewidencja pniaków i drzew martwych, na pow. 20 m ² pomiar i obserwacje drzew i krzewów o pierśnicy poniżej 70 mm	Biuro Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej Oddział
4	Monitoring lasów w Polsce – Państwowy Monitoring Środowiska		Liczba powierzchni	5 (2-BŚN, 1-BŚS, 2-BD)	Na powierzchni o wieku drzewostanu powyżej 20 lat, na 20 drzewach wybranych z drzewostanu panującego wykonanie: obserwacji cech morfologicznych koron drzew próbnych, pomiary dendrometryczne, identyfikacja symptomów uszkodzeń (lokalizacja, zasięg i przyczyny uszkodzeń)	Instytut Badawczy Leśnictwa na zlecenie GIOŚ
5	6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)		Liczba transektów	4 (1-BŚN, 2-BŚS, 1 poza Parkiem)	Ocena stanu ochrony wg metodyki PMS	Instytut ochrony Przyrody PAN

Objaśnienie skrótów: BG-Obwód Ochrony Basenu Górnego, BŚN-Obręb Ochrony Basenu Środkowego Północ, BŚS-Obręb Ochrony Basenu Środkowego Południe, BD – Obręb Ochrony Basenu Dolnego.

Wyniki i wnioski z monitoringu

I. Wyniki i wnioski z monitoringu siedlisk przyrodniczych na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050

II 2330 Wydmy śródładowe z murawami napiaskowymi

- Monitorowane 2 płaty siedliska zajmują górne partie dwóch wałów wydmy, a ich łączna powierzchnia wynosi 2,7 ha.
- Monitorowane płaty były niezbyt zasobne w gatunki (Ryc. 1), w zdjęciach fitosocjologicznych stwierdzano od 10 do 29 gatunków roślin naczyniowych, mszaków i porostów.

3. Do istotnych zidentyfikowanych zagrożeń dla siedliska należą:

- ekspansja trzcinnika piaskowego *Calamagrostis epigejos* i turzycy błotnej *Carex acutiformis*,
- stabilizacja piaszczystych siedlisk, a w rezultacie sukcesja w kierunku bardziej zwartych zbiorowisk murawowych,
- kumulacja materii organicznej, a w rezultacie sukcesja w kierunku bardziej zwartych zbiorowisk murawowych.

4. Stan ochrony siedliska na obszarze oceniono na U1/U2 (niezadowolający/zły) z uwagi na niską ocenę parametrów „struktura i funkcje” oraz „perspektywy ochrony” wynikającej ze stopniowego zaniku procesów eolicznych. Syntetyczną ocenę stanu siedliska 2330 ilustruje tabela 2.

- W przypadku parametru „powierzchnia siedliska” średnia ocena wyniosła FV (właściwa), ponieważ od roku 2015 r. nie nastąpiło widoczne zmniejszenie powierzchni płatów siedliska;
 - parametr „struktura i funkcje” uzyskał ocenę U1/U2 (niezadowolający/zły), z uwagi na niską ocenę wskaźnika kardynalnego „procesy eoliczne”.
 - parametr „perspektywy ochrony” oceniono na U1/U2, gdyż utrzymanie monitorowanych zbiorowisk będzie wymagało ochrony czynnej.
5. Utrzymanie siedliska będzie wymagało ochrony czynnej, polegającej na przerwaniu procesu zadarnienia (destabilizacji górnych partii wydm) i uruchamianiu zjawisk eolicznych na wydmach.

RYC. 1. PŁAT SIEDLISKA 2330, FOT. P. KWIATKOWSKI

TAB. 2. SYNTETYCZNA OCENA STANU SIEDLISKA 2330 NA OBSZARZE DZIAŁANIA PROJEKTU LIFE13 NAT/PL/000050 NA PODSTAWIE WARTOŚCI UŚREDNIONYCH Z ROZKŁADU OCEN WEDŁUG LICZBY TRANSEKTÓW I WEDŁUG POWIERZCHNI (WG KWIATKOWSKI 2018)

Parametr	Wskaźnik	Ocena wg liczby płatów		Ocena wg powierzchni		Ostatecznie	
		Wskaźnik	Parametr	Wskaźnik	Parametr	Wskaźnik	Parametr
Powierzchnia siedliska		FV		FV		FV	
Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne*	FV		FV		FV	
	Ekspansja krzewów i podrośtu drzew*	FV		FV		FV	
	Gatunki ekspansywne	U1/U2		U1/U2		U1/U2	
	Obce gatunki inwazyjne	U1		FV/U1		FV/U1	
	Występowanie procesów eolicznych*	U1/U2		U1/U2		U1/U2	
	Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcje	FV		FV		FV	
	Gatunki charakterystyczne murawy kserotermicznej/ wrzosowiska	U2		U1/U2		U1/U2	
	Inne zniekształcenia (rozjeżdżenie, wydeptanie, zaśmiecenie)	FV/U1		FV/U1		FV/U1	
Perspektywy ochrony	U1/U2		U1/U2		U1/U2		
Ocena ogólna	U1/U2		U1/U2		U1/U2		

Objaśnienia do tabeli: * - wskaźniki kardynalne, FV- ocena właściwa, U1 - ocena niezadowolająca, U2 - ocena zła

II. 3150 Starorzeczca i naturalne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaeion*, *Potamion*

1. Monitoringiem objęto 31 starorzeczcy o łącznej powierzchni ok. 8 ha, przy czym znaczna część z nich to zbiorniki bardzo małe i zanikające.
2. Dwa największe starorzeczca (o powierzchni 5,60 ha i 1,25 ha) miały względnie bogate gatunkowo fitocenozy zbliżone do jeziornych, z kilkoma gatunkami elodeidów. Aż 14 zbiorników pozbawionych jest nymfeidów i elodeidów.
3. W żadnym z badanych zbiorników nie stwierdzono obecności obcych gatunków.
4. Stan ochrony siedliska na obszarze oceniono na U1/U2 (niezadowolający/zły) z uwagi na silne wypłylenie i zamulenie, małą powierzchnię, astatyczny charakter zbiorników, a także niekorzystne zmiany w zbiorowiskach roślin wodnych w stosunku do 2015 r. jak ekspansja osoki aloesowatej (Ryc. 2) i ustępowanie elodeidów. Syntetyczną ocenę stanu siedliska 3150 ilustruje tabela 3.

- Parametr „zmiany powierzchni siedliska” oceniono na FV. Na korzystną ocenę miał wpływ wyższy poziom wody w 2018 r w porównaniu do roku 2015.
- parametr „struktura i funkcje” oceniono na U1/U2. Dwa największe zbiorniki i 2 mniejsze uzyskały ocenę U1, 27 pozostałych uzyskało ocenę U2;
- parametr „perspektywy ochrony” siedliska oceniono na U1. Spośród wszystkich monitorowanych starorzeczy jedynie dwa największe zyskały ocenę FV/U1, z uwagi na wielkość, głębokość, stosunkowo wczesną fazę sukcesji i kontakt z nieuregulowaną rzeką.

RYC. 2. STARORZECZE POROŚNIĘTE OSOKĄ ALOESOWATĄ, FOT. P. KWIATKOWSKI

TAB. 3. SYNTETYCZNA OCENA STANU SIEDLISKA 3150 NA OBSZARZE DZIAŁANIA PROJEKTU LIFE 13 NAT/PL/000050 NA PODSTAWIE WARTOŚCI UŚREDNIONYCH Z ROZKŁADU OCEN WEDŁUG LICZBY PŁATÓW I WEDŁUG POWIERZCHNI (WG KWIATKOWSKI 2018)

Parametr	Wskaźnik	Ocena wg liczby płatów		Ocena wg powierzchni		Ostatecznie	
		Wskaźnik	Parametr	Wskaźnik	Parametr	Wskaźnik	Parametr
Powierzchnia siedliska	Powierzchnia siedliska	U2	U2	FV/U1	FV/U1	U1	U1
	Zmiany powierzchni siedliska w czasie						
Struktura i funkcje	Charakt. kombinacja zbiorowisk	U2	U2	U1	U1	U1/U2	U1/U2
	Gatunki świadczące o degeneracji	FV		FV		FV	
	Barwa wody	FV/U1		FV/U1		FV/U1	
	Konduktywność	FV		FV		FV	
	Przezroczystość	U1/U2		U1		U1	
	Odczyn	FV		FV		FV	
	Fitoplankton	XX		XX		XX	
	Zooplankton	XX		XX		XX	
Perspektywy ochrony	U2			FV/U1		U1	
Ocena ogólna	U2			U1		U1/U2	

Objaśnienia do tabeli: FV- ocena właściwa, U1 - ocena niezadowalająca, U2 - ocena zła

I.III. 6120 Ciepłolubne śródładowe murawy napiaskowe

1. Monitoringiem objęto 10 płatów siedliska, położonych na niskich piaszczystych grądzikach o formie wałów lub ciągów pagórków (Ryc. 3). Ich łączna powierzchnia wyniosła 12,8 ha, przy czym wielkość poszczególnych płatów wahała się od 0,1 do 4 ha.
2. Monitorowane płaty były średnio zasobne w gatunki, w zdjęciach fitosocjologicznych stwierdzano od 15 do 33 gatunków roślin naczyniowych i mchów.
3. W niektórych płatach stwierdzono obecność gatunków objętych ochroną ścisłą, takich jak: zaraza niebieska *Orobranchia purpurea*, pszczałnik wąskolistny *Dracocephalum ruyschiana*, leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*, goździk pyszny *Dianthus superbus* i kosaciec syberyjski *Iris sibirica*.
4. Do istotnych zidentyfikowanych zagrożeń dla siedliska należą:
 - ekspansja trzcinnika piaskowego *Calamagrostis epigejos* i turzycy błotnej *Carex acutiformis*,
 - stabilizacja piaszczystych siedlisk, a w rezultacie sukcesja w kierunku zbiorowisk łąkowych,
 - kumulacja materii organicznej, a w rezultacie sukcesja w kierunku zbiorowisk łąkowych,
 - ekspansja zarośli krzewiastych i drzewiastych.

RYC. 3. PŁAT SIEDLISKA 6120, FOT. P. KWIATKOWSKI

Wszystkie wyżej opisane zjawiska bezpośrednio lub pośrednio wiążą się z brakiem lub zbyt niską intensywnością użytkowania łąkowo-pastwiskowego.

5. Stan ochrony siedliska na obszarze oceniono na U2 (zły) z uwagi na niską ocenę parametru „struktura i funkcje” a pośrednio – ekspansję trzcinnika piaskowego i turzycy błotnej. Syntetyczną ocenę stanu siedliska 6120 ilustruje tabela 4.

- parametr „powierzchnia siedliska” otrzymał ocenę FV, gdyż w porównaniu do 2015 r. nie nastąpiło widoczne zmniejszenie się płatów;
 - parametr „struktura i funkcje” oceniono na U2, z powodu niskiej oceny kluczowych wskaźników „rodzime ekspansywne gatunki roślin zielnych” i „gatunki charakterystyczne”;
 - parametr „perspektywy ochrony” oceniono na U1, gdyż utrzymanie w dłuższym czasie lub poprawa stanu ochrony monitorowanych płatów będzie wymagało ochrony czynnej.
6. Utrzymanie siedliska będzie 6120 będzie wymagało ochrony czynnej w postaci częstego (2 razy w roku) wykaszania fragmentów opanowanych przez trzcinnik piaskowy i/lub turzycę błotną oraz ekstensywnego użytkowania pozostałych powierzchni, najlepiej wypasu, który będzie sprzyjał tworzeniu mikrosiedlisk i fragmentacji tworzącej się darni.

TAB. 4. SYNTETYCZNA OCENA STANU SIEDLISKA 6120 NA OBSZARZE DZIAŁANIA PROJEKTU LIFE13 NAT/PL/000050 NA PODSTAWIE WARTOŚCI UŚREDNIONYCH Z ROZKŁADU OCEN WEDŁUG LICZBY PŁATÓW I WEDŁUG POWIERZCHNI (WG KWIATKOWSKI 2018).

Parametr	Wskaźnik	Ocena wg liczby płatów		Ocena wg powierzchni		Ostatecznie	
		Wskaźnik	Parametr	Wskaźnik	Parametr	Wskaźnik	Parametr
Powierzchnia siedliska		FV		FV		FV	
Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	U1/U2	U2	U1	U2	U1	U2
	Obce gatunki inwazyjne	FV/U1		FV		FV/U1	
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	U1/U2		U2		U2	
	Ekspansja krzewów i podrostu drzew	FV		FV		FV	
	Struktura przestrzenna płatów muraw	U1		U1		U1	
	Zachowanie strefy ekotonowej	U1/U2		U2		U1/U2	
Perspektywy ochrony		U1		U1		U1	
Ocena ogólna		U2		U2		U2	

Objaśnienia: FV- ocena właściwa, U1 – ocena niezadowolająca, U2 – ocena zła

I.IV. 6210 Murawy kserotermiczne

1. Monitorowaniem objęto 2 płaty o łącznej powierzchni 0,3 ha zlokalizowanych na niewielkich mineralnych wyniesieniach. Pierwszy z nich zajmuje środkową polanę, a drugi otoczony jest zadrzewieniami i wilgotnymi łąkami (Ryc. 4).
2. Monitorowane płaty były średnio zasobne w gatunki, w zdjęciach fitosocjologicznych stwierdzano od 26 do 34 gatunków roślin naczyniowych i mchów.
3. W płatach stwierdzono obecność gatunków objętych ochroną ścisłą, takich jak: pszczałnik wąskolistny *Draacocephalum ruyschiana* i leniec bezpodkwiatkowy *The-sium ebracteatum*.
4. Najważniejszymi zagrożeniami dla siedliska są:
 - zacienieni i ekspansja trzcinnika piaskowego *Calamagrostis epigejos*;
 - ekspansja drzew, zarośli oraz trzęślicy modrej *Molinia coerulea*.
5. Stan ochrony siedliska na obszarze oceniono na U1/U2 (niezadowolający /zły) z uwagi na niską ocenę parametru „struktura i funkcje” a pośrednio – ekspansję trzcinnika piaskowego i trzęślicy modrej. Syntetyczną ocenę stanu siedliska 6210 ilustruje tabela 5.
 - Parametr „powierzchnia siedliska” uzyskał ocenę (U1), z uwagi na znaczny udział trzcinnika piaskowego i zarośli w jednym z płatów, sugerujący zmniejszenie się powierzchni siedliska w ostatnich latach;

RYC 4. PŁAT SIEDLISKA 6210 (FOT. P. KWIATKOWSKI)

- parametr „struktura i funkcje” uzyskał ocenę U1/U2. Najważniejszym wskaźnikiem obniżającym ocenę tego parametru był wskaźnik kardynalny „rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych” – w obu płatach znaczne pokrycie osiągnął trzcinnik piaskowy (10 i 50%), a w jednym trzęślica modra (10%);
- parametr „perspektywy ochrony” oceniono na U1, gdyż utrzymanie w dłuższym czasie lub poprawa stanu ochrony monitorowanych płątów będzie wymagało ochrony czynnej.

6. Utrzymanie siedliska 6210 wymaga ochrony czynnej w postaci ekstensywnego użytkowania pastwiskowego lub kośnego. Płąt użytkowany kośnie wyróżnił się mniejszym pokryciem gatunków ekspansywnych, natomiast płąt od dawna nie koszony był silnie narażony na ekspansję trzcinnika piaskowego oraz drzew i krzewów.

TAB. 5. SYNTETYCZNA OCENA STANU SIEDLISKA 6210 NA OBSZARZE DZIAŁANIA PROJEKTU LIFE13 NAT/PL/000050 NA PODSTAWIE WARTOŚCI UŚREDNIONYCH Z ROZKŁADU OCEN WEDŁUG LICZBY PŁATÓW I WEDŁUG POWIERZCHNI (WG KWIATKOWSKI 2018).

Parametr	Wskaźnik	Ocena wg liczby płątów		Ocena wg powierzchni		Ostatecznie	
		Wskaźnik	Parametr	Wskaźnik	Parametr	Wskaźnik	Parametr
Powierzchnia siedliska		U1		FV		FV/U1	
Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne*	FV	U1/U2	FV	U1/U2	FV	U1/U2
	Obce gatunki inwazyjne	FV		FV		FV	
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych*	U1/U2		U1/U2		U1/U2	
	Ekspansja krzewów i podrostu drzew*	FV/U1		FV/U1		FV/U1	
	Liczba gatunków storczykowatych	U2		U2		U2	
	Zachowanie strefy ekotonowej	FV		FV		FV	
Perspektywy ochrony		U1		U1		U1	
Ocena ogólna		U1/U2		U1/U2		U1/U2	

Objaśnienia: * - wskaźniki kardynalne, FV- ocena właściwa, U1 – ocena niezadowolająca, U2 – ocena zła

I.IV. 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe

1. Do monitoringu wyznaczono 16 płątów o łącznej powierzchni 547 ha, wielkość płątów wahała się od 0,6 do 247 ha.
2. W monitorowanych łąkach stwierdzono łącznie 11 gatunków charakterystycznych i 9 gatunków wyróżniających dla związku *Molinion*.
3. Monitorowane łąki trzęślicowe są ostoją wielu cennych i chronionych gatunków, takich jak: goryczka wąskolistna *Gentiana pneumonanthe*, pełnik europejski *Trollius europaeus*, czarcikęsik Kluka *Succisella inflexa*, kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, goździk pyszny *Dianthus superbus*, leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus* i goryczuszka błotna *Gentianella uliginosa*.

4. Najważniejsze zagrożenia dla siedliska to:

- zaniechanie użytkowania kośnego lub zbyt rzadkie koszenie, prowadzące do kumulacji materii organicznej oraz sprzyjające ekspansji niepożądanych roślin zielnych i zarośli. Efektem braku odpowiedniego użytkowania jest zmniejszenie różnorodności biologicznej
- przesuszenie części siedlisk, powodujące mineralizację gleb organicznych.

5. Stan ochrony siedliska na obszarze oceniono na U1/U2 (niezadowolający /zły). Taka ocena wynika z faktu, że część płątów o strukturze i funkcjach ocenionych na U1 ma złe perspektywy ochrony (U2), a inne płąty o perspektywach ochrony ocenionych na U1 mają strukturę i funkcje ocenione na U2. Syntetyczną ocenę stanu siedliska 6210 ilustruje tabela 6.

- parametr „powierzchnia siedliska” został oceniony na FV, gdyż nie stwierdzono widocznego zmniejszenia się powierzchni płątów;
- parametr „struktura i funkcje” oceniono na U1/U2, o obniżeniu oceny zdecydował wskaźnik „gatunki dominujące”;
- parametr „perspektywy ochrony” siedliska w obszarze oceniono na U1. Płąty o dobrych warunkach wilgotnościowych i prawidłowo użytkowanych uzyskiwały ocenę FV. Płąty nieużytkowane lub zbyt rzadko koszone,

RYC. 5. PŁĄT SIEDLISKA 6410, FOT. P. KWIATKOWSKI

o względnie dobrych warunkach siedliskowych – ocenę U1 (Ryc. 5), a płaty na glebach z oznakami daleko posuniętej mineralizacji w wyniku przesuszenia oraz płaty zanikające w wyniku sukcesji oceniono na U2.
6. Utrzymanie siedliska będzie 6410 wymaga ochrony czynnej w postaci koszenia.

TAB. 6. SYNTETYCZNA OCENA STANU SIEDLISKA 6410 NA OBSZARZE DZIAŁANIA PROJEKTU LIFE13 NAT/PL/000050 NA PODSTAWIE WARTOŚCI UŚREDNIONYCH Z ROZKŁADU OCEN WEDŁUG LICZBY PŁATÓW I WEDŁUG POWIERZCHNI (WG KWIATKOWSKI 2018).

Parametr	Wskaźnik	Ocena wg liczby płatów		Ocena wg powierzchni		Ostatecznie	
		Wskaźnik	Parametr	Wskaźnik	Parametr	Wskaźnik	Parametr
Powierzchnia siedliska		FV		FV		FV	
Struktura i funkcje	Procent powierzchni zajęty przez siedlisko w transekcie	U1	U1/U2	FV	U1	FV/U1	U1/U2
	Struktura przestrzenna siedliska	U1		FV/U1		FV/U1	
	Gatunki typowe*	U1		FV/U1		FV/U1	
	Gatunki dominujące*	U1/U2		U1		U1/U2	
	Obce gatunki inwazyjne	FV		FV		FV	
	Gatunki ekspansywne roślin zielnych	U1		FV/U1		U1	
	Ekspansja krzewów i podrostu drzew*	FV/U1		FV		FV/U1	
	Martwa materia organiczna (wojłok)	U1		U1/U2		U1/U2	
Perspektywy ochrony		U1		U1		U1	
Ocena ogólna		U1/U2		U1/U2		U1/U2	

Objaśnienia: * - wskaźniki kardynalne, FV- ocena właściwa, U1 – ocena niezadowolająca, U2 – ocena zła

I.V. 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny

1. Monitoringiem objęto 5 płatów siedliska o łącznej powierzchni 14,8 ha, przy czym wielkość płatów wahała się od 1,2 do 5,7 ha.
2. Stan ochrony siedliska na obszarze oceniono na U2, z uwagi na niską ocenę wskaźników kardynalnych „martwe drewno” i „obecność graba”. Syntetyczną ocenę stanu siedliska 9170 ilustruje tabela 7.
 - Parametr powierzchnia siedliska nie zmniejszyła się, a być może zwiększyła w ostatnich dziesięcioleciach;
 - ogólna ocena parametru „struktura i funkcje jest zła, ale niska ocena dwóch kluczowych wskaźników kardynalnych: „obecność grubego martwego drewna” i „udział graba w drzewostanie” jest związana z młodym wiekiem lasu (Fot. 6). Z czasem ilość martwego drewna jak i udział graba w drzewostanie będzie się zwiększał;
 - perspektywy ochrony wszystkich płatów oceniono wysoko, z uwagi na brak wyraźnych zagrożeń.

RYC. 6. PŁAT SIEDLISKA 9170, FOT. P. KWIATKOWSKI

TAB. 7. SYNTETYCZNA OCENA STANU SIEDLISKA 9170 NA OBSZARZE DZIAŁANIA PROJEKTU LIFE13 NAT/PL/000050 NA PODSTAWIE WARTOŚCI UŚREDNIONYCH Z ROZKŁADU OCEN WEDŁUG LICZBY PŁATÓW I WEDŁUG POWIERZCHNI (WG KWIATKOWSKI 2018).

Parametr	Wskaźnik	Ocena wg liczby płatów		Ocena wg powierzchni		Ostatecznie	
		Wskaźnik	Parametr	Wskaźnik	Parametr	Wskaźnik	Parametr
Powierzchnia siedliska		FV		FV		FV	
Struktura i funkcje	Charakterystyka kombinacja florystyczna	FV		FV		FV	
	Gatunki dominujące w poszczególnych warstwach fitocenozy	FV/U1		FV/U1		FV/U1	
	Udział w drzewostanie gatunków liściastych (bez wczesnosukcesyjnych)	FV/U1		FV/U1		FV/U1	
	Udział świerka	FV/FV1		FV/FV1		FV	
	Udział graba	U1/U2		U1/U2		U1/U2	
	Udział gatunków wczesno-sukcesyjnych w drzewostanie	U1		FV/U1		FV/U1	
	Gatunki obce ekologicznie w drzewostanie	FV		FV/FV		FV	
	Gatunki obce geograficznie w drzewostanie*	FV		FV		FV	
	Martwe drewno (łączone zasoby)	U1/U2		U1		U1/U2	
	Martwe drewno leżące lub stojące > 3m długości i > 50cm grubości	U2		U2		U2	
	Wiek drzewostanu	U1		FV/U1		FV/U1	
	Naturalne odnowienie drzewostanu	FV/U1		FV		FV/U1	
	Struktura pionowa i przestrzenna drzewostanu	FV/U1		FV/U1		FV/U1	
	Inwazyjne gatunki obce w podszyciu i runie	FV/U1		FV		FV/U1	
	Ekspansywne gatunki rodzime (apofity) w runie	FV		FV		FV	
	Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	FV		FV		FV	
	Inne zniekształcenia (rozjeżdżanie, wydeptywanie, zaśmiecanie)	FV		FV		FV	
Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej gatunków lokalnie typowych dla siedliska (wskaźnik fakultatywny)	XX		XX		XX		
Perspektywy ochrony		FV		FV		FV	
Ocena ogólna		U2		U2		U2	

Objaśnienia: * - wskaźniki kardynalne, FV- ocena właściwa, U1 – ocena niezadowalająca, U2 – ocena zła

II. Monitoring martwego drewna i mikrosiedlisk nadrzewnych w siedliskach 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny oraz 91D0 Bory i lasy bagienne

Na transektach (o wielkości ok. 0,4 ha każdy) założonych w 2016 r. do monitoringu siedlisk 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny oraz 91D0 Bory i lasy bagienne przeprowadzono pomiary zasobów martwego drewna i mikrosiedlisk nadrzewnych.

Prace prowadzono zgodnie z metodyką do monitoringu siedliska 9170 (Perzanowska J. i in. 2015). Do pomiarów ilości martwego drewna przyjęto podejście metodyczne „pochodzenia z powierzchni”.

Do wyliczenia objętości drzew leżących zastosowano wzór $V=0,25\pi Ld^2$, gdzie L – długość kłody, d – średnica kłody w środku grubości [m], a do drzew stojących wzór Denzina $V [m^3]=0,001 d^2$, gdzie d – pierśnica drzewa [cm]. Wyniki pomiarów zasobności martwego drewna na transektach i w przeliczeniu na 1 ha płatów przedstawia poniższa tabela.

RYC. 7. MONITOROWANY PŁAT SIEDLISKA 91D0 O NAJNIŻSZYCH ZASOBACH MARTWEGO DREWNA, FOT. M. MARCZAKIEWICZ

TAB. 8. OSZACOWANE ZASOBY MARTWEGO DREWNA NA TRANSEKTACH.

Nazwa stanowiska	Transekt	V [m3] na transekcje	V [m3] na ha
Brzeziny Kapickie	9170_74	5,74	14,34
Orzechówka I	9170_39	8,86	22,16
Orzechówka II	9170_50	11,86	29,64
Jastrzębna Druga	91D0_26	9,53	23,83
Nowy Lipsk	91D0_18	2,88	7,21
Gugny	91D0_66	23,93	59,82
Grzędy	91D0_52	31,27	78,17
Czerwone Bagno	91D0_35	8,62	21,56

Wskaźnik martwe drewno (łączne zasoby) w monitorowanych dwóch płatach siedliska 9170 otrzymał ocenę właściwą FV (>20m³/ha), a w jednym płacie ocenę niezadawalającą U1 (10-20m³/ha). Jednakże dla zachowania różnorodności biologicznej leśnych owadów saproksylicznych wymagane jest utrzymanie zasobów martwego drewna w nizinnych lasach liściastych na poziomie co najmniej 30-50m³/ha (Pawlaczyk 2014). W płatach siedliska 91D0 o drzewostanach z przewagą sosny zwyczajnej zasoby martwego drewna mieszczą się w zakresie od 7,21 do 23,8 m³/ha, natomiast w płatach z większym udziałem w drzewostanie brzozy i olszy zasoby martwego drewna są wyraźnie większe i osiągają poziom od 59,8 do 78,2 m³/ha.

RYC. 8. MONITOROWANY PŁAT SIEDLISKA 91D0 O NAJWYŻSZYCH ZASOBACH MARTWEGO DREWNA, FOT. M. MARCZAKIEWICZ.

W tabeli 9 przedstawiono wyniki pomiarów liczby drzew biocenotycznych na transektach o wielkości ok. 0,4 ha

TAB. 9. LICZBA MIKROSIEDLISK DRZEWNYCH STWIERDZONYCH NA TRANSEKTACH ZLOKALIZOWANYCH W SIEDLISKACH LEŚNYCH 9170 GRĄD ŚRODKOWOEUROPEJSKI I SUBKONTYNTENTALNY ORAZ 91D0 BORY I LASY BAGIENNE.

Nazwa stanowiska	Transekt	H	Ob	Os	Rz	Pr	Pk	Dz	DzP	Wk	S	Ż	Szt./transekt	Szt./ha
Brzeziny Kapickie	9170_74	3	8	9	2								22	55
Orzechówka I	9170_39	4	22	1	2		1	4					34	85
Orzechówka II	9170_50	1					2						3	8
Jastrzębna Druga	91D0_26	3	1				1	1		19			25	63
Nowy Lipsk	91D0_18	6	2				1	1	2	5			17	43
Gugny	91D0_66	44						1		12			57	143
Grzędy	91D0_52	67					1			3		17	88	220
Czerwone Bagno	91D0_35	13					1	2					16	40

Objaśnienie skrótów: H - drzewa z hubami, Ob - drzewa z istotnymi obłamaniami korony, Os - drzewa z zamartwymi głównymi konarami w koronie, Rz - rozszczepienie pnia na wiele drzazg, Pr - drzewa z bliznami piorunowymi, co najmniej 3 metrowej długości i sięgające bielu, Pk - drzewa z pęknięciami pnia dł.>50 cm wzdłuż pnia i sięgający co najmniej 2 cm w głąb bielu, Dz - drzewa z dziuplami > 5 cm średnicy, niewypełnionymi próchnem lub niemożliwymi do zbadania pod kątem istnienia próchnowisk, DzP - drzewa z próchnowiskami: duże dziuple lub inne przestrzenie wewnątrz drzewa z widocznymi znacznymi ilościami próchna, Wk - wykroty ze stojącym talerzem korzeni o wysokości co najmniej 1,2 m, S - drzewa stare, >150 lat, Ż - ślady żerowania dzięciołów.

Przykłady mikrosiedlisk drzewnych stwierdzonych na monitorowanych transektach prezentują Ryc. 9-11.

RYC. 9. WYKROT. ZE STOJĄCYM TALERZEM RYC. 10. DRZEWO Z PĘKNIĘCIEM PNIA RYC. 11. DRZEWO Z HUBAMI, FOT. M. MARCZAKIEWICZ

W oparciu o waloryzację zaproponowaną w przewodniku metodycznym wskaźnik Mikrosiedliska drzewne w płatach siedlisk o numerach **9170_74** i **9170_39** oceniono na ocenę FV, a płacie **9170_50** na ocenę U2.

Literatura

1. Kwiatkowski P. 2018. Monitoring ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarze projektu LIFE NAT/PL/000050. Raporty za 2018 rok: 2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi; 3150 Starorzeczka i naturalne zbiorniki wodne; 6120 Ciepłolubne śródlądowe murawy napiaskowe; 6210 Murawy kserotermiczne; 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe; 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny; maszynopis.
2. Kwiatkowski P. 2018. Monitoring ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarze projektu LIFE NAT/PL/000050. Raport za 2018 rok.; maszynopis.
3. Kujawa-Pawlaczyk J. 2010. Ciepłolubne śródlądowe murawy napiaskowe. W: Mróz W. (red.) Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa, s. 106-118.
4. Kulpiński K., Tyc A. 2012. Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi. W: Mróz W. (red.) Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa, s. 102-113.
5. Michalska-Hejduk D. Kopec D. 2012. Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe *Molinion*. W: Mróz W. (red.) Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa, s. 40-52.
6. Mróz W., Bąba W. 2010. Murawy kserotermiczne. W: Mróz W. (red.) Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa, s. 119-129.
7. Pawlaczyk P. 2012. Grąd subatlantycki. W: Mróz W. (red.) Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa, s. 253-271.
8. Pawlaczyk P. 2014. Martwe drewno i mikrosiedliska nadrzeczne w leśnych siedliskach przyrodniczych Puszczy Drawskiej. Studia i Materiały CEPL w Rogowie. R. 16. Zeszyt 41/4 86-97.
9. Wilk-Woźniak E., Gąbka M. (i in.). 2012. Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*. W: Mróz W. (red.) Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa, s. 130-149.

2.6.9. Monitoring ekosystemów wodnych

Karolina Tarka,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Monitoring ekosystemów wodnych wykonywany jest w celu dostarczenia wiedzy o stanie i jakości wód. Jego wyniki są niezbędne do podejmowania działań na rzecz poprawy stanu i jakości wód jak i ochrony ekosystemów wodnych przed zanieczyszczeniami. Zgodnie z założeniami monitoringu ekosystemów wodnych ocena jakości wód powinna być kompleksowa i opierać się nie tylko na fizyko-chemicznej jakości wody, ale również na obecności elementów biologicznych (takich jak: rośliny, bezkręgowce, ryby, itp.) oraz elementów hydromorfologicznych (np. budowa koryta, rodzaje przepływu, stopień przekształceń). W Biebrzańskim Parku Narodowym monitoring ekosystemów wodnych jest realizowany przez pracowników oraz jednostki zewnętrzne na zlecenie Parku.

2.6.9.1 Fizykochemia

Karolina Tarka,

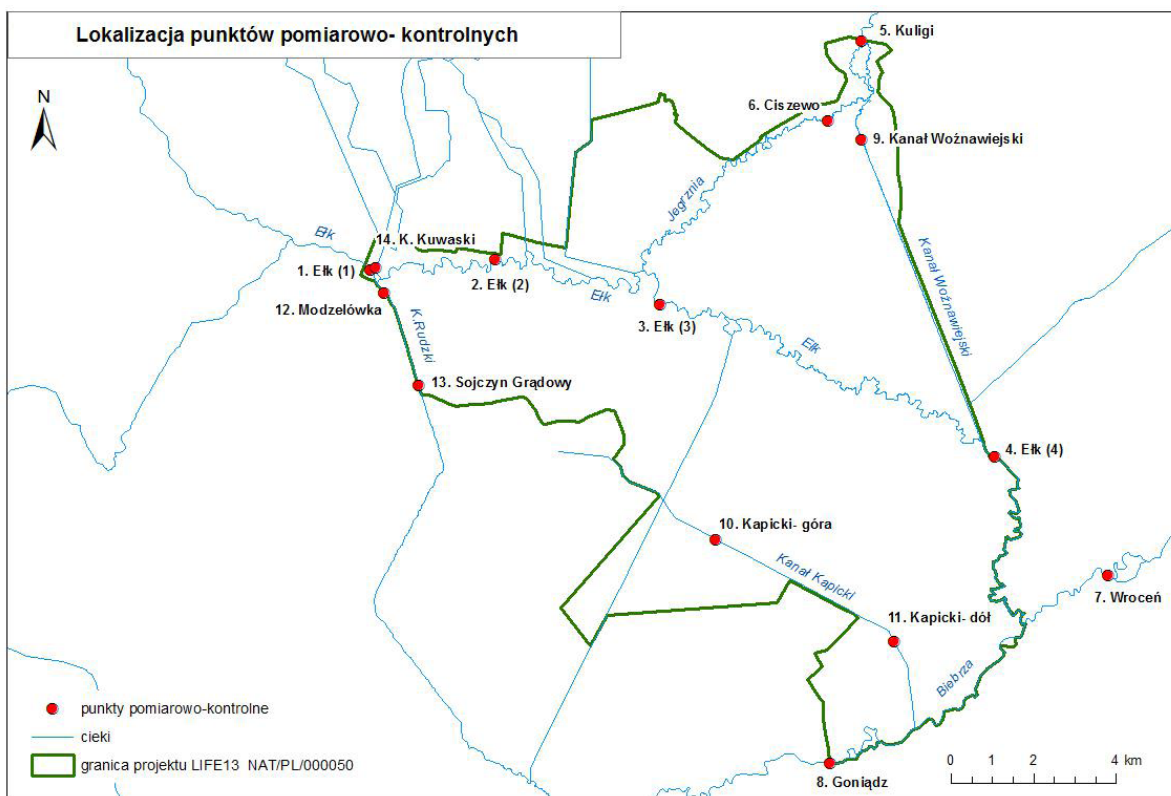
Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W 2018 r. w ramach projektu „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II” (REN II) Instytut Morski z Gdańska (w składzie dr G. Pazikowska-Sapota, dr inż. K. Galer-Tatarowicz, dr G. Dembska, mgr inż. A. Flasińska, mgr inż. K. Nowogrodzka, inż. P. Jasiński, mgr J. Kargol, mgr inż. K. Szczepańska, Ł. Boracki, M. Grzegorzczak, T. Dzierowski, P. Wiśniewski) wykonał analizy właściwości fizykochemicznych wód na 14 stanowiskach badawczych (ryc. 1) w maju oraz na 12 w lipcu (Ryc. 1, bez punktu 10 i 11) m.in. na rzece Biebrzy, Ełk, Jegrzni oraz Kanale Woźnawiejskim, Kuwasy i Rudzkim. Pierwszy pobór (wiosenny) miał miejsce w terminie 23-24 maja 2018 r., zaś drugi (letni) w terminie 11-12 lipca 2018 r.

W trakcie monitoringu przeprowadzono ocenę 21 parametrów charakteryzujących jakość wód (temperatura wody, zawiesina ogólna, tlen rozpuszczony, BZT₅, ChZT_{Mn}, ogólny węgiel organiczny (OWO), przewodność, substancje rozpuszczone, siarczany, chlorki, wapń, magnez, twardość ogólna, odczyn pH, zasadowość ogólna, azot amonowy, azot Kjeldahla, azot azotanowy, azot ogólny, fosforany, fosfor ogólny). Badania fizyko-chemiczne wód na obszarze projektu mają na celu określenie stanu ekologicznego cieków oraz obserwacje zmian zachodzących w ekosystemach wskutek wykonywanych działań renaturyzacyjnych.

Monitoring został wykonany zgodnie z metodami określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 19 lipca 2016 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz.U. 2016 poz. 1178).

RYC. 1 LOKALIZACJA PUNKTÓW POMIAROWO-KONTROLNYCH DO BADAŃ JAKOŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH

W 2018 r. najwięcej przekroczeń średnich stężeń badanych wskaźników (10) w zanotowano w próbkach pobranych w punkcie pomiarowo-kontrolnym Ełk (2), w punkcie usytuowanym na Kanale Kapickim-dół – stwierdzono 6 przekroczeń, zaś w punktach Ełk (3) oraz Kapicki-dół – po 5 przekroczeń oraz po 4 w punktach Ełk (4), Ciszewo. W badanych próbkach wody stwierdzono przekroczenia wartości średnich dla 13 wskaźników. Najwięcej przekroczeń stwierdzono w przypadku azotu Kieldahla (w 10 punktach pomiarowo-kontrolnych) oraz OWO (6 punktów). W 4 punktach stwierdzono przekroczenie tlenu rozpuszczonego i magnezu, zaś w 3 BZT₅, ChZT_{Mn} oraz wapnia. W dwóch punktach stwierdzono przekroczenie zasadowości, zaś w jednym punkcie stwierdzono przekroczenie średniej przewodności, substancji rozpuszczonych, chlorków, twardości ogólnej i temperatury.

Porównując wyniki uzyskane w bieżącym okresie badawczym (2018 r.) z wynikami uzyskanymi w roku 2017 dla próbek wód powierzchniowych pobranych z poszczególnych punktów pomiarowo-kontrolnych nie stwierdzono istotnych różnic ani znaczącego pogorszenia stanu wód. W latach 2015-2018 dla wszystkich badanych cieków stwierdzono niespełnienie wymogów II klasy jakości wód, co oznacza stan/potencjał ekologiczny poniżej dobrego. Uzyskane wyniki pozwalają na stwierdzenie, że w badanych latach nie nastąpiło istotne pogorszenie stanu jakości wód. Autorzy opracowania wskazują, iż podwyższenie wartości stężeń niektórych parametrów w 2017 r., a szczególnie w 2018 r. mogą być konsekwencją szczególnych warunków meteorologicznych, które wystąpiły w tych latach (rok 2015 nad rzeką był bardzo suchy, zaś 2016 i 2017 – mokry). Intensywne deszcze mogą przyczynić się do wzmożonego

wymywania substancji biogenych oraz pozostałości zanieczyszczeń z obszaru zlewni. W roku 2018 wystąpiły temperatury znacznie przekraczające średnie miesięczne oraz średnie wartości temperatur z wielolecia. Takie warunki pogodowe spowodowały m.in. brak wody w Kanale Kapickim w 2018 r., mogły być również przyczyną podwyższenia stężeń substancji biogenych oraz pogorszenia warunków tlenowych.

2.6.9.2. Biologia wód

Karolina Tarka,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W ramach projektu RENII w roku 2018 Centrum Innowacji Badań i Nauki (CIBIN) z Lublina (w składzie dr W. Ejankowski, dr M. Gorzel, dr M. Kłównska-Olejnik, dr L. Nawrocka, dr A. Wojtal) – przeprowadziło 3 serie pomiarowe jakości wód powierzchniowych na 14 stanowiskach badawczych (ryc. 1). Pierwszy pobór odbył się w wiosnę, tj. 01-05 maja 2018 r. i zostały wówczas wykonane badania: makrobezkręgowców bentosowych, fitobentosu, fitoplanktonu (w tym chlorofil-a) oraz makrofitów. Drugi pobór miał miejsce latem, wówczas wykonano badania fitoplanktonu, w tym chlorofil-a (28-29 lipiec 2018 r. oraz 30-31 sierpień 2018 r.) oraz makrofitów (28-31 sierpień 2018 r.). Trzeci pobór wykonano jesienią (tj. 20-22 września 2018 r.) i wówczas zbadano makrobezkręgowce bentosowe oraz fitobentos. Badania hydrobiologiczne mają na celu, podobnie jak badania fizykochemiczne, określenie klasy jakości wód i ich stanu ekologicznego oraz obserwacje zmian zachodzących w ekosystemach wskutek wykonywanych działań renaturyzacyjnych.

Badania wyżej wymienionych elementów biologicznych prowadzono zgodnie z przyjętymi metodykami monitoringowymi wymienionymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 15 lipca 2011 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych z późniejszymi zmianami (Dz. U. 2011 nr 258, poz. 1550; Dz. U. 2013, poz. 1558) oraz z 19 lipca 2016 r. (Dz. U. 2016, poz. 1178).

W trakcie monitoringu zostały sporządzone listy zidentyfikowanych gatunków zarówno fitoplanktonu, fitobentosu jak i makrofitów oraz rodzin w przypadku makrobezkręgowców bentosowych. Jednak najważniejszym wynikiem monitoringu jest ocena stanu/potencjału ekologicznego badanych cieków. O przypisaniu ocenianej części

wód oceny decydują wyniki klasyfikacji poszczególnych elementów biologicznych, przy czym obowiązuje zasada, że klasa stanu/potencjału ekologicznego odpowiada klasie najgorszego elementu biologicznego zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U. 2014 nr 0 poz. 1482). Tabela 1 przedstawia klasy jakości wody dla poszczególnych stanowisk z podziałem na oceniane elementy biologiczne. W większości badanych stanowisk, to wskaźnik jakości, jakim są makrobezkręgowce bentosowe decydowały o klasyfikacji cieków do danej klasy wód.

TAB. 1 KLASA JAKOŚCI WÓD NA BADANYCH STANOWISKACH ZE WZGLĘDU NA POSZCZEGÓLNE BADANE ELEMENTY BIOLOGICZNE WÓD W LATACH 2015-2018.

Stanowisko	Klasa jakości wód ze względu na poszczególne elementy biologiczne				Klasa jakości wód dla stanowiska w 2018 r.
	Fitoplankton	Makrofity	Fitobentos	Makrozoobentos	
Etk 1	II	III	I	III	III
Etk 2	I	I	II	IV	IV
Etk 3	I	II	I	III	III
Etk 4	II	II	I	II	II
Jegrznia Kuligi	II	II	I	III	III
Jegrznia Ciszewo	I	II	I	III	III
Biebrza Wroceń	II	II	I	II	II
Biebrza Goniądz	II	II	I	II	II
Kanał Woźnawiejski	II	II	I	II	II
Kanał Kapicki Góra	I	III	I	IV	IV
Kanał Kapicki Dół	II	I	I	IV	IV
Kanał Rudzki Modzelówka	II	II	I	III	III
Kanał Rudzki Sojczyn Borowy	I	III	I	III	III
Kanał Kuwaski	II	II	I	III	III

W 2018 r. najlepsza jakość wód - dobry stan ekologiczny wód (II klasa jakości) - została stwierdzona na 4 stanowiskach: Etk 4, Biebrza Wroceń, Biebrza Goniądz i Kanał Woźnawiejski, zaś najgorszą jakość - słaby stan ekologiczny (IV klasa jakości) stwierdzono na stanowiskach Etk 2, Kanał Kapicki Dół oraz Kanał Kapicki Góra, pozostałe stanowiska zostały sklasyfikowane jako III klasa jakości - stan ekologiczny dobry. W badanym okresie większość wód w badanych punktach

pomiarowo-kontrolnych została zaklasyfikowana do III klasy jakości, a ich stan ekologiczny jako umiarkowany. W 2018 r. stosunku do roku 2017 zaobserwowano na trzech stanowiskach poprawę jakości wody (Etk 4, Biebrza Goniądz i Kanał Woźnawiejski), zaś na jednym pogorszenie (Etk 2), pozostałe stanowiska mają taką samą ocenę jak w roku ubiegłym. Tabela 2 przedstawia klasyfikację jakości wód na badanych stanowiskach, w porównaniu z latami wcześniejszymi.

TAB. 2 KLASA JAKOŚCI WÓD NA BADANYCH STANOWISKACH ZE WZGLĘDU NA WSZYSTKIE BADANE ELEMENTY BIOLOGICZNE WÓD W LATACH 2015-2018.

Rok badań	Etk 1	Etk 2	Etk 3	Etk 4	JEGRZNIA KULIGI	JEGRZNIA CISZEWO	BIEBRZA WROCEN
2015	III	IV	III	III	III	III	III
2016	III	IV	III	II	III	III	III
2017	III	III	III	III	III	III	II
2018	III	IV	III	II	III	III	II

Rok badań	BIEBRZA GONIĄDZ	KANAŁ WOŻNA-WIEJSKI	KANAŁ KAPICKI GÓRA	KANAŁ KAPICKI DÓŁ	KANAŁ RUDZKI MODZEL-ÓWKA	KANAŁ RUDZKI SOJCZYN BOROWY	KANAŁ KUWASKI
2015	III	III	IV	IV	III	III	II
2016	III	III	IV	IV	III	III	III
2017	III	III	IV	IV	III	III	III
2018	II	II	IV	IV	III	III	III

Odpowiednio: I klasa jakości - stan ekologiczny bardzo dobry, II klasa - stan dobry, III - stan umiarkowany, IV - stan słaby, V - stan zły

W ciągu 4-letniego cyklu monitoringowego (2015-2018), 8 z 14 stanowisk osiągało cały czas taki sam stan ekologiczny, a w przypadku 3 stanowisk stan ekologiczny się poprawił (Biebrza Wroceń, Biebrza Goniądz, Kanał Woźnawiejski), a na jednym (Kanał Kuwasy) pogorszył. Porównując stan ekologiczny badanych cieków na podstawie określonych wskaźników biologicznych bazujących na podstawie obserwacji makrozoobentosu, fitoplanktonu, fitobentosu czy makrofitów – zauważono, że jest on bardzo różny dla poszczególnych wskaźników. Autorzy opracowania wskazują, iż najwyższe wartości przyjmowały wskaźniki oparte o analizy fitobentosu i fitoplanktonu, co przekłada się na określenie stanu/potencjału ekologicznego na ich podstawie jako bardzo dobry (I klasa jakości), nieco niższe wartości przyjmował wskaźnik makrofitowy, a najniższe notowano dla wskaźnika opartego na makrozoobentosu. W związku z tym, że to najgorszego element decyduje o klasie jakości wód, to właśnie makrobezkręgowce bentosowe, na wielu stanowiskach przyczyniły się do obniżenia oceny danego odcinka. Autorzy raportu wskazują również, iż rozbieżności w ocenie stanu/potencjału ekologicznego cieków na podstawie określonych wskaźników biologicznych są spowodowane ich specyfiką i odmienną reakcją na różne czynniki środowiskowe. Wskazują, iż można stwierdzić, iż na stanowiskach, na których obserwowano gorszy stan/potencjał ekologiczny, występowało więcej czynników środowiskowych, mogących na ten stan wpływać, dotyczy to zarówno czynników naturalnych, jak i sztucznych.

2.6.9.3. Inwentaryzacja makrofitów

Karolina Tarka i Agnieszka Henel,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W 2018 roku wykonano inwentaryzację makrofitów (roślinności wodnej) rzeki Biebrzy na odcinku Nowosiółki – Rogożynek (Ryc. 2). Inwentaryzacja polegała na wykonaniu spisu taksonomicznego wraz ze stopniem pokrycia stwierdzonych gatunków roślin na 20 odcinkach badawczych o długości 20 m. Inwentaryzacja była wykonywana na zlecenie Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie przez dwóch pracowników Parku.

Inwentaryzację wykonywano z łodzi, a transekty badawcze wyznaczano przy użyciu skalibrowanej linki zamocowanej do tyczek geodezyjnych. Każdy z 20-metrowych transektów był podzielony na 4 odcinki o długości 5m. Każdorazowo początek i koniec każdego transektu rejestrowano przy użyciu GPS, mierzono szerokość rzeki, wysokość roślinności nadbrzeżnej w odległości około 1 metra od brzegu rzeki, na obydwu brzegach. Na każdym odcinku inwentaryzowano wszystkie występujące gatunki roślin, określając przybliżony stopień powierzchni danej strefy danym gatunkiem, wykorzystując skalę Braun-Blanqueta, w przypadku roślin wytwarzających liście podwodne i pływające (np. strzałka wodna, grąźel żółty) określano stopień pokrycia obydwu typów liści.

Poza inwentaryzacją makrofitów, inne podmioty wykonywały inwentaryzację makrobezkręgowców bentosowych oraz montowano piezometry. Celem prowadzonych inwentaryzacji i wykonanych czynności jest stworzenie modeli środowiskowych, dzięki którym możliwym będzie skorelowanie poziomu wód powierzchniowych ze strukturą roślinności wodnej. Prace analityczne uzyskanych wyników przeprowadzą pracownicy SGGW.

RYC. 2. OZNACZENIE TRANSEKTU BADAWCZEGO (PRZY UŻYCIU TYCZEK GEODEZYJNYCH I SKALIBROWANEJ LINKI (FOT. K. TARKA)

2.7. Hydrologia

Joanna Zawadzka,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Rok hydrologiczny 2018 w świetle ostatnich lat był rokiem najcieplejszym. Średnie temperatury powietrza niemal we wszystkich miesiącach roku hydrologicznego 2018 (poza lutym i marcem) były wyższe od średnich temperatur powietrza w danych miesiącach w wieloleciu 2010-2018. Średnia temperatura powietrza zmierzona na stacji Białystok była aż o 1,4°C wyższa niż w roku 2017. W roku hydrologicznym 2018 suma opadów zmierzona na stacji Grzędy wyniosła 617 mm i była zbliżona do średniej rocznej sumy opadów z wielolecia 2012-2018 wynoszącej 628 mm. Opady w okresie zimowym były nieco wyższe niż średnia z wielolecia. W okresie wiosennym (kwiecień) miesięczna suma opadów była ponad dwukrotnie większa niż średnio w wieloleciu. W okresie letnim (lipiec-sierpień) obserwowano sumy opadów około półtora raza większe niż średnie sumy opadów

dla tych miesięcy z wielolecia. W okresie wczesnowiosennym oraz na początku lata sumy opadów były jednak od 30% do około 50% niższe niż średnio w wielolecia. Duża nieregularność opadów znalazła odzwierciedlenie w wyższej niż w ubiegłych latach dynamice stanów wód powierzchniowych i podziemnych.

2.7.1. Monitoring wód powierzchniowych

Joanna Zawadzka,
Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

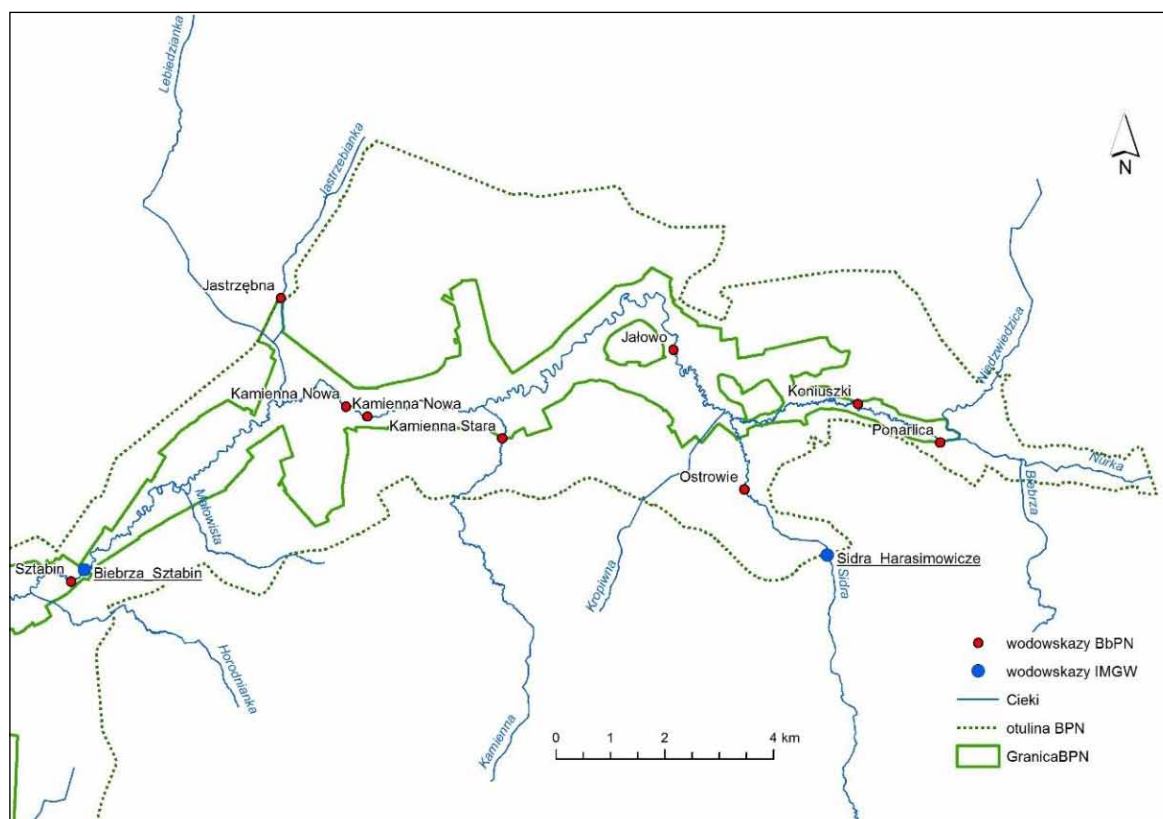
Na obszarze doliny Biebrzy prowadzony jest monitoring stanów wód powierzchniowych. Obserwacje wodowskazowe są prowadzone przez Biebrzański Park Narodowy na 25 posterunkach zlokalizowanych na rzekach: Biebrzy, Ełk, Jegrznia, Sidrze, Kamiennej, Jastrzębiance, Kanał Woźnawiejskim, Kanał Rudzkim oraz Kanał Kapickim (Tab.1). Obserwacje stanów wody prowadzone są standardowo przez obserwatora lub za pomocą automatycznych czujników stanów wody.

TAB.1. WYKAZ POSTERUNKÓW WODOWSKAZOWYCH NA RZEKACH BBPN.

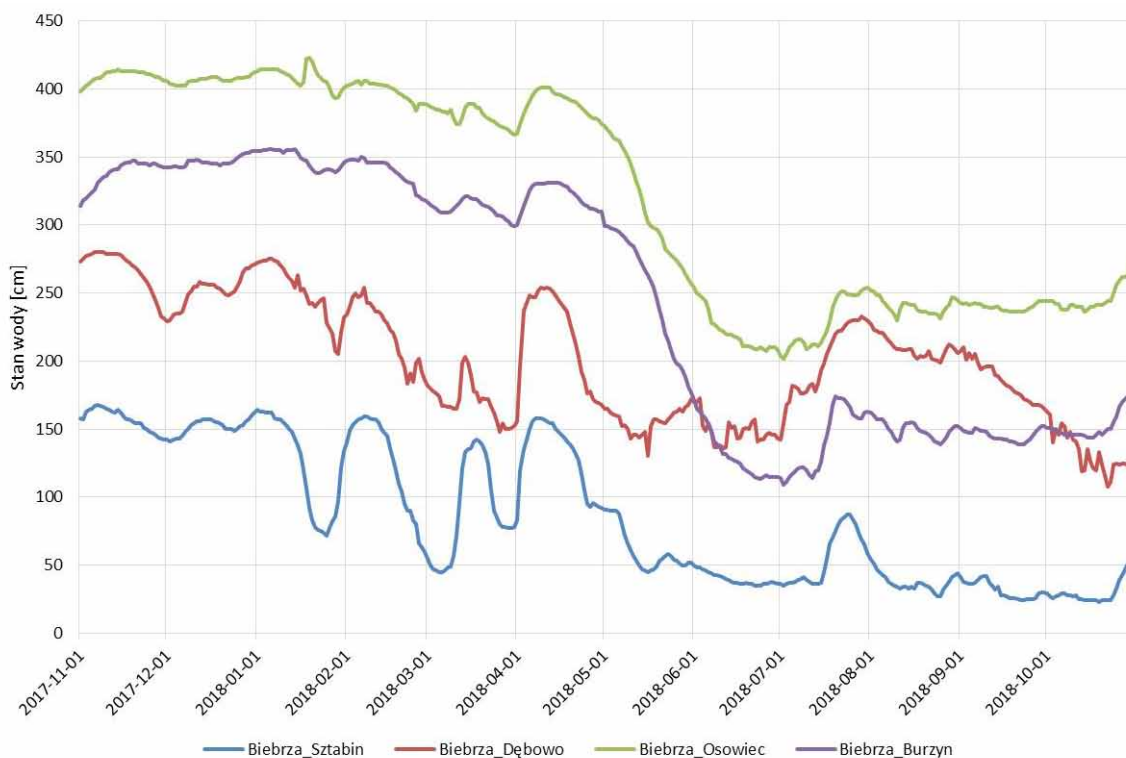
Nazwa cieku	Nazwa wodowskazu wraz z liczbą wodowskazów
Biebrza	Ponarlica (1), Koniuszki (1), Jałowo (1), Nowa Kamienna (2), Sztabin (1),
Ełk	Modzelówka (2), Dębiec (1), Kapice (1), Trójka (1), Ełk- dół (1)
Jegrznia	Kuligi - most betonowy (1), Kuligi - most drewniany (1), Ciszewo (1)
Sidra	Ostrowie (1)
Kamienna	Stara Kamienna (1)
Jastrzębianka	Jastrzębna I (1)
Kanał Rudzki	Modzelówka (1), Osowiec (1)
Kanał Woźnawiejski	Kanał Woźnawiejski - góra (1), Kanał Woźnawiejski - środek (1), Kanał Woźnawiejski - dół (1)
Kanał Kapicki	Kanał Kapicki - góra (1), Kanał Kapicki - dół (1)
Rów spod Polkowa	ujście (1)

Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej prowadzi obserwacje wodowskazowe na następujących posterunkach: na rzece Biebrzy w miejscowościach: Sztabin, Dębowo, Osowiec, Burzyn; na rzece Sidrze w miejscowości Harasimowice; na Brzozówce w miejscowości Karpowice; na rzece Wissa w miejscowości Czachy; na Kanał Rudzkim w miejscowości Przechody i Osowiec. Lokalizację wodowskazów na obszarze doliny Biebrzy, znajdujących się w posiadaniu BbPN oraz będących własnością IMGW przedstawiono na rycinach 1-3.

RYC.1. LOKALIZACJA WODOWSKAZÓW W BASENIE GÓRNYM DOLINY BIEBRZY.

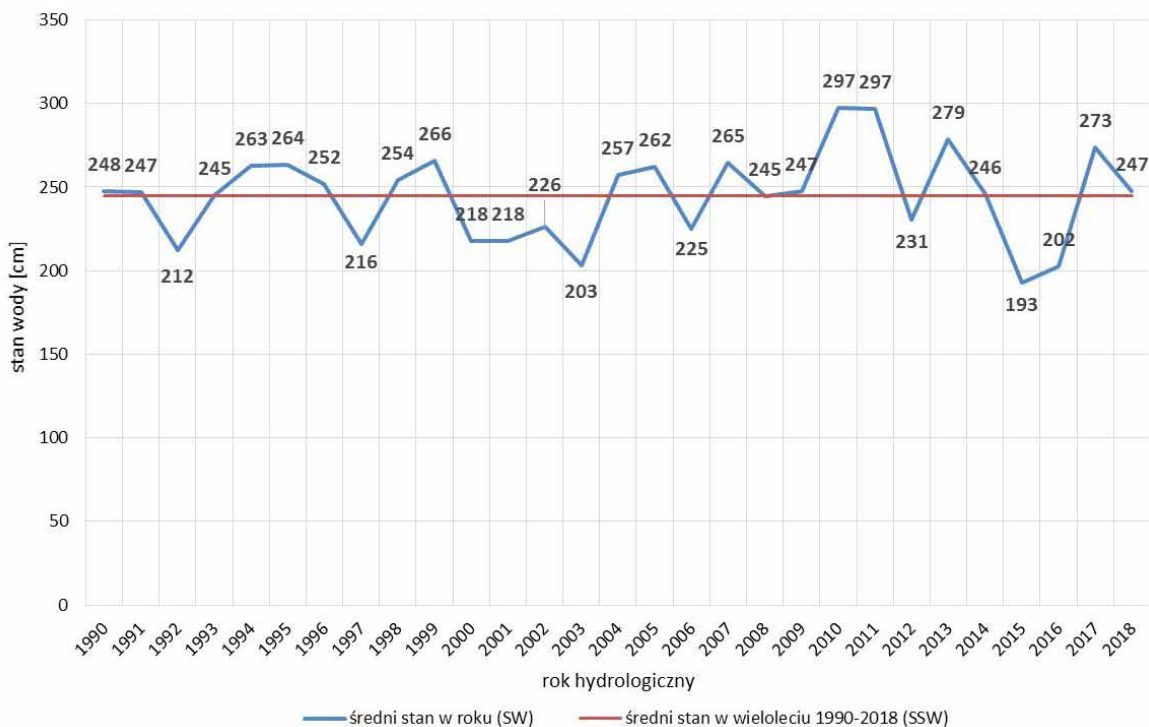

RYC.4. STANY WÓD RZEKI BIEBRZY W PROFILU SZTABIN, DĘBOWO, OSOWIEC I BURZYN W ROKU HYDROLOGICZNYM 2018.

Rzeka Biebrza w profilu Sztabin znajduje się w Basenie Górnym doliny Biebrzy. W roku hydrologicznym 2018 stany wód wahały się od 23 cm (październik 2018 r.) do 168 cm (listopad 2017 r.), co daje amplitudę wahań wynoszącą 145 cm. Kolejny wodowskaz znajduje się poniżej śluzy Dębowo. Stany wód wahały się od 108 cm (październik) do 280 cm (listopad 2017 r.). W Osowcu, w basenie środkowym, stany wód rzeki Biebrzy wahały się od 202 cm (lipiec) do 423 cm (styczeń) z amplitudą wahań wód wynoszącą 221 cm. W dolnym biegu Biebrzy, w profilu pomiarowym Burzyn, stany wód wahały się od 109 cm (lipiec) do 356 cm (styczeń), a amplituda wahań wyniosła 247 cm (ryc. 4.).

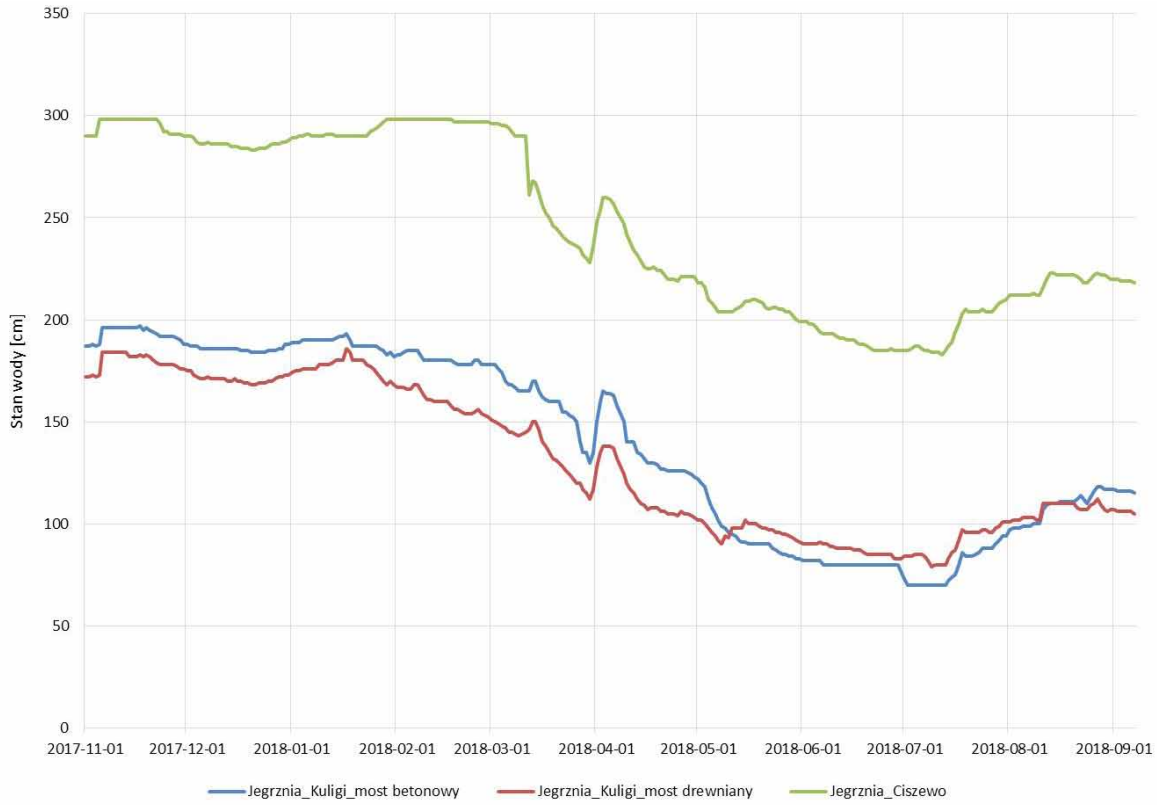
RYC. 5. ŚREDNIE STANY WÓD RZEKI BIEBRZY W PROFILU BURZYN W WIELOLECIU 1990-2018.

Dobowe stany wód umożliwiają wydzielenie stanów charakterystycznych dla miesięcy, w roku hydrologicznym oraz w wieloleciu. Rycina nr 5 przedstawia średnie stany wód rzeki Biebrzy w miejscowości Burzyn, w danym roku hydrologicznym na tle średniej wartości w wieloleciu. Średni stan wód ze średnich stanów rocznych (SSW) w wieloleciu 1990-2018 wynosi 245 cm.

Na rzece Jegrzni, dopływie Ełku, BbPN monitoruje stany wód w trzech profilach wodowskazowych. W miejscowości Kuligi są zlokalizowane dwie łąty. Pierwsza łąta wodowskazowa jest umieszczona na moście betonowym, powyżej rozdziálu wód na rzekę Jegrznię i Kanał Woźnawiejski, natomiast druga na moście drewnianym. Trzecia łąta wodowskazowa znajduje się w miejscowości Ciszewo.

RYC. 6. STANY WÓD RZEKI JEGRZNI W MIEJSCOWOŚCI KULIGI I CISZEWO W ROKU HYDROLOGICZNYM 2018.

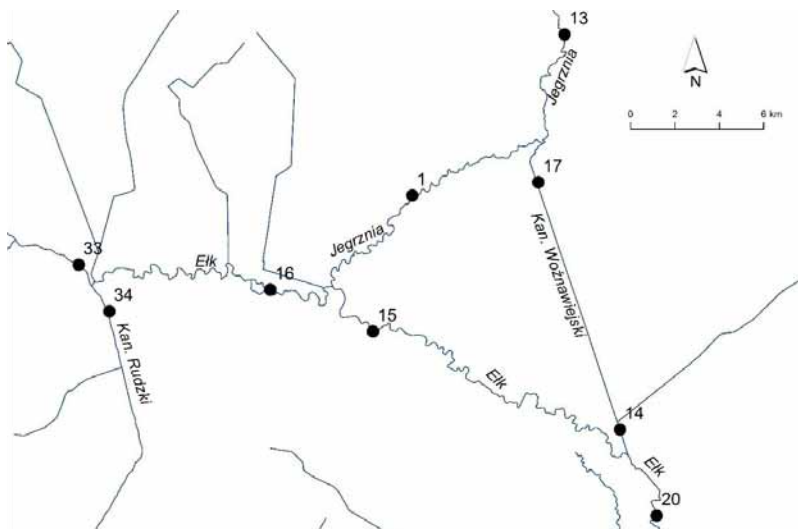

W roku hydrologicznym 2018 stany wód w Kuligach, na moście betonowym, wahały się od 70 cm (lipiec 2018 r.) do 197 cm (listopad 2017 r.), co daje nam amplitudę wahań wynoszącą 127 cm. W profilu wodowskazowym w Kuligach, na moście drewnianym, stany wód wahały się od 79 cm (lipiec 2018 r.) do 186 cm (styczeń 2018 r.). Natomiast w Ciszewie stany wód wahały się od 183 cm (lipiec 2018 r.) do 298 cm (listopad 2017 r.).

W ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II” wykonywane są pomiary natężenia przepływu rzeki Jegrzni, rzeki Ełk, Kanału Woźnawiejskiego oraz Kanału Rudzkiego.

W roku hydrologicznym wykonano pomiary podczas 4 kampanii pomiarowych (lipiec, sierpień, wrzesień, październik 2018) w dziewięciu wybranych punktach monitoringu (Ryc. 7). Niemożność wykonania pomiarów w pierwszej połowie roku hydrologicznego 2018 wynikała z awarii sprzętu pomiarowego, której usunięcie nastąpiło w okresie letnim.

RYC. 7. LOKALIZACJA PUNKTÓW POMIARU NATĘŻENIA PRZEPŁYWU.

Pomiary natężenia przepływu wykonywano z użyciem przepływomierza profilującego, wykorzystującego zjawisko Dopplera, marki SONTEK, model River Surveyor S5 oraz pływakiem zdalnie sterowanym wraz z oprzyrządowaniem do zdalnego sterowania firmy TELEDYNE OCEANSCIENCE, model Q-Boat 1800P.

Przepływy zmierzone w wybranych okresach roku hydrologicznego 2018 były generalnie niższe aniżeli przepływy zmierzone w tych samych profilach w roku 2017. Pod względem prowadzonej wody, najważniejszymi spośród badanych w 2018 r. cieków były rz. Ełk i Kanał Rudzki, niosące w wybranych okresach pomiarów ok. 3 m³/s wody.

Wyniki przeprowadzonych pomiarów pozwalają stwierdzić, że w wybranych analizowanych okresach roku hydrologicznego 2018 funkcjonowanie jazu w korycie Kan. Woźnawiejskiego pozwoliło na transfer od około 61% do 72% przepływu górnej Jegrzni (profil nr 13) do koryta dolnej Jegrzni (profil nr 1). Wartości te są zdecydowanie wyższe, niż wartości stwierdzone w roku 2017, kiedy do koryta dolnej Jegrzni przekierowywano od 29% do 45% wód Jegrzni dopływających do granic Biebrzańskiego Parku Narodowego. Może to wynikać z faktu przeprowadzenia pomiarów w okresach niskich stanów wody, gdy piętrzenie wód na jazu w Kan. Woźnawiejskim jest najbardziej efektywne. W pomiarach stwierdzono różnice objętości wody pomiędzy przepływem chwilowym w profilu 13 oraz sumą przepływów chwilowych w profilach 17 i 1 wynoszące od 5% do 26% wskazujące na deficyt odpływu. W pomiarach wykonanych w sierpniu, wrześniu i październiku różnica wydaje się jednak akceptowalna i może wynikać z dopływu wód ze zlewni różnicowej Jegrzni/Kan. Woźnawiejskiego położonej pomiędzy badanymi profilami. Różnica uzyskana w lipcu (suma przepływów Kan. Woźnawiejskiego i Jegrzni w Ciszewie jest mniejsza niż przepływ Jegrzni w Kuligach w profilu nr 13) jest natomiast niewielka i mieści się w granicach błędu pomiaru. Biorąc pod uwagę wyniki analizy rozrządu wód w węźle wodnym Jegrznia-Kan. Woźnawiejski w roku wilgotnym (2017) i przeciętnym (2018) można stwierdzić, że funkcjonowanie jazu dobrze spełnia założenia projektowe i pozwala na efektywne przekierowanie wód do koryta dolnej Jegrzni.

Literatura

Grygoruk M. 2018. Raport roczny z monitoringu zasobów wodnych: Analiza wyników pomiarów natężenia przepływu w ciekach Środkowego Basenu doliny Biebrzy w roku hydrologicznym 2018. BbPN, Stowarzyszenie Niezależnych Inicjatyw Nasza Natura, Białystok: 1-14 (pdf).

2.7.2. Monitoring wód podziemnych

Joanna Zawadzka, Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Monitoring wód podziemnych prowadzony jest przez Biebrzański Park Narodowy od połowy lat 90. XX w. Pomiar stanów wód podziemnych wykonywany jest w piezometrze, zbudowanym z rur PCV, trwale osadzonym w gruncie mineralnym (najczęściej w piasku) podściełającym warstwę gleb organicznych, a jego perforacja ujmuje wody podziemne znajdujące się w warstwie torfów. W 2018 roku w 76 piezometrach prowadzone były standardowe, manualne, pomiary położenia zwierciadła wód podziemnych, w interwale około 10 dni.

Informacje o poziomie wód gruntowych pełnią istotną rolę w zarządzaniu obszarem. Warunki wodne na obszarze doliny zależą od czynników naturalnych, tj.: natężenie przepływu w rzece, wiosennych zalewów, rozkładu opadów atmosferycznych i wielkości zasilania wód podziemnych z wysoczyzn oraz antropogenicznych, tj. użytkowania doliny i przyległych do niej obszarów, melioracji odwadniających, oddziaływania budowli piętrzących.

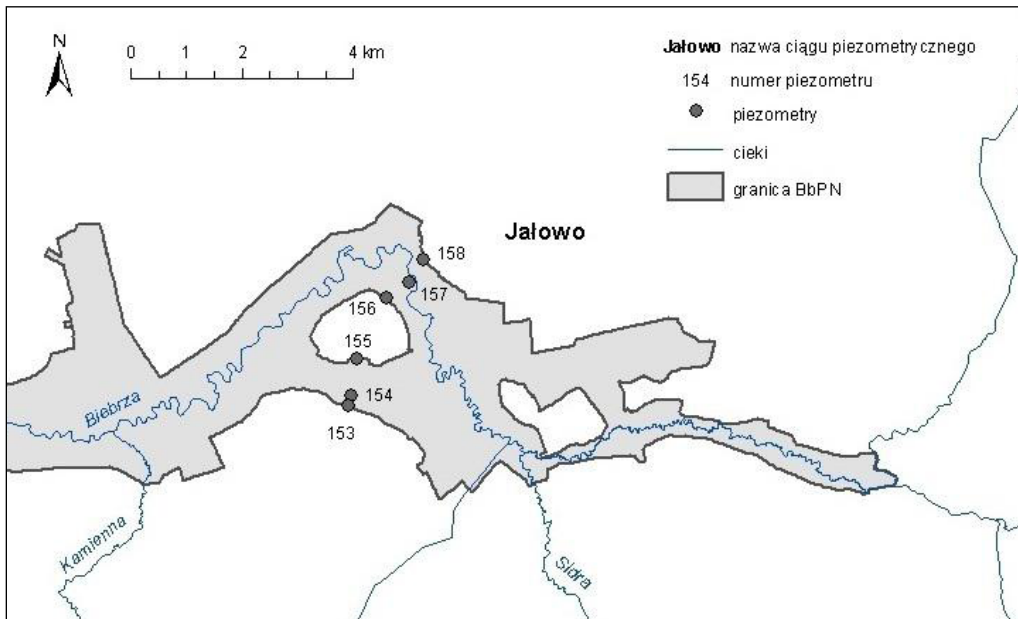
Obserwacje stanów wód podziemnych prowadzone

są w piezometrach tworzących ciągi pomiarowe. Ciągi piezometryczne są zlokalizowane na obszarze trzech basenów doliny Biebrzy (Tab. 1). Na obszarze doliny Górnej Biebrzy zlokalizowany jest 1 ciąg piezometryczny, w Basenie Środkowym doliny Biebrzy - 10, zaś w Basenie Dolnym - 5. Ciągi pomiarowe są poprowadzone, tak by uchwycić warunki wodne w dolinie Biebrzy, zależne od stanów wód w rzekach, wiosennych zalewów, rozkładu opadów atmosferycznych oraz zasilania wodami podziemnymi. Lokalizację ciągów pomiarowych przedstawiono na rycinach 1-3. Numer piezometru na mapie jest zgodny z numerem w bazie danych BbPN.

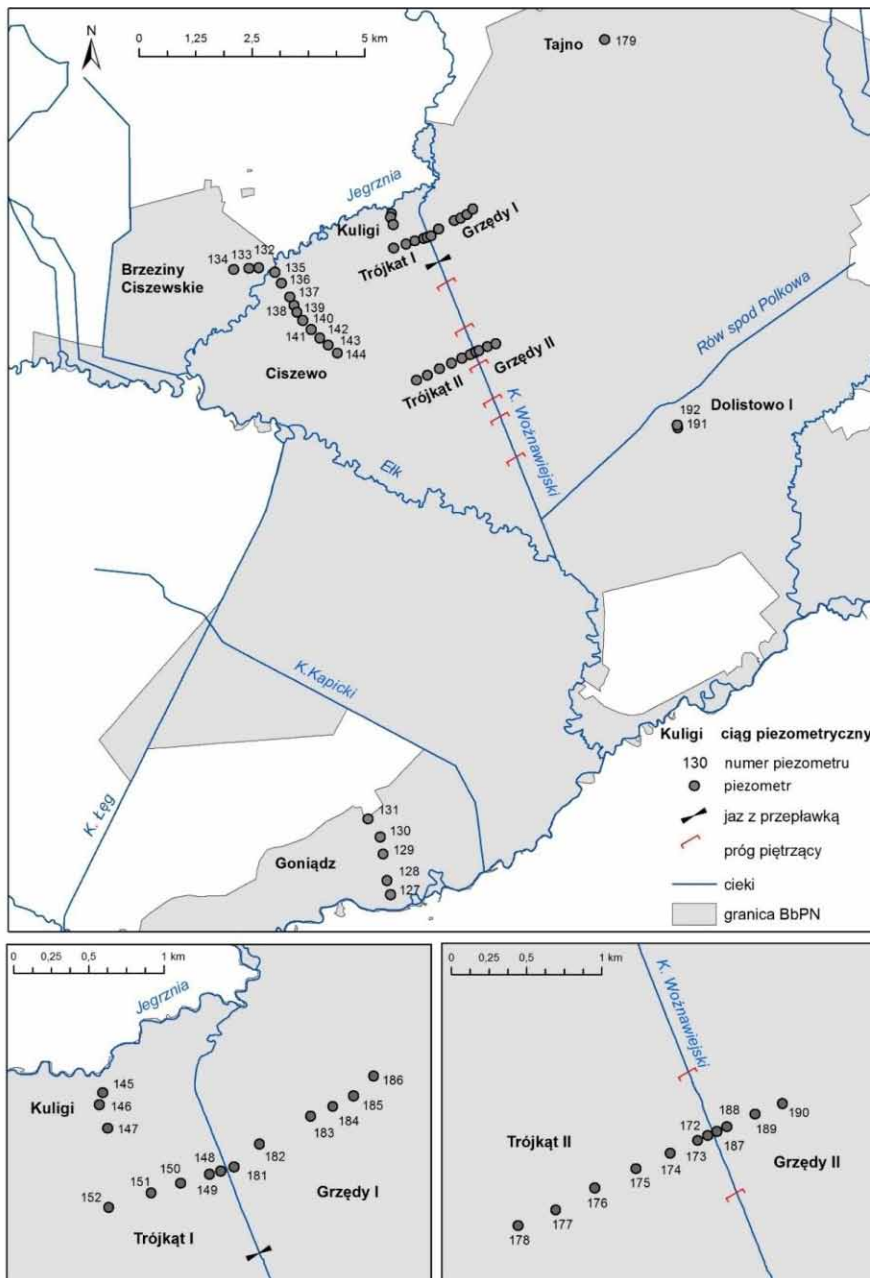
TAB.1. WYKAZ CIĄGÓW PIEZOMETRYCZNYCH WRAZ Z LICZBĄ ZAINSTALOWANYCH PIEZOMETRÓW NA OBSZARZE DOLINY BIEBRZY, WCHODZĄCYCH W SKŁAD STANDARDOWEGO MONITORINGU WÓD PODZIEMNYCH BBPN W 2018 R.

Obszar BbPN	Nazwa ciągu pomiarowego wraz z liczbą piezometrów
Basen Górny	Jałowo (6)
Basen Środkowy	Tajno (1), Kuligi (3), Brzeziny Ciszewskie (3), Ciszewo (10), Trójkał I (5), Trójkał II (7), Grzędy I (6), Grzędy II (4), Dolistowo (2), Goniałdz (5).
Basen Dolny	Grobla Honczarowska (10), Długa Luka (2), Barwik (6), Gugny I (3), Gugny II (3).

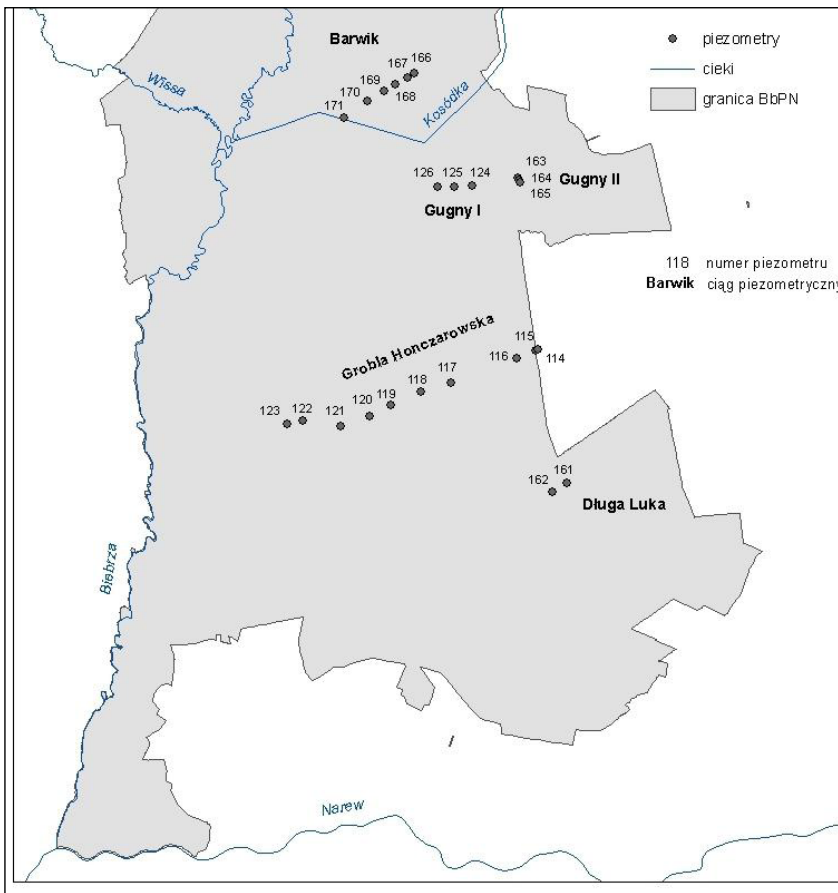
RYC. 1. LOKALIZACJA PIEZOMETRÓW W BASENIE GÓRNYM DOLINY BIEBRZY.

RYC.2. LOKALIZACJA PIEZOMETRÓW W BASENIE ŚRODKOWYM DOLINY BIEBRZY.

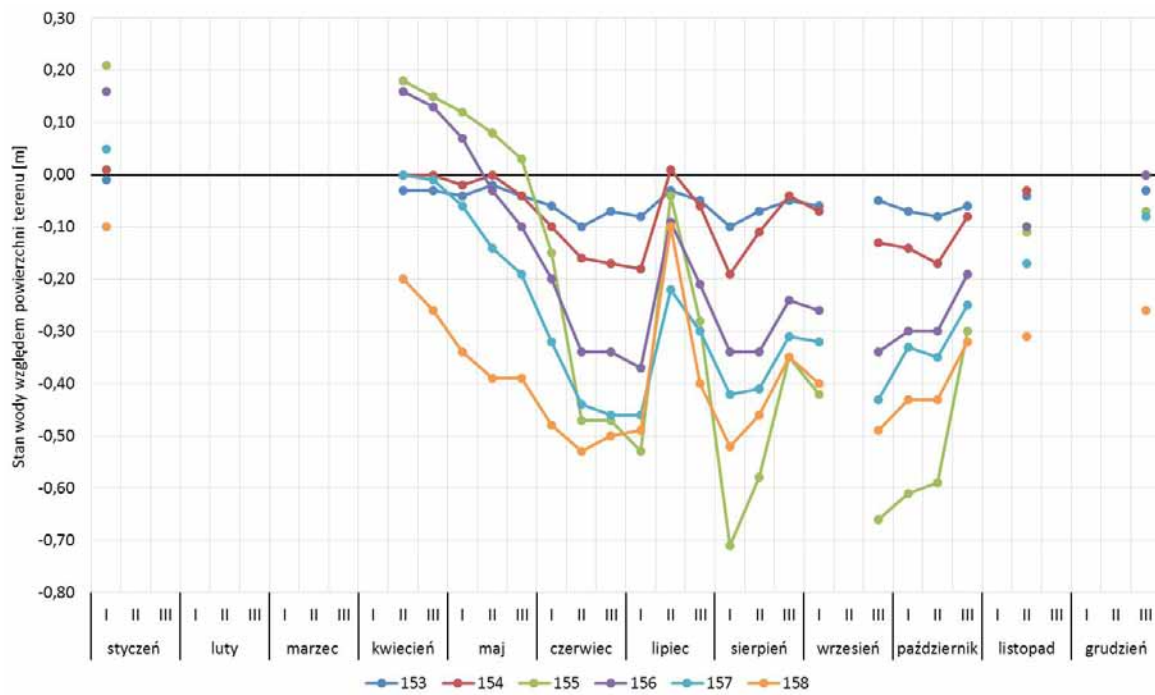

RYC.3. LOKALIZACJA PIEZOMETRÓW W BASENIE DOLNYM DOLINY BIEBRZY.

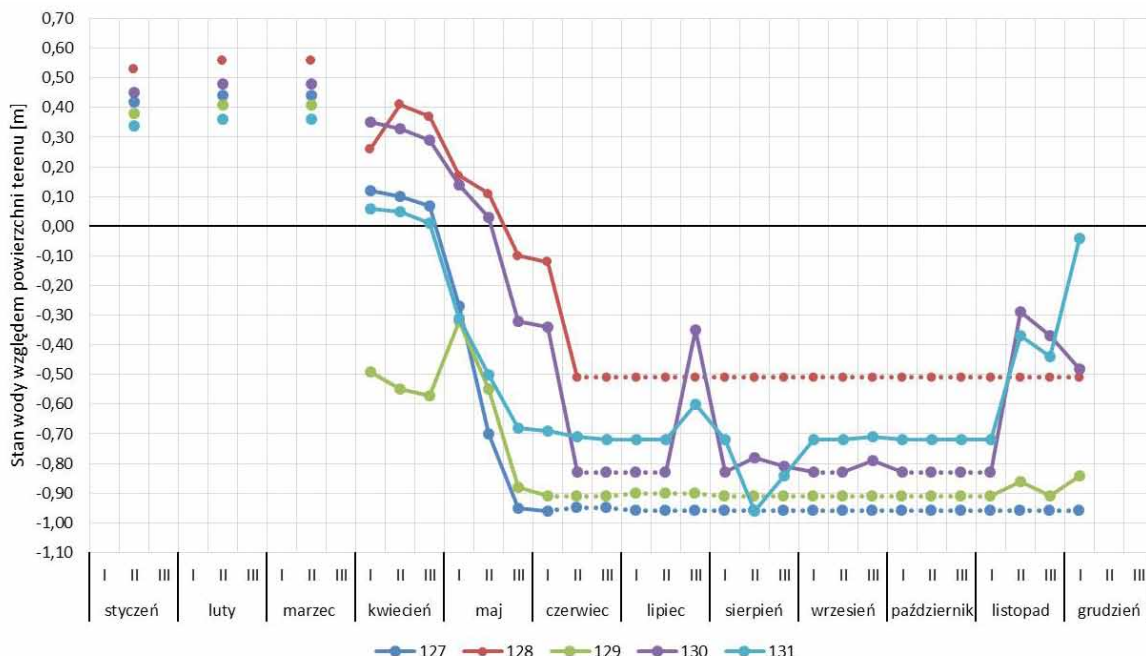
Dane z piezometrów są zbierane przez cały rok kalendarzowy, co umożliwia stworzenie pełnego obrazu wahań poziomu wód podziemnych na obszarze całego Parku. Na potrzeby niniejszego opracowania sporządzono wykresy obrazujące zmianę poziomu wód gruntowych w 2018 roku, w piezometrach w poszczególnych ciągach pomiarowych. Wykresy przedstawiają wahania wód gruntowych na obszarze trzech basenów doliny Biebrzy: górnym, środkowym i dolnym. Brak danych w miesiącach zimowych (styczeń - marzec) świadczy o tym, że dany piezometr był zamrożony, co uniemożliwiło wykonanie pomiaru poziomu stanów wód. Zastosowane w tekście skróty oznaczają odpowiednio: *m.p.p.t.* - głębokość zalegania zwierciadła wody poniżej poziomu terenu, *m.n.p.t.* - głębokość zalegania zwierciadła wody nad poziomem terenu.

RYC.4. STANY WÓD GRUNTOWYCH W PIEZOMETRACH W CIĄGU POMIAROWYM JAŁOWO (BAsEN GÓRNY).

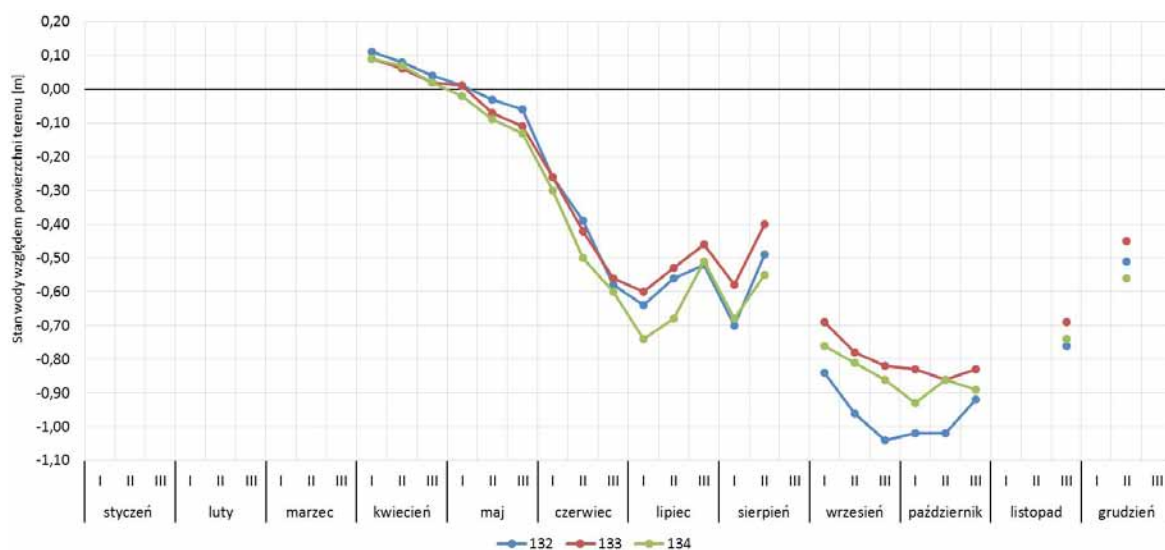
Rytm wahań poziomu wód podziemnych w Basenie Górnym doliny Biebrzy obrazuje ciąg piezometryczny Jałowo. W 2018 roku największe wahania stanu wód obserwowano w piezometrze nr 155, gdzie zwierciadło wód wahało się od 0,71 m p.p.t. do 0,21 m n.p.t., co daje amplitudę wielkości 0,92 m. W styczniu i okresie wiosennym obserwowano najwyższe stany wód podziemnych. Największe spadki wód gruntowych obserwowano w lipcu i sierpniu. Jak można zauważyć piezometry zlokalizowane w sąsiedztwie rzeki Biebrzy (piezometr 157, 158) charakteryzują się niższymi stanami oraz większymi wahaniami niż piezometry oddalone od rzeki Biebrzy (piezometr 153, 154). Wskazuje to na drenujący charakter rzeki.

RYC.5. STANY WÓD GRUNTOWYCH W PIEZOMETRACH W CIĄGU POMIAROWYM GONIĄDZ (BASEN ŚRODKOWY).

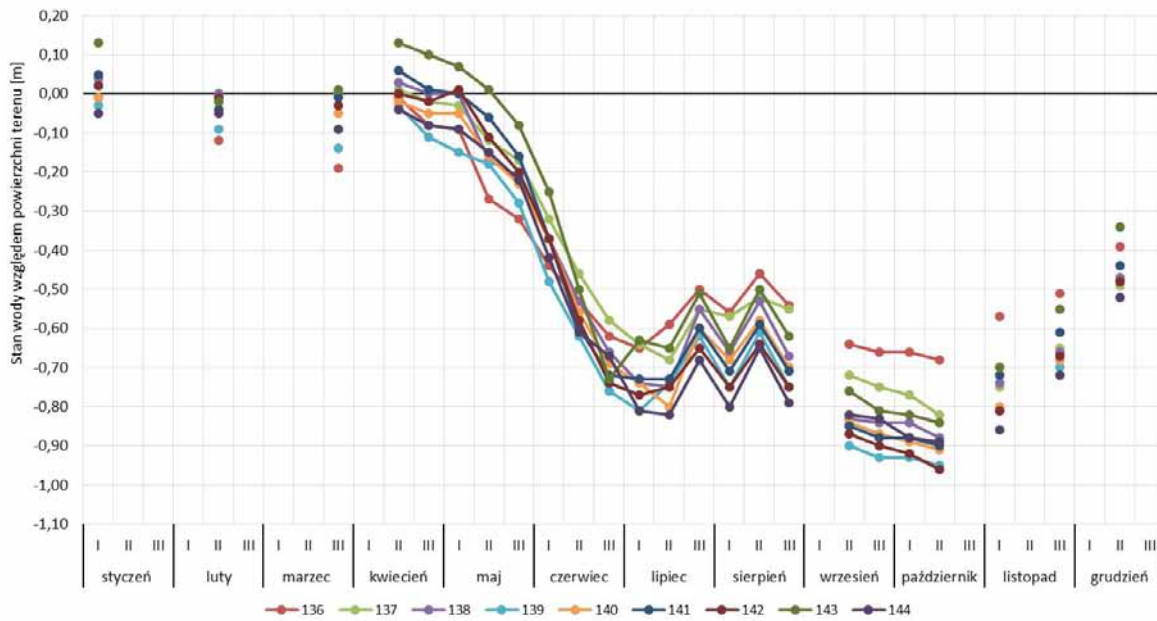
Ciąg piezometryczny Goniądz biegnie wzdłuż drogi Goniądz - Wólka Piaseczna. Stany wód wahały się od 0,96 m p.p.t. (piezometr 127) do 0,56 m n.p.t. (piezometr 128). Najwyższe stany wód obserwowano wiosną. Natomiast niskie stany wód obserwowano od końca maja do listopada. Niedobór opadów okresie letnim spowodował, że część piezometrów wyschła. Na brak wody w piezometrach wskazują odczyty oraz informacje przekazywane przez Służbę Parku wykonującą pomiary. Wyniki monitoringu wskazują, że w tym okresie zwierciadło wód podziemnych zalegało na większej głębokości niż wynika to z przedstawionej rycinie nr 5.

RYC.6. STANY WÓD GRUNTOWYCH W PIEZOMETRACH W CIĄGU POMIAROWYM BRZEZINY CISZEWSKIE (BASEN ŚRODKOWY).

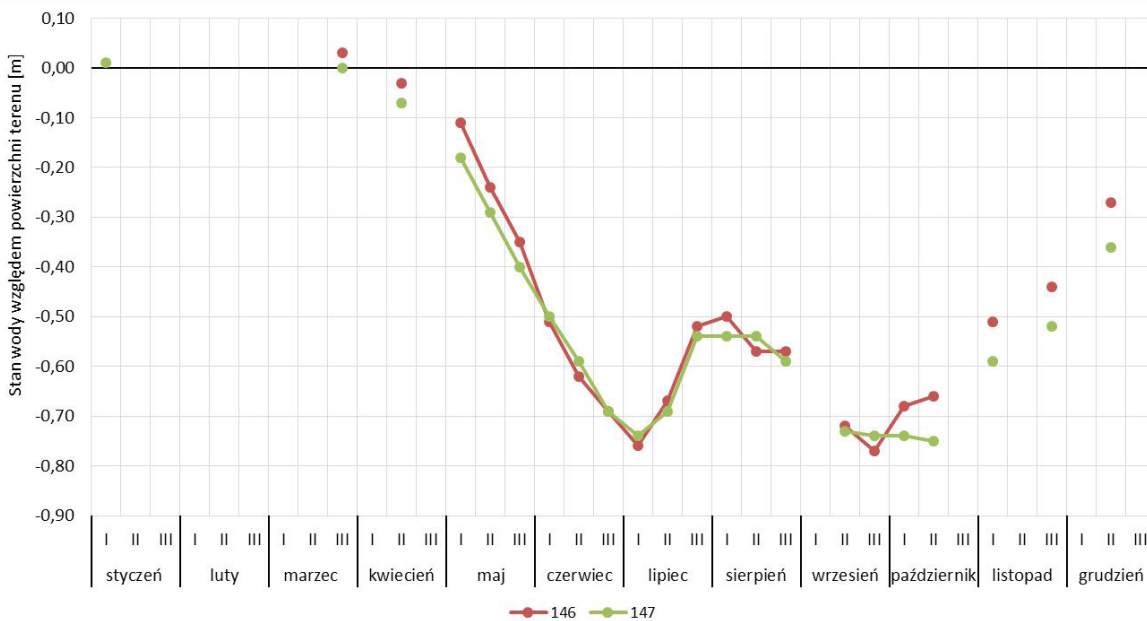
W piezometrach położonych w ciągu pomiarowym Brzeziny Ciszevskie poziom wód wahał się od 1,04 m p.p.t. do 0,11 m n.p.t. (piezometr 132). Najwyższe stany wód obserwowano wiosną, natomiast najniższe stany wód występowały pod koniec września i w październiku.

RYC. 7. STANY WÓD GRUNTOWYCH W PIEZOMETRACH W CIĄGU POMIAROWYM CISZEWO (BASEN ŚRODKOWY).

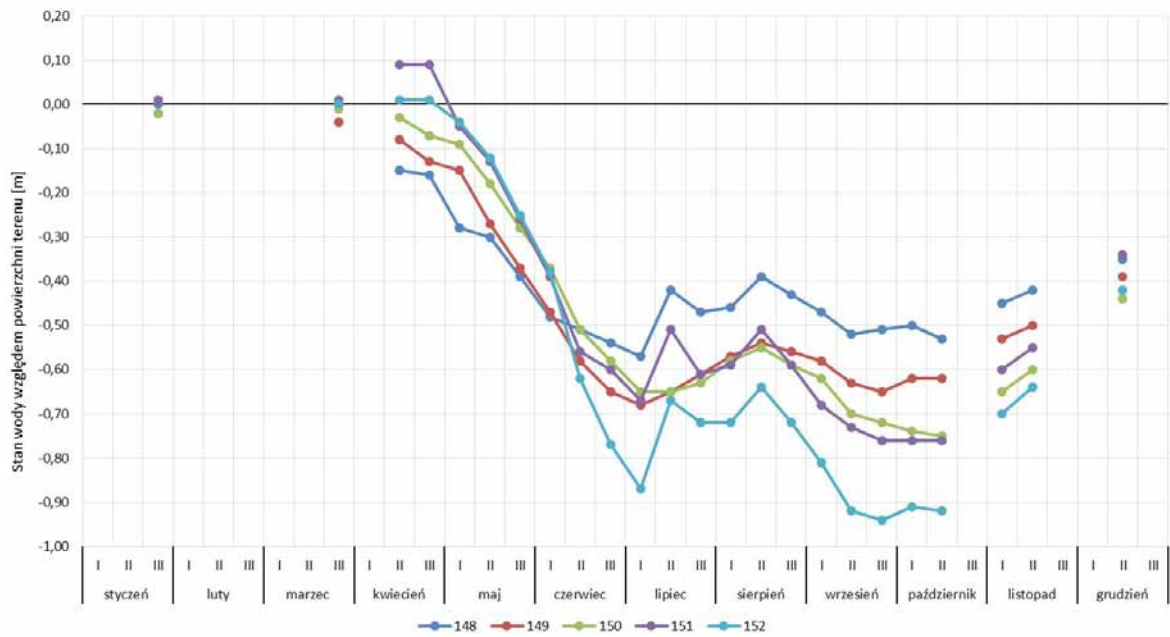
Ciąg pomiarowy Ciszewo biegnie od rzeki Jęgrzni do środka tzw. „trójkąta” (obszar ograniczony z trzech stron rzeką Jęgrznią, rzeką Ełk i Kanałem Woźnawiejskim). Poziom wód w analizowanych piezometrach wahał się od 0,96 m p.p.t. (piezometr 142) do 0,13 m n.p.t. (piezometr 143). We wszystkich piezometrach najwyższe stany wód obserwowano w kwietniu, natomiast największe spadki wód gruntowych obserwowano w drugiej dekadzie października.

RYC.8. STANY WÓD GRUNTOWYCH W PIEZOMETRACH W CIĄGU POMIAROWYM KULIGI (BASEN ŚRODKOWY).

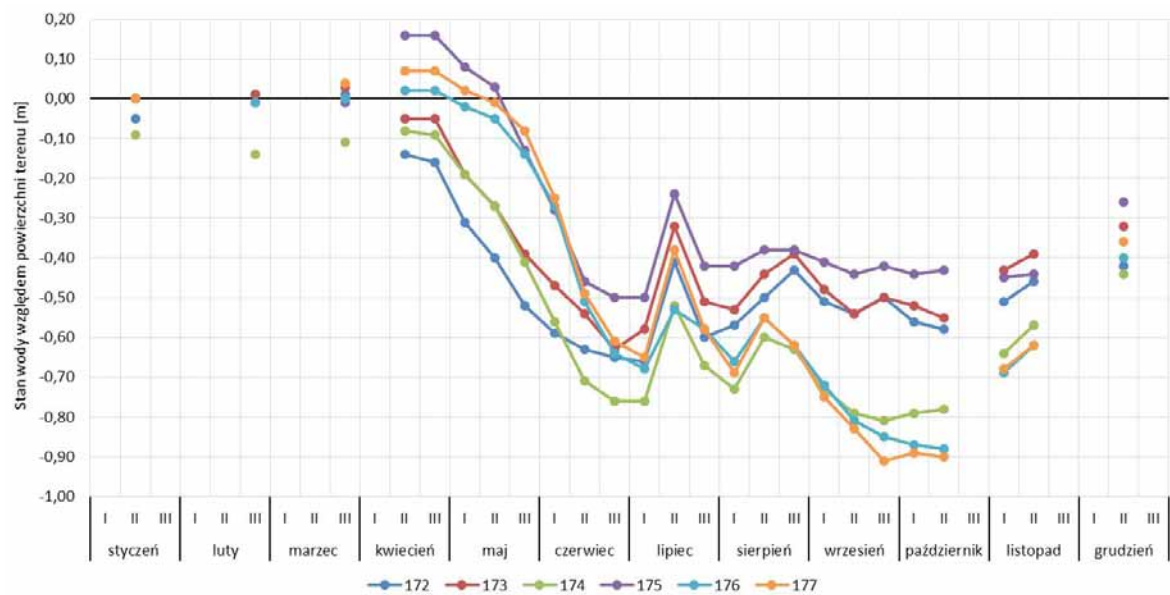
W ciągu pomiarowym Kuligi poziom wód w analizowanych piezometrach wahał się od 0,77 m p.p.t do 0,03 m n.p.t. (piezometr 146). Największe stany wód odnotowano w marcu, natomiast najniższe w III dekadzie września (piezometr 146) i II dekadzie października (piezometr 147).

RYC.9. STANY WÓD GRUNTOWYCH W PIEZOMETRACH W CIĄGU POMIAROWYM TRÓJKĄT I (BASEN ŚRODKOWY).

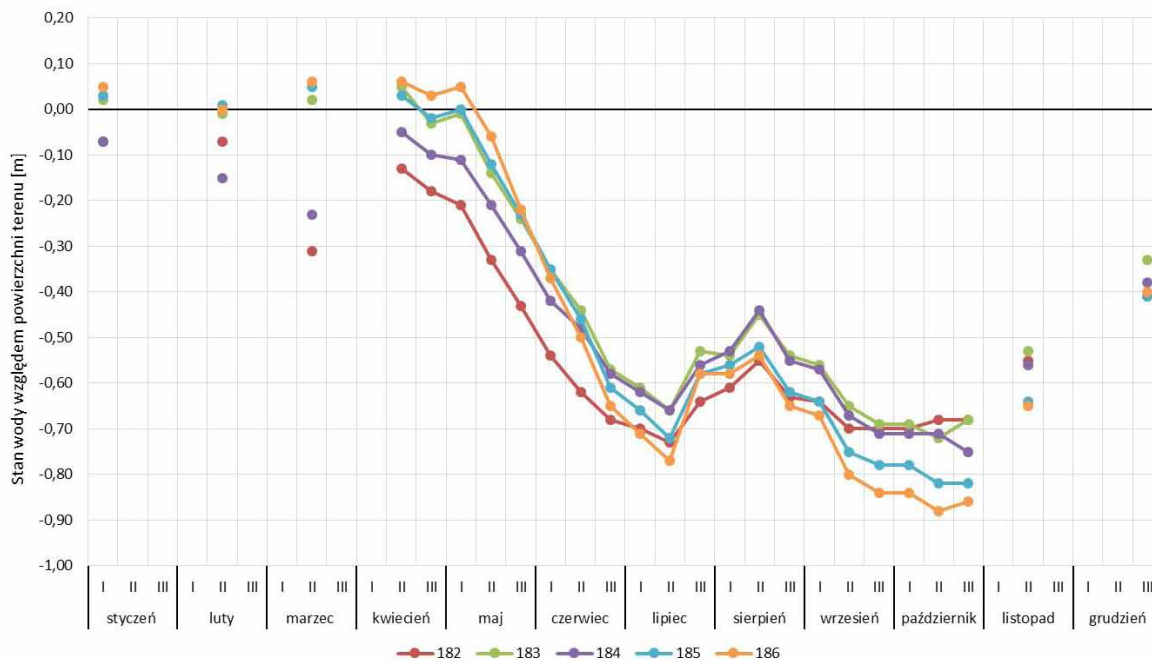
Ciąg piezometryczny Trójkąt I położony jest prostopadle do Kanału Woźnawiejskiego w kierunku środka obszaru tzw. „trójkąta”. Ponadto cały ciąg jest zlokalizowany powyżej istniejącego jazu na Kanale Woźnawiejskim. Zwierciadło wód podziemnych układało się od 0,94 m p.p.t. (piezometr 152) do 0,09 m n.p.t. (piezometr 151). Najwyższe stany wód obserwowano w kwietniu, natomiast najniższe w lipcu (piezometr 148 i 149), wrześniu (piezometr 151 i 152) i październiku (piezometr 150).

RYC.10. STANY WÓD GRUNTOWYCH W PIEZOMETRACH W CIĄGU POMIAROWYM TRÓJKĄT II (BASEN ŚRODKOWY).

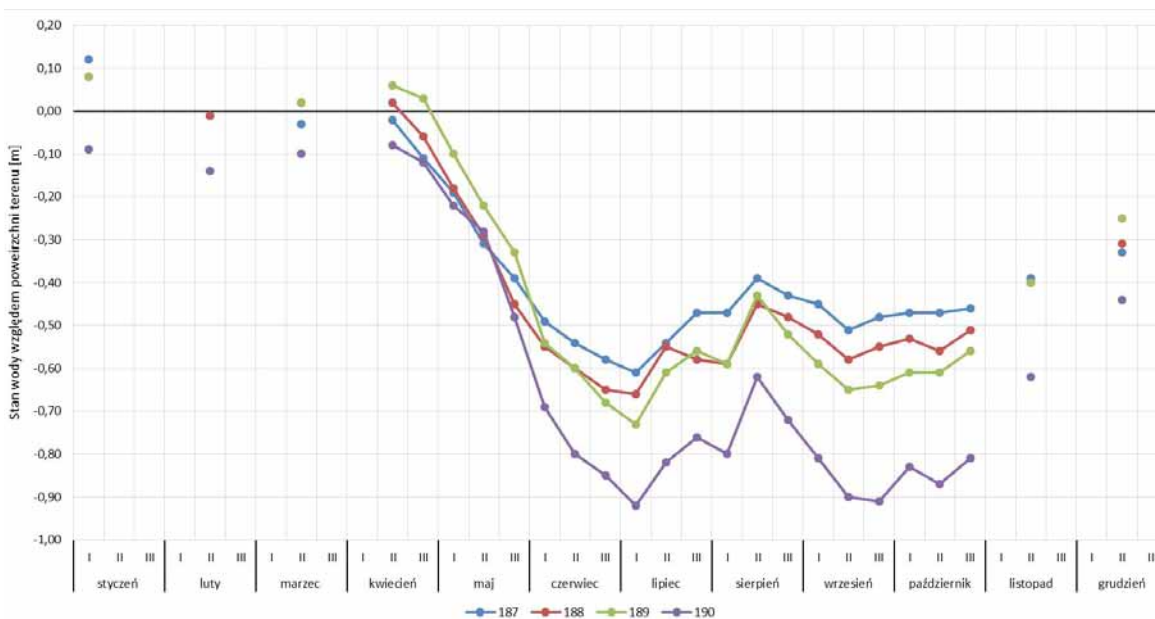
Ciąg piezometryczny Trójkąt II położony jest prostopadle do Kanału Woźnawiejskiego w kierunku środka obszaru tzw. „trójkąta”. Poziom wód w analizowanych piezometrach wahał się od 0,91 m p.p.t. (piezometr 177) do 0,16 m p.p.t. (piezometr 175). Największe stany wód obserwowano w kwietniu, natomiast najniższe stany wód obserwowano na przełomie czerwca i lipca oraz pod koniec września i października.

RYC.11. STANY WÓD GRUNTOWYCH W PIEZOMETRACH W CIĄGU POMIAROWYM GRZĘDY I (BASEN ŚRODKOWY).

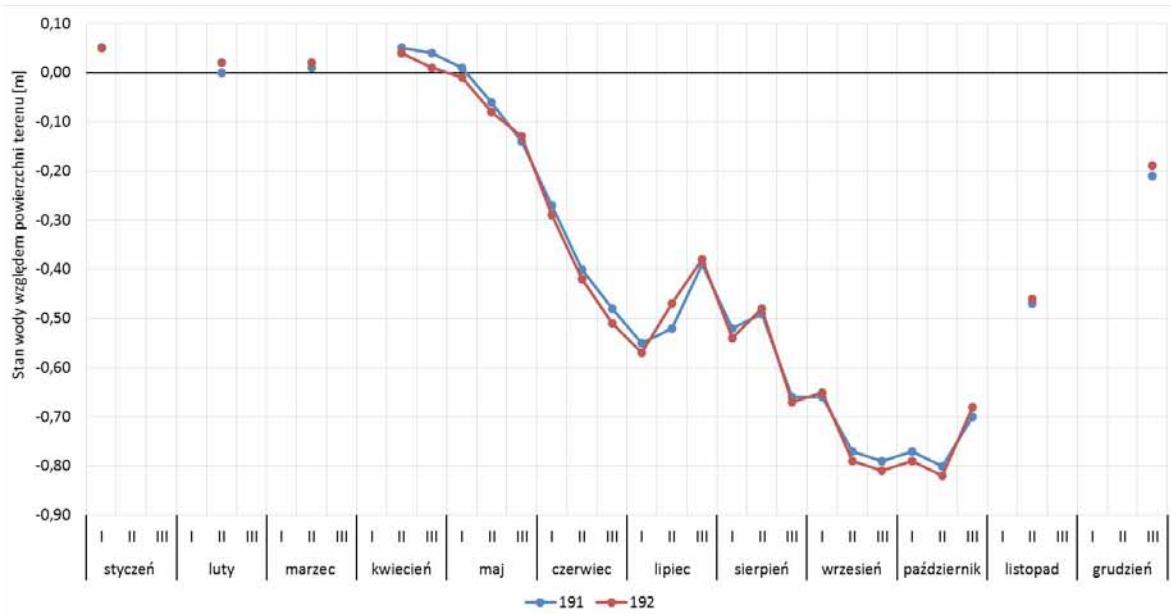
W ciągu piezometrycznym Grzędy I piezometry są rozmieszczone prostopadle do Kanału Woźnawiejskiego od strony leśniczówki Grzędy. Najwyższe stany wód obserwowano wiosną, natomiast najniższe w październiku. Zwierciadło wód wahało się od 0,73 m p.p.t (piezometr 182) do 0,05 m n.p.t. (piezometr 183)(ryc.11).

RYC. 12. STANY WÓD GRUNTOWYCH W PIEZOMETRACH W CIĄGU POMIAROWYM GRZĘDY II (BASEN ŚRODKOWY).

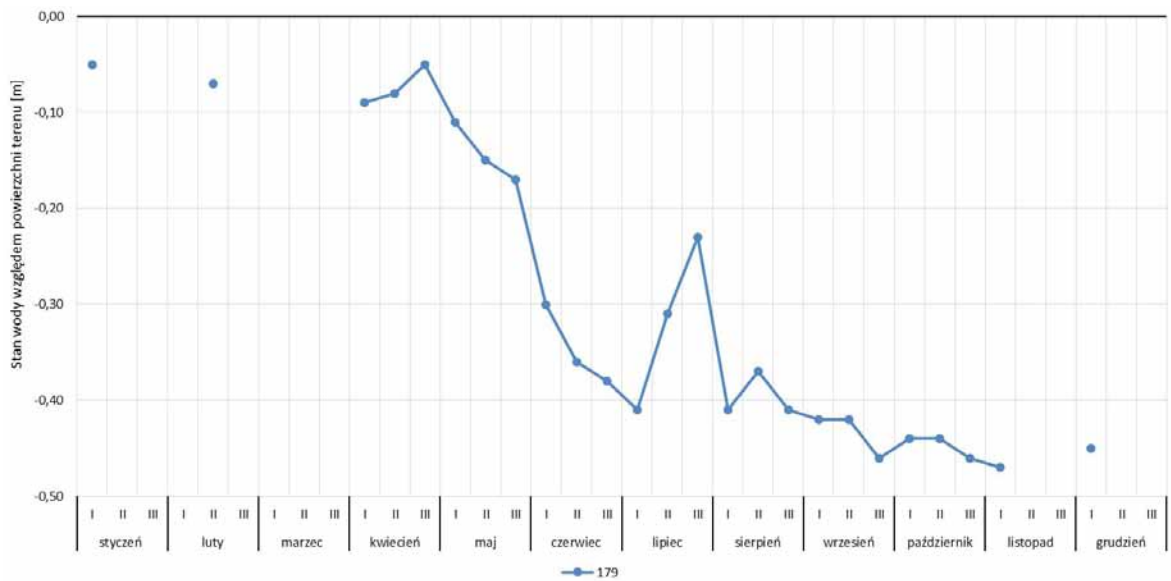
Piezometry w ciągu piezometrycznym Grzędy II są rozmieszczone prostopadle do Kanału Woźnawiejskiego od strony leśniczówki Grzędy. Stany wód podziemnych wahały się od 0,92 m p.p.t. (piezometr 190) do 0,12 m n.p.t. (piezometr 187). Najwyższe stany wód obserwowano w styczniu, natomiast najniższe w lipcu (Ryc. 12).

RYC. 13. STANY WÓD GRUNTOWYCH W PIEZOMETRACH W CIĄGU POMIAROWYM DOLISTOWO (BASEN ŚRODKOWY).

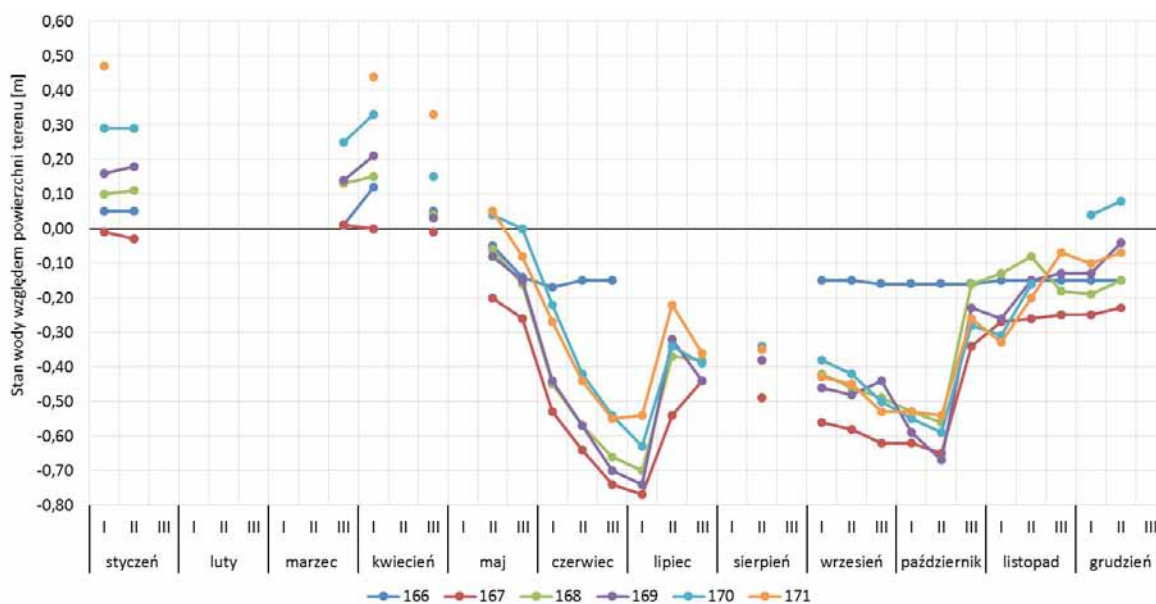
Piezometry w ciągu Dolistowo I, znajdują się u podnóża Wilczej Góry (Grzędy). W miesiącach styczeń- połowa maja zwierciadło wód podziemnych znajdowało się powyżej poziomu terenu. Najwyższe stany wód obserwowano w styczniu i kwietniu, natomiast najniższe stany wód odnotowano w październiku, gdy zwierciadło wody opadło poniżej 0,80 m (ryc.13).

RYC.14. STANY WÓD GRUNTOWYCH W PIEZOMETRZE W CIĄGU POMIAROWYM TAJNO (BASEN ŚRODKOWY).

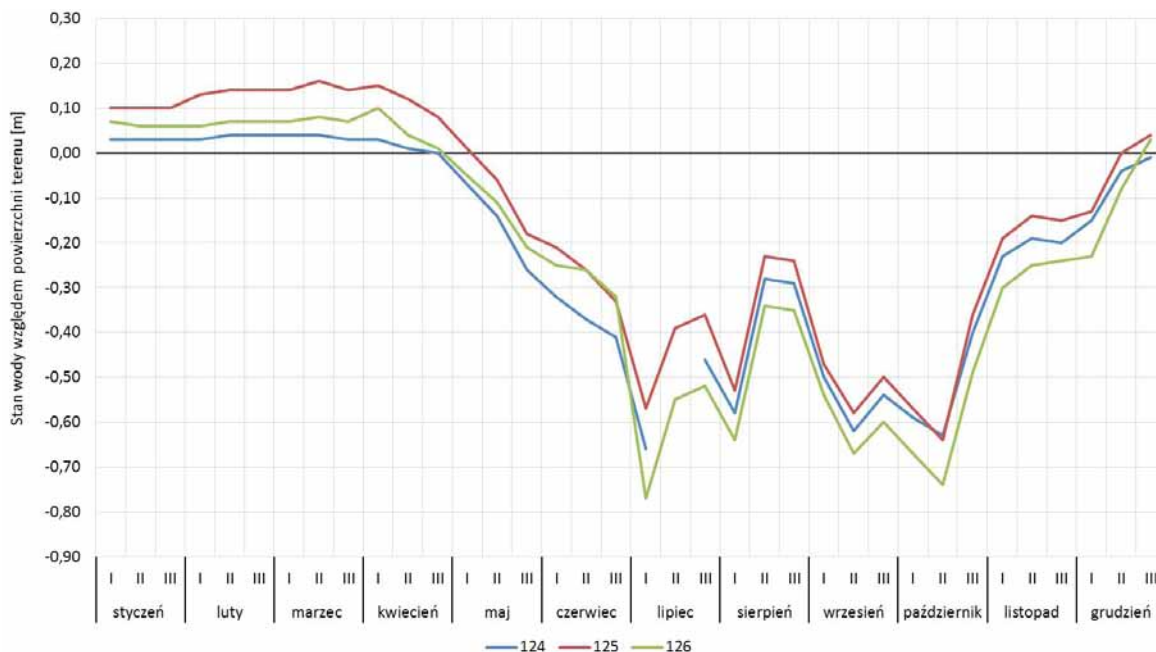
W piezometrze nr 179 zwierciadło wód podziemnych podlegało zmiennym wahaniom w zależności od warunków atmosferycznych. Poziom wód wahał się od 0,47 m p.p.t. (listopad) do 0,05 m p.p.t. (styczeń, kwiecień).

RYC.15. STANY WÓD GRUNTOWYCH W PIEZOMETRACH W CIĄGU POMIAROWYM BARWIK (BASEN DOLNY).

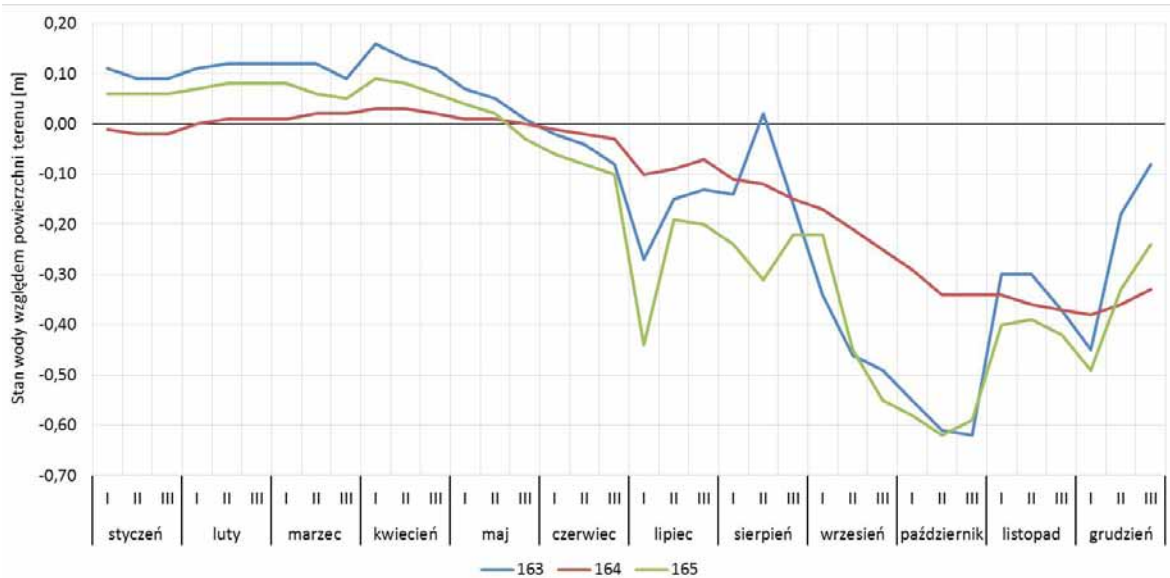
W 2018 r. w ciągu pomiarowym Barwik najwyższe stany wód obserwowano w styczniu i kwietniu. Poziom wód podziemnych w analizowanych piezometrach wahał się od około 0,77 m p.p.t. (piezometr 167) do 0,47 m n.p.t. (piezometr 171). Najniższe stany wód obserwowano w lipcu.

RYC. 16. STANY WÓD GRUNTOWYCH W PIEZOMETRACH W CIĄGU POMIAROWYM GUGNY I.

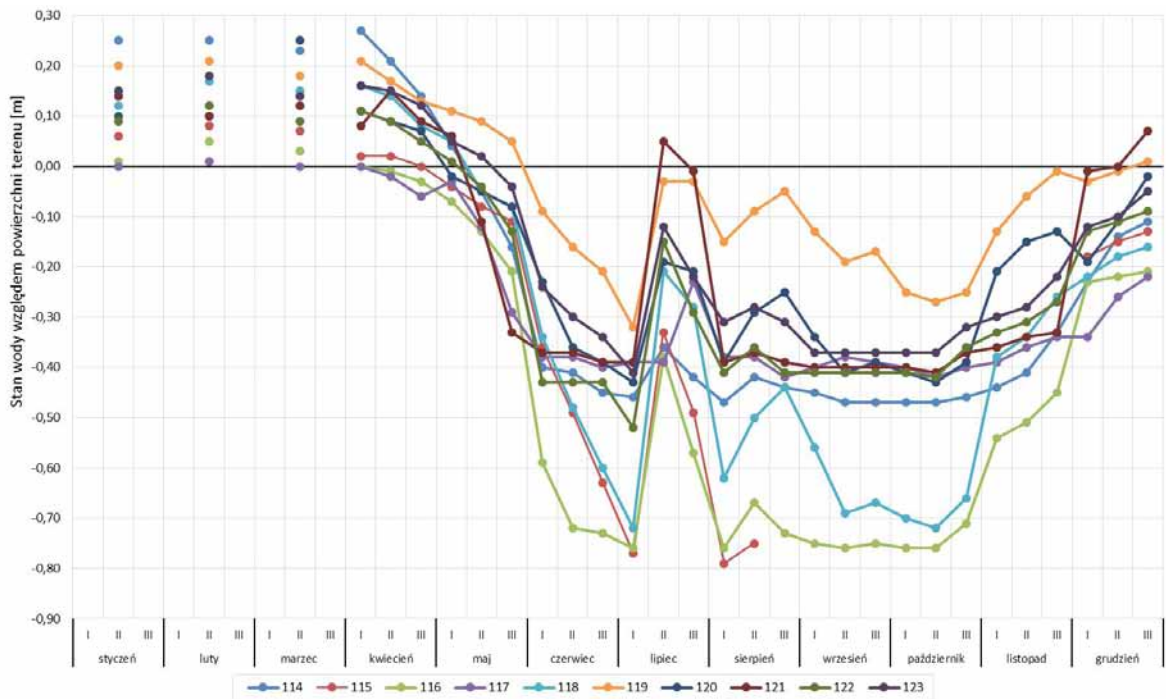
W ciągu pomiarowym Gugna I zwierciadło wód podziemnych układało się od 0,77 m p.p.t (piezometr 126) do 0,16 m n.p.t. (piezometr 125). Wysokie stany wód obserwowano wiosną. Najniższe stany wód obserwowano w lipcu (piezometr 124 i 126) i w październiku (piezometr 125).

RYC.17. STANY WÓD GRUNTOWYCH W PIEZOMETRACH W CIĄGU POMIAROWYM GUGNY II.

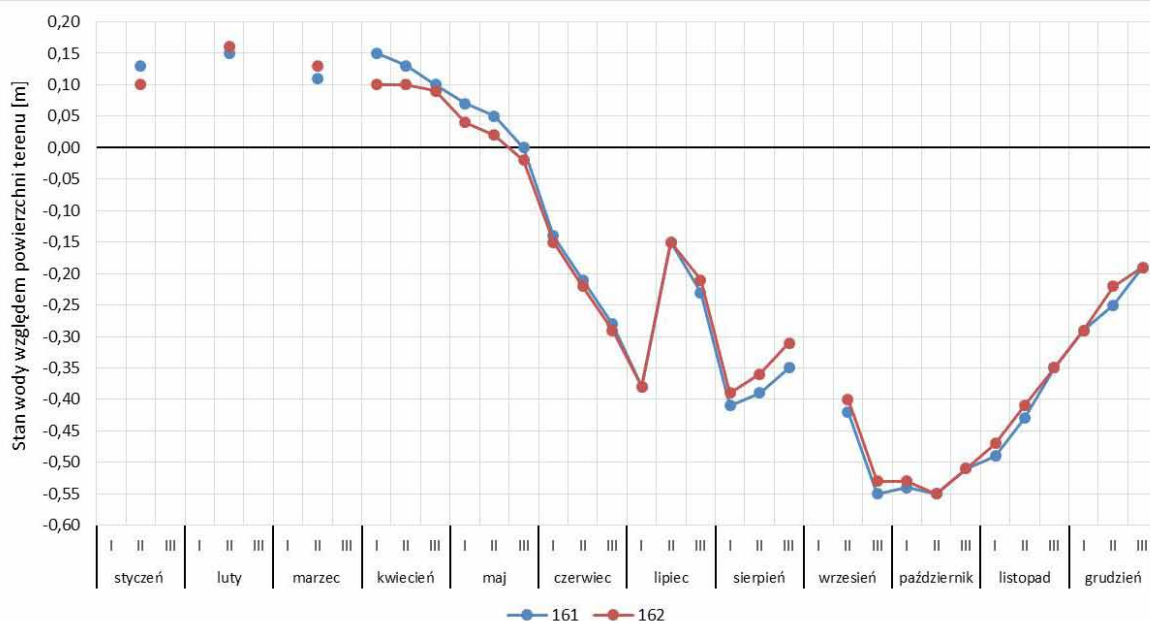
Poziom wód w analizowanych piezometrach wahał się od 0,62 m p.p.t. (piezometr 163 i 165) do 0,16 m p.p.t. (piezometr 163). Największe spadki wód gruntowych obserwowano w październiku (piezometr 163 i 165) oraz w grudniu (piezometr 164).

RYC.18. STANY WÓD GRUNTOWYCH W PIEZOMETRACH W CIĄGU POMIAROWYM GROBLA HONCZAROWSKA (BASEN DOLNY).

W analizowanym okresie stany wód podziemnych w ciągu pomiarowym Grobla Honczarowska układały się od 0,79 m p.p.t. (piezometr 115) do 0,27 m n.p.t. (piezometr 114). Wysokie stany wód obserwowano wiosną. Niskie stany wód gruntowych obserwowano w I dekadzie lipca oraz od sierpnia do końca października.

RYC.19. STANY WÓD GRUNTOWYCH W PIEZOMETRACH W CIĄGU POMIAROWYM DŁUGA LUKA.

Na Bagnie Ławki są zlokalizowane dwa piezometry. Poziom wód podziemnych w ciągu roku wahał się od 0,55 m p.p.t. (piezometr 161, 162) do 0,16 m n.p.t. (piezometr 162). Największe stany wód obserwowano w lutym, natomiast najniższe stany wód obserwowano w II dekadzie października.

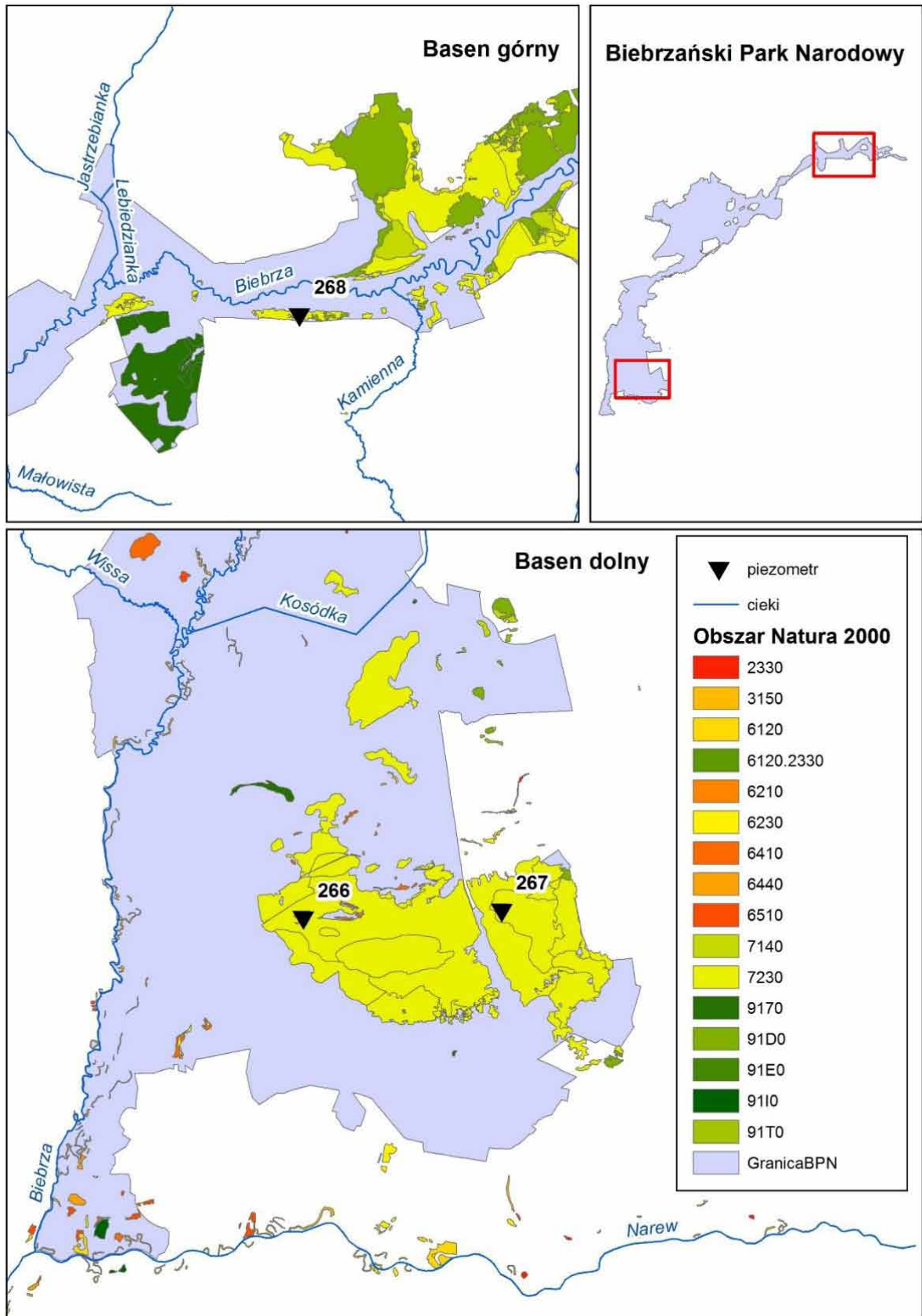
Ponadto w ramach projektów realizowanych przez Biebrzański Park Narodowy na obszarze doliny Biebrzy zostało zainstalowanych łącznie 87 automatycznych czujników stanów wód podziemnych. Wykaz ilościowy czujników zainstalowanych w ramach realizacji projektów przedstawia Tab. 2.

TAB. 2. WYKAZ AUTOMATYCZNYCH CZUJNIKÓW ZMIAN POZIOMU WÓD PODZIEMNYCH NA OBSZARZE DOLINY BIEBRZY.

Nazwa projektu	Obszar doliny	Ilość piezometrów
„Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422	Basen Górny doliny Biebrzy	31
„Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap I.” LIFE09 NAT/PL/000258	Basen Środkowy doliny Biebrzy	14
„Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II.” LIFE13 NAT/PL/000050	Basen Środkowy doliny Biebrzy	20
„Przygotowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000: SOO Dolina Biebrzy i OSO Ostoja Biebrzańska” nr POIS.05.03.00-00-277/10	Basen Górny doliny Biebrzy	1
„Ocena stanu zasobów przyrodniczych oraz występujących zagrożeń w Basenie Dolnym doliny Biebrzy” nr 382/2014/Wn-10/OP-DO/D	Basen Dolny doliny Biebrzy	9
„Zabezpieczenie populacji <i>Aquila clanga</i> w Polsce: opracowanie Krajowego Planu Ochrony oraz podstawowe działania ochronne” LIFE08 NAT/PL/00051	Basen Środkowy doliny Biebrzy	3
Habit-Change - Adaptive management of climate-induced changes of habitat diversity in protected areas	Cała dolina	9
łącznie		87

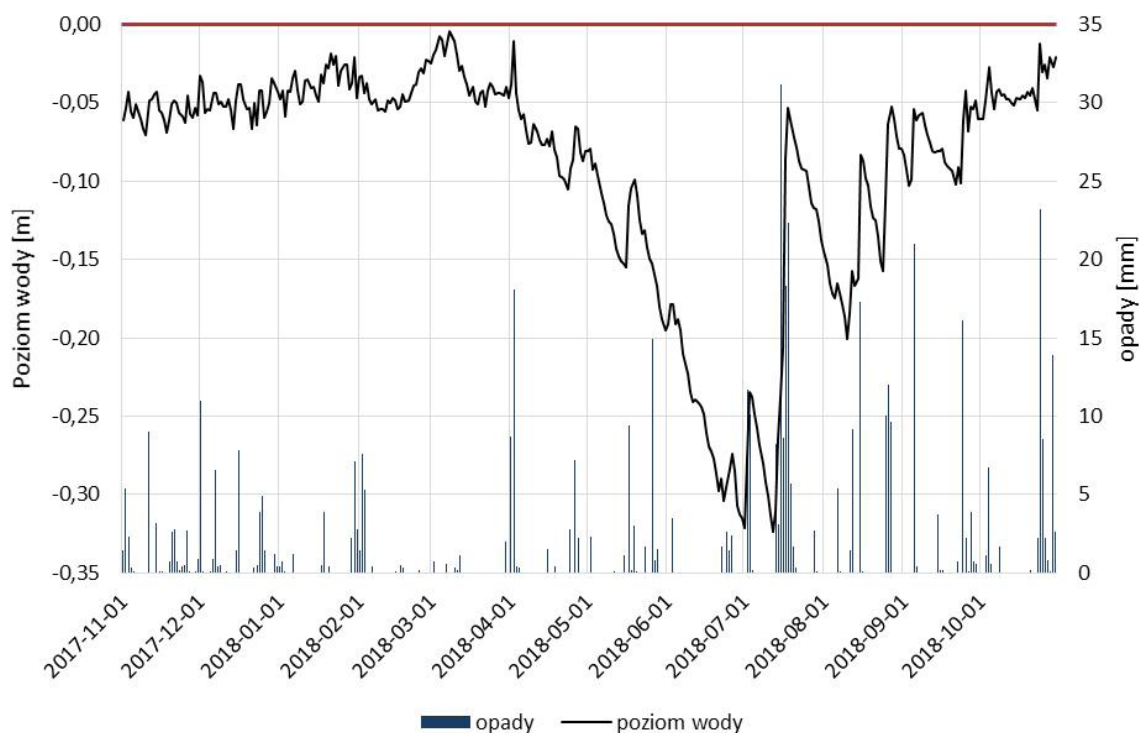
W ramach projektu „Przygotowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000: SOO Dolina Biebrzy i OSO Ostoja Biebrzańska” na obszarze realizacji projektu jest prowadzony monitoring stanów wód podziemnych. W roku hydrologicznym 2018 analiza zmienności stanów wód podziemnych w dolinie Biebrzy została przeprowadzona w oparciu o odczyt stanów wód podziemnych w piezometrze nr 268, znajdującym się w Basenie Górnym doliny Biebrzy. Lokalizację piezometru przedstawia Ryc.20.

RYC.20. LOKALIZACJA PIEZOMETRU ZAINSTALOWANEGO W BASENIE GÓRNYM DOLINY BIEBRZY.

RYC. 22. HYDROGRAM STANÓW WÓD PODZIEMNYCH W PIEZOMETRZE NR 268.

Piezometr nr 268 znajduje się na torfowisku alkalicznym niedaleko wsi Kamienna Nowa (Ryc. 20 i 21). W roku hydrologicznym 2018 średnie dobowe stany wód podziemnych wahały się od 0,32 m p.p.t. (30 czerwca 2018 r., 01 i 12 lipca 2018 r.) do 0,00 m n.p.t. (08 marca 2018 r.), co daje amplitudę 0,32 m. Przez cały badany okres zwierciadło wód podziemnych utrzymywało równo z gruntem lub pod jego powierzchnią (Ryc. 22). Ponadto zwierciadło wód podziemnych na torfowisku w Kamiennej Nowej utrzymywało się średnio na głębokości 0,09 m p.p.t.

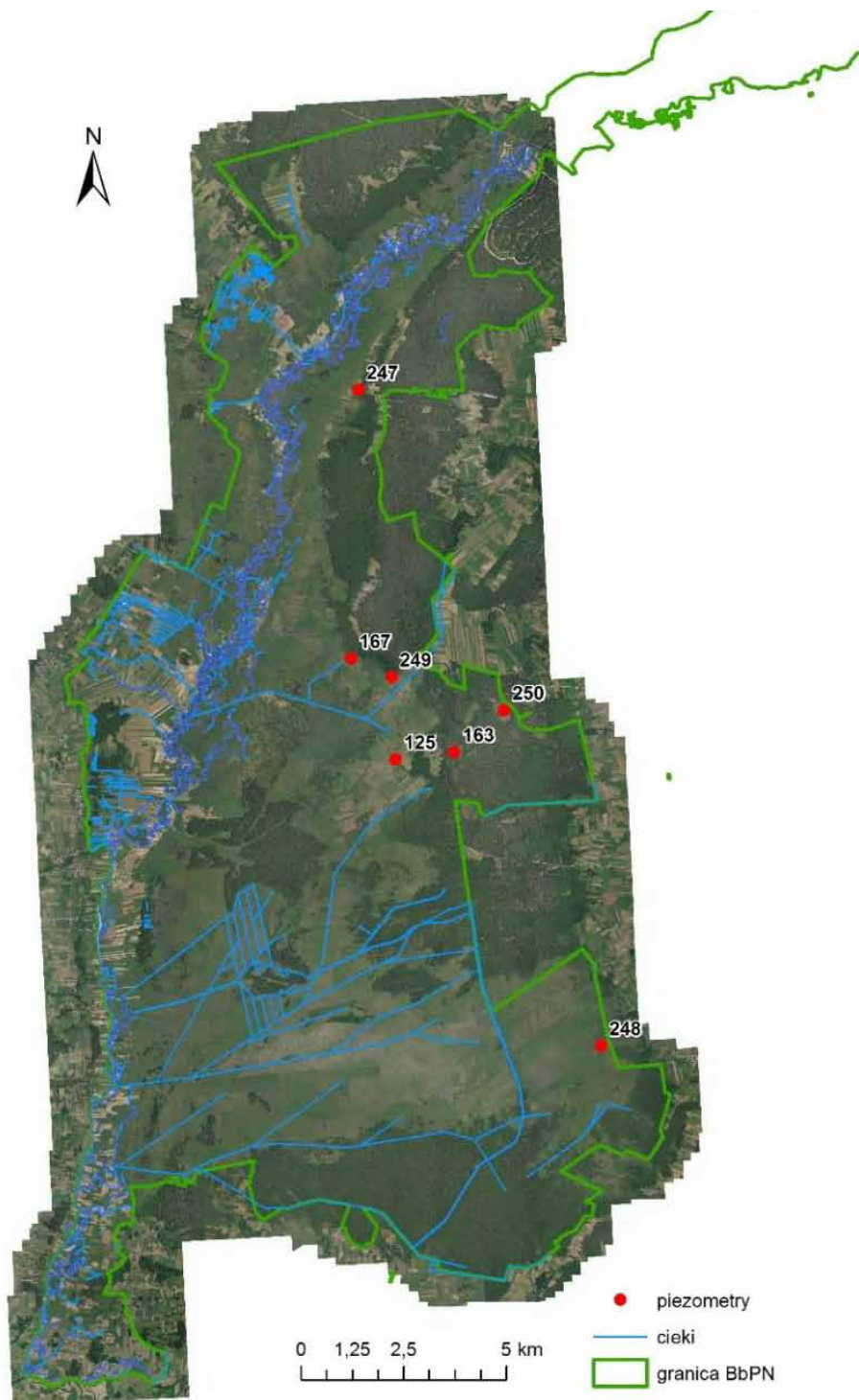
W ramach projektu „Ocena stanu zasobów przyrodniczych i występujących zagrożeń w Basenie Dolnym doliny Biebrzy” na obszarze realizacji projektu jest prowadzony monitoring stanów wód podziemnych. Analiza zmienności stanów wód podziemnych została wykonana na podstawie danych odczytanych z automatycznych rejestratorów stanów wód zainstalowanych w piezometrach. W tabeli nr 3 zestawiono charakterystyki wód podziemnych

każdego z analizowanych piezometrów. W roku hydrologicznym 2018 charakterystyki obliczono na podstawie danych z okresu 1 listopada 2017 r. – 31 października 2018 r. Za wyjątkiem piezometru 167, gdzie pomiary pochodzą z okresu 24 stycznia 2018 r.- 31 października 2018 r. Lokalizację piezometrów przedstawia Ryc.23.

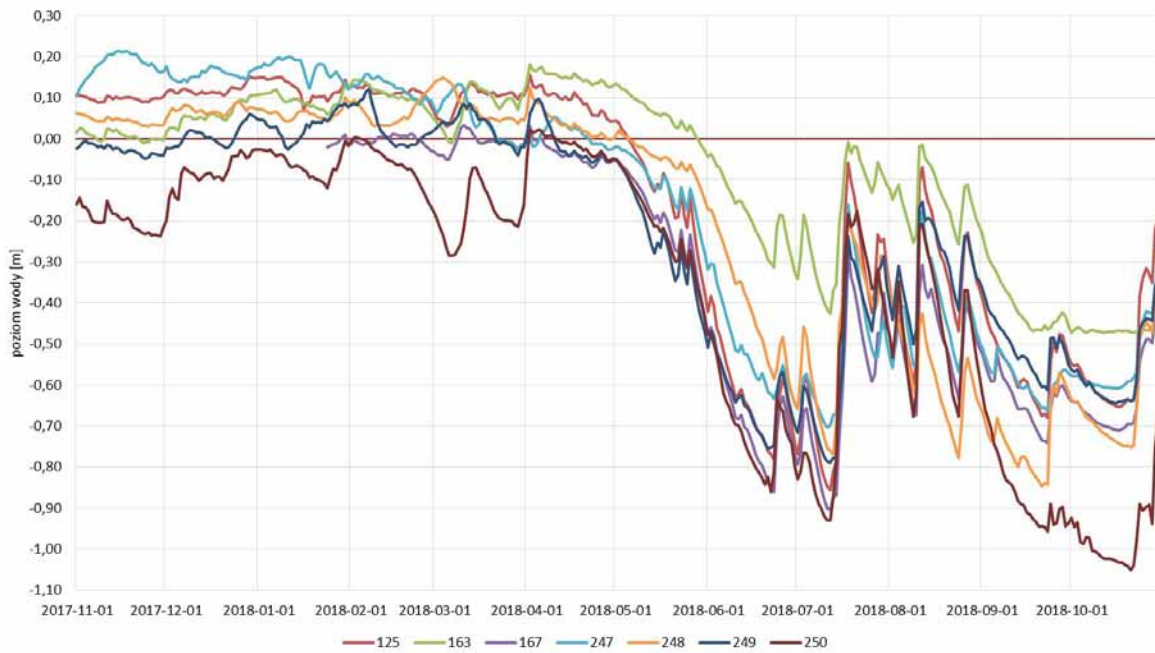
TAB.3. CHARAKTERYSTYKI HYDROLOGICZNE WÓD PODZIEMNYCH W ROKU HYDROLOGICZNYM 2018.

Charakterystyka hydrologiczna	Numer piezometru						
	125	163	167	247	248	249	250
Najniższy stan wody [m]	-0,86	-0,47	-0,90	-0,70	-0,85	-0,79	-1,05
Najwyższy stan wody [m]	0,16	0,18	0,03	0,21	0,15	0,12	0,02
Średnia głębokość do wody [m]	-0,17	-0,07	-0,36	-0,17	-0,21	-0,23	-0,37
Amplituda wahaní zwierciadła wody [m]	1,02	0,65	0,93	0,91	1,00	0,91	1,07

RYC. 23. LOKALIZACJA WYBRANYCH PIEZOMETRÓW W BASENIE DOLNYM DOLINY BIEBRZY.

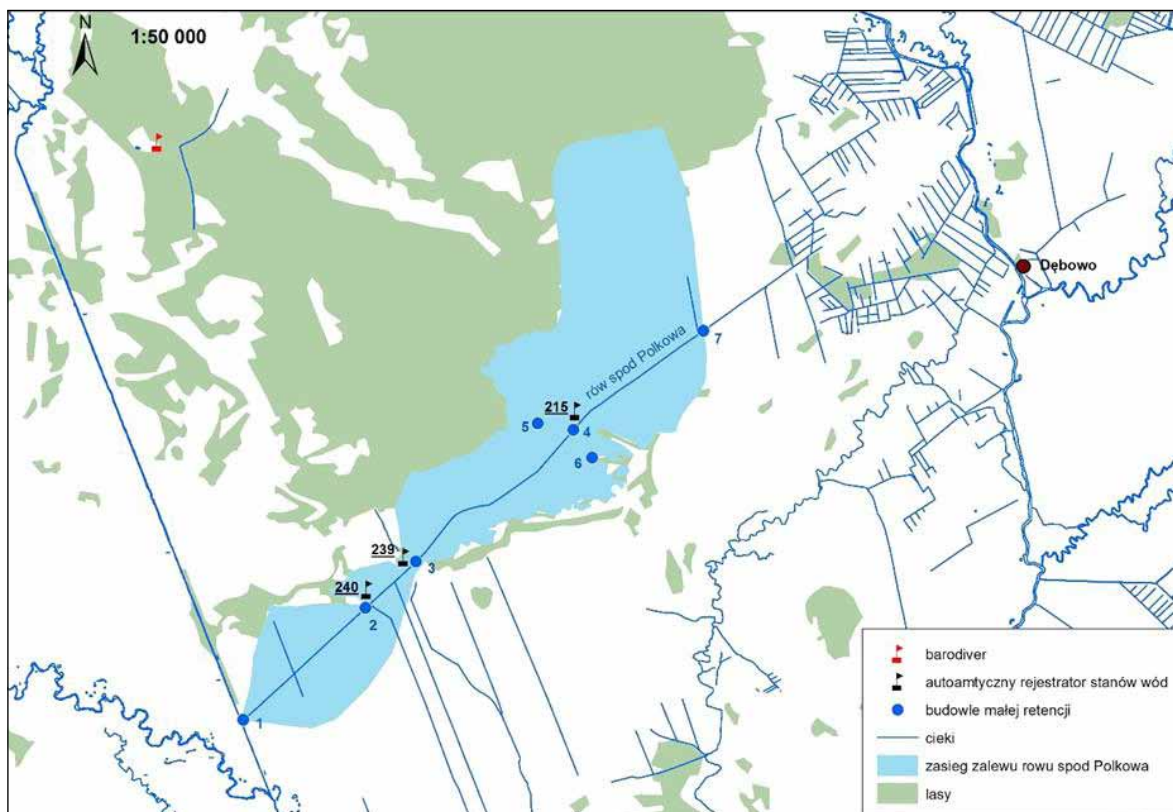
RYC.24. HYDROGRAM STANÓW WÓD PODZIEMNYCH ZLOKALIZOWANYCH W BASENIE DOLNYM DOLINY BIEBRZY.

Analiza stanów wód w piezometrach uwidacznia silną zależność zalegania wód gruntowych na terenach bagien-nych od parametrów meteorologicznych. W okresie wiosennym, w piezometrach 125, 163, 274, 248, zwierciadła wód występowało ponad powierzchnią terenu. Z początkiem maja zauważono w większości piezometrach spadek poziomu zwierciadła wód podziemnych, na skutek wzrostu temperatur oraz braku opadów (Ryc.24). Najniższe stany wód obserwowano w lipcu (piezometr 125, 167, 247, 249), wrześniu (piezometr 248) i październiku (piezometr 163, 250).

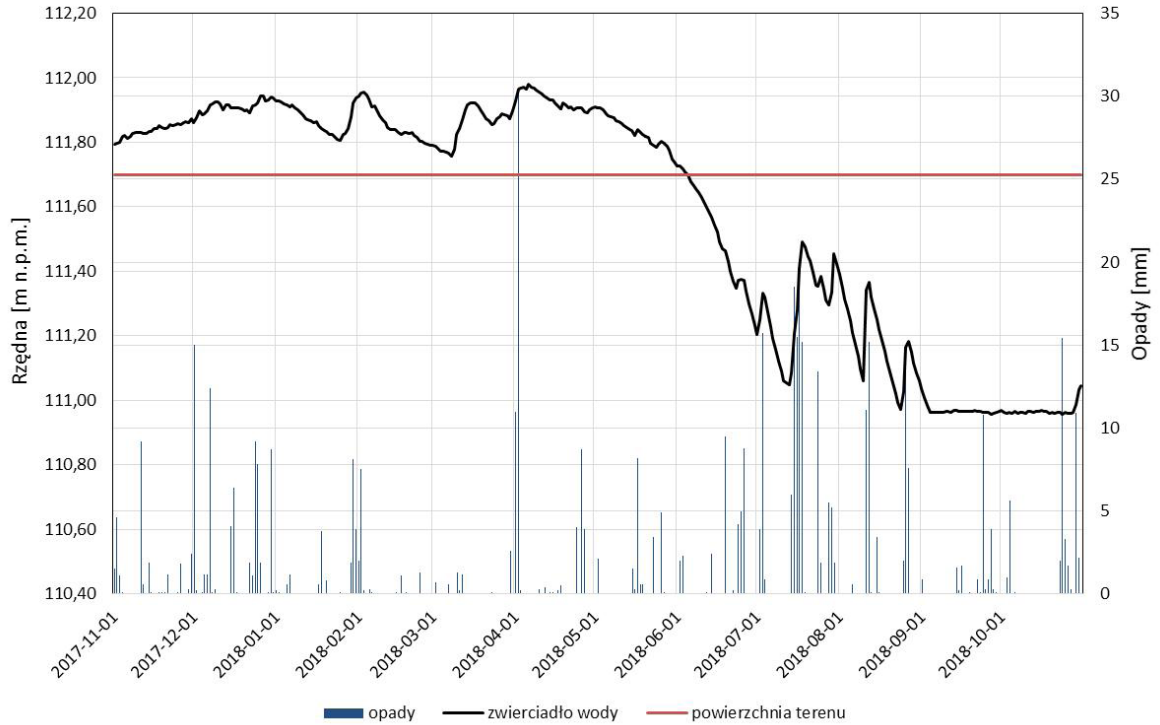
W ramach projektu LIFE08 NAT/PL/00051 „Zabezpieczenie populacji *Aquila clanga* w Polsce: opracowanie Krajowego Planu Ochrony oraz podstawowe działania ochronne” prowadzony jest monitoring wód podziemnych w zasięgu oddziaływania budowli małej retencji na rowie spod Polkowa, wybudowanych w ramach niniejszego projektu. Lokalizację punktów monitoringu hydrologicznego oraz wybudowanych budowli przedstawia Ryc. 25.

RYC. 25. LOKALIZACJA PUNKTÓW MONITORINGU HYDROLOGICZNEGO ORAZ BUDOWLI MAŁEJ RETENCJI.

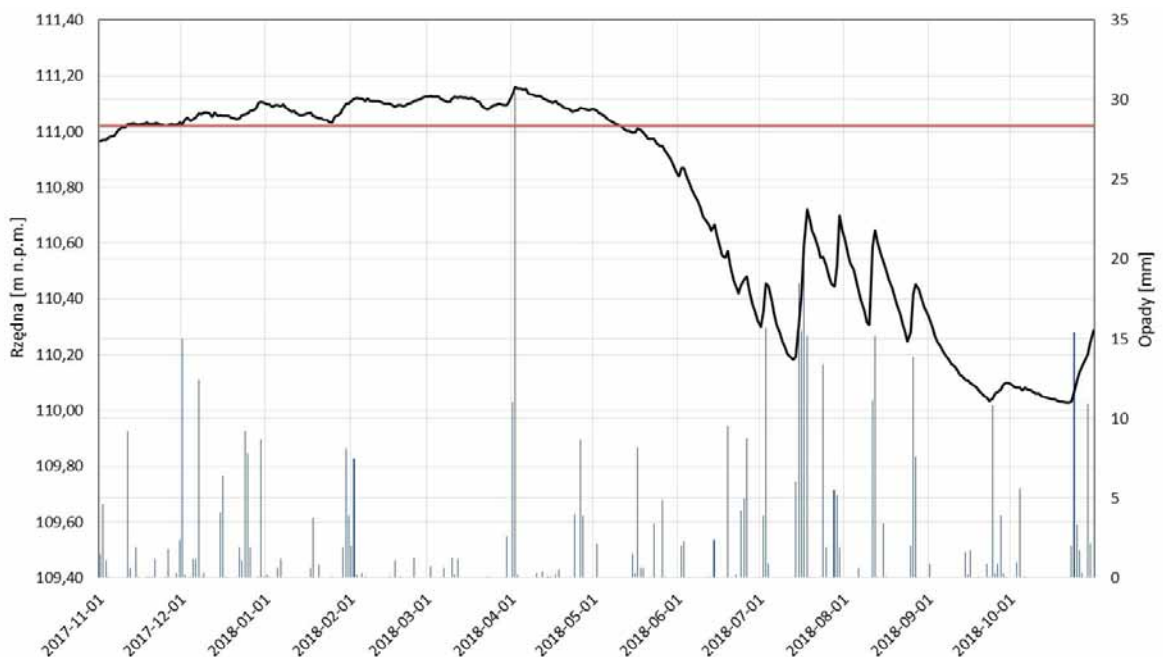
Na podstawie opracowanych pomiarów określono charakterystyki hydrologiczne wód podziemnych. Przedstawiono zmienność warunków hydrologicznych na obszarze znajdującym się w zasięgu oddziaływania budowli małej retencji na rowie spod Polkowa. Analiza zmienności stanów wód podziemnych została wykonana na podstawie automatycznych pomiarów stanów wód z trzech piezometrów o numerach: 215, 239, 240. Hydrogram przedstawia średnie dobowe stany wód w wybranym punkcie pomiarowym. Wykresy zawierają również informacje o dobowych sumach opadów atmosferycznych, jakie wystąpiły na posterunku opadowym w Dębowie (Ryc. 26-28).

RYC.26. HYDROGRAM STANÓW WÓD PODZIEMNYCH W PIEZOMETRZE NR 215.

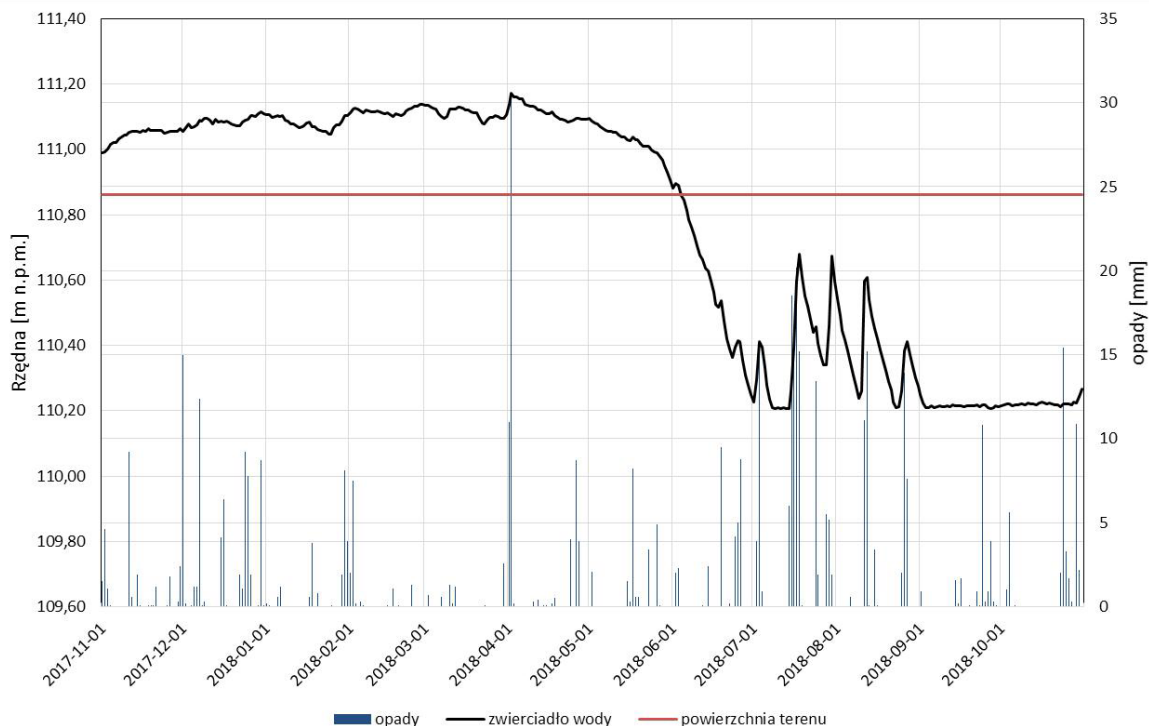
Piezometr nr 215 znajduje się powyżej przepustu z piętrzeniem, budowli nr 4. W analizowanym okresie średnie dobowe stany wód podziemnych układały się w zakresie od 0,74 m p.p.t. (wrzesień-październik 2018 r.) do 0,28 m n.p.t. (06 kwietnia 2018 r.), co daje amplitudę wielkości 1,03 m. Poziom wód podziemnych utrzymywał się powyżej powierzchni terenu od 1 listopada 2017 r. do 5 czerwca 2018 r. (Ryc. 26.).

RYC.27. HYDROGRAM STANÓW WÓD PODZIEMNYCH W PIEZOMETRZE NR 239.

Piezometr nr 239 znajduje się poniżej zastawki piętrzącej, budowli nr 3. Średnie dobowe stany wód podziemnych wahały się od 0,99 m p.p.t. (18-23 października 2018 r.) do 0,14 m n.p.t. (2 kwietnia 2018 r.). Poziom wód podziemnych utrzymywał się powyżej powierzchni terenu od 10 listopada 2017 r. do 11 maja 2018 r. (Ryc.27).

RYC.28. HYDROGRAM STANÓW WÓD PODZIEMNYCH W PIEZOMETRZE NR 240.

Piezometr nr 240 znajduje się powyżej zastawki piętrzącej, budowli nr 2. Na analizowanym obszarze stany wód wahały się w przedziale od 0,65 m p.p.t. (8-14 lipca, wrzesień, październik 2018 r.) do 0,31 m n.p.t. (2 kwietnia 2018 r.), co daje amplitudę 0,96 m. Na tym obszarze występowały najwyższe podtopienia. Zwierciadło wód podziemnych nad powierzchnią terenu utrzymywało się od 1 listopada 2017 r. do 4 czerwca 2018 r. (Ryc.28).

Rów spod Polkowa powstał w XIX w. w celu przyspieszenia spływu wód z terenów bagiennych. Obszar oddziaływania rowu wyznaczono ze względu na konieczność podjęcia działań zmierzających do przywrócenia właściwego stanu siedlisk. Wybudowane piętrzenia stanowią działanie ochronne, zmierzające do poprawy warunków wodnych na obszarze żerowiskowym orlika grubodziobego.

2.8. Klimat. Opady

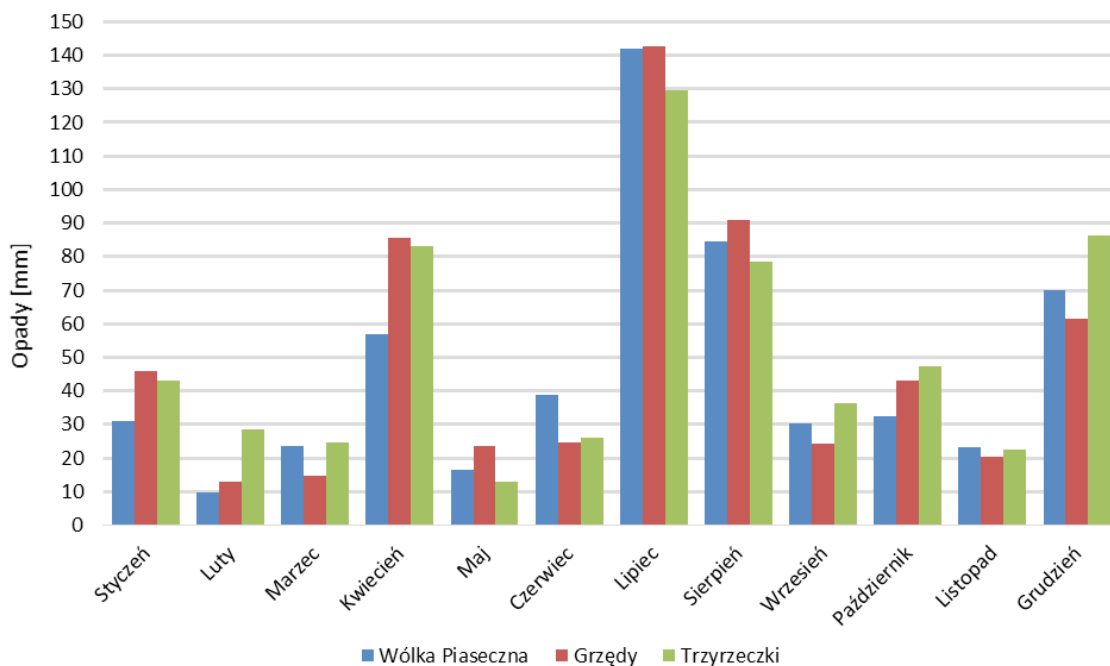
Joanna Zawadzka, Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Warunki pogodowe w dolinie Biebrzy określono na podstawie dobowych sum opadów zmierzonych na 3 posterunkach opadowych, w Trzyrzeczkach, Wólce Piasecznej i Grzędach.

Największe miesięczne sumy opadów odnotowano w lipcu, tj. na Grzędach – 142,6 mm, w miejscowości Wólka Piaseczna – 142 mm, w Trzechrzeczkach – 129,5 mm. Najmniejsze miesięczne sumy opadów odnotowano na dwóch posterunkach w lutym, gdzie w Wólce Piasecznej wyniosły 9,9 mm, a na Grzędach 12,8 mm. W Trzechrzeczkach najmniejsze sumy opadów odnotowano w maju – 13 mm. Z danych zebranych z trzech posterunków opadowych w 2018 r. wynika, że największą sumę opadów odnotowano na posterunku Trzyrzeczki i było to 619 mm, na Grzędach – 590,1 mm, w Wólce Piasecznej – 558,9 mm (Ryc.1.).

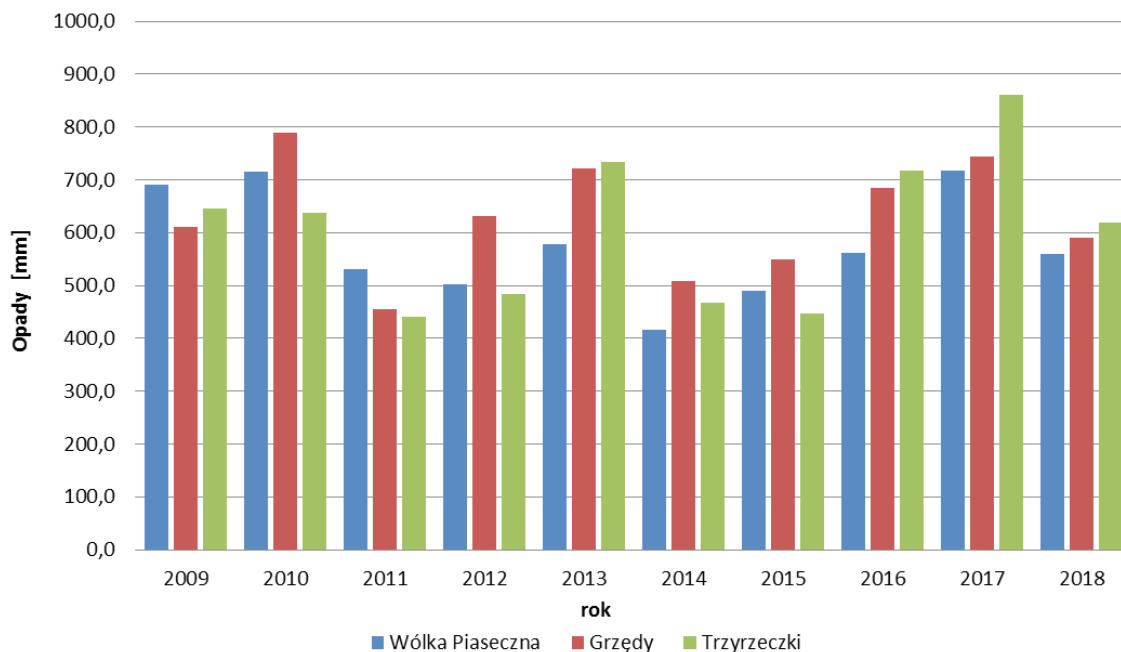
Zarówno w roku 2011 jak i 2012 suma opadów w ciągu roku była niewielka (2011: Wólka Piaseczna – 531 mm, Grzędy – 455 mm, Trzyrzeczki – 440 mm; 2012: Wólka Piaseczna – 502 mm, Grzędy – 631 mm, Trzyrzeczki – 483 mm). Natomiast rok 2013 przyniósł poprawę warunków hydrologicznych i odnotowano wówczas zdecydowanie większą liczbę opadów na wszystkich posterunkach opadowych (Wólka Piaseczna – 578 mm, Grzędy – 720 mm, Trzyrzeczki – 734 mm). Jednak rok 2014 był rokiem suchym, w kolejnym roku również zauważalny był malejący

RYC.1. MIESIĘCZNE SUMY OPADÓW NA TRZECH POSTERUNKACH OPADOWYCH ZLOKALIZOWANYCH W DOLINIE BIEBRZY.

trend miesięcznych sum opadów, co przełożyło się na sytuację hydrologiczną na całym obszarze doliny Biebrzy. W roku hydrologicznym 2015 stany wód podziemnych, jak i powierzchniowych były ekstremalnie niskie. Długotrwałe okresy bezopadowe doprowadziły, że na rzece Biebrzy i jej dopływach obserwowano niskie stany wód, a niektóre rowy i kanały przestały prowadzić wodę (np. Kanał Kapicki, Rów spod Polkowa). W 2016 roku odnotowano wzrost rocznej sumy opadów na wszystkich posterunkach opadowych (Wólka Piaseczna – 561 mm, Grzędy – 685 mm, Trzyrzeczki – 717 mm). Rok 2017 przyniósł wysokie opady. W Trzechrzeczkach roczna suma opadów wyniosła 860,5 mm, na Grzędach – 743,3 mm, w Wólce Piasecznej – 717,4 mm. W 2018 roku odnotowano spadek wielkości opadów, gdzie wahały się one od 558,9 mm (Wólka Piaseczna) do 619 mm (Trzyrzeczki). Porównanie ilości opadów w latach 2009-2018 prezentuje Ryc.2.

RYC. 2. PORÓWNANIE ILOŚCI OPADÓW NA PRZESTRZENI LAT 2009-2018.

3. System informacji przestrzennej - System GIS BbPN

Michał Fabiszewski,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

System GIS Biebrzańskiego Parku Narodowego jest to zasób danych oraz zbiór narzędzi (programów, sprzętu i procedur) mających na celu wspomaganie procesu zarządzania Parkiem.

Dane gromadzone są na serwerze wewnętrznym Parku, a dostęp do nich regulowany jest przez administratora. W systemie znajdują się dane opisowe w postaci baz danych Access, dane wektorowe w formacie geobaz plikowych i shapefile oraz dane rastrowe, czyli ortofotomapy, mapy topograficzne, mapy tematyczne, a także dane wysokościowe pochodzące głównie ze skaningu laserowego. System zasilany jest na bieżąco danymi pochodzącymi z różnych źródeł: otrzymanymi od instytucji publicznych, pozyskanymi w wyniku realizacji projektów, badań naukowych, powstałych w wyniku opracowywania danych historycznych oraz pochodzących z obserwacji terenowych.

Użytkownicy systemu pracują na komputerowych stacjach roboczych łącząc się z serwerem za pośrednictwem sieci wewnętrznej BbPN. Podstawowymi narzędziami dostępu do danych przestrzennych, ich wizualizacji, edycji i wykonywania analiz są programy: ArcGIS, QGIS i MS Access. W skład systemu wchodzi również programy do analiz danych teledetekcyjnych oraz programy dedykowane dla geodetów. W ramach systemu GIS BbPN działa także portal mapowy udostępniający dane przestrzenne za pomocą przeglądarki internetowej. Wśród głównych zadań realizowanych w 2018 r. w zakresie szeroko rozumianego systemu GIS BbPN należy wskazać:

1. Przygotowanie danych przestrzennych w celu wizualizacji i lokalizacji zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego na lata 2018-20.
2. Przeniesienie danych przestrzennych BbPN na nowy serwer oraz ich reorganizację w celu łatwiejszego korzystania.
3. Bieżąca aktualizacja map i baz danych, w tym bazy własności, numerycznej mapy ewidencyjnej o nowo zakupione działki i wprowadzanie zmian dla działek istniejących; mapy użytków leśnych na gruntach będących we władaniu BbPN, na potrzeby sprawozdawczości podatkowej.
4. Bieżąca obsługa procesu wykupu gruntów polegająca na weryfikacji położenia działek i identyfikacji na nich cennych elementów przyrodniczych, a także przygotowaniu map do wniosków o finansowanie zakupu nieruchomości.
5. Aktualizacja danych w module dzierżawy (wchodzącego w skład bazy własności) i mapy dysponowania

gruntami o nowe umowy dzierżawy oraz inne formy władania nieruchomościami.

6. Zasilenie systemu GIS o nowe dane przestrzenne i opisowe, m.in.: dane ewidencyjne pozyskane ze starostw powiatowych, uproszczone plany urządzania lasów prywatnych; zobrażenia satelitarne pochodzące z satelitów Landsat 8 i Sentinel 2; ortofotomapę z roku 2017 dla części Parku pozyskaną z Centralnego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej.
7. Przygotowanie baz danych do monitoringu przyrodniczego przedmiotów siedlisk „naturowych”.
8. Przygotowanie bazy danych do planowania i rozliczania realizacji zadań ochronnych.
9. Przygotowanie bazy danych na potrzeby realizacji wniosków o udostępnianie Parku do badań naukowych i monitoringu.
10. Prowadzenie prac geodezyjnych polegających na wyznaczeniu granic działek ewidencyjnych, podziale nieruchomości oraz przygotowaniu map do celów projektowych.
11. Udostępnianie danych instytucjom, w tym organom ścigania, organizacjom pozarządowym oraz osobom prywatnym.
12. Przeprowadzenie analiz przestrzennych na potrzeby dokumentacji przetargowej dot. przygotowania planu ochrony dla BbPN.
13. Realizacja projektu „Ocena stanu wybranych elementów środowiska przyrodniczego Biebrzańskiego Parku Narodowego metodami teledetekcyjnymi” w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020.

4. Projekty

4.1. Projekt LIFE15 NAT/PL/000728 Ochrona bociana białego w dolinach rzecznych wschodniej Polski

Łukasz Krajewski,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Biebrzański Park Narodowy we wrześniu 2016 r. podpisał umowę partnerską na realizację projektu na ochronę bociana białego. Beneficjentem koordynującym projekt jest Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków (PTOP), a współbeneficjentami BbPN oraz Łomżyński Park Krajobrazowy. Projekt realizowany w latach 2016-2020 obejmuje 10 obszarów Natura 2000 zlokalizowanych w dolinach rzecznych wschodniej Polski. Większość działań w projekcie realizuje PTO, są to m.in. zabezpieczenie 400 miejsc lęgowych poprzez przenoszenie gniazd bocianich na słupy wolnostojące, zabezpieczanie linii elektroenergetycznych, na których giną bociany, szkolenia z ochrony bocianów, monitoring sukcesu lęgowego. Bie-

RYC. 1. PRZENIESIONE GNIAZDO BOCIANA Z DACHU BUDYNKU NA SŁUP Z PLATFORMĄ (PO LEWEJ). PRZENIESIONE W RAMACH PROJEKTU GNIAZDA SĄ CZĘSTO ZASIEDLANE PRZEZ BOCIANY (PO PRAWĘJ), FOT. R. SZCZĘCH.

brzański PN, dzięki dofinansowaniu Unii Europejskiej z Instrumentu Finansowego LIFE oraz środkom Vogel-schultz-Komitee e.V., bierze udział w realizacji 2 zadań: remoncie i dostosowaniu ośrodka rehabilitacji do opieki nad bocianami oraz w monitoringu efektów projektu.

Remont i dostosowanie ośrodka rehabilitacji do opieki nad bocianami

Ośrodek rehabilitacji zwierząt znajdujący się na Grzędach specjalizuje się w udzielaniu pomocy bocianom białym. Corocznie do ośrodka trafia kilkadziesiąt bocianów wymagających pomocy. Najczęściej są to ptaki młode, które wypadły lub zostały wyrzucone z gniazda lub doznały kontuzji podczas pierwszych lotów poza gniazdem. Celem projektu jest poprawa standardów opieki udzielanej bocianom. W 2018 r. zakupiono kolejną część wyposażenia do ośrodka rehabilitacji, które podwyższa standard opieki nad rannymi bocianami: analityzator hematologiczny, analityzator biochemiczny, lampę zabiegową, myjkę ultradźwiękową, mieszadło magnetyczne, cieplarkę, pralko-suszarkę, kamerę do mikroskopu, mini wirówkę, drobne akcesoria weterynaryjne. Monitoring efektów projektu

W ramach projektu zakupiono i założono 6 nadajniki telemetryczne na młode bociany kończące rehabilitację w ośrodku na Grzędach. W 2018 r. założono 5 nadajników na bociany – trzy w ośrodku rehabilitacji na Grzędach, a dwa w podobnym ośrodku działającym u współbeneficjenta projektu w łomżyńskim Parku Krajobrazowym Doliny Narwi. Jeden z oznakowanych ptaków na Grzędach podjął wędrówkę, ale niestety zginął porażony prądem w Rumunii (patrz mapa poniżej). Dwa ptaki zginęły w okolicach ośrodków rehabilitacji (1 na Grzędach, 1 w Drozdowie), padając ofiarą drapieżników. Jeden nadajnik przestał nadawać tuż po wylocie ptaka z ośrodka w Drozdowie, a ostatni, piąty, śledzony bocian pozostał w ośrodku rehabilitacji. W przyszłym roku planujemy oznakować kolejne ptaki, wykorzystując nadajniki, które udało się odzyskać w terenie.

RYS. 2. TRASY MIGRACJI 2 BOCIANÓW BIAŁYCH WYPUSZCZONYCH W OŚRODKU REHABILITACJI ZWIERZĄT NA GRZĘDACH W BBPN. KOLOR NIEBIESKI – PTAK OZNACZONY W 2017 R., KOLOR POMARAŃCZOWY – PTAK OZNACZONY W 2018 R.

W 2018 r. przeprowadzono monitoring sukcesu lęgowego bocianów w 23 miejscowościach położonych na skraju doliny Biebrzy. Wyniki przedstawiono w rozdziale dotyczącym monitoringu ornitologicznego.

RYS. 3. OZNAKOWANIE PROJEKTU LIFE OCHRONA BOCIANA BIAŁEGO W DOLINACH RZECZNYCH WSCHODNIEJ POLSKI.

4.2. Projekt LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”

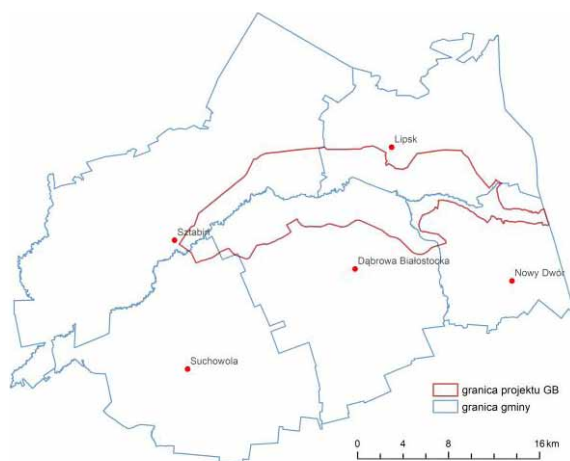
Anna Bojsza, Marcin Lićwinko,
Paweł Pawłowski, Justyna Pińkowska;
Dział Projektów

Okres realizacji projektu pierwotnie obejmował lata 2012-2017. Aby umożliwić zakończenie znaczących działań, został przesunięty na koniec marca 2019 roku. Projekt jest współfinansowany przez Instrument Finansowy Komisji Europejskiej LIFE, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy. Całkowity budżet Projektu wynosi 4 817 551 euro. Realizowany jest przez pięcioosobowy zespół. Obszar projektu położony jest w granicach administracyjnych dwóch starostw powiatowych: Sokółka i Augustów oraz pięciu gmin: Dąbrowa Białostocka, Nowy Dwór, Suchowola, Lipsk, Sztabin. Granice obejmują tereny na wschód od miejscowości Sztabin, północno-wschodnią część obszarów Natura 2000: OSO „Ostoja Biebrzańska” (PLB200006) oraz SOO „Dolina Biebrzy” (PLH 200008), górny basen Biebrzańskiego Parku Narodowego (Ryc.1., Ryc.2.).

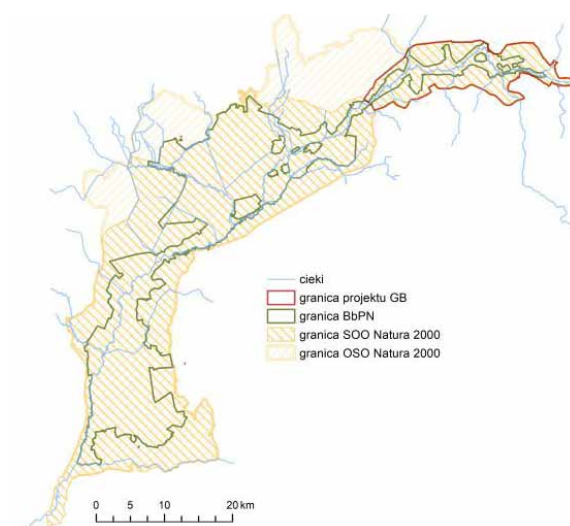
Wykupy gruntów w projekcie LIFE11 NAT/PL/422

Zakupy ziemi to jedno z podstawowych działań projektu mające na celu scalenie gruntów będących we władaniu Biebrzańskiego Parku Narodowego w większe kompleksy. Wykupowane nieruchomości położone są w obszarze Natury 2000 i w ich obrębach występują unikatowe siedliska przyrodnicze (kod Natura: 2000 7230, 7140, *91D0). Tworzenie coraz większych połączy ziemi będącej w dysponowaniu BbPN umożliwi prowadzenie szerszych działań służących ochronie przyrody. W projekcie zakupiono do końca 2018 roku 638,02 ha oraz wydzierżawiono na okres 20 lat 89,28 ha. Łącz-

RYC. 1. OBSZAR PROJEKTU NA TLE GRANIC ADMINISTRACYJNYCH

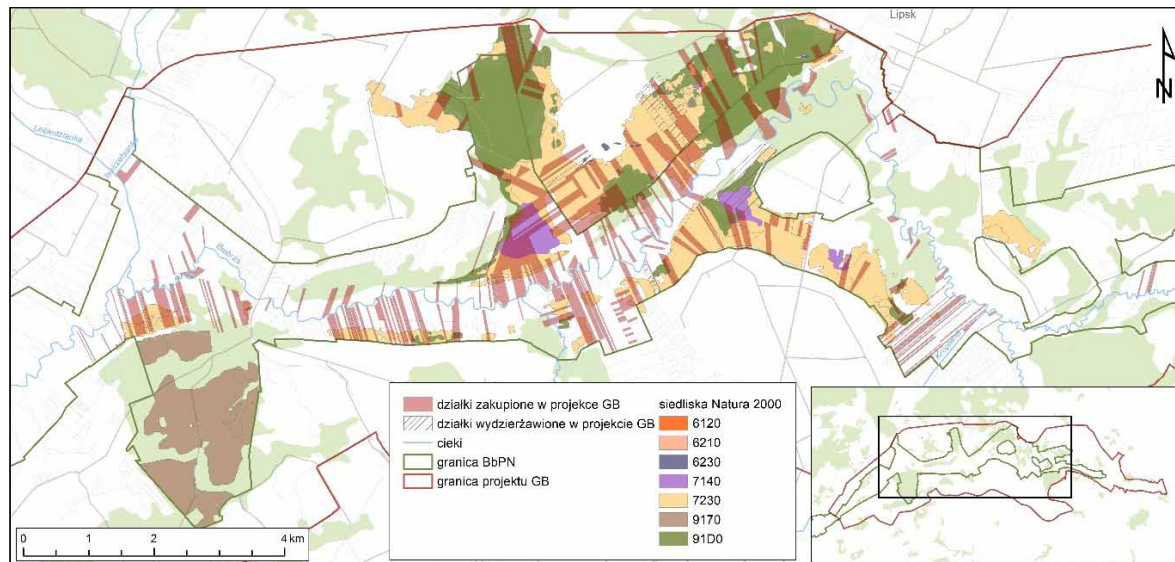

RYC.2. OBSZAR PROJEKTU NA TLE OBSZARÓW NATURA 2000

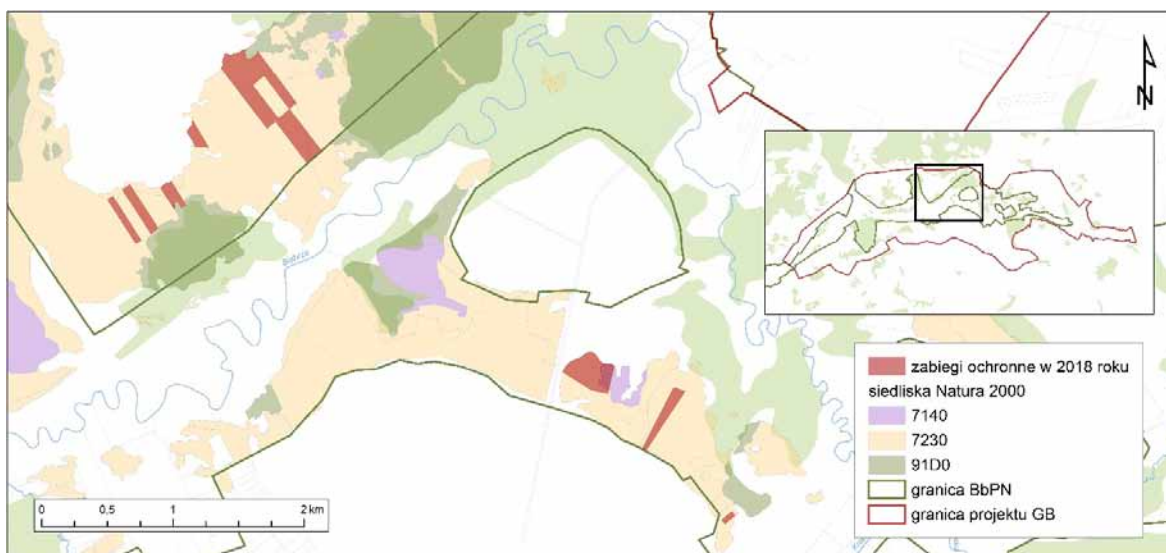

nie wykupiono i wydzierżawiono 727,30 ha, tj. niemal 97% powierzchni gruntów zaplanowanych do wykupu i dzierżawy (Ryc. 3.).

RYC. 3. DZIAŁKI ZAKUPIONE ORAZ WYDZIERŻAWIONE W PROJEKcie LIFE11 NAT/PL/422 DO KOŃCA 2018 ROKU

RYC. 4. LOKALIZACJA WYKONANYCH W 2018 ROKU ZABIEGÓW OCHRONNYCH

RYC. 5. NOWY LIPSK – MIEJSCE WYKONANIA ZABIEGÓW OCHRONNYCH W 2018 ROKU PRZY KŁADCE TURYSTYCZNEJ

RYC. 6. KROPIWNO – MIEJSCE WYKONANIA ZABIEGÓW OCHRONNYCH W 2018 ROKU

Ochrona ekosystemów nieleśnych w projekcie LIFE11 NAT/PL/422

W roku 2018 wyłoniono tylko sześciu wykonawców z 15 przeprowadzonych postępowań na realizację zabiegów ochronnych. Działania polegające na ręcznym koszeniu, wycinaniu odrośli oraz wycinaniu drzew i krzewów zostały przeprowadzone w obszarze Nowego Lipska (obręb ewidencyjny Lipsk), Kropiwna (obręb ewidencyjny Szuszałewo), Kamiennej Nowej (obręb ewidencyjny Kamienna Nowa) oraz Jałowa (obręb ewidencyjny Jałowo). Łącznie zabiegami ochronnymi objęto ok. 38 ha łąk bagiennych na torfowiskach alkalicznych (kod N2000: 7230) oraz torfowiskach przejściowych (kod N2000: 7140), z czego ok. 27 ha znajdowało się poza obszarem Biebrzańskiego Parku Narodowego, w obszarze SOO Natura 2000 „Dolina Biebrzy” (Ryc.4.). Do końca 2018 roku zabiegi na powierzchni 30 ha wykonane były w 60%, to znaczy, że biomasa została wycięta i złożona w stogi. Z powodu braku sprzyjających warunków do jej wywozu bez uszkodzenia wierzchniej warstwy torfowiska, prace zostaną zakończone w 2019 roku. Dokonano także końcowego odbioru prac aneksowanych umów na wykonanie zabiegów ochronnych z poprzedniego roku.

Ochrona borów i lasów bagiennych na gruntach prywatnych w projekcie LIFE11 NAT/PL/422

Objęcie ochroną lasów bagiennych na gruntach prywatnych wymaga szerokiej współpracy zarówno z właścicielami nieruchomości, jak i Starostwami Powiatowymi odpowiadającymi za lasy prywatne. W 2018 roku na obszarze powiatu sokólskiego w obrębach ewidencyjnych: Kamienna Stara, Kamienna Nowa, Szuszałewo i Kropiwno (gmina Dąbrowa Białostocka) wykonano uproszczone plany urządzenia lasu uwzględniające powierzchnie leśne niebędące wcześniej ewidencyjnymi lasami, a zaktualizowane staraniami projektu. Jednocześnie w powiecie augustowskim przeprowadzono pierwszy etap będący punktem wyjścia do wprowadzenia programu ochrony lasów - aktualizację ewidencji gruntów, na których lasy wciąż figurują jako nieużytki. Realizacja prac była możliwa poprzez nawiązanie współpracy z właścicielami gruntów i przeprowadzona na ich wnioski prywatne. Po wykonaniu prac rozpoczęto przygotowania do stworzenia aneksów do obowiązujących już uproszczonych planów urządzenia lasu na obrębach Lipsk (gmina Lipsk) i Ostrowie (gmina Sztabin). Działaniem w powiecie augustowskim zostanie objętych około 108 ha gruntów prywatnych.

Likwidacja rowów odwadniających w projekcie LIFE11 NAT/PL/422

Prace związane z działaniem zostały ukończone z końcem roku 2018. W ramach zadania w dwóch obiektach melioracyjnych „Kamienna-Kropiwno” (obręb ewidencyjny Kamienna Stara i Kamienna Nowa) oraz „Kamienna-Kropiwno” (obręb ewidencyjny Szuszałewo) wybudowano łącznie 15 urządzeń piętrzących wodę w tym: 7 zastawek, 3 progi, 2 przepusty z piętrzeniem, 3 przegrodzenia palisadą. Wybudowany został także slip do zrzutu łodzi ratunkowych i patrolowych. Powstałe obiekty przyczynią się do zahamowania procesów degradacyjnych gleb organicznych oraz podniesienia zwierciadła wody gruntowej na cennych przyrodniczo obszarach. Posłużą także, poprzez dualne działanie, do racjonalnego gospodarowania wodą.

RYC. 7. ZASTAWKA NA ROWIE ODWADNIAJĄCYM W KAMIENNEJ NOWEJ

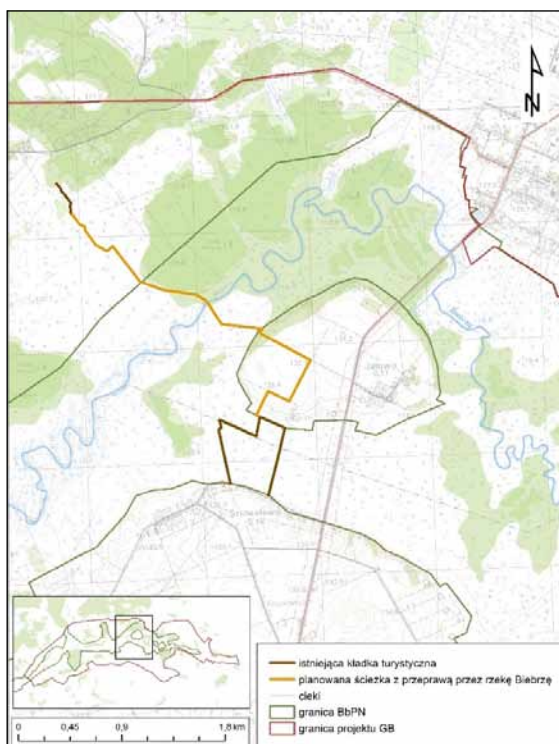
RYC. 8. ZASTAWKA NA ROWIE ODWADNIAJĄCYM W SZUSZALEWIE

Budowa małej infrastruktury turystycznej

W związku z przedłużeniem projektu działanie polegające na budowie małej infrastruktury turystycznej zostało wznowione. Powstała koncepcja na połączenie, wykonanych w ramach projektu i oddanych do użytku w 2015 roku, kładki turystycznej w obrębie ewidencyjnym Jałowo/Szuszałewo z kładką w lokalizacji Nowy Lipsk poprzez budowę nowego odcinka kładki z pomostem pływającym na Biebrzy. Aby usprawnić działanie i zminimalizować czas wykonania postanowiono ogłosić postępowanie w trybie przetargu nieograniczonego w formule zaprojektuj i wybuduj. Do ogłoszenia przetargu w takiej postaci niezbędnym było wcześniejsze opra-

RYC. 9. PRZEBIEG PLANOWANEJ ŚCIEŻKI TURYSTYCZNEJ Z PRZEPRAWĄ PRZEZ RZEKĘ BIEBRZĘ

RYC. 10. MIEJSCE PRZEPRAWY NA RZECIE BIEBRZY WIDOK OD STRONY JAŁOWA

RYC. 11. ODCINEK NOWO WYBUDOWANEJ KŁADKI NOWY LIPSK-JAŁOWO-SZUSZALEWO

cowanie Programu funkcjonalno-użytkowego, będącego podstawą koncepcyjną dla właściwego projektu. Korzystając z doświadczenia zdobytego przy realizowaniu wcześniejszych inwestycji, jeszcze przed wyłonieniem wykonawcy wystąpiliśmy o wydanie decyzji ustalenia warunków zabudowy oraz stworzenie mapy zasadni-

czej do celów projektowych, aby możliwie skrócić czas niezbędny na przeprowadzenie działania.

Po przeprowadzeniu 5 postępowań na wykonanie nowego odcinka kładki w lipcu 2018 roku wyłoniono wykonawcę, została nim firma „Mój Dom z Drewna” Waszkiewicz Tomasz. Prace budowlane rozpoczęto jesienią, przebiegają sprawnie więc planowany termin zakończenia inwestycji, wyznaczony na koniec lutego 2019 roku jest nie zagrożony.

Monitoring projektu LIFE11 NAT/PL/422

Monitoring przyrodniczy

W roku 2018 wyłoniono wykonawcę zamówienia pn. „Monitoring wybranych gatunków ptaków na obszarze projektu LIFE11 NAT/PL/422”: AWI-EKSPERTYZY Agnieszka Grajewska. Metodyka badań oparta była na założeniach GIOŚ (Monitoring Ptaków Polski) oraz, w przypadku monitoringu ptaków lęgowych ekosystemów nieleśnych, na metodyce w standardzie MPPL, opracowanej przez Biebrzański Park Narodowy.

W ramach umowy wykonano monitoring następujących gatunków ptaków:

Wodniczka (*Acrocephalus paludicola*) – liczenia śpiewających samców w trzech znanych ostojach na obszarze projektu, terminy kontroli: I: 20 maja – 10 czerwca, II: 20 czerwca – 10 lipca (odstęp między kontrolami nie mniej niż 2 tygodnie).

TAB. 1. LICZEBNOŚĆ WODNICZKI NA POSZCZEGÓLNYCH POWIERZCHNIACH MONITORINGOWYCH W 2018 ROKU

Powierzchnia monitoringowa	I kontrola	II kontrola
Krasnybór-Jastrzębna (ok. 435 ha)	8	0
Nowy Lipsk (ok. 230 ha)	18	19
Szuszalewo (ok. 197 ha)	1	2

Derkacz (*Crex crex*) – liczenia odzywających się samców na 6 powierzchniach próbnych (kwadrat o boku 2 km x 2 km), terminy kontroli: I: 20 maja – 5 czerwca, II: 20 czerwca – 5 lipca.

TAB. 2. LICZEBNOŚĆ DERKACZA NA POSZCZEGÓLNYCH POWIERZCHNIACH MONITORINGOWYCH W 2018 ROKU

Powierzchnia monitoringowa	I kontrola	II kontrola
Krasnoborki	11	1
Jastrzębna	6	3
Ostrowie	7	5
Szuszalewo	3	2
Rogożyn	3	2
Koniuszki	2	2

Ptaki lęgowe ekosystemów nieleśnych w BbPN – liczenia wykonane w standardzie MPPL, 3 kontrole; 3 kwadraty 1 km x 1km, zawierające po dwa równoległe leżące transekty, podzielone na 5 odcinków 200-metrowych. Terminy kontroli: I: 10 kwietnia – 15 maja, II: 16 maja – 30 czerwca (odstęp między kontrolami nie mniej niż 4 tygodnie). Wieloletnie zbieranie danych umożliwia wychwycenie zmian zachodzących w siedlisku.

W roku 2018 kontynuowano monitoring gatunków ptaków realizowany od roku 2013 w ramach projektu LIFE11 NAT/PL/422. Monitoring cietrzewia (*Tetrao tetrix*), bociana białego (*Ciconia ciconia*), żurawia (*Grus grus*) oraz orlika krzykliwego (*Aquila pomarina*) wykonywany był przez pracowników projektu oraz innych pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego przy współpracy z ornitologami z zewnątrz.

Cietrzew (*Tetrao tetrix*) – monitoring w obrębie wszystkich znanych wcześniej oraz potencjalnych ostoi gatunku, zgodny z metodyką badań cietrzewia dla obszaru Natura 2000 Ostoja Biebrzańska (Grzywaczewski G, Marczakiewicz P., 2013). W roku 2018, podczas dwóch wiosennych kontroli (I: przełom marca i kwietnia, II: druga dekada kwietnia) nie odnotowano obecności tokujących kogutów cietrzewia. Był to trzeci rok z rzędu, kiedy na obszarze projektu nie stwierdzono obecności tego gatunku.

Bocian biały (*Ciconia ciconia*) – cenzus gniazd w granicach obszaru projektu oraz na terenach przyległych (łącznie około 250 km²) wykonano w oparciu o standardowe metody wykorzystywane w badaniach nad tym gatunkiem

RYC. 12. GNIAZDO BOCIANIE Z 5 MŁODYMI, DUBAŚNO

RYC. 13. ŻURAWIE ZLATUJĄCE SIĘ NA NOCLEGOWISKO, SZUSZALEWO

(Profus P. i in., 2015, Guziak R., 2006). Kontrola miała miejsce w pierwszej połowie lipca, zbierano wszelkie dane na temat gniazd oraz sukcesu lęgowego, wykonano dokumentację fotograficzną. W 2018 roku skontrolowano 257 miejsc, w tym 252 obiekty (gniazda – 230, puste platformy – 22), stwierdzono brak 5 gniazd. Spośród 164 gniazd zajętych przez parę lęgową 153 pary odniosły sukces lęgowy (93,29%), zaś łączna liczba wyprowadzonych młodych wyniosła 399. W 2018 roku najwięcej par bocianich wyprowadziło po 3 młode zdolne do wylotu, odnotowano także 2 gniazda, w których bociany odchowwały po 5 młodych.

Żuraw (*Grus grus*) – monitoring noclegowisk żurawi, zgodny z metodyką GIOŚ wykorzystywaną w programie Monitoring Ptaków Polski oraz z literaturą przedmiotu (Sikora A. 2009, Sikora A. i in. 2011) wykonano w terminach: liczenie wczesne: 8-11 września 2018 r., liczenie środkowe: 21-25 września 2018 r., 06-08 października 2018 r. Stanowiska wytypowano na podstawie danych z liczeń w latach 2013-2017, obserwacji własnych, informacji o występowaniu skupisk ptaków w okresie wędrówkowym. Aktywnie wyszukiwano nowe noclegowiska (kontrolując żerowiska oraz miejsca dziennego odpoczynku, a następnie określając kierunek odlatujących na noclegowiska stad ptaków). W 2018 roku najwyższą liczebność żurawi odnotowano podczas liczenia wczesnego – 443 osobniki. Największe zgrupowanie ptaków na noclegowisku stwierdzono na stanowisku pomiędzy Ostrowiem a Nowym Lipskiem podczas liczenia środkowego – 241 osobników.

Orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*) – monitoring realizowany na obszarze projektu ze wsparciem ornitologa z zewnątrz (prowadzącego badania związane z liczebnością błotniaka łąkowego *Circus pygargus* w Ostoi Biebrzańskiej), zgodnie z metodyką GIOŚ wykorzystywaną w programie Monitoring Ptaków Polski (Cenian Z., Mirski P. 2015). W 2018 roku na obszarze projektu Górna Biebrza stwierdzono łącznie występowanie 5-6 par orlika krzykliwego (gniazdowanie pewne – 4 pary, gniazdowanie prawdopodobne – zajęty rewir – 1-2 pary).

RYC. 14. ORLIK KRZYKLIWY OBSERWOWANY NA OBSZARZE PROJEKTU

Literatura:

1. Cenian Z., Mirski P. 2015. Orlik krzykliwy *Aquila pomarina*. W: Chylarecki P., Sikora A., Cenian Z., Chodkiewicz T. (red.) 2015. Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny. Wydanie 2. GIOŚ, Warszawa, s. 389-396.

2. Grzywaczewski G., Marczakiewicz P. 2013. Dokumentacja Planu Zadań Ochronnych obszaru Natura 2000 Ostoja Biebrzańska PLB200006. Załącznik nr 3. Lublin – Osowiec – Warszawa.
3. Guziak R. 2006. *Metodyka*. W: Guziak R., Jakubiec Z. (red.). Bocian biały *Ciconia ciconia* (L.) w Polsce w roku 2004. Wyniki VI Międzynarodowego Spisu Bociana Białego. ss. 19-26. PTPP „pro Natura”, Wrocław.
4. Profus P., Jerzak L. 2015. Bocian biały *Ciconia ciconia*. W: Chylarecki P., Sikora A., Cenian Z., Chodkiewicz T. (red.) 2015. *Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny*. Wydanie 2. GIOŚ, Warszawa.
5. Sikora A. 2011. Żuraw. W: Sikora A., Chylarecki P., Meissner W., Neubauer G. (red.). *Monitoring ptaków wodno-błotnych w okresie wędrówek. Poradnik metodyczny*; ss. 113–121. GDOŚ. Warszawa.
6. Sikora A. 2009. *Metodyka liczenia żurawi *Grus grus* na zlotowiskach – propozycja monitoringu w Polsce*. *Notatki Ornitologiczne* 2009, 50: 29–41.

Monitoring techniczny

W roku 2018, na obszarze projektu LIFE11 NAT/PL/422, kontynuowano obsługę sieci monitoringu technicznego wraz ze zbiorem danych fizyko-chemicznych i hydrologicznych z 40 punktów pomiarowych: 8 – wody powierzchniowe, 32 wody podziemne. Zbierano także dane dotyczące warunków meteorologicznych z automatycznej stacji w Szuszałewie (Ryc. 15.).

Zakres pomiarów fizyko-chemicznych obejmował parametry:

- temperatura
- tlen rozpuszczony
- pH
- przewodność elektryczna właściwa
- potencjał redox
- stężenie wapnia Ca²⁺

Zakres monitoringu warunków meteorologicznych (stacja BbPN) obejmował parametry:

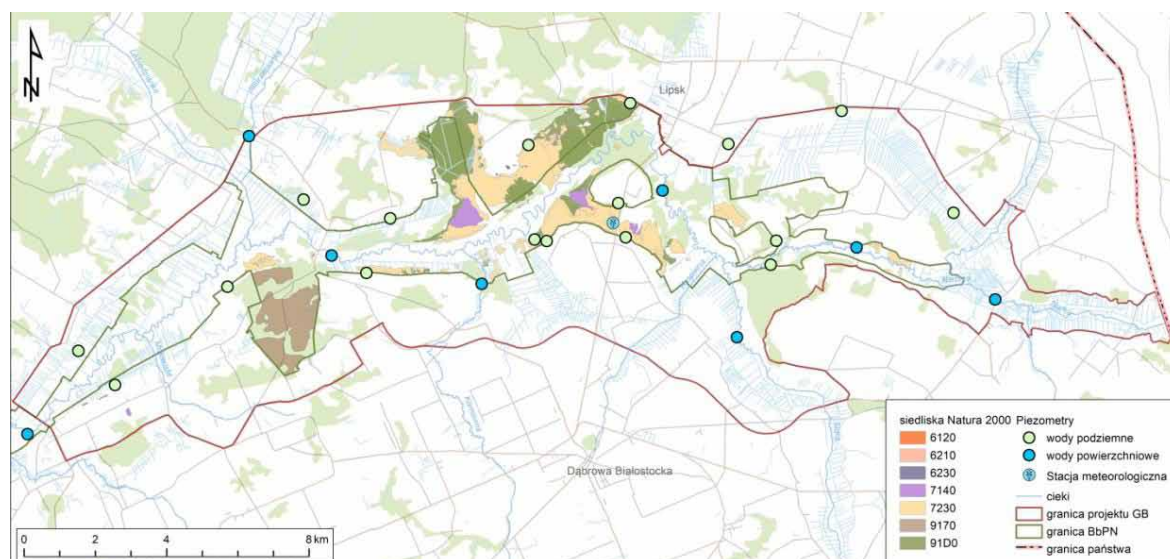
- temperatura powietrza na wysokości 200 cm i 5 cm
- temperatura gruntu na głębokości 5 cm, 10 cm, 20 cm, 50 cm i 100 cm
- temperatura odczuwalna
- punkt rosy
- wilgotność względna powietrza
- ciśnienie atmosferyczne
- natężenie promieniowania słonecznego
- nasłonecznienie
- usłonecznienie
- kierunek wiatru
- średnia i maksymalna prędkość wiatru
- poryw wiatru
- wektorowy kierunek wiatru
- opady

Monitoring hydrologiczny obejmował 40 punktów pomiarowych (8 – wody powierzchniowe, 32 – wody podziemne) rejestrujących stany wód (pomiar ciśnienia absolutnego) i temperaturę, a także jeden punkt rejestrujący zmiany ciśnienia atmosferycznego i temperaturę powietrza. Obecnie dane hydrologiczne oraz meteorologiczne są opracowywane.

W roku 2018 wyłoniono wykonawcę zamówienia pn. „Opracowanie raportu z analizy parametrów fizyko-chemicznych wód w ramach realizacji projektu LIFE11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”: Piotr Banaszuk, termin złożenia opracowania upływa w lutym 2019 roku.

W roku 2018 dokonano także ostatecznego odbioru prac polegających na opracowaniu raportów końcowych z analizy parametrów fizyko-chemicznych (wykonawca: Dariusz Boruszko) oraz raportów z analizy stanów wód i warunków meteorologicznych (wykonawca: Wojciech Dąbrowski).

RYC. 15. LOKALIZACJA SIECI MONITORINGOWEJ NA OBSZARZE PROJEKTU LIFE11 NAT/PL/422

Działalność edukacyjna i promocyjna w projekcie LIFE11 NAT/PL/422

W roku 2018 zorganizowano 3 spotkania informacyjne o projekcie „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”, w trakcie których przekazywane były informacje o pracach realizowanych w ramach projektu oraz 1 spotkanie warsztatowe:

- 14-15 kwietnia 2018 – spotkanie z udziałem 24 osób-wolontariuszy z całej Polski połączone z akcją sprzątnięcia Biebrzy z kajaka. Spływ obejmował odcinki rzeki w Basenie Górnym Biebrzańskiego Parku Narodowego: Ponarlica – Lipsk, Lipsk – Kamienna Nowa. Poza wyławianiem z rzeki śmieci (z czego największą część stanowiły opakowania po przynętach wędkarskich, a także puszki, plastikowe i szklane butelki) była to doskonała okazja do poznania od strony rzeki Basenu Górnego, wyróżniającego się dość wąską doliną i wystającymi nad bagna wyspami mineralnymi. Oczyszczono prawie 40 kilometrów rzeki, a na każdym z odcinków prezentowane były obszary działań i cele realizowanych zadań projektu oraz wybudowana infrastruktura turystyczna.
- 8 września 2018 roku – spotkanie informacyjne o projekcie z udziałem 39 osób podczas XVI Mistrzostw w Koszeniu Bagiennych Łąk dla Przyrody „Biebrzańskie Sianokosy” w Szuszałewie.
- 30 października 2018 roku - 16 uczestników – pracowników parku wzięło udział w akcji wolontariackiej na rzecz ochrony torfowisk alkalicznych w Kamiennej Nowej. Na płacie siedliska odkrzaczanego we wcześniejszych latach, z powodu braku chętnych

w przetargach, zalegała złożona w stopy biomasa. Aby przeciwdziałać negatywnym skutkom ekologicznym wolontariusze ręcznie wynieśli z kilku odkrzaczonych działek gałęzie i kłody. Nie obyło się też bez krótkiego kursu rozpoznawania gatunków roślin zielnych i mszaków występujących na tych wyjątkowych obszarach mokradłowych.

- 20 sierpnia 2018 roku – warsztaty „Woda dla Natury” na Sesji Rady Miejskiej w Lipsku, przybliżające potrzebę ochrony siedlisk przez utrzymanie właściwej gospodarki wodnej. Uczestnikami i osobami współprowadzącymi warsztaty byli przedstawiciele Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku. W warsztatach wzięło udział 33 uczestników

Współpraca i wymiana doświadczeń z innymi projektami

- 19-20 kwietnia 2018 roku – wizytacja projektu LIFE „Natura w mozaice – ochrona gatunków i siedlisk w obszarze „Pieniny”” realizowanego w Pienińskim Parku Narodowym podczas konferencji podsumowującej projekt.
- 6-8 kwietnia 2018 roku – udział w konferencji „Społeczne uwarunkowania ochrony przyrody” organizowanej przez Klub Przyrodników w Łodzi, omówienie wpływu projektów realizowanych w Biebrzańskim Parku Narodowym na zmianę klimatu otoczenia społecznego (Mariusz Siłakowski, Anna Bojsza).
- 25 kwietnia 2018 roku – udział w Dniu Informacyjnym LIFE organizowanym przez NFOŚiGW. Referat podczas sesji tematycznej „Ochrona przyrody na rzecz klimatu w projektach LIFE” nawiązujący do celów i działań podejmowanych w projekcie oraz znaczenia ochrony mokradła w łagodzeniu zmian klimatycznych (Anna Bojsza).
- 27 września 2018 roku – nawiązanie współpracy z projektem „Ochrona siedlisk ptaków wodno-błotnych w Dolinie Górnej Wisły” realizowanym przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Katowicach.

Inna aktywność edukacyjna prowadzona przez pracowników projektu

Poza zadaniami projektowymi w 2018 roku dzielił się także wiedzą zarówno o Biebrzańskim Parku Narodowym

RYC. 16. WOLONTARIUSZE RĘCZNIE WYNOŚĄ BIOMASĘ Z PŁATU SIEDLISKA 7230 W KAMIENNEJ NOWEJ

RYC. 17. SPRZĄTANIE GÓRNEGO ODCINKA BIEBRZY Z KAJAKA

RYC. 18. WĘDROWNE HARCERKI ODWIEDZAJĄCE PROJEKT GÓRNA BIEBRZA – WIEŻA TURYSTYCZNA W TRZYRZECZKACH

RYC. 19. WYKOPALISKA ARCHEOLOGICZNE NA CMENTARZYSKU W JAGINTACH

dowym, jak i o projekcie Górna Biebrza m.in. podczas wyjazdowych spotkań do szkół podstawowych w Chodorówce i w Dąbrowie Białostockiej oraz do 4. Nowodworskiej Drużyny Harcerskiej Służby Granicznej w Nowym Dworze. We wrześniu gościliśmy zastęp wędrowny harcerek z 1. Goślińskiej Drużyny Wędrowniczek. Niemal od początku działania projektu współpracujemy z Muzeum Podlaskim w Białymstoku. W 2018 roku zespół archeologów objął badaniami XVII-wieczne cmentarzysko w Jagintach (gmina Nowy Dwór) z oraz łąki w rejonie Jatwiezi Dużej (gmina Suchowola), gdzie odkryto ślady osady obronnej sprzed ok. 2500 lat.

Konferencja kończąca projekt LIFE11 NAT/PL/422

W dniach 6-7 września 2018 roku w Goniądzu odbyła się konferencja „Wyzwania w ochronie siedlisk doliny Górnej Biebrzy”. Jej celem było podsumowanie i przedstawienie kilkuletnich prac realizowanych w czasie projektu. Uczestnicy mieli okazję wysłuchać wystąpień zarówno realizatorów jak i obserwatorów działań a następnie zapoznać się z tematyką bezpośrednio odwiedzając wybrane miejsca w górnym basenie rzeki. Konferencja ukazywała problematykę w sposób wieloaspektowy i wielowymiarowy, co sprawiło, iż skupiła liczne grono odbiorców o szerokim polu zainteresowań. Dyskusje i rozmowy ukazały, iż potrzeba ochrony mokradła nie jest jedynie potrzebą i wyzwaniem Biebrzańskiego Parku Narodowego, lecz wielu środowisk dla których zachowanie tych cennych terenów jest często jedyną metodą ocalenia ostatnich bastionów dzikiej przyrody.

RYC. 20. OMAWIANIE CELÓW I REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU PODCZAS SESJI TERENOWEJ - SZUSZALEWO

RYC. 21. ZAKOŃCZENIE KONFERENCJI PRZY INFRASTRUKTURZE TURYSTYCZNEJ ZREALIZOWANEJ W RAMACH PROJEKTU - KROPIWNO

4.3. Projekt 337/2015/ Wn-10/OP-re/D „Ochrona czynna ginącej populacji cietrzewia *Tetrao tetrix* w Biebrzańskim Parku Narodowym”

Krzysztof Henel,

Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

Sylwia Korbut,

Dział Edukacji

W 2018 r. kontynuowano i zakończono realizację projektu pn. „Ochrona czynna ginącej populacji cietrzewia *Tetrao tetrix* w Biebrzańskim Parku Narodowym”, dofinansowanego przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Głównym zadaniem projektu było zasilenie szczątkowej, izolowanej populacji cietrzewia w dolinie Biebrzy osobnikami urodzonymi w hodowli. W 2018 r. zakupiono w tym celu z ośrodka hodowli zachowawczej w Świeradowie-Zdroju 8 młodziąt cietrzewi (4♂ i 4♀). Dn. 19.08.2018 r. ptaki zostały dostarczone do woliery adaptacyjnej w Obrębie Ochronnym Basenu Środkowego Północ. Tam przebywały w grupie rodzinnej razem z hodowlaną samicą (matką), zgodnie z założeniami metody „born to be free”. W połowie września młode cietrzewie zaobrączkowano (obrączki hodowlane w kolorze czarnym), a następnie uwolniono otwierając na stałe wejście do woliery. Ptaki rozpoczęły korzystanie ze środowiska naturalnego, a jednocześnie mogły powracać na stanowisko adaptacyjne w celu pobierania pokarmu i utrzymywania więzi socjalnych. Na początku października, w godzinach nocnych, odłowiono tymczasowo 3 ptaki (2♂ i 1♀) i wyposażono je w nadajniki telemetryczne pracujące w systemie GPS GSM. Kura matka została odebrana przez hodowcę w dn. 27 października, po usamodzielnieniu się młodych.

Do końca października stanowisko adaptacyjne było codziennie nadzorowane przez opiekunów, którzy odpowiadali m.in. za wymianę pokarmu i wody, utrzymanie higieny urządzeń wykorzystywanych przez ptaki oraz funkcjonowanie zabezpieczeń przeciwko drapieżnikom. Cietrzewie na stanowisku adaptacyjnym były również objęte regularnymi oględzinami weterynaryjnymi. Od listopada obsługę stanowiska adaptacyjnego, w szczególności uzupełnianie pokarmu w karmnikach dla cietrzewi, przejęli pracownicy służb terenowych Parku.

Nadajniki telemetryczne wykazały, że cietrzewie w październiku penetrowały obszar w promieniu 1 km, a w listopadzie w promieniu do 2-3 kilometrów od miejsca wsiedlenia. Maksymalna stwierdzona telemetrycznie lokalizacja ptaka względem miejsca wsiedlenia to 3,4 km. Najdłużej funkcjonujący nadajnik przekazywał dane

o lokalizacji cietrzewia do 5 grudnia, w którym nastąpiła śmierć ptaka wskutek drapieżnictwa.

W przeciwieństwie do lat poprzednich, gdy ostatnie stwierdzenia wsiedlonych cietrzewi pochodziły z listopada, tym razem część ptaków ciągle powraca na stanowisko adaptacyjne. W marcu 2019 r. pojawiały się tam nadal 3 młode cietrzewie (2♂ i 1♀).

Łącznie w ramach projektu w latach 2016-2018 wsiedlono w BbPN 30 cietrzewi. Planowane jest kontynuowanie tych działań pod warunkiem pozyskania na ich realizację środków finansowych.

Finansujący: NFOŚiGW

Kwota dofinansowania: 207 238,19 zł

Status: zakończony

4.4 Projekt LIFE 13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”

Joanna Zawadzka, Włodzimierz Wróblewski,

Adam Bernatowicz,

Dział Projektów

Projekt ten stanowi kolejny etap realizacji kompleksowej koncepcji renaturyzacji sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Wartość projektu wynosi 6 641 806 euro. Projekt jest współfinansowany przez instrument finansowy LIFE Komisji Europejskiej (50% budżetu), Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie (43% budżetu) i Biebrzański Park Narodowy (7% budżetu). Realizacja projektu rozpoczęła się w czerwcu 2014 r. Projekt miał trwać pierwotnie do 31 grudnia 2018 r., jednak został przedłużony do 31 marca 2022.

Celem projektu jest poprawa warunków dla ochrony siedlisk kształtowanych przez wodę w Basenie Środkowym doliny Biebrzy poprzez kontrolowane gospodarowanie i zasilanie w wodę tego obszaru. Ma to spowodować zatrzymanie procesów degradacyjnych siedlisk hydrogenicznych na obszarze systemu wodnego: Kanał Rudzki – rzeka Ełk – rzeka Jegrznia – Kanał Woźnawiejski. Dzięki wykonaniu zabiegów koszenia i odkrzaczania ukształtują się warunki siedliskowe dla awifauny otwartych ekosystemów bagiennych. Renaturyzacja tego obszaru jest niezbędna, ponieważ w wyniku szeroko zakrojonych prac melioracyjnych w XIX w. i XX w. został on znacząco przekształcony, co doprowadziło do znacznych ubytków populacji wielu cennych gatunków ptaków i siedlisk. Mimo to na tym obszarze w dalszym ciągu występują cenne składniki przyrody. Ponadto istnieje potencjał do poprawy warunków jej bytowania.

Oba etapy renaturyzacji sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy, w tym zrealizowany już I etap i obecnie realizowany II etap są wielkimi przedsięwzięciami inżynieryjnymi, służącymi przywracaniu najcenniejszych przyrodniczo obszarów bagiennych. Skala realizowanych zadań i spodziewany efekt ekologiczny, pozwalają uznać to przedsięwzięcie za nowatorskie, zarówno w skali kraju jak i Europy Środkowo-Wschodniej.

Monitoring ptaków w projekcie LIFE13 NAT/PL/000050

W ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II” prowadzony jest monitoring następujących gatunków ptaków i grup gatunków ptaków:

- 1) derkacz (*Crex crex*),
- 2) wodniczka (*Acrocephalus paludicola*),
- 3) ptaki siewkowe (bez kszyka),
- 4) kszyk (*Gallinago gallinago*),
- 5) zespół ptaków łęgowych (wszystkie gatunki),
- 6) dubelt (*Gallinago media*),
- 7) cietrzew (*Tetrao tetrix*).

Wykonawcą monitoringu ptaków (pkt. 1-5) jest Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków w Markach. Monitoring cietrzewia jest wykonywany przez pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego, natomiast monitoring dubelta jest wykonywany w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

Cietrzew

Monitoring cietrzewia na obszarze projektu REN II w 2018 r. wykazał występowanie 4 samców podczas wiosennych toków. Potwierdzono również obecność samic w okolicy tokowisk. Liczebność cietrzewia, mierzona liczbą samców na wiosennych tokach, w ostatnich trzech sezonach (2016 – 2018) utrzymywała się na podobnym poziomie (kolejno: 4, 4-6, 4♂♂). Aktualna, skrajnie niska liczebność cietrzewia w dolinie Biebrzy została poprzedzona znacznym spadkiem liczebności gatunku w latach 2008–2016. Populacja cietrze-

wia w dolinie Biebrzy, na całej Nizinie Północnopodlaskiej i w kraju jest bliska wymarcia, mimo podejmowanych działań ochronnych.

Dubelt

Trend liczebności dubelta na powierzchniach monitoringowych w granicach projektu nie jest jasny, gdyż podlega znacznym zmianom międzysezonowym, np. w 2015 r. stwierdzono 10 samców (plus 17 poza powierzchniami monitoringowymi), w 2016 r. 7-8 samców (plus co najmniej 16 poza powierzchniami monitoringowymi), a w 2017 r. 15-17 samców (przy braku stwierdzeń poza powierzchniami monitorowanymi). W 2018 r. na powierzchniach monitorowanych stwierdzono 17-20 samców - podczas pierwszej kontroli i 15-18 samców - podczas drugiej kontroli. Populacja dubelta wykazuje tendencję spadkową - w latach 2017-2018 liczebność nie przekraczała 20 samców, podczas gdy w latach 2014-2016 lokalna populacja liczyła 23-27 samców.

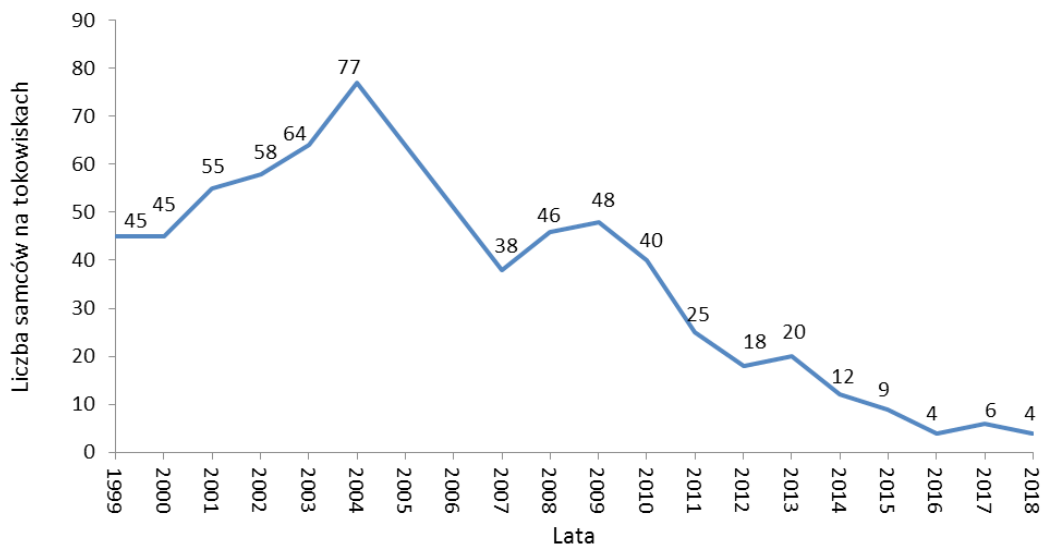
Wodniczka

W ramach monitoringu wodniczki wykonywane są 2 liczenia na potencjalnych siedliskach wodniczki, w czasie których notowano wszystkie śpiewające samce tego gatunku. Tabela nr 1 pokazuje zmiany liczebności wodniczki na obszarze projektu. W okresie prowadzenia monitoringu populacja zwiększyła liczebność i ustabilizowała się w latach 2016 – 2018 na poziomie nieco powyżej stu śpiewających samców wodniczki.

TAB. 1. ZMIANY LICZEBNOŚCI WODNICZKI W LATACH 2015 – 2018 NA OBSZARZE PROJEKTU RENTAURYZACJA II.

Rok badań	I kontrola	II kontrola	Szacowana minimalna liczba samców
2015	53	43	58
2016	43	98	103
2017	84	113	119
2018	108	95	111

RYC. 1. ZMIANY LICZEBNOŚCI CIETRZEWA W LATACH 1997 – 2018 NA OBSZARZE PROJEKTU RENTAURYZACJA II.

Kszyk

Monitoring kszyka prowadzony jest metodą liczeń w 14 losowych punktach kontrolnych. Na punktach kontrolnych wykonane są trzy liczenia w terminie 25 kwietnia – 9 maja. Zaobserwowane w ciągu trwającej 10 minut kontroli ptaki notowano w dwóch kategoriach odległości (do 100 m i powyżej 100 m) z podziałem na: tokujące („beczące”), wydające głosy i pozostałe. Wyniki zostały przedstawione w tabeli poniżej.

TAB. 2. WYNIKI LICZEŃ KSZYKA W LATACH 2015 – 2018 NA OBSZARZE PROJEKTU RENTAURYZACJA II.

Rok badań	Średnia liczba ptaków stwierdzonych na punkcie	Średnia liczba ptaków tokujących na punkcie	Zagęszczenie ptaków tokujących na 100 ha
2015	0,52	0,29	0,95
2016	0,49	0,4	1,3
2017	1,1	0,4	1,3
2018	0,9	0,6	2

Z powyższych danych wynika, że populacja kszyka na terenie projektu REN II podlega silnym fluktuacjom na niskim poziomie liczebności. Jednak czteroletni okres prowadzenia monitoringu jest zbyt krótki, by można było określić jak dalek będzie zachowywała się populacja kszyka na badanym terenie.

Derkacz

Monitoring derkacza wykonywany jest na 5 losowych powierzchniach próbnych (kwadratach o boku 2 km). Na każdej z tych powierzchni wykonano 2 kontrole nocne, w trakcie których liczone odzywające się samce. Wyniki zostały przedstawione w tabeli poniżej. Monitoring wykazał, że liczebność populacji derkacza, zasiedlająca obszar projektowy jest bardzo niska, pomimo znacznego wzrostu zanotowanego w latach 2015 – 2018.

Rok badań	I kontrola	II kontrola
2015	1	0
2016	4	3
2017	19	14
2018	19	7

Ptaki siewkowe

Ptaki siewkowe (z wyłączeniem kszyka i dubelta objętych innymi programami monitoringu) są monitorowane na całym obszarze realizacji projektu. Wykonano 2 liczenia na potencjalnych siedliskach ptaków siewkowych (wilgotne i podmokłe tereny otwarte – łąki, pastwiska, niskie szuwały itp.), podczas których notowano wszystkie widziane i słyszane ptaki.

W sezonie lęgowym 2018 obserwowano jednego tokującego kulika wielkiego, wyłącznie podczas pierwszej kontroli. Była to pierwsza i jedyna obserwacja tego gatunku w ramach monitoringu ptaków lęgowych na obszarze projektu RENII w latach 2015 - 2018.

Monitoring prowadzony w latach 2015-2018 wykazał, że krwawodziób był nielicznym ptakiem lęgowym, o wzrostowym trendzie na obszarze projektu REN II. W 2015 r. nie stwierdzono ani jednego ptaka, w 2016 r. obserwowano 2-3 pary, w 2017 r. 8-9 par, natomiast w 2018 r. 6-7 par.

W przypadku rycyka, w 2015 roku zaobserwowano jedną parę (gniazdowanie prawdopodobne), w 2016 roku obserwowano jednego rycyka (gniazdowanie prawdopodobne), w 2017 r. szacowana liczebność rycyka na obszarze projektu to 6-7 par, a w roku 2018 to 8-10 par.

W latach prowadzenia monitoringu obserwowany jest wzrost liczebności czajki i tak odpowiednio: w 2015 r. 17-20 par, w 2016 r. 35-40 par, w 2017 r. 70-75 par, a w 2018 r. 40-45 par. W przypadku czajki był to silny wzrost liczebności, skutkujący poprawą ocen populacji ze złej w latach 2015 i 2016 do niezadowolającej w latach 2017 oraz 2018.

Monitoring zespołu ptaków lęgowych

W 2015 r. podczas trzech kontroli na czterech powierzchniach odnotowano łącznie 1160 ptaków należących do 71 gatunków. W następnym roku nastąpił spadek obserwacji liczby ptaków - łącznie obserwowano 926 ptaków należących do 52 gatunków. W 2017 r. podczas trzech kontroli na czterech powierzchniach odnotowano łącznie 1051 ptaków należących do 57 gatunków. Natomiast w 2018 r. stwierdzono 1088 obserwacji ptaków z 56 gatunków. Zmiana sumarycznej liczba wszystkich osobników i wszystkich gatunków, stwierdzonych w poszczególnych sezonach były skorelowane i miały zbliżony charakter. Oba parametry osiągnęły najwyższą wartość w roku 2015, by w rok później spaść do najniższej wartości w całym badanym okresie. W latach 2017-2018 zanotowano wzrost obu parametrów. Ich zmiany na przestrzeni czterech badanych sezonów nie wykazywały zatem wyraźnego, jednostajnego trendu, lecz zmieniały się silnie w zależności od sezonu.

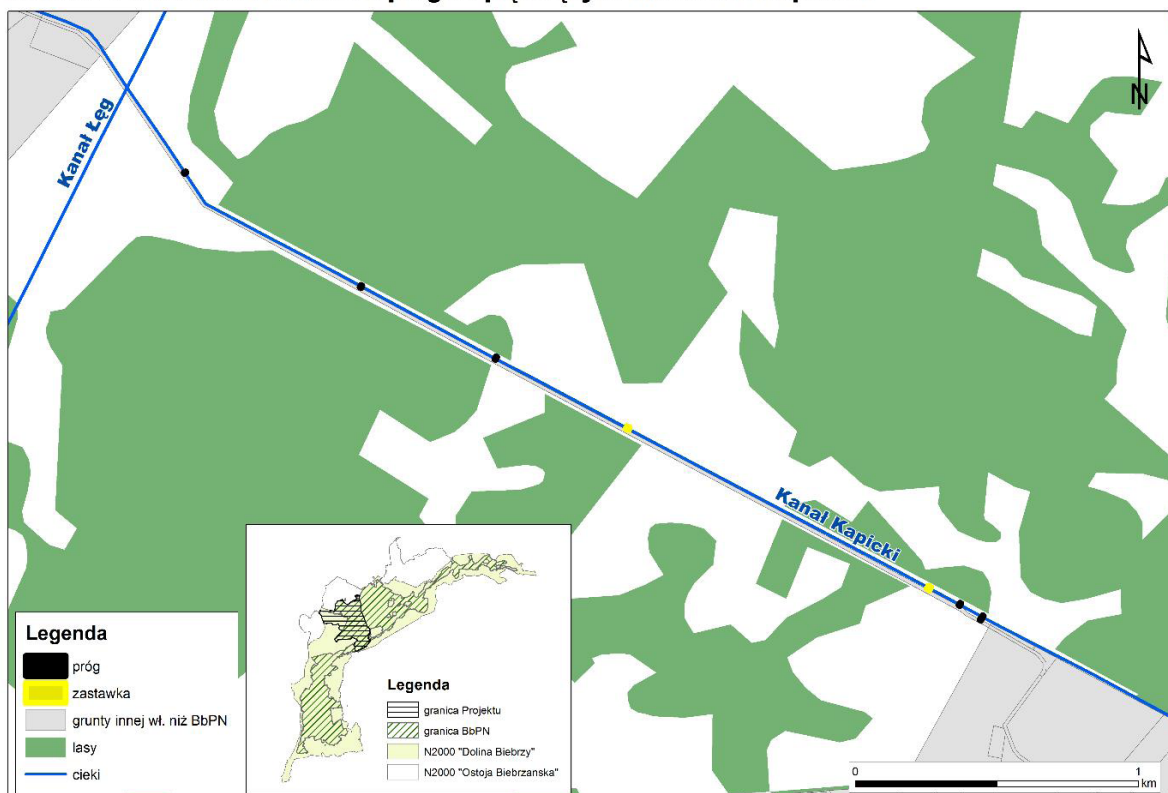
Budowa 5 progów wodnych, remont 2 zastawek piętrzących na Kanale Kapickim oraz remont grobli wzdłuż Kanału Kapickiego.

Działanie jest prowadzone w celu zmniejszenia odpływu wód i podniesienia poziomu wód gruntowych, co ma przeciwdziałać degradacji gleb bagiennych i cennych przyrodniczo siedlisk z nimi związanych.

W wyniku postępowania przetargowego przeprowadzonego w pierwszych miesiącach 2017 r., wyłoniono Wykonawcę tego zadania, a w dniu 27 marca 2017 roku podpisano z Wykonawcą umowę na wartość 217 218,00 zł brutto. Wykonawca zobowiązał się wykonać przedmiot zamówienia w terminie do 88 dni licząc od dnia, kiedy możliwe jest rozpoczęcie prac. Z powodu ochrony przyrody (okresu lęgowego ptaków oraz okresów migracji i rozrodu ptaków) możliwy okres prowadzenia robót budowlanych na Kanale Kapickim ustalony został na okres 16 listopada 2017 – 15 lutego 2018 r. Okres ten wynika z zapisów dokumentacji projektowej oraz karty informacyjnej zadania złożonej w Regionalnej Dyrekcji

RYC. 2. LOKALIZACJA OBIEKTÓW MAŁEJ RETENCJI NA KANALE KAPICKIM.

Remont 2 zastawek i budowa 5 progów piętrzących na Kanale Kapickim

FOT. 1 I 2. JEDEN Z NOWYCH PROGÓW PIĘTRZĄCYCH I ZASTAWKA NA KANALE KAPICKIM, FOT. J. ZAWADZKA

Ochrony Środowiska w Białymstoku, a także zgłoszenia prowadzenia działań do RDOŚ w Białymstoku na podstawie art. 118 ustawy o ochronie przyrody. W dniu 14 listopada 2017 r. przekazano Wykonawcy teren budowy. W dniu 06 lutego 2018 r. odstąpiono od Umowy z Wykonawcą. Powodem odstąpienia od Umowy był fakt zaistnienia opóźnienia z realizacją robót tak dalece, że nie jest prawdopodobne, żeby Wykonawca zdołał je ukończyć w umówionym terminie.

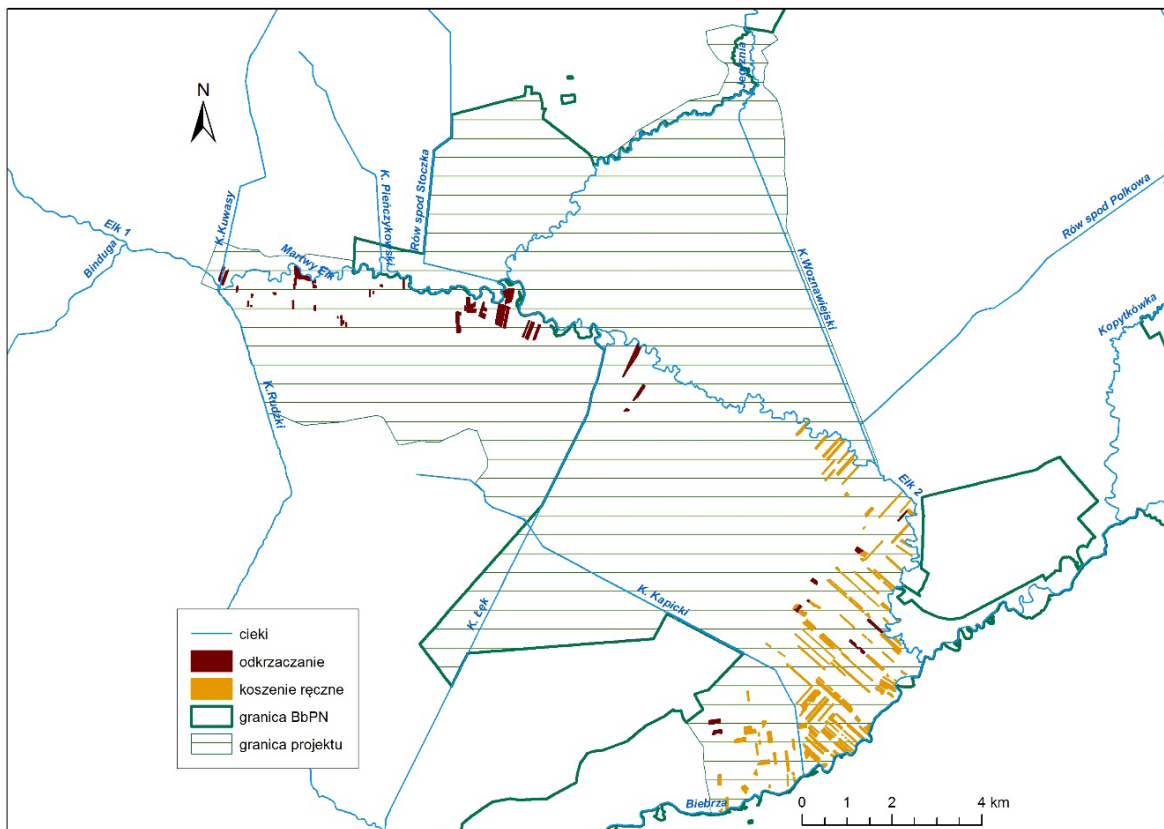
Zespół Projektu ogłosił 17 maja 2018 roku kolejny przetarg w celu wyłonienia nowego wykonawcy. Przetarg został unieważniony, ponieważ jedyna oferta, jaka wpłynęła, przewyższała kwotę, którą zamierzano przeznaczyć na realizację zadania. Kolejny przetarg, ogłoszony 07 czerwca 2018 roku także został unieważniony, gdyż nie wpłynęła żadna oferta. W związku z tymi faktami możliwe było zastosowanie trybu z wolnej ręki i negocjowanie z potencjalnym wykonawcą nowej ceny. Ostatecz-

nie na realizację tego zadania podpisano umowę z firmą „Usługi Transportowe. Budowa Dróg. Roboty Ziemne” Zdzisław Czarnecki z Białegostoku. Zadanie zostało wykonane w terminie przewidzianym umową. Ostatecznie zadanie odebrano i rozliczono w pierwszych dniach grudnia 2018 roku.

Utrzymanie i odtworzenie ekosystemów nieleśnych na terenie projektu

W celu utrzymania właściwych warunków dla funkcjonowania gatunków roślin i ptaków, preferujących ekosystemy otwarte, zaplanowano wykonanie zabiegów ochronnych. W IV kwartale 2018 r. nastąpiło zakończenie prac oraz odbiór zabiegów ochronnych na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050. W ramach podpisanych umów wykonano zabiegi odkrzaczenia na powierzchni 53,36 ha oraz zabiegi koszenia ręcznego na powierzchni 120,64 ha (Ryc. 3).

RYC. 3. LOKALIZACJA WYKONANYCH ZABIEGÓW OCHRONNYCH W RAMACH PROJEKTU LIFE13 NAT/PL/000050.

FOT. 3. JEDNA Z KOSZONYCH POWIERZCHNI W REJONIE RZEKI EŁK, FOT. J. ZAWADZKA

- Kanał Kapicki (2 tablice – informacje ogólne o projekcie i tablica dotycząca bobrów);
- węzeł wodny w Modzelówce (informacje ogólne o projekcie);
- uroczysko Dębiec (2 tablice - informacje ogólne o projekcie i historia Dębca)

Spotkania informacyjne i warsztaty edukacyjne przeprowadzone w ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050 w 2018 r.

- 1) Spotkania ze społecznością lokalną odbyły się:
 - a) w świetlicy gminnej w Popowie w dniu 21 lutego 2018 r.- udział wzięło 8 osób;
 - b) w ramach 65. Wszechnicy Biebrzańskiej pt. „Wszystko zależy od wody” w dniach 24-25 marca 2018 r., na której przedstawiono założenia projektu Renaturyzacji II oraz zagadnienia związane z gospodarką wodną. W pierwszym dniu wzięło udział 55 uczestników. Drugi dzień Wszechnicy był tradycyjnie dniem wyj-

Tablice informacyjno-edukacyjne

W ramach działań informacyjnych ustawiono 6 tablic informacyjnych w następujących lokalizacjach:

- siedziba Biebrzańskiego Parku Narodowego (informacje ogólne o projekcie);

FOT. 4, 5, 6 I 7. TABLICE INFORMACYJNE, FOT. A. BERNATOWICZ

- ścia na teren. W wycieczce wzięło udział 31 uczestników.
- c) w Kawiarni & Bistro Zachodnia w Białymstoku w dniu 26 kwietnia 2018 r. – 17 osób.
 - d) w Centrum Edukacji Ekologicznej w Ełku w dniu 12 czerwca 2018 r. – 35 osób.
- 2) Warsztaty „Ochrona bioróżnorodności na obszarach rolniczych”
 - a) w Centrum Edukacji Ekologicznej w Ełku w dniach 6-7 kwietnia 2018 r. – wzięło udział 35 osób.
 - b) w Centrum Edukacji Ekologicznej w Ełku w dniach 13-14 kwietnia 2018 r. – 49 osób.
 - 3) Warsztaty „Polubić bobra” w Centrum Edukacji Ekologicznej w Ełku w dniu 09 lutego 2018 r. dla 22 uczniów szkoły podstawowej.

FOT. 8. PREZENTACJA WYGŁOSZONA PODCZAS WSZECHNICY, FOT. M. STANEK

Współpraca i wymiana doświadczeń z innymi projektami

W dniu **27 marca 2018 r.** w ramach wymiany doświadczeń pomiędzy Krajowymi Punktami Kontaktowymi LIFE gościliśmy przedstawicieli **Łotewskiego Funduszu Ochrony Środowiska**, który jest współbeneficjentem Projektu Budowy Potencjału z Łotwy (CAP LIFE LAT). Celem spotkania była wymiana doświadczeń pomiędzy instytucjami. Podczas spotkania poruszono kwestie prawne oraz finansowe oraz problemy związane z ochroną przyrody oraz sposoby ich rozwiązywania na Łotwie i w Polsce. W dniach 19-20 kwietnia 2018 r. w Szczawnicy odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa kończąca projekt LIFE „Natura w mozaice – ochrona gatunków i siedlisk w obszarze Pieniny”. Organizatorem konferencji był Pieniński Park Narodowy i jego słowacki odpowiednik - Pieninský národný park (PIENAP). Na sesji posterowej został zaprezentowany poster pt. „Ochrona czynna siedlisk bagiennych w Basenie Środkowym doliny Biebrzy” przedstawiający koncepcję renaturyzacji, główne zadania oraz cele realizowanych projektów LIFE przez Biebrzański Park Narodowy. W dniu 25 kwietnia 2018 r. zespół projektowy wziął udział w Dniu Informacyjnym LIFE organizowanym przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie. Kierownik projektu wygłosił prezentację dotyczącą *zakresu działań obu etapów renaturyzacji w Basenie Środkowym doliny Biebrzy oraz oczekiwanych wynikach prowadzonych projektów*. Ponadto w ra-

mach działań promocyjnych przygotowane zostało stoisko z materiałami informacyjnymi, edukacyjnymi, jak również materiałami audio-wizualnymi (Fot. 9).

FOT. 9. PREZENTACJA PROJEKTU PODCZAS DNIA INFORMACYJNEGO LIFE, FOT. M. STANEK

W dniach 25-26 czerwca 2018 r. gościliśmy w ramach wymiany doświadczeń zespół prowadzący projekt LIFE15 GIE/PL/000758 „Masz prawo do skutecznej ochrony przyrody” z Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie. Celem spotkania była wymiana doświadczeń pomiędzy instytucjami. Omówione zostały problemy związane z ochroną przyrody oraz sposoby ich rozwiązywania, kwestie prawne oraz finansowe.

Strona internetowa projektu

Strona internetowa projektu funkcjonuje pod adresem www.renaturyzacja2.biebrza.org.pl. Aktualizacja strony odbywa się na bieżąco, główne informacje o wydarzeniach umieszczone są w zakładce ‘Aktualności’. Opis postępów i zrealizowanych zadań w projekcie umieszczony jest w zakładce ‘O projekcie’.

4.5. Projekt „Przygotowanie planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego” – POIŚ, NFOŚiGW

Helena Bartoszek,
główny specjalista ds. ochrony przyrody

Biebrzański Parku Narodowy 31.08.2017 r. podpisał umowę o dofinansowanie projektu pn. „Przygotowanie planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego” z Funduszu Spójności Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, w wysokości 85% całkowitych kosztów przedsięwzięcia a 25.10.2018 r. umowę z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej o dofinansowanie projektu ze środków krajowych, w wysokości 15% kosztów projektu. Całkowity koszt realizacji projektu wynosi 12 137 177,00 zł, dofinansowanie z Fun-

duszu Spójności - 10 316 600 zł, dofinansowanie z dotacji krajowej - 1 820 577 zł.

Celem projektu jest przygotowanie projektu planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego, stanowiącego narzędzie do skutecznej ochrony jego przyrody, walorów krajobrazowych i wartości kulturowych. W ramach przygotowywania planu przeprowadzona zostanie diagnoza stanu zasobów, tworów i składników przyrody, zasobów krajobrazowych oraz dziedzictwa kulturowego parku na podstawie wyników inwentaryzacji prowadzonych w ramach projektu oraz danych już istniejących, zostaną zidentyfikowane strategiczne i operacyjne cele ochrony przyrody parku, istniejące i potencjalne zagrożenia, przygotowana koncepcja ochrony parku oraz zaplanowane zadania ochronne niezbędne do osiągnięcia zidentyfikowanych celów. Przeprowadzone zostaną działania informacyjno-promocyjne, m.in. konsultacje społeczne z interesariuszami planu, zarówno na etapie jego przygotowywania jak też przygotowanego projektu dokumentu. Ponadto zostanie zakupiony sprzęt niezbędny do zarządzania projektem i gromadzenia danych wytworzonych podczas realizacji projektu.

W ramach przedsięwzięcia powstanie projekt Rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie ustanowienia planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego wraz z dokumentacją planu w postaci 13 operatów planu, bazy danych GIS oraz syntezy planu.

Przygotowanie planu ochrony park zamierza powierzyć wykonawcy/wykonawcom zewnętrznym wyłonionym w procedurach przetargowych.

W ramach realizacji projektu Biebrzański Park Narodowy w roku 2018 przygotował dokumentację przetargową na wyłonienie wykonawców planu: (1) Przygotowanie projektu planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego”, (2) Dostarczenie danych teledetekcyjnych dla obszaru Basenu Środkowego doliny Biebrzy”, (3) „Recenzowanie projektu planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego oraz wsparcie merytoryczne Wykonawców i Zamawiającego w procesie przygotowywania planu”, (4) „Przygotowanie operatu ochrony ekosystemów leśnych”.

W 2018 r. Park prowadził dwa postępowania przetargowe w celu wyłonienia wykonawców projektu. Dnia 24 maja 2018 r. ogłoszono przetarg nieograniczony na „Przygotowanie projektu planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego”. W dniu 1 sierpnia 2018 r. postępowanie unieważniono, ponieważ do dnia otwarcia ofert, tj. 31 lipca 2018 r. nie wpłynęła żadna oferta. Postępowanie będzie powtórzone w pierwszym półroczu 2019 r. Dnia 30 sierpnia 2018 r. ogłoszono przetarg nieograniczony na „Dostarczenie danych teledetekcyjnych dla obszaru Basenu Środkowego doliny Biebrzy”. W związku z licznymi pytaniami potencjalnych Wykonawców dotyczącymi przedmiotu zamówienia oraz dwukrotnym złożeniem przez jednego z Wykonawców odwołania do Krajowej Izby Odwoławczej na postępowanie Zamawiającego - BbPN w prowadzonym przetargu, postępowanie nie zostało jeszcze zakończone. W przedmiotowym przetargu wpłynęły cztery oferty. Jeden z Wykonaw-

ców został wykluczony przez Zamawiającego z prowadzonego postępowania. Aktualnie kolejny z Wykonawców tj. Wykonawca, którego oferta uzyskała najwyższą liczbę punktów, został wezwany do uzupełnienia dokumentów potwierdzających spełnianie warunków udziału w postępowaniu.

W związku z tym, że z powodu przedłużających się procedur przetargowych nie wyłoniono jeszcze wykonawców przedsięwzięcia, termin zakończenia projektu został przedłużony do 30 września 2022 r. Aneks do umowy o dofinansowanie z POIS przedłużający termin realizacji projektu został podpisany 28 listopada 2018 r.

Całkowity koszt realizacji projektu: 12 137 177,00 zł

Dofinansowanie z Funduszu Spójności: 10 316 600 zł

Dofinansowanie z dotacji krajowej - 1 820 577 zł

Status: w realizacji

4.6. Projekt „Doposażenie i adaptacja bazy edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego w siedzibie Parku: Centrum Edukacji i Zarządzania w Osowcu-Twierdzy 8”

Sylwia Korbut,

Dział Edukacji;

Grzegorz Wroceński,

Zespół Udostępniania

W dniu 15 listopada 2016 r. Dyrektor Biebrzańskiego Parku Narodowego, Pan Andrzej Grygoruk, podpisał umowę z Instytucją Wdrażającą – Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie reprezentowanym przez Pana Romana Wójcika – Zastępcę Prezesa Zarządu.

Przedmiotem niniejszej umowy było dofinansowanie projektu pod nazwą „Doposażenie i adaptacja bazy edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego w siedzibie Parku: Centrum Edukacji i Zarządzania w Osowcu-Twierdzy 8”, nr wniosku: POIS.02.04.00-00-0007/16 w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (2.4.6a: Rozwój bazy ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji podlegającej parkom narodowym). Całkowity koszt realizacji projektu wynosi 716 000 zł, natomiast wartość dofinansowania z Unii Europejskiej (środki Funduszu Spójności) wynosi 85% kosztów kwalifikowalnych, czyli 498 259,65 zł. Na pokrycie pozostałych 15% kosztów kwalifikowalnych BbPN złożył wniosek do NFOŚiGW w Warszawie. Biebrzański Park Narodowy pokrywa koszty niekwalifikowalne.

W dniu 9 marca 2018 r. - odbyło się oficjalne otwarcie zmodernizowanych pomieszczeń edukacyjnych w siedzibie Biebrzańskiego Parku Narodowego. W wydarzeniu brali udział m.in. przedstawiciele jednostek samorządowych, placówek oświatowych i kulturalnych, pracownicy instytucji związanych z ochroną przyrody, wykonawcy modernizacji, fotograficy, ksiądz z parafii Osowiec, członkowie stowarzyszeń i przewodnicy biebrzańscy. Goście wysłuchali referatu na temat przeprowadzonej modernizacji bazy edukacyjnej, wysłuchali przemówień wykonawców projektu, obejrzeli film przyrodniczy, po czym odbyło się uroczyste przecięcie wstęgi. Uczestnikom zaprezentowano wszystkie atrakcje edukacyjne dostępne w nowych pomieszczeniach - głównie w holu siedziby oraz w przylegającej do niego sali ekspozycyjnej. Uroczystość zakończono wspólnym obiadem. Nowe pomieszczenia bazy edukacyjnej są dostępne bezpłatnie już od kwietnia 2018 r., w godzinach pracy siedziby Parku.

Finansujący: Unia Europejska, Fundusz Spójności

Kwota dofinansowania: 498 259,65 zł

Finansujący: NFOŚiGW

Kwota dofinansowania: 87 929 zł

Wartość projektu: 716 000 zł

Status: Realizacja zakończona, w trakcie rozliczenia końcowego

4.7 Interreg w Biebrzańskim Parku Narodowym

Bogdan Browarski,
Dział Edukacji

W roku 2018 w Biebrzańskim PN Dział Edukacji realizował projekt programu Interreg V-A Polska-Litwa: LT-PL-1R-056 Dziedzictwo przyrody motorem rozwoju turystyki ornitologicznej w regionie Dzukija i dolinie Biebrzy. Program zakłada rozwój współpracy pomiędzy partnerami po obu stronach granicy, tak aby osiągnąć założony w projekcie cel. Biebrzański PN podporządkował działania swoim mieszkańcom. Rozwijamy odpowiedzialną turystykę związaną z obserwacją ptaków. Wśród zaplanowanych działań znalazły się miękkie czyli zajęcia, szkolenia i warsztaty oraz twarde tj. zakupy sprzętu i remonty. Efektami projektu są zatem wyremontowane wieże i kładki Terenowego Ośrodka Edukacyjnego (TOE), wiaty na polu namiotowym „Bóbr”. Oprócz twardej efektywności, spodziewamy się też bardziej ulotnych, np. mądrzejszej ochrony i odpowiedzialnego udostępniania i zwiedzania miejsc dziedzictwa przyrodniczego. Służyły temu warsztaty oraz zajęcia, edukacja przyrodnicza i kulturowa, zajęcia rozwijające turystykę zrównoważoną, działania integracyjne – seminaria, warsztaty i wizyty studyjne dla osób wspierających ekoturystykę. Zajęcia muszą być efektywne i atrakcyjne, dlatego wzbogaciliśmy wypo-

sażenie edukacyjne i bazę pomocy dydaktycznych Parku. Bardzo ważnym elementem projektu stały się wydarzenia organizowane na terenie BbPN. Dzięki nim o projekcie mogą dowiedzieć się wszyscy zwiedzający. W ramach projektu w 2018 r. zrealizowano lub dofinansowano:

- remont kładki pieszej Terenowego Ośrodka Edukacji przy Forcie II (900 m.b.),
- remont mostku pieszego na kanale Rudzkim,
- remont wieży widokowej przy kanale Rudzkim,
- remont wieży widokowej przy Forcie II,
- Wszechnicę Biebrzańską 63 (27-28.01.2018 r.),
- Wszechnicę Biebrzańską 64 (03-04.03.2018 r.),
- piknik edukacyjny i występy zespołów folklorystycznych na Biebrzańskich Targach Rzemiosła i Zdrowej Żywności - 2018 - Ptaki w kulturze i rzeźbie - 29.04.2018 r.,
- opracowanie i druk kalendarza książkowego dla obserwatorów ptaków i turystów (4000 szt.),
- opracowanie i druk 2 kolorowanek dla dzieci – „Co robią ptaki” i „W kręgu roślin” (2 kolorowanki po 2500 szt.),
- opracowanie i druk zeszytów (nr 5,6,7,8) z materiałami z 4 Wszechnic Biebrzańskich (4 zeszyty po 500 szt.),
- cztery szkolenia o charakterze warsztatów ornitologicznych dla dorosłych (12, 13, 19, 20.05.2018 r.),
- dwadzieścia cztery (z 40 zaplanowanych w całym projekcie) zajęć z przewodnikami dla szkół z regionu Biebrzy (17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 27.04.2018 r. i 07, 08, 09, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 25.05.2018 r.).

Dofinansowany został także zakup pomocy dydaktycznych i materiałów wykorzystywanych w ramach pikników edukacyjnych, oraz koszty zajęć poniesione przez prowadzących.

Finansujący: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Kwota dofinansowania: 261335,93 EUR

Status: realizowany

Interreg
Litwa-Polska

4.8. Projekt „Ochrona przyrody w BbPN poprzez rozwój lokalnej infrastruktury turystycznej oraz ukierunkowanie ruchu turystycznego w kompleksie leśnym Grzędy”

Grzegorz Wroceński,
Zespół Udostępniania

W dniu 10 sierpnia 2018 r. Dyrektor Biebrzańskiego Parku Narodowego podpisał umowę z Dyrekcją Generalną Lasów Państwowych na dofinansowanie projektu „Ochrona przyrody w BbPN poprzez rozwój lokalnej infrastruktury turystycznej oraz ukierunkowanie ruchu turystycznego w kompleksie leśnym Grzędy”. W wyniku realizacji projektu zrealizowano następujące działania:

1. Sporządzono dokumentację projektową,
2. Zakupiono i zamontowano stojaki na rowery ze stali nierdzewnej – 7 szt.
3. Zakupiono i zamontowano w obudowie 4 szt. kontenerów na śmieci segregowane o pojemności 240 l (parking Grzędy),
4. Zakupiono 1 kontener na śmieci zmieszane o pojemności 1 100 l (pole namiotowe Grzędy),
5. Zakupiono i zamontowano ruszt ogniskowy/grill – 1 szt. na polu namiotowym Grzędy,
6. Zakupiono 2 szt. popielnic z koszem na śmieci,
7. Wykonano remont ogrodzenia parkingu i pola namiotowego na polanie Grzędy.

Finansujący: Fundusz leśny

Kwota dofinansowania: 110 165,36 zł

Udział własny: 25 698,03 zł

Wartość projektu: 135 863,39 zł

Status: zakończony

RYC. 1-3. NOWA INFRASTRUKTURA NA GRZĘDACH,
FOT. A. ŁAJEWSKI

5. Udostępnianie Parku

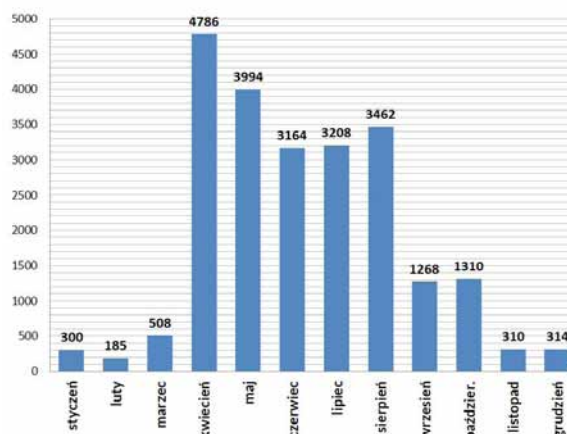
Zdzisław Muczyński, Artur Łajewski,
Grzegorz Wroceński, Jerzy Bachliński;
Zespół Udostępniania

Biebrzański Park Narodowy jest udostępniany wyłącznie w sposób nie mogący pogorszyć istniejącego stanu przyrody. Udostępniany jest w celach: naukowych, edukacyjnych, turystycznych, do amatorskiego połowu ryb, filmowania i fotografowania oraz prowadzenia działalności związanej z obsługą ruchu turystycznego. W 2018 roku statystyki sprzedaży kart wstępu, licencji, zezwoleń i innych, przedstawiają się następująco:

- 22172 jednodniowych kart wstępu na szlaki lądowe;
- 805 okresowych kart wstępu na szlaki lądowe;
- 1871 wielodniowych kart wstępu na spływy szlakami wodnymi; (1549 kart na spływy kajakowe i 322 kart na spływy tratwami);
- 1927 jednodniowych kart wstępu na spływy szlakami wodnymi;
- 172 kart parkingowych, czyli pojazdów którymi podróżowało 1132 osoby, drogą wewnętrzną w Obrębie Ochronnym Basenu Środkowego Północ (Grzędy);
- 5682 licencji wędkarskich;
- 8 zezwoleń na możliwość organizacji zawodów wędkarskich;
- 173 zezwolenia na spływy kajakowe dla 854 osób;
- 62 zezwoleń na wykonywanie usług przewodnickich po BbPN;
- 10 kart wstępu na nurkowanie dla 55 osób;
- 7 licencji na zarobkowe fotografowanie.
- 16 zezwoleń na niezarobkowe fotografowanie i filmowanie na obszarze BbPN, w tym 7 przy użyciu drona.

W 2018 roku 22809 osób skorzystało z obsługi Punktu Informacji Turystycznej w Osowcu-Twierdzy. Wśród odwiedzających byli obcokrajowcy z 42 krajów, w liczbie 2088 osób.

RYC. 1. TURYŚCI ODWIEDZAJĄCY PUNKT IT W CEIZ W OSOWCU-TWIERDZY W 2018 R.

5.1. Zarządzenia w zakresie udostępniania Parku

Zdzisław Muczyński, Artur Łajewski,
Grzegorz Wroceński, Jerzy Bachliński;
Zespół Udostępniania

Obszar Parku udostępnia się na zasadach określonych w ustawie o ochronie przyrody (art. 8b ust.1). W 2018 roku na mocy art. 8e ustawy o ochronie przyrody obowiązywały następujące zarządzenia Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego:

1. Zarządzenie nr 3/2018 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 13.02.2018 r. w sprawie czasowego zamknięcia części szlaku konnego Puszczy Augustowskiej.
2. Zarządzenie nr 4/2018 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 06.03.2018 r. w sprawie czasowego zamknięcia dla ruchu turystycznego niektórych obszarów Biebrzańskiego Parku Narodowego.
3. Zarządzenie nr 7/2018 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 30 kwietnia 2018 roku w sprawie czasowego zamknięcia szlaków w Obrębie Ochronnym Basenu Środkowego Północ.
4. Zarządzenie nr 8/2018 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 30 kwietnia 2018 roku w sprawie przewodników turystycznych oraz „Zezwoleń na wykonywanie usług przewodnickich” po Biebrzańskim Parku Narodowym.
5. Zarządzenie nr 9/2018 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 30 kwietnia 2018 roku w sprawie sposobów udostępniania obszarów Biebrzańskiego Parku Narodowego w celach turystycznych i rekreacyjnych.
6. Zarządzenie nr 10/2018 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 30.04.2018 roku w sprawie Regulaminu udostępniania Biebrzańskiego Parku Narodowego do amatorskiego połowu ryb.
7. Zarządzenie nr 21/2018 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 05.09.2018 roku w sprawie zamknięcia szlaków turystycznych oraz drogi wewnętrznej BbPN w Obrębie ochronnym basenu Środkowego Północ (Grzędy).
8. Zarządzenie nr 22/2018 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 11.09.2018 roku w sprawie przystąpienia Biebrzańskiego Parku Narodowego do akcji „Polska zobacz więcej – weekend za pół ceny”.
9. Zarządzenie nr 27/2018 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 13.12.2018 roku w sprawie sposobów udostępniania obszarów Biebrzańskiego Parku Narodowego w celach turystycznych i rekreacyjnych.
10. Zarządzenie nr 28/2018 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 17.12.2018 roku w spra-

wie sposobów udostępniania obszarów Biebrzańskiego Parku Narodowego w celach turystycznych i rekreacyjnych.

11. Zarządzenie nr 30/2018 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 20.12.2018 roku w sprawie otwarcia szlaków turystycznych oraz drogi wewnętrznej BbPN w Obrębie Ochronnym Basenu Środkowego Północ (Grzędy)
12. Zarządzenie nr 8/2017 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 24 lutego 2017 roku w sprawie udostępniania obszarów Biebrzańskiego Parku Narodowego do fotografowania, filmowania i nagrywania dźwięków.
13. Zarządzenie nr 14/2017 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 11 kwietnia 2017 roku w sprawie powołania komisji egzaminacyjnej do przeprowadzenia egzaminów dla kandydatów ubiegających się o „Zezwolenie na wykonywanie usług przewodnickich po Biebrzańskim Parku Narodowym”.
14. Zarządzenie nr 21/2017 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 02.08.2017 roku w sprawie wprowadzenia Internetowego Systemu Sprzedaży Biletów wstępu do Biebrzańskiego Parku Narodowego e-bilety (<http://biebrza.eparki.pl>).

oraz komunikaty:

1. Komunikat nr 1 z dnia 28.06.2018 o warunkach na szlaku żeglownym rzeki Biebrzy.
2. Komunikat nr 2 z dnia 23.07.2018 o warunkach na szlaku żeglownym rzeki Biebrzy.

5.2. Infrastruktura turystyczna

**Zdzisław Muczyński, Artur Łajewski,
Grzegorz Wroceński, Jerzy Bachliński;**
Zespół Udostępniania

Biebrzański Park Narodowy, oprócz zasadniczej funkcji, jaką jest ochrona przyrody, pełni również funkcje turystyczne. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom społeczeństwa i potrzebie kontaktu z przyrodą, Park inicjuje tworzenie odpowiedniej infrastruktury. Istotny jest przy tym jak najmniejszy wpływ na przyrodę oraz korzystanie z obiektów w sposób bezpieczny dla ludzi.

Przez obszar Parku przechodzi 41 znakowanych szlaków, ścieżek edukacyjnych i biegowych udostępnionych dla turystów. Zestawienie tych szlaków przedstawiają poniższe tabele.

TAB. 1. ZESTAWIENIE SZLAKÓW PIESZYCH BIEGNĄCYCH PRZEZ TEREN BIEBRZAŃSKIEGO PN.

Lp.	Szlak	Długość całkowita szlaku [km]	Długość szlaku na terenie BbPN [km]
1.	Wizna – Goniądz (żółty)	64,3	22,4
2.	Osowiec-Twierdza – Lipsk (niebieski)	85,3	26,4
3.	Gugny – Barwik (czerwony)	9,5	9,5
4.	Trzcianne – Trzcianne (żółty)	20,5	4,6
5.	Augustów – Lipsk (zielony)	78,3	3,0
6.	Rajgród – Grzędy (czerwony)	41,6	20,1
7.	Tama – Tajenko (żółty)	20,3	2,7
8.	Goniądz – Ruda (czerwony)	29,0	9,3
9.	Sośnia – „Marachy” (czarny)	1,4	1,4
10.	Polkowo – Nowy Świat (żółty)	10,1	7,0
11.	Leśniczówka Grzędy – Węzeł szlaków (zielony)	7,0	7,0
12.	Leśniczówka Grzędy – Kapliczka (niebieski)	7,5	7,5
13.	Ur. „Dęby” – Kapli Dołek (czarny)	2,2	2,2
14.	Laskowiec – Barwik (zielony)	36,0	3,8
	Razem:	413,0	126,9
15.	Suchowola – Janów (zielony)	66,0	-
16.	Strękowa Góra – Tykocin (żółty)	39,0	-
	Razem:	518,0	126,9

TAB. 2. ZESTAWIENIE SZLAKÓW ROWEROWYCH BIEGNĄCYCH PRZEZ TEREN BBPN.

Lp.	Szlak	Długość całkowita szlaku [km]	Długość szlaku na terenie BbPN [km]
1.	Rajgród – Grzędy, LO- 7001 (żółty)	18,3	3,1
2.	Grajewo – Osowiec-Twierdza – Tykocin (zielony)	86,0	5,8
3.	Podlaski Szlak Bociani BK (czerwony) Odcinek szlaku Tykocin – Wilkownia	126,0	44,8
4.	Wizna – Śl. Sosnowo Odcinek Euro-Velo, R-11	106,4	2,8
5.	Osowiec – Korycin (niebieski)	126,0	4,8
6.	Szlak im. Karola Brzostowskiego – Wilkownia – Sztabin	44,3	0,1
7.	Gugny – Trzcianne – Niewiarowo (niebieski)	34,4	4,3

8.	Green Velo: Laskowiec – Olszowa Droga Dolistowo – Jaziewo	72,0	38,0
	Razem:	613,4	103,7
9.	Południowy Pierścień Suwalszczyzny R-65 Odcinek szlaku Barszcze – Rygałówka	67,0	-
10.	Strękowa Góra – Laskowiec – Zajki – Łaś – Toczyłowo	19,5	-
	Razem:	699,9	103,7

TAB. 3. ZESTAWIENIE SZLAKÓW KONNYCH BIEGNĄCYCH PRZEZ TEREN BIEBRZAŃSKIEGO PN I W JEGO OKOLICY.

Lp.	Szlak	Długość całkowita szlaku [km]	Długość szlaku na terenie BbPN [km]
1.	Szlak Puszczy Augustowskiej, odcinek Woźnawieś – Sosnowo	15,0	9,0
2.	Biebrzański szlak konny, Góra – Szorce – Wilamówka – Kolonia Olszowa Droga	25,0	0,0
	Razem:	40,0	9,0

TAB. 4. ZESTAWIENIE ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH BIEGNĄCYCH PRZEZ TEREN BBPN I W JEGO OKOLICY.

Lp.	Szlak	Długość całkowita szlaku [km]	Długość szlaku na terenie BbPN [km]
1.	TOE Osowiec, znaki czerwone „Las”	2,0	1,4
2.	TOE Osowiec, znaki zielone „Kładka”	2,2	2,2
3.	Grobla Honczarowska, znaki zielone	3,3	3,3
4.	„Torfowisko wysokie” O.O. Grzędzy, znaki czarne	1,0	1,0
5.	„Wydmy” – O.O. Grzędzy, znaki zielone	2,3	2,3
6.	TOE Trzrzeczki „Las”	3,2	3,2
7.	Brzeziny Kapickie	4,2	4,2
8.	Fort IV – Nowy	4,2	4,2
9.	Barwik	2,5	2,5
10.	Długa Luka	0,4	0,4
11.	Las w zasięgu ręki	0,15	0,15
12.	Biały Grąd	3,2	1,4
13.	Borek Bartny	0,25	0,25
14.	Meandrami Narwi	4,5	-
	Razem:	33,4	26,5

TAB. 5. ZESTAWIENIE LEŚNYCH ŚCIEŻEK BIEGOWYCH USYTUOWANYCH NA TERENIE BBPN.

Lp.	Leśna ścieżka biegowa	Długość całkowita [km]	Długość ścieżki na terenie BbPN [km]
1.	Na skraju Czerwonego Bagna	6,2	5,9
2.	Trzrzeczki	3,2	3,2
3.	Wokół Fortu IV twierdzy Osowiec	4,6	4,6
4.	Barwik	4,8	4,8
	Razem:	18,8	18,5

Ścieżki edukacyjne, biegowe oraz wewnętrzne szlaki piesze są utrzymywane i odnawiane przez pracowników Zespołu Udostępniania i praktykantów ze środków własnych Biebrzańskiego Parku Narodowego. Szlaki główne (sieciowe) są administrowane przez Oddziały Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Białymstoku, Łomży i Suwałkach. Podlaski Szlak Bociani administrowany jest przez Podlaską Regionalną Organizację Turystyczną w Białymstoku, a Green Velo przez terenowe jednostki administracji lokalnej. Koszty opracowania dokumentacji i wytyczenia Biebrzańskiego Szlaku Konnego zostały pokryte przez ośrodki jeździeckie i właściciele kwater agroturystycznych. Poza siecią szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych i biegowych odwiedzający Park mają do dyspozycji pozostałą infrastrukturę turystyczną (m.in. wieże i platformy widokowe, kładki turystyczne, wiaty). Na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego zlokalizowanych jest 160 tablic turystycznych i edukacyjnych oraz 179 drogowskazów i tablic informacyjnych. Przedstawiona infrastruktura jest niezbędna dla bezpieczeństwa turystów i ochrony cennych walorów przyrodniczych, BbPN umożliwia również skanalizowanie ruchu turystycznego i ograniczenia jego negatywnego wpływu na środowisko naturalne.

TAB. 6. ZESTAWIENIE WIEŻ WIDOKOWYCH NA TERENIE BIEBRZAŃSKIEGO PN.

Lp.	Rodzaj infrastruktury	Lokalizacja (gmina / nr działki - opis)	Termin odbioru budowy	Obręb / Obwód ochronny	Parametry konstrukcji ogólne / opis	Podmiot gospodarczy, który wybudował	Podmiot gospodarczy, który projektował	Materiał, z którego wykonano obiekt	Konserwacja /remonty / uwagi	Źródło finansowania robót
1.	Wieża widokowa Burzyn Punkt widokowy	Jedwabne		Obręb Ochronny Basenu Dolnego	Wymiary 7,60 x 2,70	Gospodarstwo BbPN		Drewno iglaste, beton	2009 r. Remont	NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2009 Rokiem Bobra”
2.	Wieża widokowa Bagno Ławki	Trzciannie		Obręb Ochronny Basenu Dolnego		Krzysztof Wojtach Usługi Dekarsko - Ciesielskie	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton	2013 r. Remont - formowanie podłoża, wymiana konstrukcji żelbetonowej podstawy wieży, wykonanie konstrukcji drewnianej wieży z tarcicy, impregnacja grzybobójcza	NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2013 Rokiem Biebrzy”
3.	Wieża widokowa „Biały Grąd” - pole biwakowe	Radziłów	1996	Obręb Ochronny Basenu Dolnego		Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste	2008 r. Wymiana pokrycia dachowego, wymiana podłogi, stopni schodowych oraz konserwacja	WFOŚiGW oraz środki własne. Zadanie: „Utworzenie ścieżki edukacyjnej „Biały Grąd” „
4.	Wieża widokowa Osowiec - kanał Rudzki	Goniądz	1993	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe			Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska. Zakład Usług Ekologicznych. Zielone Płuca Polski w Suwałkach	Drewno iglaste, beton		
5.	Wieża widokowa „Góra Dębowa”	Goniądz	1995	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe			Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska. Zakład Usług Ekologicznych. Zielone Płuca Polski w Suwałkach	Drewno iglaste, beton		
6.	Wieża widokowa Osowiec - fosa	Goniądz	1993	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe			Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska. Zakład Usług Ekologicznych. Zielone Płuca Polski w Suwałkach	Drewno iglaste, beton		
7.	Wieża widokowa Osowiec - fort zarzeczny	Goniądz	1996	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe			Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska. Zakład Usług Ekologicznych. Zielone Płuca Polski w Suwałkach	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW

8.	Wieża widokowa Goniądz	Goniądz	1996	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	2010 r. Remont	NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2010 Rokiem Wodniczki”
9.	Wieża widokowa Grzędy - „Wilcza Góra”	Goniądz	1994	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Północ	Konstrukcja nośna, drewniana + 6 słupów betonowych	Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton	2000 r. Wzmocnienie	BbPN
10.	Wieża widokowa Grzędy - „Dział Kumkowskiego”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Północ				Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działalności edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego. Rok 2011 Rokiem Orlika Grubodziobego”
11.	Wieża widokowa „Grobla Honcezarowska”	Trzciannie	2000	Obręb Ochronny Basenu Dolnego	Słupy dębowe, pokrycie trzcina	Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno dębowe, iglaste, trzcina	2015 r. Uzupełnienie pokrycia trzcina	WWF Polska
12.	Wieża widokowa obręb Kamienna Nowa	Dąbrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Pow.: 20,52 m ² . Wys.: 5,55 m. Szer.: 4,30 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
13.	Wieża widokowa obręb Kropiwno	Dąbrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Pow.: 20,52 m ² . Wys.: 5,55 m. Szer.: 4,30 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
14.	Wieża widokowa obręb Szuszałewo	Dąbrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Pow.: 20,52 m ² . Wys.: 5,55 m. Szer.: 4,30 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
15.	Wieża widokowa obręb Krasnybór		2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Pow.: 20,52 m ² . Wys.: 5,55 m. Szer.: 4,30 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
16.	Wieża widokowa obręb Chilmony	Nowy Dwór	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Pow.: 20,52 m ² . Wys.: 5,55 m. Szer.: 4,30 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
17.	Wieża widokowa Trzyrzeczki	Dąbrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Pow.: 20,52 m ² . Wys.: 5,55 m. Szer.: 4,30 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 38	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
18.	Wieża widokowa „Dębiec”	Gmina Grajewo, obręb Sojczyń Grądowy, dz. nr 980 (uroczysko Dębiec)	13.03.2017.	Poza BbPN	Powierzchnia zabudowy: 20,5 m ² . Wysokość kalenicy: 9,3 m. Długość wieży (bez schodów zewnętrznych): 5,55 m. Szerokość wieży: 4,30 m. Ilość kondygnacji: 2. Wysokość balustrady: 1,1 m. Powierzchnia podestu obserwacyjnego: 7,8 m ² . Dach: wielospadowy.	Wykonawca - P.P.H.U. „Rostkowscy” s.c. J. i W. Rostkowscy, zamawiający - BbPN	WAGA-BART, Specjalistyczna Pracownia Projektowa Zbigniew Bartosik	Drewno	Przewidziana coroczna konserwacja do roku 2019 włącznie, środkiem ochronnym przed szkodnikami biologicznymi oraz działaniem ognia.	Projekt LIFE 13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”

19.	Wieża widokowa „Barwik”	Gmina Trzciannie	1996 Remont kapitalny 2016	Obręb Ochronny Basenu Dolnego	Konstrukcja nośna drewniana 20 x 20, usytuowana na 8 stopach betonowych, wysokość 7,4 m, pow. 7,8 m ² .	BbPN	Kazimierz Kuciński BbPN	Drewno		
-----	-------------------------	------------------	-------------------------------	-------------------------------	--	------	-------------------------	--------	--	--

TAB. 7. ZESTAWIENIE PLATFORM WIDOKOWYCH NA TERENIE BIEBRZAŃSKIEGO PN.

Lp.	Rodzaj infrastruktury	Lokalizacja (gmina / nr działki -opis)	Termin odbioru budowy	Obręb / Obwód ochronny	Parametry konstrukcji ogólne / opis	Podmiot gospodarczy, który wybudował	Podmiot gospodarczy, który projektował	Materiał, z którego wykonano obiekt	Źródło finansowania robót
1	Platforma widokowa Barwik	Trzciannie		Obręb Ochronny Basenu Dolnego				Drewno iglaste, beton	
2	Platforma widokowa Osowiec - Carska Droga	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	
3	Platforma widokowa Osowiec TOE	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	
4	Platforma widokowa Osowiec TOE	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	
5	Platforma widokowa Grzędy - „Czerwone Bagno”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	
6	Platforma widokowa Grzędy - „Czerwone Bagno”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	
7	Platforma widokowa Grzędy - „Czerwone Bagno”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	
8	Platforma widokowa Grzędy - Ośrodek Rehabilitacji Zwierząt	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	
9	Platforma widokowa Grzędy - „Wilcza Góra”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	
10	Platforma widokowa Grzędy - Ośrodek Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego	Goniądz	2012	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe			BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton	NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działalności edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego. Rok 2011 Rokiem Orlika Grubodzkiego”
11	Platforma widokowa „Długa Luka”	Trzciannie		Obręb Ochronny Basenu Dolnego				Drewno iglaste, beton	
12	Platforma widokowa Leśniczówka Trzrzeczeki	Dąbrowa Białostocka		Obwód Ochronny Basenu Górnego				Drewno iglaste, beton	
13	Platforma widokowa Goniądz - Stary Rynek	Goniądz	2011	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe	Podłoga z bali o pow. ok.. 48,0 m ² . Balustrada z poręczami na dł. 37,5 mb. Nawierzchnia z kostki brukowej betonowej szarej o gr. 6 cm (pow. ok.. 456,0 m ²).		BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton	NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działalności edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego. Rok 2011 Rokiem Orlika Grubodzkiego”
14	Czatownia Kapice	Grajewo	2005	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	
15	Platforma widokowa obręb Nowy Lipsk	Lipsk	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Pow.: 10 m ² .	Invest Biał Obsługa Inwestycji sp. z o.o. Białystok ul. Przytułska 18	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”

TAB. 8. ZESTAWIENIE WIAT NA TERENIE BIEBRZAŃSKIEGO PN.

Lp.	Rodzaj infrastruktury	Lokalizacja (gmina / nr działki - opis)	Termin odbioru budowy	Obręb / Obwód ochronny	Parametry konstrukcji ogólne / opis	Podmiot gospodarczy, który wybudował	Podmiot gospodarczy, który projektował	Materiał, z którego wykonano obiekt	Konserwacja / remonty / uwagi	Źródło finansowania robót
1	Wiata Osowiec - pole namiotowe „Bóbr”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		BbPN		Drewno iglaste, beton	2017 r. Remont kapitalny	Fundusz leśny
2	Wiata Osowiec - pole namiotowe „Bóbr”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	2009r. Remont	NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2009 Rokiem Bobra”
3	Wiata Parking Barwik	Trzcianne	2006	Obręb Ochronny Basenu Dolnego				Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działalności edukacyjnej BbPN - rok 2006 rok Grzęd”
4	Wiata Parking (Carska Droga) Budy	Trzcianne		Obręb Ochronny Basenu Dolnego				Drewno iglaste, beton	2006 r. Remont	NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działalności edukacyjnej BbPN - rok 2006 rok Grzęd”
5	Wiata Wólka Piaseczna Leśniczówka	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton		
6	Wiata Trzrzeczki Leśniczówka	Dąbrowa Białostocka	2005	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Stopy betonowe, słupy drewniane	Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Utworzenie Terenowego Ośrodka Edukacyjnego w Trzrzeczkiach”
7	Wiata Grzędy - pole namiotowe	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton		
8	Wiata obręb Kamienna Nowa	Dąbrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	W kształcie litery L o wymiarach 10 x 6,5 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/ PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
9	Wiata obręb Kropiwno	Dąbrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	W kształcie litery L o wymiarach 10 x 6,5 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/ PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
10	Wiata obręb Szuszałewo	Dąbrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	W kształcie litery L o wymiarach 10 x 6,5 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/ PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
11	Wiata obręb Krasnybór	Sztabin	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	W kształcie litery L o wymiarach 10 x 6,5 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/ PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
12	Wiata obręb Chilmony	Nowy Dwór	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	W kształcie litery L o wymiarach 10 x 6,5 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/ PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
13	Wiata obręb Kamienna Stara	Dąbrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	W kształcie litery L o wymiarach 10 x 6,5 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 38	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/ PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”

TAB. 9. ZESTAWIENIE SCHRONÓW PRZECIWDESZCZOWYCH NA TERENIE BIEBRZAŃSKIEGO PN.

Lp.	Rodzaj infrastruktury	Lokalizacja (gmina / nr działki - opis)	Termin odbioru budowy	Obręb / Obwód ochronny	Parametry konstrukcji ogólne / opis	Podmiot gospodarczy, który wybudował	Podmiot gospodarczy, który projektował	Materiał, z którego wykonano obiekt	Konserwacja /remonty / uwagi	Źródło finansowania robót
1	Schron przeciwdeszczowy Grzędy - parking/ leśniczówka	Goniądz	2008	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe	Stupy dębowe. Dach - deska sosnowa 9 x 4	Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno dębowe i iglaste	2012 r. Malowanie	BbPN
2	Schron przeciwdeszczowy Grzędy - parking „Nowy Świat”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton		
3	Schron przeciwdeszczowy Barwik - parking	Trzcianne		Obręb Ochronny Basenu Dolnego				Drewno iglaste, beton		
4	Schron przeciwdeszczowy Wólka Piaseczna (Kanał Kapicki)	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton		
5	Schron przeciwdeszczowy Trzyrzeczki Leśniczówka	Dąbrowa Biafostocka		Obwód Ochronny Basenu Górnego				Drewno iglaste, beton		
6	Schron przeciwdeszczowy Osowiec Pole namiotowe „Bóbr” -1	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		ABAKO Tomasz Szczypiński	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2013 Rokiem Biebrzy”
7	Schron przeciwdeszczowy Osowiec Pole namiotowe „Bóbr” -2	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		ABAKO Tomasz Szczypiński	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2013 Rokiem Biebrzy”
8	Schron przeciwdeszczowy Osowiec Pole namiotowe „Bóbr” -3	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		ABAKO Tomasz Szczypiński	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2013 Rokiem Biebrzy”
9	Schron przeciwdeszczowy Osowiec Pole namiotowe „Bóbr” -4	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		ABAKO Tomasz Szczypiński	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2013 Rokiem Biebrzy”
10	Schron przeciwdeszczowy Osowiec Pole namiotowe „Bóbr” -5	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		ABAKO Tomasz Szczypiński	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2013 Rokiem Biebrzy”

11	Schron przeciwdeszczowy Osowiec Pole namiotowe „Bóbr” -6	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		ABAKO Tomasz Szczypiński	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2013 Rokiem Biebrzy”
12	Schron przeciwdeszczowy Osowiec-Twierdza CEiZ - 1	Goniądz	2006	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie programów edukacyjnych BbPN - rok 2006 Rokiem Grzęd. Ścieżka edukacyjna „Las w zasięgu ręki” przy CEiZ BbPN”
13	Schron przeciwdeszczowy Osowiec-Twierdza CEiZ - 2	Goniądz	2006	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie programów edukacyjnych BbPN - rok 2006 Rokiem Grzęd. Ścieżka edukacyjna „Las w zasięgu ręki” przy CEiZ BbPN”
14	Schron przeciwdeszczowy i ławkami Osowiec-Twierdza CEiZ - 3	Goniądz	2006	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie programów edukacyjnych BbPN - rok 2006 Rokiem Grzęd. Ścieżka edukacyjna „Las w zasięgu ręki” przy CEiZ BbPN”
15	Schron przeciwdeszczowy Osowiec-Twierdza CEiZ - 4	Goniądz	2006	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie programów edukacyjnych BbPN - rok 2006 Rokiem Grzęd. Ścieżka edukacyjna „Las w zasięgu ręki” przy CEiZ BbPN”
16	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Kamienna Stara/ nr 384 Gmina Dąbrowa Białostocka/	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
17	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Gmina Dąbrowa Białostocka/ Harasimowicze/ nr 353	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
18	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Gmina Dąbrowa Białostocka/ Kamienna Nowa/ nr 15/3	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”

19	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Gmina Dąbrowa Białostocka/ Szuszałewo /nr 149	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
20	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Gmina Dąbrowa Białostocka/ Grabowo/ nr 229	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
21	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Gmina Nowy Dwór/ Koniuszki/ nr 468	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
22	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Gmina Nowy Dwór/ Koniuszki/ nr 252/5	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
23	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Gmina Sztabin/ Jastrzębna I/ nr 213/1	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
24	Zadaszenie turystyczne z ławkami	BbPN/ Trzyrzeczki	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
25	Zadaszenie turystyczne z ławkami	BbPN/ Trzyrzeczki	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
26	Zadaszenie turystyczne z ławkami	BbPN/ Nowy Lipsk/ nr 1182	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
27	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Grunt parafialny/Sztabin	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
28	Wiatrochron ze Stołem i ławkami Leśna Ścieżka Biegowa „Grzędę” Orzechówka	Goniądz	2015	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe	2 słupy (14x14 cm, dł.262 cm) dach dwuspadowy(rozpiętość 2,50 x 2,79 m), na stopie żelbetonowej	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
29	Wiatrochron ze Stołem i ławkami Leśna Ścieżka Biegowa „Wokół Fortu IV” Olszowa Droga	Goniądz	2015	Obręb Ochronny Basenu Dolnego	2 słupy (14x14 cm, dł.262 cm) dach dwuspadowy(rozpiętość 2,50 x 2,79 m), na stopie żelbetonowej	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:

30	Wiatrochron ze Stołem i ławami Leśna Ścieżka Biegowa „Barwik” Budy	Trzcianne	2015	Obwód Ochronny Basenu Dolnego	2 słupy (14x14 cm, dł.262 cm) dach dwuspadowy (rozpiętość 2,50 x 2,79 m). na stopie żelbetonowej	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
31	Wiatrochron ze Stołem i ławami Leśna Ścieżka Biegowa „Trzyrzeczki” Ur. Prastora	Dabrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (14x14 cm, dł.262 cm) dach dwuspadowy (rozpiętość 2,50 x 2,79 m). na stopie żelbetonowej	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:

TAB. 10. ZESTAWIENIE URZĄDZEŃ TECHNICZNYCH NA LEŚNYCH ŚCIEŻKACH BIEGOWYCH NA TERENIE BIEBRZAŃSKIEGO PN.

Lp.	Rodzaj infrastruktury	Lokalizacja (gmina / nr działki - opis)	Termin odbioru budowy	Obwód / Obwód ochronny	Parametry konstrukcji ogólne / opis	Podmiot gospodarczy, który wybudował	Podmiot gospodarczy, który projektował	Materiał, z którego wykonano obiekt	Konserwacja /remonty / uwagi	Źródło finansowania robót
1	Ława do ćwiczeń fizycznych Leśna Ścieżka Biegowa „Trzyrzeczki” Ur. Prastora	Dabrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	słupy dębowe 20x20 cm wkopane, ława z dyla osikowego 40x10 cm , długość 220 cm, poręcz dębowe o średnicy 10 cm i długości 140 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
2	Ława do ćwiczeń fizycznych Leśna Ścieżka Biegowa „Barwik” Budy	Trzcianne	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	słupy dębowe 20x20 cm wkopane, ława z dyla osikowego 40x10 cm , długość 220 cm, poręcz dębowe o średnicy 10 cm i długości 140 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
3	Ława do ćwiczeń fizycznych Leśna Ścieżka Biegowa „Wokół Fortu IV” Olszowa Droga	Goniądz	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	słupy dębowe 20x20 cm wkopane, ława z dyla osikowego 40x10 cm , długość 220 cm, poręcz dębowe o średnicy 10 cm i długości 140 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
4	Ława do ćwiczeń fizycznych Leśna Ścieżka Biegowa „Grzędy” Orzechówka	Goniądz	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	słupy dębowe 20x20 cm wkopane, ława z dyla osikowego 40x10 cm , długość 220 cm, poręcz dębowe o średnicy 10 cm i długości 140 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
5	Ława do ćwiczeń fizycznych Leśna Ścieżka Biegowa „Grzędy” Woźnawieś	Goniądz	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	słupy dębowe 20x20 cm wkopane, ława z dyla osikowego 40x10 cm , długość 220 cm, poręcz dębowe o średnicy 10 cm i długości 140 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
6	Poręcz do rozciągania Leśna Ścieżka Biegowa „Trzyrzeczki” Ur. „Prastora”	Dabrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	kołki dębowe o średnicy 20 cm wkopane, o długość 200 cm, poręcz dębowe o przekroju 12 cm i długości 300 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
7	Poręcz do rozciągania Leśna Ścieżka Biegowa „Barwik” Budy	Trzcianne	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	kołki dębowe o średnicy 20 cm wkopane, o długość 200 cm, poręcz dębowe o przekroju 12 cm i długości 300 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:

8	Poręcz do rozciągania Leśna Ścieżka Biegowa „Wokół Fortu IV” Olszowa Droga	Kładka drewniana o długości 30 mb	Gmina Grajewo, obręb Sojczyn Grądowy, dz. nr 869 (uroczysko Dębiec)	13.03.2017.	Poza BbPN	Posadowiona na palach. Długość kładki: 30 m. Powierzchnia kładki: 47,3 m ² . Szerokość kładki: 150 cm. Wysokość balustrady: 1,1 m.	Wykonawca -P.P.H.U. „Rostkowscy” s.c. J. i W. Rostkowscy, zamawiający - BbPN	WAGA-BART, Specjalistyczna Pracownia Projektowa Zbigniew Bartosik	drewno	Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
9	Poręcz do rozciągania Leśna Ścieżka Biegowa „Grzędy” Orzechówka	Goniądz	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	kołki dębowe o średnicy 20 cm wkopane, o długość 200 cm, poręcz dębowe o przekroju 12 cm i długości 300 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
10	Poręcz do rozciągania Leśna Ścieżka Biegowa „Grzędy” Woźnawieś	Goniądz	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	kołki dębowe o średnicy 20 cm wkopane, o długość 200 cm, poręcz dębowe o przekroju 12 cm i długości 300 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:

TAB. 11. ZESTAWIENIE PARKINGÓW NA TERENIE BIEBRZAŃSKIEGO PN.

Lp.	Rodzaj infrastruktury	Lokalizacja (gmina / nr działki - opis)	Termin odbioru budowy	Obręb / Obwód ochronny	Parametry konstrukcji ogólne / opis	Podmiot gospodarczy, który wybudował	Podmiot gospodarczy, który projektował	Materiał, z którego wykonano obiekt	Konserwacja / remonty / uwagi	Źródło finansowania robót
1	Parking Osowiec - Twierdza - Centrum Edukacji i Zarządzania	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe						
2	Parking Grzędy	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe						
3	Parking Barwik	Trzcianne		Obręb Ochronny Basenu Dolnego						
4	Parking Carska Droga „Budy”	Trzcianne		Obręb Ochronny Basenu Dolnego						
5	Parking Osowiec TOE	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe						
6	Parking Carska Droga „IV fort”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe						
7	Parking Burzyn - punkt widokowy	Jedwabne		Obręb Ochronny Basenu Dolnego						
8	Parking Grzędy - „Nowy Świat”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe						
9	Parking Goniądz - przy punkcie widokowym	Goniądz	2011	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe	Pow.: 415 m ² .			Tłuczeń od 0,0 do 0,6 mm		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działalności edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego. Rok 2011 Rokiem Orlika Grubdziobego
10	Parking Ścieżki edukacyjnej „Brzeziny Kapickie” Wólka Piaseczna leśniczówka	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe						

11	Parking przy Leśniczówce Trzyrzeczki	Dąbrowa Białostocka		Obwód Ochronny Basenu Górnego						
12	Parking w miejscowości Kopytkowo	Sztabin	2018	Obwód Ochronny Basenu Środkowego Południe				Żwir		Biebrzański Park Narodowy

TAB. 12. ZESTAWIENIE KŁADEK TURYSTYCZNYCH NA TERENIE BIEBRZAŃSKIEGO PN.

Lp.	Rodzaj infrastruktury	Lokalizacja (gmina / nr działki - opis)	Termin odbioru budowy	Obwód / Obwód ochronny	Parametry konstrukcji ogólne / opis	Podmiot gospodarczy, który wybudował	Podmiot gospodarczy, który projektował	Materiał, z którego wykonano obiekt	Konserwacja / remonty / uwagi	Źródło finansowania robót
1	Kładka Turystyczna Osowiec TOE	Goniądz		Obwód Ochronny Basenu Środkowego Południe	Dł.: 900 m. Szer.: 1,2 m		BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste i liściaste	2010 r. Remont drewnianej kładki o dł. 710 m – wymiana elementów spróchniałych i uzupełnienie brakujących	NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego – Rok 2010 Rokiem Wodniczki”
2	Kładka Turystyczna Grzędy - „Czerwone Bagno”	Goniądz		Obwód Ochronny Basenu Środkowego Południe	Dł.: 935 m. Szer.: 1,2 m		BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste i liściaste		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego – Rok 2013 Rokiem Biebrzy”
3	Kładka Turystyczna Grzędy - „Wydmy”	Goniądz		Obwód Ochronny Basenu Środkowego Południe	Dł.: 175 m. Szer.: 1,2 m		BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste i liściaste		
4	Kładka Turystyczna Ławki - „Długa Łuka”	Trzcianne		Obwód Ochronny Basenu Dolnego	Dł.: 400 m. Szer.: 1,2 m		BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste i liściaste		
5	Kładka Turystyczna obręb Szuszałowo - Jatowo	Dąbrowa Białostocka Lipsk	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Dł.: 1939 m. Pow.: 1599 m ² . Szer.: 0,60 m. Szer. mijanki: 1,0 m.	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 38	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste i liściaste		LIFE 11 NAT/ PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
6	Kładka Turystyczna obręb Nowy Lipsk	Lipsk	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Dł.: 276 m. Pow.: 230 m ² Szer.: 0,6 m. Szer. Mijanki: 1,0 m.	Invest Biał Obsługa Inwestycji sp. z o.o. Białystok ul. Przytułska 18	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”			LIFE 11 NAT/ PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
7	Kładka drewniana o długości 110 mb	Gmina Grąjewo, obręb Sojczyn Grądowy, dz. nr 869 (uroczysko Dębiec)	13.03.2017.	Poza BbPN	Posadowiona na palach. Długość kładki: 110 m. Powierzchnia kładki: 148,0 m ² . Szerokość kładki: 120 cm. Szerokość punktu przystankowego: 350 cm. Długość punktu przystankowego: 295 cm. Wysokość balustrady kładki: 1,1 m. Wysokość balustrady punktu przystankowego: 1,1 m.	Wykonawca - P.P.H.U. „Rostkowscy” s.c. J. i W. Rostkowscy, zamawiający - BbPN	WAGA-BART, Specjalistyczna Pracownia Projektowa Zbigniew Bartosik		Przewidziana coroczna konserwacja do roku 2019 włącznie, środkiem ochronnym przed szkodnikami biologicznymi oraz działaniem ognia.	Projekt LIFE 13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”
8	Kładka drewniana o długości 30 mb	Gmina Grąjewo, obręb Sojczyn Grądowy, dz. nr 869 (uroczysko Dębiec)	13.03.2017.	Poza BbPN	Posadowiona na palach. Długość kładki: 30 m. Powierzchnia kładki: 47,3 m ² . Szerokość kładki: 150 cm. Wysokość balustrady kładki: 1,1 m.	Wykonawca - P.P.H.U. „Rostkowscy” s.c. J. i W. Rostkowscy, zamawiający - BbPN	WAGA-BART, Specjalistyczna Pracownia Projektowa Zbigniew Bartosik	drewno	Przewidziana coroczna konserwacja do roku 2019 włącznie, środkiem ochronnym przed szkodnikami biologicznymi oraz działaniem ognia.	Projekt LIFE 13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”

5.3. Analiza ruchu turystycznego

Zdzisław Muczyński, Artur Łajewski, Grzegorz Wroceński, Jerzy Bachliński;
Zespół Udostępniania

Zespół Udostępniania Intensywność ruchu turystycznego monitorowana jest przez Zespół Udostępniania, na podstawie sprzedaży kart wstępu na szlaki piesze, wodne (sprzedaży własnej oraz prowadzonej przez inne podmioty), oraz ilości obsłużonych turystów w punkcie IT wraz z bezpłatnym zwiedzaniem sali ekspozycyjnej w Osowcu-Twierdzy. Z uwagi na „otwartość” Parku i brak bramek wejściowych na szlaki, poniższe dane nie ujmują wszystkich osób odwiedzających Biebrzański Park Narodowy.

W 2018 roku sprzedano 22 172 jednodniowe karty wstępu na szlaki lądowe Biebrzańskiego PN. Zestawienie sprzedaży tych kart wstępu przedstawia poniższa tabela.

TAB. 13. ZESTAWIENIE SPRZEDAŻY KART WSTĘPU NA SZLAKI LĄDOWE BIEBRZAŃSKIEGO PN W ROZBICIU NA MIESIĄCE.

Miesiąc	Karta wstępu dzienna			Karta wstępu na weekend			Karta wstępu na tydzień			Karta wstępu na 14 dni			Karta wstępu na rok		
	Norm. 6 zł	Ulg. 3 zł	0 zł	Norm. 12 zł	Ulg. 6 zł	0 zł	Norm. 30 zł	Ulg. 15 zł	0 zł	Norm. 55 zł	Ulg. 27,50zł	0 zł	Norm. 100 zł	Ulg. 50 zł	0 zł
Styczeń	118	71	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	3	1	0
Luty	152	62	0	14	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Marzec	386	123	6	22	3	0	7	1	0	0	0	0	3	4	0
Kwiecień	1142	822	14	66	8	1	50	10	0	2	1	0	0	0	0
Maj	2631	2210	16	64	58	3	32	12	0	0	0	0	0	0	0
Czerwiec	1702	1840	1	31	41	2	10	14	0	9	0	0	0	0	0
Lipiec	2093	1363	8	37	8	4	63	16	0	7	0	0	0	0	0
Sierpień	2523	1403	33	26	3	2	51	19	0	0	0	0	0	0	0
Wrzesień	1112	970	9	22	5	1	13	5	0	0	0	0	0	0	0
Październik	443	432	14	17	7	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Listopad	142	174	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grudzień	114	43	0	6	2	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0
Razem:	12558	9513	101	311	139	13	230	79	0	21	1	0	6	5	0
Razem:	22172			463			309			22			11		

Sprzedaż kart wstępu w 2018 roku **wzrosła względem 2017 roku o 1109 szt.** Zmiana ta przedstawia się następująco w poszczególnych kategoriach:

- Dzienna karta wstępu – wzrost o 703 szt., z tego:
 - normalna – wzrost o 709 szt.
 - ulgowa – spadek o 107 szt.
 - bezpłatne – wzrost o 101 szt.
- Weekendowa karta wstępu – wzrost o 245 szt., z tego:
 - normalna – wzrost o 165 szt.
 - ulgowa – wzrost o 67 szt.
 - bezpłatna – wzrost o 13 szt.
- Tygodniowa karta wstępu – wzrost o 136 szt., z tego:
 - normalna – wzrost o 89 szt.
 - ulgowa – wzrost o 47 szt.
- Dwutygodniowa karta wstępu – wzrost o 22 szt., z tego:
 - normalna – wzrost o 21 szt.
 - ulgowa – wzrost o 1 szt.
- Roczna karta wstępu – wzrost o 3 szt., z tego:
 - normalna – spadek o 1 szt.
 - ulgowa – wzrost o 4 szt.

W 2018 roku wystawiono 1871 zbiorczych kart wstępu na spływy szlakami wodnymi Parku, z tego 1549 na spływy kajakowe i 322 kart wstępu na spływy tratwami turystycznymi, oraz 1927 jednodniowych kart wstępu na spływy szlakami wodnymi.

Ponadto, w ciągu analizowanego roku w spływach kajakiem wzięło udział 7885 osoby, zaś w spływach tratwą 2924 osób. Zestawienie tych danych przedstawia poniższa tabela.

**TAB.14. DWULETNI ZESTAWIENIE LICZBY OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE SZLAKÓW WODNYCH BIEBRZAŃSKIEGO PN W ROZBI-
CIU NA MIESIĄCE.**

Miesiąc	Spływ kajakowy				Spływ tratwą			
	Rok 2017		Rok 2018		Rok 2017		Rok 2018	
	Karta wstępu norm.	Karta wstępu ulg.	Karta wstępu norm.	Karta wstępu ulg.	Karta wstępu norm.	Karta wstępu ulg.	Karta wstępu norm.	Karta wstępu ulg.
Luty	0	0	2	0	0	0	0	0
Marzec	55	13	141	44	0	0	0	0
Kwiecień	232	60	342	127	30	17	47	41
Maj	673	142	820	363	131	102	161	159
Czerwiec	770	234	618	253	435	318	397	319
Lipiec	1196	644	1299	654	629	537	564	331
Sierpień	1354	690	1475	837	573	439	393	423
Wrzesień	123	25	478	328	38	17	48	41
Październik	16	9	85	13	4	3	0	0
Listopad	0	0	6	0	0	0	0	0
Razem:	4419	1817	5266	2619	1840	1433	1610	1314
Razem:	6236		7885		3273		2924	

W porównaniu z rokiem 2018 zauważalny jest wyraźny wzrost sprzedanych kart wstępu na spływy kajakowe o 1649 osobodni, zaś na spływy tratwami nastąpił spadek sprzedanych kart wstępu o 349 osobodni.

W siedzibie Biebrzańskiego Parku Narodowego działa Punkt Informacji Turystycznej, który w 2018 roku został odwiedzony przez 22809 osób, z czego 20721 turystów pochodziło z Polski, zaś pozostałą grupę, liczącą 2088 osób, stanowili obcokrajowcy. Najliczniejszą grupę z zagranicy stanowili Niemcy, Holendrzy i Belgowie. Zestawienie danych dotyczące liczby osób odwiedzających punkt IT przedstawia poniższa tabela.

TAB. 15. DWULETNI ZESTAWIENIE LICZBY OSÓB ODWIEDZAJĄCYCH PUNKT INFORMACJI TURYSTYCZNEJ BIEBRZAŃSKIEGO PN W CEIZ.

Miesiąc	Rok 2017				Rok 2018			
	Ogółem	Turyści z Polski	Turyści zagraniczni		Ogółem	Turyści z Polski	Turyści zagraniczni	
			Liczba osób	Ilość państw			Liczba osób	Ilość państw
Styczeń	197	194	3	1	300	277	23	4
Luty	231	216	15	2	185	173	12	3
Marzec	459	452	7	4	508	486	22	5
Kwiecień	5244	5131	113	13	4786	4663	123	17
Maj	3437	3130	307	20	3994	3518	476	21
Czerwiec	2494	2263	231	16	3164	2818	346	23
Lipiec	2779	2290	489	22	3208	2836	372	27
Sierpień	2866	2427	439	24	3462	3043	419	19
Wrzesień	1248	1093	155	17	1268	1048	220	22
Październik	878	847	31	7	1310	1247	63	17
Listopad	307	304	3	1	310	301	9	3
Grudzień	236	231	5	1	314	311	3	2
Razem:	20376	18578	1798	38	22809	20721	2088	42

Na podstawie liczby sprzedanych kart parkingowych można wywnioskować, iż w ciągu 2018 roku, w Obrębie Ochronnym Basenu Środkowego Północ, przemieszczały się 172 pojazdy, którymi podróżowało 1132 osoby. W wyniku remontu drogi dojazdowej od rozjazdu Kuligi – Woźnawieś – Grzędy do parkingu na „Nowym Świecie” ruch turystyczny w IV kwartale 2018 roku został zamknięty.

TAB. 16. ZESTAWIENIE RUCHU POJAZDÓW W OBRĘBIE OCHRONNYM BASENU ŚRODKOWEGO PÓŁNOC NA PODSTAWIE SPRZEDANYCH KART PARKINGOWYCH W 2018 ROKU.

Miesiąc	Ilość pojazdów		Ogółem ilość pojazdów	Ilość turystów		Ogółem ilość turystów
	Autokarów	Samochodów osobowych		Turyści w autokarach	Turyści w samochodach osobowych	
Styczeń	0	10	10	0	42	42
Luty	0	6	6	0	23	23
Marzec	0	12	12	0	23	23
Kwiecień	1	11	12	25	44	69
Maj	11	14	25	388	53	441
Czerwiec	2	18	20	70	67	137
Lipiec	3	35	38	54	139	193

Sierpień	0	29	29	0	112	112
Wrzesień	0	10	10	0	46	46
Październik	0	0	0	0	0	0
Listopad	0	0	0	0	0	0
Grudzień	0	10	10	0	46	46
Razem:	17	155	172	537	595	1132

5.4. Obsługa ruchu turystycznego

Zdzisław Muczyński, Artur Łajewski, Grzegorz Wroceński, Jerzy Bachliński;
Zespół Udostępniania

Miejsca i czas pracy punktów obsługujących ruch turystyczny:

1. Punkt Informacji Turystycznej w Osowcu-Twierdzy (prowadzony przez Zespół Udostępniania), czynny:
 - od 20 kwietnia do 10 września codziennie w godzinach 8:00 – 17:00;
 - od 11 września do 19 kwietnia od poniedziałku do piątku w godzinach 7:30 – 15:30.
2. Punkt Informacji Turystycznej w Grzędach (prowadzony przez pracowników Obrębu Ochronnego Basenu Środkowego Północ), czynny:
 - od 2 stycznia do 30 kwietnia i od 1 września do 30 września od poniedziałku do piątku w godzinach 7.30 – 15:30;
 - od 1 maja do 31 sierpnia codziennie w godzinach 7.30 – 15.30.

Ponadto, Park stale współpracuje z:

- Punktem Informacji Turystycznej Gminnego Ośrodka Kultury w Goniądzu,
- Punktem Informacji Turystycznej w Gospodarstwie Agroturystycznym „Dolina Biebrzy” we Wrocnieniu,
- Punktem Informacji Turystycznej „Agroturystyka nad Biebrzą” w Sztabinie,
- Punktem Informacji Turystycznej w sklepie „Marta” w Goniądzu,
- Punktem Informacji Turystycznej „Dwór Dobarz” w Dobarzu,

W tych oraz w 44 innych miejscach, na podstawie umów zawartych z różnymi podmiotami, prowadzona jest sprzedaż kart wstępu i licencji wędkarskich. Park współpracuje w tym zakresie ze sklepami, hotelami, kwaterami turystycznymi i osobami fizycznymi.

Zwiedzanie Parku może odbywać się po:

- a) drogach publicznych;
- b) rzekach: Biebrzy, Brzozowce, Ełku, Jegrzni, Nettcie, Sidrze i Wissie;
- c) kanałach: Augustowskim i Rudzkim;
- d) oznakowanych szlakach turystycznych, ścieżkach edukacyjnych i biegowych BbPN.

Ruch turystyczny na terenie Parku jest dozwolony w okresie całego roku od świtu do zmierzchu. Za wstęp do Parku pobiera się opłatę w formie wykupienia karty wstępu lub przelewu bankowego.

Karty wstępu do Parku i licencje wędkarskie na amatorski połów ryb można nabyć w:

- Centrum Edukacji i Udostępniania BbPN w Osowcu-Twierdzy;
- u osób upoważnionych przez Dyrektora Parku, których wykaz znajduje się na stronie www.biebrza.org.pl w zakładce „Turystyka”, oraz w Internetowym Systemie Sprzedaży Biletów wstępu do Biebrzańskiego Parku Narodowego e-bilety (<http://biebrza.eparki.pl>).

5.5. Fotografowanie i filmowanie w celach zarobkowych oraz promocyjnych

Zdzisław Muczyński, Artur Łajewski, Grzegorz Wroceński, Jerzy Bachliński;
Zespół Udostępniania

W 2018 r. nie wydano żadnego zezwolenia na fotografowanie i filmowanie w celach zarobkowych i promocyjnych ale sprzedano 7 licencji foto-video.

Wydano zaś 16 zezwoleń na niezarobkowe fotografowanie i filmowanie na obszarze BbPN, w tym 7 przy użyciu drona.

5.6. Wydarzenia turystyczne

Zdzisław Muczyński, Artur Łajewski, Grzegorz Wroceński, Jerzy Bachliński;
Zespół Udostępniania

W roku 2018 odbyły się następujące większe imprezy turystyczne:

1. W dniu 9 marca 2108 r. – Uroczyste otwarcie bazy edukacyjnej w ramach projektu: "Doposażenie i adaptacja bazy edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego w siedzibie Parku: Centrum Edukacji i Zarządzania w Osowcu-Twierdzy 8".
2. W dniach 14-15 kwietnia - sprzątanie rzeki Biebrzy w Basenie Górnym od wsi Ponarlica (w pobliżu granicy z Białorusią) do mostu przy wsi Kamienna Nowa na odcinku prawie 40 kilometrowym rzeki Biebrzy. W spływie uczestniczyły 24 osoby, zebrano kilkadziesiąt worków śmieci.
3. W dniach 24 – 28 maja - Spływ Kajakowy Pracowników Parków Narodowych na trasie Białobrzegi – „Biały Grąd”, w spływie uczestniczyły 33 osoby.
4. W dniu 6 września 2018 r. - spływ kajakowy z Wrocenia do Goniądza pracowników parków narodowych uczestniczących w Konferencji z okazji XXV Lecia BbPN, w spływie wzięło udział 43 uczestników.
5. W dniu 1 października 2018 r. - wycieczka 29 osób z Drawieńskiego Parku Narodowego ze spływem kajakowym na trasie Wroceń - Dawidowizna oraz piesza wycieczka po Ścieżce Edukacyjnej „BARWIK”.
6. W dniach 5 - 7 października 2018 r. Biebrzański Park Narodowy uczestniczył w ogólnopolskiej akcji „Polska zobacz więcej – weekend za pół ceny”. Punkt Informacji Turystycznej w tych dniach odwiedziło 170 osób a Salę Ekspozycyjną 157 osób.
7. W dniu 8 grudnia 2018 roku - egzamin dla kandydatów ubiegających się o „Zezwolenie na wykonywanie usług przewodnickich po Biebrzańskim Parku Narodowym. Uprawnienia uzyskało 8 osób.
8. W dniu 9 września 2018 roku na rzece Biebrzy w Osowcu-Twierdzy zostały zorganizowane już po raz 19 zawody o Puchar Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego zorganizowane przez Koło PZW nr 10 przy PKP w Białymstoku.

5.7. Udostępnianie wód BbPN do amatorskiego połowu ryb

Zdzisław Muczyński, Artur Łajewski, Grzegorz Wroceński, Jerzy Bachliński;
Zespół Udostępniania

W roku 2018 zasady udostępniania obszaru do amatorskiego połowu ryb określało Zarządzenie nr 10/2018 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 30 kwietnia 2018 roku w sprawie regulaminu udostępniania Biebrzańskiego Parku Narodowego do amatorskiego połowu ryb. Udostępnianie wód BbPN do amatorskiego połowu ryb reguluje załącznik nr 1, sporządzony na bazie zadań ochronnych BbPN na lata 2018-2020.

TAB. 17. MIEJSCA UDOSTĘPNIANE W BIEBRZAŃSKIM PN DO AMATORSKIEGO POŁOWU RYB.

Lp.	Miejsce udostępniane	Sposób udostępniania
1.	Rzeka Biebrza w miejscach od północnej granicy Parku do mostu kolejowego w Osowcu wraz ze starorzeczami.	Cały rok z łodzi i brzegu. Zakaz wstępu i połowu na starorzeczach od 01.03. do 30.06.
2.	Rzeka Biebrza w miejscach od ujścia rzeki Wiszy do rzeki Narwi.	Cały rok z łodzi i brzegu. Zakaz wstępu i połowu na starorzeczach od 01.03. do 30.06.
3.	Rzeka Jegrznia w miejscach od północnej granicy Parku do mostu w Ciszewie.	Cały rok z łodzi i prawego brzegu. Zakaz wstępu i połowu na starorzeczach od 01.03. do 30.06.
4.	Kanał Rudzki w miejscach od mostu kolejowego w Osowcu do rzeki Biebrzy.	Cały rok z brzegu. Zakaz wstępu i połowu na starorzeczach i w Biebrzy.
5.	Rzeka Sidra w miejscach od Kolonii Kropiwna do rzeki Biebrzy.	Cały rok z brzegu. Zakaz wstępu i połowu na starorzeczach i w Biebrzy.
6.	Rzeka Brzozówka w miejscach od Kolonii Karpowicze do rzeki Biebrzy.	Cały rok z łodzi i brzegu. Zakaz wstępu i połowu na starorzeczach od 01.03. do 30.06.
7.	Rzeka Wissa w miejscach od Kolonii Łoje Awissa do rzeki Biebrzy.	Cały rok z łodzi i brzegu.

Biebrzański PN prowadzi sprzedaż licencji wędkarskich. Do nabycia są cztery rodzaje licencji: jednodniowa, dwudniowa, roczna z brzegu oraz roczna z łodzi.

TAB. 18. ZESTAWIENIE SPRZEDAŻY LICENCJI WĘDKARSKICH W LATACH 2018–2017.

Miesiąc	Licencja 1 dzień		Licencja 14 dni		Licencja rok brzeg		Licencja rok łódź	
	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2107	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2017
Styczeń	2	20	0	0	10	23	12	21
Luty	37	3	0	0	55	25	68	24
Marzec	27	5	0	0	34	33	52	15
Kwiecień	54	114	6	0	81	190	109	148
Maj	193	146	4	4	32	42	75	70
Czerwiec	1039	722	11	9	205	191	200	182
Lipiec	419	390	20	22	24	26	12	4
Sierpień	454	222	19	26	7	2	8	4
Wrzesień	1443	759	34	31	25	39	45	16
Październik	376	117	19	0	2	13	4	4
Listopad	379	154	3	10	3	1	2	3
Grudzień	78	8	0	0	0	0	0	0
Razem:	4501	2660	116	102	478	585	587	491

W 2018 roku sprzedano 5682 licencji wędkarskich, które można było nabyć w siedzibie Biebrzańskiego Parku Narodowego, w sprzedaży internetowej oraz w 37 punktach sprzedaży, z czego w:

- 2 punktach informacji turystycznej (Wroceń, Sztabin),
- 16 sklepach (Łomża, Białystok, Grajewo, Mońki, Suchowola, Goniądz, Wysokie Mazowieckie, Kleosin, Sokółka),
- pozostałych 19 punktach, takich jak: hotele, kwatery i pensjonaty, bary, sklepy i u osób fizycznych.

W analizowanym roku zauważalny jest znaczny wzrost sprzedaży licencji wędkarskich spowodowany niskim stanem wody (od połowy maja) ułatwiającym dobre dojścia do łowiska i dobre tarła ryb w poprzednich mokrych latach, z wysokim stanem wody w rzekach. Sprzedaż licencji wzrosła o 1844 sztuk, z czego o 1841 licencji 1-dniowych, 14 licencji 14-dniowych oraz 96 licencji rocznych z łodzi, nastąpił spadek sprzedaży licencji rocznych z brzegu o 107 szt. Analiza zwróconych do Parku wypełnionych rejestrów połowów wędkarskich została przedstawiona w rozdziale pn. „Monitoring ichtiofauny, minogów i raków.” Zestawiono tam podstawowe informacje na temat ilości pozyskanych poszczególnych gatunków ryb, presji wędkarskiej oraz rekordowych okazów.

Na obszarze Biebrzańskiego PN istnieje możliwość organizacji zawodów wędkarskich na podstawie zezwolenia dyrektora Parku. W 2018 roku wydano 8 takich zezwoleń.

TAB. 19. ZESTAWIENIE ZAWODÓW WĘDKARSKICH ZORGANIZOWANYCH NA PODSTAWIE ZEZWOLEŃ W 2018 ROKU NA TERENIE BIEBRZAŃSKIEGO PN.

Nr zezwolenia	Organizator	Termin	Miejsce	Rodzaj zawodów	Liczba zawodników	Ilość ryb [szt.]										Łączna waga ryb [kg]	
						Płoc	Krap	Ukleja	Okoń	Szczupak	Jaź	Kleń	Boleń	Leszcz	Wzdręga		
1.	Koło PZW Nr 10 przy PKP Białystok	12.05.2018	Osowiec	Splawikowe	11	48	27	294							3		13.41 kg (wyp.)
2.	Koło PZW „Od Nowa” w Mońkach	3.06.2018	Dolistowo	Splawikowe	25	32	48		3			1					8.90 kg (wyp.)
3.	Koło PZW Nr 80 w Łomży	14-15.07.2018	Brzostowo-Ruś	Spinningowe	?				217	6	3						-
4.	Koło PZW „Od Nowa” w Mońkach	14.07.2018	Dolistowo	Splawikowe	25	28	20							1	3		7.28 kg (wyp.)
5.	Koło PZW Nr 10 przy PKP Białystok	9.09.2018	Osowiec	Splawikowe	21	57	48	1213									27.1 kg (wyp.)
6.	Koło PZW Nr 10 przy PKP Białystok	6.10.2018	Osowiec	Splawikowe	11	25	5	697	1								11.86 kg (wyp.)
7.	Koło PZW „Od Nowa” w Mońkach	23.09.2018	Dolistowo	Splawikowe	19	?	?										4.82 kg (wyp.)
8.	Koło PZW w Wasilkowie	28.10.2018	Wroceń	Spinningowe	18				1	9							3 kg (wyp.)

5.8. Udostępnianie wód BbPN do celów turystycznych

Zdzisław Muczyński, Artur Łajewski, Grzegorz Wroceński, Jerzy Bachliński;
Zespół Udostępniania

Wody Biebrzańskiego Parku Narodowego są udostępniane do celów turystycznych. Siedmioma ciekami wodnymi będą szlaki wodne, którymi mogą poruszać się turyści.

TAB. 20. SZLAKI WODNE WYSTĘPUJĄCE NA TERENIE BIEBRZAŃSKIEGO PN.

Lp.	Szlak	Długość całkowita [km]	Długość szlaku na terenie BbPN [km]
1.	Rzeka Biebrza (Bobra Mała – Sambory)	150,7	149,6
2.	Rzeka Sidra (Sidra – Rogożynek)	20,1	0,8
3.	Rzeka Jęgrznia (Rajgród – Wroceń)	56,5	40,6
4.	Kanał Rudzki (Modzelówka – Osowiec)	16,7	1,2
5.	Kanał Augustowski	80,2	8,0
6.	Brzozówka (Korycin – Jasionowo)	31,7	10,0
7.	Wissa (Wąsosz – Biebrza)	30,2	4,1
Razem:		386,1	214,3

Na spływy organizowane szlakami kajakowymi:

- Biebrzą, na odcinku Osowiec – Brzostowo,
- Wissą, na odcinku od Łoje Awissa do rzeki Biebrzy,
- Kanałem Rudzkim od mostu kolejowego w Osowcu do rzeki Biebrzy

w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca wymagane jest zezwolenie dyrektora Parku. Dzienny limit płynących osób w podanym terminie wynosi 25 osób.

TAB. 21. ILOŚĆ WYDANYCH ZEZWOLEŃ NA SPŁYWY ORGANIZOWANE SZLAKAMI KAJAKOWYMI WYMAGAJĄCYMI ZEZWOLENIA DYREKTORA BIEBRZAŃSKIEGO PN.

Lp.	Odcinek szlaku, na który wydano zezwolenie	Ilość zezwoleń [szt.]
1.	Rzeka Biebrza, Osowiec – „Biały Grąd”	48
2.	Rzeka Biebrza, Osowiec – Brzostowo	107
3.	Rzeka Wissa i Biebrza, Łoje Awissa – Brzostowo	3
4.	Rzeka Biebrza, „Biały Grąd” – Brzostowo	13
5.	Kanał Rudzki - Biebrza	2
Razem:		173

TAB. 22. ZESTAWIENIE WYDANYCH ZEZWOLEŃ NA SPŁYWY ORGANIZOWANE SZLAKAMI KAJAKOWYMI WYMAGAJĄCYMI ZEZWOLENIA DYREKTORA BIEBRZAŃSKIEGO PN W POSZCZEGÓLNYCH MIESIĄCACH.

Miesiąc	Ilość osób ogółem	Ilość wydanych zezwoleń [szt.]
Marzec	4	3
Kwiecień	324	75
Maj	362	63
Czerwiec	164	32
Razem:	854	173

Na spływy kajakowe i tratwami turystycznymi, szlakami wodnymi będącymi na obszarze Biebrzańskiego PN, obowiązują karty wstępu na szlaki wodne.

TAB. 23. ZESTAWIENIE SPRZEDAŻY KART WSTĘPU NA SPŁYWY KAJAKAMI W LATACH 2017-2018.

Miesiąc	Spływ kajakowy			
	Rok 2017		Rok 2018	
	Karta wstępu normalna [szt.]	Karta wstępu ulgowa [szt.]	Karta wstępu normalna [szt.]	Karta wstępu ulgowa [szt.]
Luty	0	0	2	0
Marzec	55	13	141	44
Kwiecień	232	60	342	127
Maj	673	142	820	363
Czerwiec	770	234	618	253
Lipiec	1196	644	1299	654
Sierpień	1354	690	1475	837
Wrzesień	123	25	478	328
Październik	16	9	85	13
Listopad	0	0	6	0
Razem:	4419	1817	5266	2619
Razem:	6236		7885	

W 2018 roku wystawiono 1549 kart wstępu na spływy kajakowe (wielodniowe) i 1927 kart jednodniowych przy 7885 osobodni pobytu na spływie, co daje około 2,27 osobodnia na jedną kartę wstępu. W związku z trendem odbywania spływów jednodniowych w miesiącu lipcu wprowadzono jednodniowe karty wstępu na wzór kart wstępu na szlaki lądowe, które cieszyły się dużym powodzeniem u osób je sprzedających.

Sprzedaż kart wstępu w 2018 roku wzrosła względem 2017 roku o 1649 szt. Zmiana ta przedstawia się następująco w poszczególnych kategoriach:

1. Karta wstępu normalna wzrost o 847 szt.
2. Karta wstępu ulgowa wzrost o 802 szt.

Biebrzański PN zezwala na spływ tratwami turystycznymi, na szlaku wodnym rzeki Biebrzy, na odcinku od Lipska do Osowca-Twierdzy i od Brzostowa do Rusi, pod warunkiem wyposażenia tratwy w toalety turystyczne, szczelne zbiorniki na ścieki, pojemniki (worki) na śmieci oraz kamizelki ratunkowe dla każdego uczestnika spływu, apteczkę samochodową, cumę o długości min. 20 m, draży/tyczki do pchania, tzw. „psychówki” – min. 2 szt. i koła ratunkowe – dla tratw o długości ponad 4 m.

TAB. 24. ZESTAWIENIE SPRZEDAŻY KART WSTĘPU NA SPŁYWY TRATWAMI TURYSTYCZNYMI W LATACH 2017-2018.

Miesiąc	Spływ tratwą			
	Rok 2017		Rok 2018	
	Karta wstępu normalna [szt.]	Karta wstępu ulgowa [szt.]	Karta wstępu normalna [szt.]	Karta wstępu ulgowa [szt.]
Styczeń	0	0	0	0
Luty	0	0	0	0
Marzec	0	0	0	0
Kwiecień	30	17	47	41
Maj	131	102	161	159
Czerwiec	435	318	397	319
Lipiec	629	537	564	331
Sierpień	573	439	393	423
Wrzesień	38	17	48	41
Październik	4	3	0	0
Listopad	0	0	0	0
Grudzień	0	0	0	0
Razem:	1840	1433	1610	1314
Razem:	3273		2924	

W 2018 roku wystawiono 322 kart wstępu na spływy tratwami przy 2924 osobodni pobytu na spływie, co daje około 9,1 osobodnia na jedną kartę wstępu. Sprzedaż kart wstępu w 2018 roku spadła względem 2017 roku o 349 osobodni. Zmiana ta przedstawia się następująco w poszczególnych kategoriach:

1. Karta wstępu normalna spadek o 230 szt.
2. Karta wstępu ulgowa spadek o 119 szt.

TAB. 25. ZESTAWIENIE SPRZEDANYCH KART WSTĘPU NA SPŁYWY TRATWAMI TURYSTYCZNYMI OKREŚLAJĄCE ATRAKCYJNOŚĆ POSZCZEGÓLNYCH ODCINKÓW RZEKI BIEBRZY.

Trasa spływu	Ilość sprzedanych kart wstępu [szt.]		
	Normalne	Ulgowe	Razem
Kamienna - Sztabin	275	249	524
Dolistowo - Wroceń	179	106	285
Czarniewo - Jagłowo	130	118	248
Podhorodnianka - Sztabin	81	161	242
Podhorodnianka - Jagłowo	105	52	157
Kamienna - Jagłowo	78	50	128
Wroceń - Dawidowizna	73	42	115
Kamienna N - Kamienna N	71	40	111
Jagłowo - Osowiec	36	72	108
Jasionowo - Dolistowo	71	32	103
Wroceń - Goniądz	61	23	84
Sztabin - Czarniewo	35	36	71
Wroceń - Osowiec	49	12	61
Jasionowo - Goniądz	21	40	61
Dębowo - Dolistowo	44	7	51
Jagłowo - Wroceń	18	30	48
Sztabin - Jagłowo	14	33	47
Kamienna - Goniądz	0	45	45

Jagłowo - Goniądz	24	20	44
Kamienna - Jasionowo	28	14	42
Jagłowo - Dolistowo	28	12	40
Podhorodnianka - Czarniewo	28	12	40
Dębowo - Wroceń	15	24	39
Dębowo - Jasionowo	21	5	26
Sztabin - Goniądz	10	15	25
Podhorodnianka - Jasionowo	24	0	24
Kamienna - Osowiec	16	8	24
Czarniewo - Jasionowo	20	4	24
Dawidowizna - Osowiec	8	12	20
Dębowo - Goniądz	8	8	16
Sztabin - Dolistowo	8	8	16
Polkowo - Dolistowo	9	6	15
Dolistowo - Goniądz	5	3	8
Brzostowo - Rutkowskie	6	2	8
Brzostowo - Szostaki	2	3	5
Goniądz - Osowiec	2	2	4
Mocarze - Burzyn	2	2	4
Jagłowo - Jasionowo	4	0	4
RAZEM	1610	1314	2924

Ponadto, Biebrzański Park Narodowy udostępnił odcinek rzeki Biebrzy w Goniądzu na szlak podwodny „Biebrza – po drugiej stronie lustra”. Szlak ten dostępny jest od 1 maja do 31 października.

Ze względu na bezpieczeństwo nurkujących, w podwodnym splotwie mogą wziąć udział co najmniej 2 osoby, jednak nie więcej niż 8. W przypadku nurkowania z użyciem aparatów oddechowych, wymagana jest obecność płetwonurka-przewodnika posiadającego uprawnienia potwierdzone certyfikatem, co najmniej „Divemaster” (lub równorzędnym: P-3, Klasa I, CMAS ***, Master Diver, Level 3, „Dive Leader” EN 1453-3) oraz „Zezwolenie na wykonywanie usług przewodnickich po BbPN”.

W 2018 roku sprzedano karty wstępu dla 10 grup nurkowych na szlak podwodny „Biebrza – po drugiej stronie lustra”, w splotwach tych uczestniczyło 55 osób.

6. Działalność edukacyjna

6.1. Zajęcia i wydarzenia edukacyjne

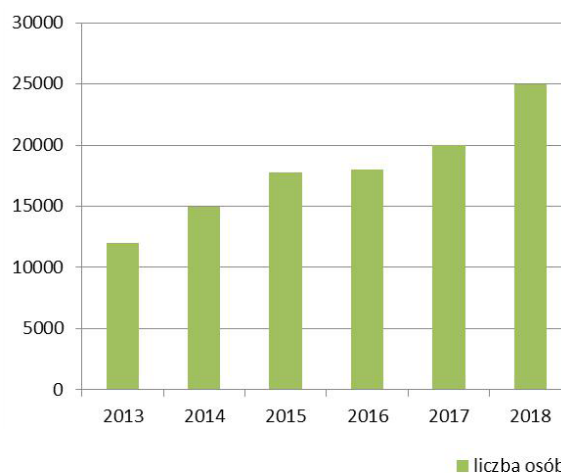
Bogdan Browarski, Piotr Tałałaj, Anna Maria Satkiewicz, Beata Głębocka, Sylwia Korbut,
Dział Edukacji

W roku 2018 dział Edukacji prowadził i inicjował szereg form edukacji przyrodniczej, współpracując z innymi komórkami Parku oraz podmiotami zewnętrznymi. Liczba osób objętych różnymi, poniżej opisanymi, działaniami edukacyjnymi wyniosła 25235 osób. W ramach oferty edukacyjnej Parku znajdują się zajęcia stacjonarne oraz terenowe. W 2018 roku w zajęciach edukacyjnych stacjonarnych uczestniczyło 2066 osób, zaś w terenowych 2864 osoby.

W poniżej opisanych działaniach edukacyjnych wzięło udział 25235 osób, z czego:

- 4930 osób uczestniczyło w zajęciach realizowanych w ramach oferty edukacyjnej Parku;
- 7622 osoby wzięły udział w wydarzeniach promocyjno-edukacyjnych organizowanych przez Park;
- 8687 osób odwiedziło stoisko Biebrzańskiego PN podczas imprez zewnętrznych;
- 346 osób wzięło udział w konkursach ogłoszonych przez Park;
- wystawy odwiedziło 3650 osób.

RYC.1. LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCA Z OFERTY EDUKACYJNEJ BBPN W LATACH 2013-2018.

Liczba osób korzystających z różnorodnych aktywnych form działań edukacyjnych Biebrzańskiego PN od kilku lat rośnie. Wynosiła ona: w roku 2013 – 11990 osób, w roku 2014 – 14934, w 2015 roku – 17735 osób, w 2016 – około 18000 osób, w 2017 roku około 20000 osób, a już w 2018 roku około 25000 osób.

BbPN w roku 2018 realizował zadania związane z edukacją na następujących polach:

- programy edukacyjne i zajęcia cykliczne skierowane do lokalnych szkół,
- zajęcia terenowe przygotowywane na indywidualne zgłoszenia grup (szkolnych i osób dorosłych),
- cykliczne akcje, spotkania i imprezy edukacyjno-promocyjne, obudowane działaniami informacyjno-komunikacyjnymi,
- działania edukacyjne związane z obchodami 25-lecia Biebrzańskiego PN,
- przeprowadzenie czterech konkursów o tematyce przyrodniczej,
- wystawy stacjonarne, stałe oraz czasowe w Centrum Edukacji i Zarządzania Biebrzańskiego Parku Narodowego,
- wystawy objazdowe,
- wydawnictwa („Biebrzańskie Wieści” i „Nasza Biebrza”),
- udział w zewnętrznych inicjatywach związanych z edukacją ekologiczną oraz pilotaż patronatów nad imprezami zewnętrznymi,
- współpraca z biurem konwencji Ramsar w ramach wydarzenia World Wetland Day,
- współpraca z Europarc Federation: wysyłanie cyklicznych informacji nt. działań komunikacyjnych Parku do International Communication Office, Europarc Federation oraz współpraca w ramach międzynarodowego programu edukacyjnego Junior Ranger,
- współpraca z parkami narodowymi i instytucjami z innych krajów.

W roku 2018 Dział Edukacji realizował projekt programu Interreg V-A Polska-Litwa: LT-PL-1R-056 Dziedzictwo przyrody motorem rozwoju turystyki ornitologicznej w regionie Dzukija i dolinie Biebrzy. Program zakłada rozwój współpracy pomiędzy partnerami po obu stronach granicy, tak aby osiągnąć założony w projekcie cel. Biebrzański PN podporządkował działania swoim mieszkańcom. Rozwijamy odpowiedzialną turystykę związaną z obserwacją ptaków. Wśród zaplanowanych działań znalazły się miękkie czyli zajęcia, szkolenia i warsztaty oraz twarde tj. zakupy sprzętu i remonty. W ramach projektu w 2018 roku zrealizowano:

- remont kładki pieszej Terenowego Ośrodka Edukacji przy Forcie II (900 m.b.),
- remont mostku pieszego na kanale Rudzkim,
- remont wieży widokowej przy kanale Rudzkim,
- remont wieży widokowej przy Forcie II,

- Wszechnicę Biebrzańską 63 (27-28.01.2018 r.),
- Wszechnicę Biebrzańską 64 (03-04.03.2018 r.),
- piknik edukacyjny i występy zespołów folklorystycznych na Biebrzańskich Targach Rzemiosła i Zdrowej Żywności - 2018 - Ptaki w kulturze i rzeźbie - 29.04.2018 r.,
- opracowanie i druk kalendarza książkowego dla obserwatorów ptaków i turystów (4000 szt.),
- opracowanie i druk 2 kolorowanek dla dzieci – „Co robią ptaki” i „W kręgu roślin” (2 kolorowanki po 2500 szt.),
- opracowanie i druk zeszytów (nr 5,6,7,8) z materiałami z 4 Wszechnic Biebrzańskich (4 zeszyty po 500 szt.),
- cztery szkolenia o charakterze warsztatów ornitologicznych dla dorosłych (12, 13, 19, 20.05.2018 r.),
- dwadzieścia cztery (z 40 zaplanowanych w całym projekcie) zajęć z przewodnikami dla szkół z regionu Biebrzy (17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 27.04.2018 r. i 07, 08, 09, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 25.05.2018 r.).

6.1.1. Zajęcia realizowane w ramach oferty edukacyjnej

Bogdan Browarski, Piotr Tałałaj, Anna Maria Satkiewicz, Beata Głębocka, Sylwia Korbut,
Dział Edukacji

Oferta edukacyjna BbPN obejmuje następujące tematy zajęć: *Biebrzański Park Narodowy w pigułce, Batalion – symbol Biebrzańskiego Parku Narodowego, Wodniczka – niepozorny ptak turzycowisk, Ptaki biebrzańskich bagien, Aktywna ochrona ptaków, Wody rzeki Biebrzy, Torfowisko – wielka gąbka, Rośliny torfowiska wysokiego, Rośliny nadbiebrzańskich łąk, Charakterystyczna roślinność wydm śródbagiennych i bagien, Bóbr – nasz przyjaciel czy wróg?, Płazy Biebrzańskiego Parku Narodowego, Łoś – król bagien, Las – nie tylko drzewa (wiosna/jesień), Drzewa i krzewy, Historia w drewnie zapisana, Ślady zwierząt, Ziółka z mojego podwórka, Przyroda w moim obiektywie. Szczegółowy opis oferty edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego jest dostępny pod adresem: www.biebrza.org.pl. BbPN oferuje również zajęcia tematyczne na dowolnie wybrany temat, inny niż powyższe, zgodny z kierunkiem działalności Parku.*

W 2018 r. zrealizowano 130 zajęć edukacyjnych, w których udział wzięło 4930 osób (w tym: społeczność lokalna – 4447, uczestnicy zajęć spoza regionu – 483). Głównymi odbiorcami były dzieci oraz młodzież szkolna, rzadziej osoby dorosłe. Szczegóły na temat przeprowadzonych zajęć przedstawia tabela pn. „Zajęcia realizowane w ramach oferty edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego w 2018 roku”.

TABELA 6.1.1. ZAJĘCIA REALIZOWANE W RAMACH OFERTY EDUKACYJNEJ BIEBRZAŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO W 2018 ROKU.

Lp.	Data	Miejsce	Zajęcia terenowe / Temat	Zajęcia stacjonarne / Temat	Czas trwania [godz.]	Liczba uczestników (dzieci)	Liczba uczestników (dorosli)	Odbiorcy
1	18-01-2018	Gminny Ośrodek Kultury w Trzciannem		Gospodarowanie w Lasach Niepaństwowych. Walory przyrodnicze Lasów Niepaństwowych	2		46	Rolnicy z doliny Biebrzy
2	29-01-2018	Gminny Ośrodek Kultury w Trzciannem		Zima nad Biebrzą	0,5	28	1	Dzieci z półkolonii z Gminy Trzciannem
3	01-02-2018	Szuszalewo	Pielęgnacja wierzb głowiatych		2,5	2	6	Mieszkańcy Szuszalewa
4	06-02-2018	Szkoła Podstawowa w Tajnie Starym		Światowy Dzień Mokradeł	2	32	2	Uczniowie klas IV-VII Szkoły Podstawowej w Tajnie Starym
5	07-02-2018	Szkoła Podstawowa w Kroszewie		Światowy Dzień Mokradeł	2	35	5	Uczniowie klas II-VII Szkoły Podstawowej w Kroszewie
6	09-02-2018	Centrum Edukacji Ekologicznej w Ełku		Warsztaty Polubić Bobra	2	22		Uczniowie klas IV-VI Szkoł Podstawowych z Ełku
7	19-02-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego		Flora i Fauna Biebrzańskiego Parku Narodowego	3	34	1	Uczniowie klas IV-VII Szkoły Podstawowej w Słuczu
8	23-02-2018	Szkoła Podstawowa w Jaświłach		Przyroda Biebrzańskiego Parku Narodowego	2	80	1	Uczniowie klas IV -VII Szkoły Podstawowej w Jaświłach
9	01-03-2018	Gimnazjum w Danówku		Warsztaty Polubić Bobra	1	24	1	Uczniowie klasy III Gimnazjum w Danówku
10	06-03-2018	Świetlica Wiejska w Białaszewie		Przyroda Biebrzańskiego Parku Narodowego	2		8	Seniorzy mieszkańcy Białaszewa
11	07-03-2018	Szkoła Podstawowa w Radziłowie		Różnorodność biologiczna Biebrzańskiego Parku Narodowego	3	36	3	Przedszkolaki ze Szkoły Podstawowej w Radziłowie
12	20-03-2018	Klub Przedszkolaka w Jaświłach		Jestem przyjacielem przyrody	1	20	1	Dzieci 3-4 letnie
13	20-03-2018	Klub przedszkolaka w Mikicinie		Jestem przyjacielem przyrody	1	20	2	Dzieci 3-4 letnie
14	20-03-2018	Szkoła Podstawowa w Dolistowie		Jestem przyjacielem przyrody	1	20	2	Dzieci w wieku 3-6 lat
15	20-03-2018	Szkoła Podstawowa w Goniądzu		Bioróżnorodność Biebrzańskiego Parku Narodowego	1	40	1	Uczniowie klas VI Szkoły Podstawowej w Goniądzu
16	21-03-2018	Szkoła Podstawowa w Chodorówce Nowej		Ptaki. Tropy zwierząt. Obserwacje przyrodnicze	2	60	2	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Chodorówce Nowej
17	21-03-2018	Szkoła Podstawowa nr 2 w Mońkach		Wagariada „Wiosna, wiosna ach to Ty”	3	150	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej nr 2 w Mońkach
18	22-03-2018	Świetlica Wiejska w Białogardach		Tajemniczy Świat Roślin Biebrzańskiego Parku Narodowego	1,5		15	Seniorzy z miejscowości Białogarda
19	28-03-2018	Świetlica Wiejska w Wierzbowie		Biebrzański Park Narodowy - dlaczego i co chronimy?	2		7	Mieszkańcy Wierzbowa
20	06-04-2018	Centrum Edukacji Ekologicznej w Ełku		Ochrona bioróżnorodności na obszarach rolniczych	1,5		30	Nieformalne Towarzystwo Turystyki Aktywnej i Krajoznawstwa
21	07-04-2018	Centrum Edukacji Ekologicznej w Ełku	Ochrona bioróżnorodności na obszarach rolniczych		4		28	Nieformalne Towarzystwo Turystyki Aktywnej i Krajoznawstwa
22	06-04-2018	Szkoła Podstawowa w Karczewie		Święto Mokradeł	4	150	15	Uczniowie klas 0 - VII Szkoły Podstawowej w Karczewie

23	07-04-2018	Basen Dolny Biebrzańskiego Parku Narodowego	Biebrzański Park Narodowy w pigułce. Ptaki, rośliny i zwierzęta		8		90	Pracownicy Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie
24	09-04-2018	Szkoła Podstawowa w Kamiennej Nowej		Ciekawostki z życia roślin Biebrzańskiego Parku Narodowego	3	30	3	Uczniowie klas 0 - IV Szkoły Podstawowej w Kamiennej Nowej
25	09-04-2018	Goniądz, w pobliżu wieży widokowej	Czynna akcja ochrony ptaków		1	4	1	Uczniowie Młodzieżowego Centrum Readaptacji i Edukacji w Goniądzu
26	10-04-2018	Szkoła Podstawowa w Dąbrowie Białostockiej		Biebrzański Park Narodowy - dlaczego chronimy?	1	41	4	Uczniowie klas VII Szkoły Podstawowej w Dąbrowie Białostockiej
27	10-04-2018	Szkoła Podstawowa w Sztabinie		Biebrzański Park Narodowy - dlaczego chronimy?	1	19	1	Uczniowie klas VII Szkoły Podstawowej oraz Gimnazjum w Sztabinie
28	10-04-2018	Goniądz, w pobliżu wieży widokowej	Czynna akcja ochrony ptaków		1	2	1	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Goniądzu
29	10-04-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego		Chrońmy Biebrzańskie Ptaki	2	5	1	Uczniowie Młodzieżowego Centrum Readaptacji i Edukacji w Goniądzu
30	12-04-2018	Opera i Filharmonia Podlaska w Białymstoku		Przyroda Biebrzańskiego Parku Narodowego	2	4	60	Mieszkańcy Białegostoku i okolic
31	13-04-2018	Zespół Szkół nr 6 w Etku		Różnorodność biologiczna Biebrzańskiego Parku Narodowego	2	34	1	Uczniowie Zespołu Szkół nr 6 w Etku
32	13-04-2018	Centrum Edukacji Ekologicznej w Etku		Ochrona bioróżnorodności na obszarach rolniczych	2		35	NiefORMALNA Grupa „Klub Miłośników Ptaków”
33	14-04-2018	Centrum Edukacji Ekologicznej w Etku	Ochrona bioróżnorodności na obszarach rolniczych		8		35	NiefORMALNA Grupa „Klub Miłośników Ptaków”
34	17-04-2018	Dolny Basen Biebrzańskiego Parku Narodowego			6		50	Studenci Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Wydział w Jeleniej Górze
35	17-04-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	48	2	Uczniowie Szkoły Podstawowej im. W. Szafara w Etku
36	18-04-2018	Goniądz	Bioróżnorodność Biebrzańskiego Parku Narodowego		3,5	48	4	Uczniowie Społecznej Szkoły Podstawowej w Augustowie
37	18-04-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	46	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Rajgrodzie
38	19-04-2018	Goniądz w pobliżu wieży widokowej	Program czynnej ochrony ptaków		3	25	3	Uczniowie Przedszkola Miejskiego w Goniądzu - 5-latków
39	19-04-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	45	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Rajgrodzie
40	20-04-2018	Szkoła Podstawowa w Downarach		Flora i fauna Biebrzańskiego Parku Narodowego	2	50	3	Uczniowie klas I-III, IV-VII Szkoły Podstawowej w Downarach
41	20-04-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	34	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Rydzewie

42	20-04-2018	Basen Dolny Biebrzańskiego Parku Narodowego, Carska Droga	Monitoring sanki otwartej		4	4	2	Młodzież z grupy Junior Rangers
43	21-04-2018	Czerwonka	Przyroda Biebrzańskiego Parku Narodowego. Obchody Światowego Dnia Ziemi		2	40	2	Uczniowie klas I-VII Szkoły Podstawowej w Czerwonce
44	23-04-2018	Szkoła Podstawowa w Beldzie		Rola ośrodka rehabilitacji zwierząt w ochronie przyrody. Hodowla rezerwatowa leśników w BbPN	1	57	5	Uczniowie klas 0-VII Szkoły Podstawowej w Beldzie
45	23-04-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	40	2	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Kalinówce Kościelnej
46	23-04-2018	Szkoła Podstawowa w Karczewie		Obchody Światowego Dnia Ziemi	6	35	4	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Karczewie
47	23-04-2018	Szkoła Podstawowa nr 1 w Mońkach		Flora i Fauna Biebrzańskiego Parku Narodowego. Formy ochrony przyrody	2	210	10	Uczniowie klas I-VII Szkoły Podstawowej nr 1 w Mońkach
48	24-04-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	49	3	Uczniowie Gimnazjum w Suchowoli
49	25-04-2018	Osowiec	Las - nie tylko drzewa		4	33	4	Uczniowie Szkoły Podstawowej nr 2 w Mońkach
50	25-04-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	43	1	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Sztabinie
51	25-04-2018	Szkoła Podstawowa w Goniądzu		Płazy Biebrzańskiego Parku Narodowego	1	23	1	Uczniowie klasy III Szkoły Podstawowej w Goniądzu
52	26-04-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	42	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Radziłowie
53	27-04-2018	Grajewo		XI Powiatowy Turniej Szkół Podstawowych z okazji Dnia Ziemi pod hasłem „Tworzywa sztuczne - dobro i zło”	2,5	190	20	Uczniowie 6 Szkół Podstawowych z Powiatu Grajewskiego
54	27-04-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	25	2	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Starych Bajkach
55	07-05-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	41	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Słuczu
56	08-05-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	36	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Goniądzu
57	09-05-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	44	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Suchowoli

58	10-05-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	47	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Rygałówce
59	11-05-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	34	5	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Białaszewie
60	11-05-2018	Osowiec-Twierdza, Olszowa Droga	Walory przyrodnicze BbPN i zarządzanie przyrodą w Parku		4		17	Studenci Uniwersytetu Van Hall Larenstein University of Applied Sciences
61	12-05-2018	Ścieżka edukacyjna Biebrzańskiego Parku Narodowego „Białe Grądy”	Ornitologiczne warsztaty przyrodnicze		8		25	Mieszkańcy regionu - nauczyciele, przewodnicy, usługodawcy
62	13-05-2018	Ścieżka edukacyjna Biebrzańskiego Parku Narodowego „Białe Grądy”	Ornitologiczne warsztaty przyrodnicze		8		25	Mieszkańcy regionu - nauczyciele, przewodnicy, usługodawcy
63	14-05-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	44	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Białaszewie
64	15-05-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	38	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Lipsku
65	15-05-2018	Szkoła Podstawowa w Radziłowie		Biebrzański Park Narodowy w pigułce	2	68	3	Uczniowie klas I-III Szkoły Podstawowej w Radziłowie
66	16-05-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	45	4	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Trzciannem
67	16-05-2018	Szkoła Podstawowa w Tajnie		Praca „Leśniczego”	1	14	1	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Tajnie
68	16-05-2018	Osowiec-Twierdza, Olszowa Droga	Walory przyrodnicze BbPN i zarządzanie przyrodą w Parku		4		18	Studenci Uniwersytetu Van Hall Larenstein University of Applied Sciences
69	17-05-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego. Szlak turystyczny Czerwonego Bagna - Grzędy	Piękno przyrody i jej ochrona w Biebrzańskim Parku Narodowym		4		7	Uczniowie klas I-III Szkoły przysposabiającej do pracy w Mońkach
70	17-05-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	47	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Wiźnie i Szkoły Podstawowej w Rutkach
71	18-05-2018	Świetlica w Iwanówce		Warsztaty odzworowywania ptaków zamieszkujących tereny Podlasia (dzięcioły, sowy)		16	1	Uczniowie w wieku 6-16 lat zamieszkujący gminę Turośń Kościelną
72	18-05-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	42	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Grajewie
73	19-05-2018	Ścieżka edukacyjna Biebrzańskiego Parku Narodowego „Białe Grądy”	Ornitologiczne warsztaty przyrodnicze		8		25	Mieszkańcy regionu - nauczyciele, przewodnicy, usługodawcy

74	20-05-2018	Ścieżka edukacyjna Biebrzańskiego Parku Narodowego „Biały Grąd”	Ornitologiczne warsztaty przyrodnicze		8		30	Mieszkańcy regionu - nauczyciele, przewodnicy, usługodawcy
75	21-05-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	38	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Lipsku
76	22-05-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	45	3	Uczniowie Gimnazjum w Danówku
77	23-05-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	38	3	Uczniowie Gimnazjum nr 4 w Ełku
78	24-05-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	38	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Jaświłach
79	24-05-2018	Szlaki turystyczne i ścieżki edukacyjne Basenu Dolnego BbPN	Przyroda Biebrzańskiego Parku Narodowego. Problemy ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego		8	30	1	Uczniowie klasy II, II Liceum Ogólnokształcącego w Białymstoku
80	25-05-2018	Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Europejskie Parki Narodowe w tym Parki Polski i Litwy		3	31	4	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Zwierzyńcu Wielkim
81	26-05-2018	Ścieżka edukacyjna BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Kładka”	Ptaki Biebrzańskiego Parku Narodowego w pigułce		2,5	4	30	Pracownicy polskich parków narodowych
82	28-05-2018	Szlak turystyczny Czerwonego Bagna - Grzędy	Różnorodność roślin i zwierząt Biebrzańskiego Parku Narodowego		3	36	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Sztabinie, klasy VI, VII
83	29-05-2018	Szlak turystyczny Czerwonego Bagna - Grzędy	Różnorodność roślin i zwierząt Biebrzańskiego Parku Narodowego		3	42	4	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Krasnymborze
84	31-05-2018	Dolny i Środkowy Basen Biebrzańskiego Parku Narodowego	Międzynarodowa Konferencja Storczykowa		7		50	Botanicy z kraju i z zagranicy
85	04-06-2018	Ścieżka edukacyjna BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Kładka”	Zbiorowiska roślinne, roślinność wodna i bagienna. Bezkręgowce wodne oraz właściwości fizyko-chemiczne wody		3	45	4	Uczniowie III LO w Białymstoku
86	04-06-2018	Bartłowizna Goniądz	Ptaki Biebrzańskiego Parku Narodowego		1	15	3	Uczniowie III LO w Białymstoku
87	05-06-2018	Plaża przy moście w Osowcu-Twierdzy	Ekologia roślin wodnych i bagiennych. Co żyje w Biebrzy? Bezkręgowce wodne i chemia wód		3	38	2	Uczniowie III LO w Białymstoku

88	05-06-2018	Goniądz Bartłowizna	Motyle nocne Biebrzańskiego Parku Narodowego		3	30	3	Uczniowie III LO w Białymstoku
89	06-06-2018	Goniądz Bartłowizna	Motyle nocne Biebrzańskiego Parku Narodowego		3	30	3	Uczniowie III LO w Białymstoku
90	06-06-2018	Ścieżka edukacyjna BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Kładka”	Ekologia roślin wodnych i bagiennych. Co żyje w Biebrzy? Bezkręgowce wodne i chemia wód		3	28	1	Uczniowie III LO w Białymstoku
91	07-06-2018	Ścieżka edukacyjna BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Kładka”. Kanał Rudzki	I Konferencja naukowa III LO w Białymstoku. Biologia roślin wodnych. Co żyje w Biebrzy - badania chemii i biologii wód		3	41	3	Uczniowie III LO w Białymstoku
92	08-06-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego		Ruch turystyczny w Biebrzańskim Parku Narodowym	1		20	Studenci turystyki Uniwersytetu Przyrodniczego w Siedlcach
93	11-06-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego. Plaża przy moście w Osowcu-Twierdzy	Biebrzański Park Narodowy w pigułce - świat roślin i zwierząt		3	35	3	Uczniowie klas II - III Szkoły Podstawowej w Radziłowie
94	12-06-2018	I Liceum Ogólnokształcące Biebrzańskiego Parku Narodowego		Łoś w Biebrzańskim Parku Narodowym	1	38	1	Uczniowie klas II, I Liceum Ogólnokształcącego w Łomży,
95	2018.06.14	Ścieżka edukacyjnego BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla”	Obóz Junior Ranger		8	14	2	Młodzież z grupy Junior Rangers
96	2018.06.14	Ścieżka edukacyjna BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla”	Ptaki Biebrzańskiego Parku Narodowego		2	14	2	Młodzież z grupy Junior Rangers
97	2018.06.15	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego. Ścieżki edukacyjne BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla” i „Kładka”	Obóz Junior Ranger		8	14	2	Młodzież z grupy Junior Rangers
98	18-06-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego	Różnorodność biologiczna w Biebrzańskim Parku Narodowego		3	52	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Radziłowie
99	29-06-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego.		Przyroda, historia i kultura Biebrzańskiego Parku Narodowego	5,5		25	Członkowie Lithuanian Ornithological Society, Pracownicy Dzukija National Park
100	30-06-2018	Basen Dolny Biebrzańskiego Parku Narodowego	Przyroda, historia i kultura Biebrzańskiego Parku Narodowego		7,5		25	Członkowie Lithuanian Ornithological Society, Pracownicy Dzukija National Park
101	2018-07-4-7	Basen Dolny, Środkowy i Górny (Szuszalewo) Biebrzańskiego Parku Narodowego			32		1	Przedstawiciel Parku Narodowego Hortobágy z Węgier

102	31-07-2018	Wieża widokowa Bagna Ławki. Carska Droga. Ścieżka edukacyjna „Długa Luka”	Bioróżnorodność Biebrzańskiego Parku Narodowego		4	46	3	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Trzciannem
103	27-08-2018	Dolny Basen Biebrzańskiego Parku Narodowego	Bioróżnorodność Biebrzańskiego Parku Narodowego. Infrastruktura, walory turystyczne Biebrzańskiego Parku Narodowego		5	7		Harcerze z Poznania oraz wolontariuszka Biebrzańskiego Parku Narodowego
104	31-08-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego. Ścieżka edukacyjna BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla”	Bioróżnorodność Biebrzańskiego Parku Narodowego		4	30	5	Uczestnicy kolonii parafialnych z Goniądza
105	11-09-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego		Walory przyrodnicze Biebrzańskiego Parku Narodowego	1,5		12	Studenci, członkowie Studenckiego Koła Naukowego Zoologów i Ekologów Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu
106	11-09-2018	Pole namiotowe Grzędy, Solistowska Góra	Historia regionu (1939-1945)		4	33	3	Uczniowie klas V-VIII Szkoły Podstawowej w Tajnie Starym
107	14-09-2018	Dolny Basen Biebrzańskiego Parku Narodowego	Roślinność i flora Biebrzańskiego Parku Narodowego		7		55	Edukatorzy ogrodów botanicznych 14 państw
108	16-09-2018	Bagno Ławki, Gielczyn	Łoś - biologia populacji nad Biebrzą		6	1	25	Mieszkańcy regionu
109	19-09-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego. Ścieżka edukacyjna BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Las w zasięgu ręki”	Biebrzański Park Narodowy w pigułce. Rozpoznanie liści drzew i zwierząt		2	22	3	Uczniowie Przedszkola Miejskiego nr 6 w Grajewie
110	20-09-2018	Szlaki turystyczne Biebrzańskiego Parku Narodowego w Goniądzu	Jesienne migracje ptaków. Batalion - symbol Biebrzańskiego Parku Narodowego		3	32	2	Uczniowie Przedszkola Miejskiego w Goniądzu
111	21-09-2018	Szkoła Podstawowa w Karczewie	Akcja „Sprzątanie świata”		6	30	2	Uczniowie klas 0-VIII Szkoły Podstawowej w Karczewie
112	30-09-2018	Szuszalewo	Walory przyrodnicze torfowisk Szuszalewa		2	15	5	Uczniowie i mieszkańcy gminy Dąbrowa Białostocka
113	01-10-2018	Terenowy Ośrodek Edukacyjny BbPN. Goniądz.	Biebrzański Park Narodowy w Pigułce		2		15	Turyści z Chin
114	04-10-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego. Ścieżka edukacyjna BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Las w zasięgu ręki”	Bioróżnorodność Biebrzańskiego Parku Narodowego		3,5	43	4	Uczniowie klas II-III Szkoły Podstawowej w Grajewie
115	06-10-2018	Osowiec-Twierdza, Goniądz, Dawidowizna	Europejskie Dni Ptaków		4	3	27	Mieszkańcy regionu

116	06-10-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego. Basen Dolny BbPN.	Warsztaty fotograficzne	Turystyka i Edukacja w Biebrzańskim Parku Narodowym	9		32	Studenci studiów podyplomowych SGGW w Warszawie
117	07-10-2018	Basen Dolny BbPN.	Turystyka i Edukacja w Biebrzańskim Parku Narodowym. Warsztaty fotograficzne		5		32	Studenci studiów podyplomowych SGGW w Warszawie
118	09-10-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego. Ścieżka edukacyjna TOE „Góra Skobla”	Bioróżnorodność Biebrzańskiego Parku Narodowego	Turystyka i Edukacja w Biebrzańskim Parku Narodowym	4	32	3	Uczniowie klas I-III Szkoły Podstawowej w Kalinówce Kościelnej
119	10-10-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego. Ścieżka edukacyjna BbPN „Barwik”	Bioróżnorodność Biebrzańskiego Parku Narodowego		4	40	4	Uczniowie klas IV Szkoły Podstawowej nr 1 w Grajewie
120	10-10-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego. Goniądz - Brzeziny Kapickie	Akcja „Sprzątanie świata”. Jesienne migracje ptaków		5,5	16	2	Uczniowie klas VII-VIII Szkoły Podstawowej w Goniądzu
121	15-10-2018	Spółeczna Szkoła Podstawowa nr 2 w Białymstoku		Ptaki i zwierzęta bagien	1	13	1	Uczniowie klasy I Społecznej Szkoły Podstawowej nr 2 w Białymstoku
122	19-10-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego		Bioróżnorodność Biebrzańskiego Parku Narodowego	3	21	2	Uczniowie Gimnazjum w Radziławie
123	19-10-2018	Punkt przedszkolny w Tajnie Starym	Sadzenie drzew, rozumienie konieczności dbania o las, jako dom zwierząt		3	12	1	Przedszkolaki z Przedszkola w Tajnie Starym
124	22-10-2018	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Goniądzu		Bielik - wszystko o polskim symbolu narodowym	1	25	1	Uczniowie Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Goniądzu
125	26-10-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego		Bóbr - budowniczy i inżynier	2	8	2	Uczniowie Przedszkola Samorządowego nr 78 w Białymstoku
126	28-10-2018	Gugny - Chojnowo - Dobarz	Roślinność Biebrzańskiego Parku Narodowego, Geomorfologia, historia roślinności doliny Biebrzy		4		20	Studenci i absolwenci biologii Uniwersytetu Białostockiego
127	16-11-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego		Bioróżnorodność BbPN	3	28	2	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Radziławie
128	30-11-2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego		Spotkanie z tradycją - wieczór andrzejkowy		12	7	Młodzież i dorośli z Goniądza oraz Osowca-Twierdzy
129	10-12-2018	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Goniądzu		Warsztaty budowy karmników dla ptaków	1	12		Członkowie Grupy Junior Ranger
130	12-12-2018	Zespół Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych w Mońkach		Wartości przyrodnicze BbPN	1	54		Uczniowie klas III Zespołu Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych w Mońkach

6.1.2. Wydarzenia o charakterze promocyjno-edukacyjnym, organizowane przez BbPN

Bogdan Browarski, Piotr Tałałaj, Anna Maria Satkiewicz, Beata Głębocka, Sylwia Korbut,
Dział Edukacji

W 2018 roku Biebrzański Park Narodowy zorganizował 26 wydarzeń, które miały charakter edukacyjno-promocyjny, niektóre z nich związane były z kalendarzem świąt ekologicznych. Odbyły się ponadto coroczne imprezy cykliczne, opisane poniżej: Biebrzańskie Targi, Sianokosy Biebrzańskie i Wszechnice Biebrzańskie (nr 63, 64, 65, 66, 67). Udział we wszystkich tych wydarzeniach był nieodpłatny.

TABELA 6.1.2. ZESTAWIENIE WYDARZEŃ O CHARAKTERZE PROMOCYJNO-EDUKACYJNYM ORGANIZOWANYCH PRZEZ BIEBRZAŃSKI PARK NARODOWY W 2018 ROKU:

Lp.	Data	Miejsce	Zajęcia / wydarzenie terenowe / Temat	Zajęcia / wydarzenie stacjonarne / Temat	Czas trwania [godz.]	Liczba uczestników
1	01.01.2018	Ścieżka edukacyjna „Barwik” . Grobla Honczarowska	Świątowy Dzień Mokradeł w Biebrzańskim Parku Narodowym. Trop i ślady zwierząt		5	15
2	27.01.2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego		63. Wszechnica Biebrzańska - Dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe w regionie Dzukija i dolinie Biebrzy	7	135
3	28.01.2018	Szlaki turystyczne Basenu Dolnego doliny Biebrzy	63. Wszechnica Biebrzańska - Dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe w regionie Dzukija i dolinie Biebrzy		5	45
4	03.03.2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego		64. Wszechnica Biebrzańska - Dziedzictwo przyrody motorem rozwoju turystyki ornitologicznej	7	145
5	04.03.2018	Kapice, Muzeum Wilka w Kapicach	64. Wszechnica Biebrzańska - Dziedzictwo przyrody motorem rozwoju turystyki ornitologicznej		4	65
6	21.03.2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego	Dzień Lasów z Biebrzańskim Parkiem Narodowym. Ekosystemy leśne na terenie BbPN. Bioróżnorodność i jej ochrona na terenie BbPN.		3,5	42
7	24.03.2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego	65. Wszechnica Biebrzańska - Wszystko zależy od wody		5	52
8	25.03.2018	Modzelówka - Kanał Woźnawiejski		65. Wszechnica Biebrzańska - Wszystko zależy od wody	5	32
9	04.04.2018	CEiZ Osowiec-Twierdza. Ścieżka edukacyjna BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Góra Skobla”	Międzynarodowy Dzień Ptaków		2	25
10	29.04.2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego	Biebrzańskie Targi Twórczości i Sztuki Ludowej „Sto pomysłów dla Biebrzy”		6	5000
11	11.05.2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego. Ścieżka edukacyjna BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Kładka”	Świątowy Dzień Ptaków Wędrownych		3	50
12	14.05.2018	Ścieżka edukacyjna BbPN Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Kładka”	Świątowy Dzień Ptaków Wędrownych		3	31
13	12.08.2018	Goniądz, Plac przed Gminnym Ośrodkiem Kultury w Goniądzu	Wielki Dzień Pszczoły		4	200
14	06.09.2018	Bartłowizna Goniądz		Jubileuszowa Konferencja z okazji obchodów 25-lecia BbPN	3	100
15	07.09.2018	Bartłowizna Goniądz		Jubileuszowa Konferencja z okazji obchodów 25-lecia BbPN	8,5	150
16	08.09.2018	Szuszalewo gmina Dąbrowa Białostocka	XVII Mistrzostwa Świata w Koszeniu Bagiennych Łąk dla Przyrody Biebrzańskie Sianokosy		6	900

17	15.09.2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego oraz Pole namiotowe Bóbr	Warsztaty Ogrodnictwa przyjaznego przyrodzie		6	55
18	22.09.2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego oraz Grzędę		Zwierzęta nocy	10	80
19	06.10.2018	Osowiec Twierdza - Goniądz - Dawidowizna	Europejskie Dni Patków		4	30
20	13.10.2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego		66. Wszechnica Biebrzańska - Czy wiemy wszystko o łosiach	4	80
21	14.10.2018	Uroczysko Dębiec	66. Wszechnica Biebrzańska - Czy wiemy wszystko o łosiach		6	30
22	23.11.2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego		Pokaz filmu pt. „Wieś pływających krów” oraz spotkanie z reżyserem Katarzyną Trzaską	2	100
23	01.12.2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego		Pokaz filmu pt. „Pustać - Ostoja Cietrzewia” oraz spotkanie z reżyserem Michałem Adamowiczem	1,5	70
24	01.12.2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego		Warsztaty wyrobu tradycyjnych ozdób świątecznych z materiałów naturalnych	2	60
25	08.12.2018	CEiZ Biebrzańskiego Parku Narodowego		67. Wszechnica Biebrzańska - Dziedzictwo historyczno-kulturowe doliny Biebrzy	5	90
26	09.12.2018	Szlaki turystyczne Basenu Dolnego doliny Biebrzy	67. Wszechnica Biebrzańska - Dziedzictwo historyczno-kulturowe doliny Biebrzy		4	40

6.1.2.1. Biebrzańskie Targi Twórczości i Sztuki Ludowej „Sto Pomysłów dla Biebrzy”

Bogdan Browarski, Piotr Tałałaj, Anna Maria Satkiewicz, Beata Głębocka, Sylwia Korbut,
Dział Edukacji

29 kwietnia 2018 r. odbyły się w Biebrzańskim Parku Narodowym Biebrzańskie Targi Twórczości i Sztuki Ludowej „Sto Pomysłów dla Biebrzy”. Wydarzenie przebiegło w kilku odsłonach:

- targi na placu przy siedzibie BbPN,
- dzień otwarty w Biebrzańskim Parku Narodowym,
- happening edukacyjny „Wiosna nad Biebrzą” – „Ptaki w rzeźbie i w kulturze”,
- piknik ekologiczny „Wiosna i lato nad Biebrzą i Narwią”,
- pokazy filmów i wykłady w siedzibie Parku.

W tegorocznej imprezie wzięło udział ponad 120 wystawców. Na straganach można było zaopatrzyć się w zdrową żywność, rzeźby, zabawki ludowe oraz inne produkty tradycyjnych artystów i rzemieślników. Targi to jednak nie tylko zakupy... To także koncerty zespołów ludowych i pikniki edukacyjne. Na scenie wystąpiły zespoły folklorystyczne z bliższej i dalszej okolicy – z Goniądza (Mikroklimat, Nadbiebrzańskie Nutki, Chór znad Biebrzy), Grajewa (Grajewianie), Trzciannego (Wodniczka, Tęcza, Trzcianniaki), Lipska (Lipsk), Dąbrowy Białostockiej (Dębina), Rakowicz (Zespół Rodzinny z Rakowicz). Z Wizny ze swoją niezwykłą twórczością przybył Pan Tadeusz Grabowski. To już żywa legenda – lutnik, poeta i myśliciel w tym roku świętuje dziewięćdziesiąte siódme urodziny. W związku z projektem, dzięki które-

mu Targi były współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, gościliśmy niesamowity zespół folklorystyczny Kukumbalis z Litwy. Grupę tworzy młodzież zainteresowana tradycjami, starymi obyczajami, pieśniami. Nie stronią jednak od eksperymentów, dzięki czemu tradycyjne utwory potrafią zachwycić i porwać swoim rytmem. Kukumbalis pochodzą z Merkine, miejscowości położonej w Dzukijskim Parku Narodowym. Na zakończenie części koncertowej targów, znakomita śpiewaczka i muzykanka Małgorzata Makowska z Białegostoku, wystąpiła ze znakomitymi aranżacjami tradycyjnych pieśni ludowych. Towarzyszyła jej bębniarka Magdalena Balewicz. Targi Biebrzańskie zostały dofinansowane z EFRR w ramach Projektu Programu Interreg V-A Litwa-Polska – „Dziedzictwo przyrody motorem rozwoju turystyki ornitologicznej w regionie Dzukija i dolinie Biebrzy”.

Dzięki temu w namiotach w pobliżu siedziby BbPN odbył się happening edukacyjny dla dzieci, dorosłych oraz całych rodzin pn. „Wiosna nad Biebrzą”. Piknik w tym roku nosił tytuł „Ptaki w rzeźbie i w kulturze”. Dla uczestników happeningu zorganizowaliśmy gry, zabawy, warsztaty z upominkami i nagrodami. Warsztaty malowania piór ptaków poprowadził wybitny plastyk i edukator Dawid Kilon. Nawiązujące do kultury jaćwieskiej warsztaty garncarskie poprowadziła Ewa Janecka z „Przystanku Lipińskie”. Swoją niezwykłą twórczość zaprezentował również rzeźbiarz ludowy Bogdan Tuszyński, który poprowadził warsztaty malowania ptaków z drewna. Kolejny rzeźbiarz – Marek Szyszko zaprezentował sztukę wyrobu tradycyjnych, ludowych zabawek z drewna. W ramach happeningu edukacyjnego w lesie tuż obok miejsca Targów powstał obóz łowców-zbieraczy. Stu-

denci i doktoranci Instytutu Archeologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu cofnęli się w czasie o cztery tysiące lat, żeby pokazać „świat” dawnych łowców-zbieraczy, których ślady do dnia dzisiejszego można odnaleźć na wydmach w okolicy wsi Sośnia. Wydarzenie powstało dzięki współpracy Biebrzańskiego Parku Narodowego i Muzeum Podlaskiego w Białymstoku. W tym roku odbył się również piknik ekologiczny „Wiosna i lato nad Biebrzą i Narwią” z grami, zabawami edukacyjnymi i upominkami. Został on zorganizowany przy współpracy z Łomżyńskim Parkiem Krajobrazowym Doliny Narwi i dofinansowany z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku.

W ramach Dnia Otwartego tradycyjnie Biebrzański Park Narodowy udostępnił turystom ścieżki Terenowego Ośrodka Edukacyjnego „Kładka” i „Las” (bez konieczności wykupienia biletów wstępu), a także salę ekspozycyjną w Centrum Edukacji i Zarządzania BbPN. Natomiast w sali konferencyjnej odbywały się wykłady o tematyce historycznej oraz pokazy filmów przyrodniczych.

6.1.2.2. XVII Mistrzostwa w Koszeniu Bagiennych Łąk dla Przyrody „Biebrzańskie Sianokosy”

Bogdan Browarski, Piotr Tałałaj, Anna Maria Satkiewicz, Beata Głębocka, Sylwia Korbut,
Dział Edukacji

W sobotę 8 września br. w Szuszałewie (gmina Dąbrowa Białostocka) odbyły się XVII Mistrzostwa Świata w Koszeniu Bagiennych Łąk dla Przyrody „Biebrzańskie Sianokosy”. Wydarzenie te było okazją do przeżycia sportowych emocji w czasie wyjątkowych zawodów. W Mistrzostwach wzięło udział 28 drużyn dwuosobowych. Reprezentacja lokalnych kosiarzy była bardzo liczna. Do „boju” stanęli również zawodnicy z polskich Parków Narodowych, jak Kampinoski PN, Tatrzański PN, Świętokrzyski PN, Wielkopolski PN, Wigierski PN, Białowiecki PN. Zmagania na biebrzańskich łąkach mają rangę międzynarodową, uczestniczyli w nich również goście z Białorusi, Belgii, Kandy, Słowacji, Węgier, Austrii. Zawodnicy mieli za zadanie skosić sześćdziesięcio-metrowy odcinek bagiennej łąki w jak najkrótszym czasie. Ocenie podlegało tempo, ale także i jakość koszenia. Wygrali najsilniejsi i najsprawniejsi sprinterzy, a o ich zwycięstwie zdecydowały ułamki sekund. Na zawodników czekały gadżety i nagrody sfinansowane między innymi przez Mońską Spółdzielnię Mleczarską w Mońkach oraz Wyższą Szkołę Agrobiznesu w Łomży. W czasie Biebrzańskich Sianokosów odbył się również konkurs dla zawodników z gmin biebrzańskich „Wykosić wiedzę” dotyczący zagadnień związanych z ochroną biebrzańskich łąk. Wzorem lat ubiegłych, dla osób, które rzadziej sięgają po kosę, ale chciały spróbować swoich sił w zawodach, odbyła się konkurencja dla zaproszonych gości „O Dar Starosty Sokólskiego”. Wokalno-instrumentalną opra-

wę zapewnili wybitni śpiewacy, zespoły folklorystyczne i ludowe, jak między innymi: „Zespół folklorystyczny Lipsk”, „Zespół Dębina”, „Zespół rodzinny z Rakowicz”, „Kapela góralska Tatrzańskiego Parku Narodowego”, Kapela „Batareja” z Białegostoku.

6.1.2.3. Wszecznicna Biebrzańska

Bogdan Browarski, Piotr Tałałaj, Anna Maria Satkiewicz, Beata Głębocka, Sylwia Korbut,
Dział Edukacji

- 27-28 stycznia 2018 r. odbyła się 63. Wszecznicna Biebrzańska zrealizowana w ramach Projektu Programu Interreg Litwa-Polska LT-PL-1R-056. Tematem przewodnim spotkania było dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe w regionie Dzukija- Biebrza. Rangę spotkania podkreśliły wystąpienia znakomych ornitologów oraz naukowców: Artura Gawła, Zbigniewa Kasprzykowskiego, Pawła Mirskiego, Tomasza Mazgajskiego. Pierwszy dzień wykładowy zakończył pokaz przepięknego filmu przyrodniczego i spotkanie z reżyserem Arturem Homanem. Drugi dzień Wszecznic to tradycyjnie dzień terenowy. W czasie wycieczki ornitologicznej, pod bacznym okiem znakomych przewodników: Agnieszki Hanel, Zbigniewa Kasprzykowskiego, Artura Homana, uczestnicy mieli okazję zgłębić wiedzę na temat przyrody i awifauny doliny Biebrzy.
- W dniach 3-4 marca br. odbyła się kolejna, 64. Wszecznicna Biebrzańska zrealizowana w ramach Projektu Programu Interreg Litwa-Polska „Dziedzictwo przyrody motorem rozwoju turystyki ornitologicznej w regionie Dzukija i dolinie Biebrzy”. Pierwszą prelekcję wygłosiła Lina Cerniauskiene, dzięki której publiczność miała okazję zgłębić wiedzę na temat awifauny, przyrody i dziedzictwa przyrodniczego Dzukijskiego Parku Narodowego. Kolejne referaty, których uczestnicy mogli wysłuchać, to: Współczesna ornitologia terenowa (Romuald Mikusek – Park Narodowy Gór Stołowych), Bocian czarny w Polsce i jego ochrona (Paweł Dolata – Wielkopolskie Towarzystwo Przyrodniczo-Krajoznawcze), Antarktyda – w pogoni za pingwinami (Artur Homan – filmowiec, fotograf), Stanisław Łubieński – pisarz i kulturoznawca, zaprezentował swój bogaty warsztat literacki na przykładzie książki „Dwanaście srok za ogon”. Ostatnim punktem było spotkanie z Marcinem Kostrzyńskim, współpracownikiem telewizji i współautorem wielu cyklicznych programów o przyrodzie polskiej, który zaprezentował uczestnikom ptaki i inne zwierzęta zupełnie z innej strony. Drugi dzień Wszecznic to tradycyjnie dzień terenowy. W czasie wycieczki ornitologicznej, pod bacznym okiem znakomitego ornitologa Romualda Mikuska uczestnicy mieli okazję zgłębić wiedzę na temat awifauny doliny Biebrzy. Atrakcją niedzielного spotkania była również wizyta w muzeum wilka „Wilcze wrota” w Kapicach u Państwa Anny i Andrzeja Mydlińskich. Uczestni-

cy wzięli również udział w warsztatach fotograficznych, prowadzonych przez twórcę filmów przyrodniczych i fotografa – Artura Homana.

- W dniach 24-25 marca 2018 r. odbyła się 65. Wszechnica Biebrzańska. Pierwszy referat wygłosił Pan Adam Bernatowicz. Dotyczył on założeń i realizacji projektu „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy Etap II”. Kolejne prezentacje, których uczestnicy mogli wysłuchać, to: „Renaturyzacja a świadczenia ekosystemów bagiennych” (dr Mateusz Grygoruk – SGGW, Zakład Hydrologii i Zasobów Wodnych), „Monitoring elementów fizyko-chemicznych wód powierzchniowych w Basenie Środkowym doliny Biebrzy” (Grażyna Pazikowska-Sapota, Instytut Morski w Gdańsku), „Po co woda na bagnie? Pytanie wcale nie oczywiste” (dr Łukasz Kozub, Uniwersytet Warszawski), „Woda – dobro wspólne” (Ewa Leś, Koalicja Ratujmy Rzeki), „Działania techniczne na obszarze Środkowego Basenu Biebrzy” (Zbigniew Bartosik, Waga-bart firma podwykonawcza). Na koniec Krzysztof Kiziewicz – filmowiec, zaprezentował efekty swojej wieloletniej pracy, natomiast fotograf Tomasz Kłosowski zabrał nas w fascynującą opowieść fotograficzną o żurawiach. Drugi dzień Wszechnicy był przeznaczony tradycyjnie na teren. W tym słonecznym dniu wraz z uczestnikami udaliśmy się na węzeł wodny na Modzelówce, gdzie pracownicy BbPN oraz Pan Zbigniew Bartosik ciekawie objaśniali koncepcję przebudowy całego węzła wodnego.
- W dniach 13-14 października 2018 r. odbyła się 66. Wszechnica Biebrzańska. Prezentacje, które zostały wysłuchane przez uczestników, to: „Po co łosiom obroże?” – prof. nadzw. dr hab. Rafał Kowalczyk, Instytut Biologii Ssaków PAN, „Historia łosi zapisana w kościach” – prof. nadzw. dr hab. Rafał Kowalczyk, Instytut Biologii Ssaków PAN, „Co mówi współczesna genetyka o biebrzańskich łosiach?” – dr Magdalena Świślicka, Uniwersytet w Białymstoku, „Zagęszczenia, liczebność i śmiertelność łosi w dolinie Biebrzy” – prof. dr hab. Mirosław Ratkiewicz, Uniwersytet w Białymstoku, „Kto rano wstaje... – dobowa i sezonowa aktywność łosie w Biebrzańskim PN” – dr Tomasz Borowik, Instytut Biologii Ssaków PAN, „Dieta łosi w dolinie Biebrzy” – prof. dr hab. Mirosław Ratkiewicz, Uniwersytet w Białymstoku, „Dokąd zmierzasz łosiu? – wędrówki łosi na biebrzańskich bagnach” – dr Tomasz Borowik, Instytut Biologii Ssaków PAN, „Być albo nie być – ochrona łosi w parkach narodowych” – prof. nadzw. dr hab. Rafał Kowalczyk, Instytut Biologii Ssaków PAN. Dugi dzień Wszechnicy był przeznaczony tradycyjnie na teren. Pogoda wspaniale dopisała, przy pięknym i słonecznym dniu wraz z uczestnikami udaliśmy się na węzeł wodny na Modzelówce.
- W dniach 8-9 grudnia br. odbyła się 67. Wszechnica Biebrzańska pt. „Dziedzictwo historyczno-kulturowe doliny Biebrzy”, która została zorganizowana we współpracy z Ośrodkiem Badań Europy Środ-

ko-Wschodniej i dofinansowana ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury. Pierwszy dzień Wszechnicy to tradycyjnie część wykładowa. Wykładowcy poruszali bardzo ciekawe tematy dotyczące dziedzictwa archeologicznego i kulturowego doliny Biebrzy. Dr Maciej Karczewski z Ośrodka Badań Europy Środkowo-Wschodniej w Białymstoku wygłosił referat dotyczący potrzeby ochrony reliktów fortyfikacji polowych i ich zaplecza logistycznego oraz cmentarzy wojennych na przedpolu Twierdzy-Osowiec jako zbytków archeologicznych. Następnie dr Małgorzata Karczewska z Ośrodka Badań Europy Środkowo-Wschodniej w Białymstoku wygłosiła referat o zapomnianych żołnierzach z czasów I wojny światowej nawiązując do cmentarzy w krajobrazie nadbiebrzańskim. Kolejny wykład wygłosił Adam Wawrusiewicz z Muzeum Podlaskiego w Białymstoku na temat wyjątkowego archeologicznego odkrycia z epoki późnego kamienia. Na łąkach w okolicy Suchowoli odnaleziono ślady osady, wokół której widoczne są wyraźne dwie linie fos i wałów. Sobotnie spotkanie zakończył wykład dr Grzegorza Ryżewskiego z Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Białymstoku na temat zabytków architektonicznych, archeologicznych i kulturowych. Dolina Biebrzy charakteryzowała się swoistą mozaiką kultur, narodowości i religii. Drugiego dnia odbyła się wycieczka wzdłuż Carskiej Drogi. Przewodnikami wyprawy byli dr Małgorzata Karczewska i dr Maciej Karczewski. Uczestnicy spotkania mieli okazję zobaczyć wciąż widoczne ślady stacjonujących niegdyś wojsk i stoczonych walk na przedpolu Twierdzy Osowiec z początku XX wieku.

6.2. Udział Biebrzańskiego Parku Narodowego w zewnętrznych inicjatywach związanych z edukacją przyrodniczą

Bogdan Browarski, Piotr Tałałaj, Anna Maria Satkiewicz, Beata Głębocka, Sylwia Korbut, Dział Edukacji

W ciągu 2018 roku Biebrzański Park Narodowy wziął udział w 38 wydarzeniach edukacyjnych zewnętrznych, w tym trzech międzynarodowych, czterech ogólnopolskich oraz kilkudziesięciu organizowanych w regionie. Uczestnictwo Parku polegało zazwyczaj na prowadzeniu samodzielnego stoiska edukacyjnego, z przygotowanymi aktywnościami, adresowanymi do różnych grup odbiorców. Na potrzeby ww. imprez powstało kilka autorskich pomocy dydaktycznych (m.in. gigantyczne gry planszowe, gigantyczne puzzle, ręczne mikroskopy i in.).

TABELA 6.2. ZEWNĘTRZNE INICJATYWY ZWIĄZANE Z EDUKACJĄ PRZYRODNICZĄ, W KTÓRYCH UCZESTNICZYŁ BIEBRZAŃSKI PARK NARODOWY W 2018 ROKU:

Lp.	Data	Miejsce	Nazwa zajęć lub wydarzenia	Czas trwania [godz.]	Liczba uczestników
1	26.01.2018	Wilno	LITEXPO Adventure 2018	10	2000
2	02.02.2018	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	Ochrona populacji łosia <i>Alces alces</i> w Polsce. Konferencja naukowa	5	100
3	02.02.2018	Kawiarnia & Bistro Zachodnia w Białymstoku	Światowy Dzień Mokradeł	2	60
4	03.02.2018	Warszawa, Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego	Światowy Dzień Mokradeł. Bagna i Miasta	6	150
5	03.02.2018	Nowy Dwór	III Hufcowy turniej strzelecki „TARCZA”	5	67
6	09.02.2018	Kawiarnia & Bistro Zachodnia w Białymstoku	Saga Prastarej Puszczy - opowieść filmowa	2	60
7	19.02.2018	Radziłów	Zapusty Radziłowskie	4	700
8	02.03.2018	Kawiarnia & Bistro Zachodnia w Białymstoku	Wyzwania jakie niesie ze sobą etyczne podpatrywanie i filmowanie dzikiej przyrody	3	60
9	19.03.2018	Szkoła Policealna w Etku	Biała noc	1	50
10	23.03.2018	Kawiarnia & Bistro Zachodnia w Białymstoku	Astrofotografia stąd do nieskończoności	2	60
11	208-04-12	Opera i Filharmonia Podlaska w Białymstoku	Odkryj Biebrzę z cyklu „Podlaskie let's go outside”	2,5	70
12	26.04.2018	Szkoła Muzyczna w Goniądzu	Wiosenne prezentacje artystyczne	5	102
13	26.04.2018	Kawiarnia & Bistro Zachodnia w Białymstoku	Burza mózgów na bagnach	2	60
14	10.05.2018	Kawiarnia & Bistro Zachodnia w Białymstoku	Oko w oko z biebrzańską wiedźmą	5	60
15	22.05.2018	Kalinówka Kościelna	Przyroda jest wieczna, gdy jest bezpieczna	4	150
16	25.05.2018	Szkoła Podstawowa nr 6 im. Armii Krajowej w Augustowie	Międzynarodowy konkurs recytatorsko-fotograficzny „Strofy i pejzaże znad Netty” - dostrzeżenie piękna augustowskiej przyrody	3	100
17	27.05.2018	Dąbrowa Białostocka	Dni Dąbrowy Białostockiej	4	200
18	27.05.2018	Suchowola	22 Cross Trzeźwości	4	200
19	29.05.2018	Grajewo	Bioróżnorodność BbPN „Kochamy cztery łapy”	3	210
20	29.05.2018	Szlak Orła Białego	Strofy i pejzaże znad Netty	3	100
21	30.05.2018	Szkoła Podstawowa w Jaświłach	Piknik edukacyjny Dzień dziecka „Przyjaciel natury”	4	53
22	03.06.2018	Lipsk	Dni Lipska	5	200
23	03.06.2018	Warszawa	Dzień Dziecka w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów	7	1200
24	16.06.2018	Białystok	Dzień Ochrony Środowiska RDOŚ w Białymstoku	7	600
25	17.06.2018	Gać	Piknik rodzinny	5	100
26	20.06.2018	Opera i Filharmonia Podlaska w Białymstoku	100 lat ochrony przyrody w województwie podlaskim	5	60
27	24.06.2018	Goniądz	Ekologiczny piknik rodzinny „Wiosna i lato nad Biebrzą i Narwią”	5	150
28	29.06.2018	Bielowodzka dolina. Słowacja	Tatrzańska kośba 2018 i Spicagulas	8	150
29	07.07.2018	Łomża	Ekologiczny piknik rodzinny „Wiosna i lato nad Biebrzą i Narwią”	5	150
30	15.07.2018	Trzcianne	Ekologiczny piknik rodzinny „Wiosna i lato nad Biebrzą i Narwią”	5	200
31	22.07.2018	Osowiec	Mieszkańcy Osowca i okolic	4	200
32	03.08.2018	Trzcianne	Piknik edukacyjny	4	125
33	11.08.2018	Białoruś	Sianokosy na Białorusi „Sporovski Zakażnik”	6	500
34	20.09.2018	Kawiarnia & Bistro Zachodnia w Białymstoku	Joanna Kossak o Simonie	2	60
35	13.10.2018	Śluza Swoboda na Kanale Augustowskim	Piknik edukacyjny podczas otwarcia śluzy w Swobodzie	5	200
36	18.10.2018	Kawiarnia & Bistro Zachodnia w Białymstoku	Moja Simona	2	60
37	30.11.2018	Kawiarnia & Bistro Zachodnia w Białymstoku	Aukcja charytatywna na rzecz Ośrodka Rehabilitacji Dzikich Zwierząt na Grzędach	2	60
38	06.12.2018	Kawiarnia & Bistro Zachodnia w Białymstoku	Białystok w dekadach	2	60

Ponadto, w 2018 roku Biebrzański Park Narodowy wsparł materiałami informacyjno-edukacyjnymi wydarzenia organizowane przez szkoły, muzea, uczelnie wyższe, jednostki samorządowe z kraju i za granicą.

6.3. Konkursy

Bogdan Browarski, Piotr Tałałaj, Anna Maria Satkiewicz, Beata Głębocka, Sylwia Korbut,
Dział Edukacji

W roku 2018 w poniżej opisanych konkursach organizowanych przez Biebrzański Park Narodowy, wzięło udział 346 osób.

1. „Wojewódzki Konkurs Wiedzy o Biebrzańskim Parku Narodowym”

– skierowany do uczniów szkół gimnazjalnych z województwa podlaskiego. Do eliminacji zgłosiło się 20 gimnazjów. Konkurs składał się z dwóch etapów:

- etap szkolny – odbył się w każdej ze szkół; liczba uczestników: 187 osób. Polegał on na rozwiązaniu testu, który wyłonił trzech najlepszych uczestników ze szkoły, przechodzących do etapu wojewódzkiego.

- etap wojewódzki – finał (odbył się 8.06.2018 r. w siedzibie Parku w Osowcu-Twierdzy, liczba uczestników: 56 osób), polegał na rozwiązaniu testu składającego się z 25 pytań, którego wyniki wyłoniły 10 najlepszych uczestników. Najlepsi wzięli udział w drugim etapie, odpowiadając na pytania dotyczące biebrzańskiej przyrody, historii, kultury. Rozpoznawali odgłosy przyrody, żywe okazy ulistnionych pędów drzew, przedstawione na zdjęciach obiekty, rośliny i organizmy żyjące nad Biebrzą oraz odnajdywali miejsca na mapie Parku. W I etapie konkursu (test) można było zdobyć maksymalnie 44 punkty. W II etapie można było zdobyć 57 punktów (10 pytań finałowych). W sumie z obu etapów można było zdobyć maksymalnie 101 pkt. Zwycięzcami tegorocznej edycji zostali:

I miejsce – Paula Dunaj z Gim. w Surażu (69 pkt)

II miejsce – Hanna Prystupiuik z Gim. Nr 1 w Grajewie (66 pkt)

III miejsce – Barbara Skibicka z Gim. w Suchowoli (65 pkt)

2. Konkurs „Ogrody Przyjazne Przyrodzie”

– skierowany do mieszkańców 14 gmin nadbiebrzańskich. Jego celem były: promocja tradycyjnych ogrodów wiejskich, promocja przyjaznych przyrodzie i środowisku praktyk ogrodniczych, promocja kontaktu z przyrodą poprzez aktywny wypoczynek na świeżym powietrzu, obserwacja i poznawanie przyrody, edukacja ekologiczna, docenienie i uhonorowanie właścicieli tradycyjnych ogrodów wiejskich przyjaznych przyrodzie i człowiekowi. W terminie od 1 czerwca do 6 sierpnia 2018 r. osoby zainteresowane przesyłały zgłoszenia – łącznie otrzymano 16 zgłoszeń. W pierwszym etapie Komisja Konkursowa na podstawie zdjęć i nadesłanych formularzy zgłoszeniowych wyłoniła 11 półfinalistów. W drugim etapie na podstawie wizyt w wybranych do finałów najbardziej przyjaznych przyrodzie ogrodach, z niemałym trudem wyłoniono zwycięzców: \

I miejsce:

Beata Klukowska-Szafranko i Dariusz Szafranko – Mierucie

II miejsce:

Beata Jaroś – Kapice

III miejsce:

Halina Londowska – Dawidowizna

IV miejsce:

Anna Malinowska – Rajgród

IV miejsce:

Krystyna Cygańska – Rybaki

Wyróżnienia:

Dawid Gudel – Suchowola

Marianna Magnuszewska – Olszowa Droga

Antoni Mikucki – Czarna Wieś

Agata Popowska – Mierkienniki

Marzena Eksterowicz-Dadura – Rakowicze

Agnieszka Mozolewska – Małowista

Podziękowanie za udział:

Alicja i Tadeusz Jedlińscy – Dąbrowa Białostocka

Anna Toczyłowska – Rajgród

Ewelina Korczak – Downary

Beata Gutowska – Wojewodzin

15 września 2018 r. podczas warsztatów ogrodnictwa przyjaznego przyrodzie wręczono wszystkim nagrody. Uczestnicy mieli również okazję wysłuchać wykładów przygotowanych przez specjalistów z dziedziny ogrodnictwa ekologicznego oraz wymienić się nasionami i sadzonkami roślin.

3. Konkurs Wiedzy Ekologicznej „Różnorodność biologiczna i formy ochrony przyrody w Polsce”

– skierowany do uczniów szkół gimnazjalnych z województwa podlaskiego. Celem konkursu jest poszerzenie wiedzy ekologicznej oraz zwrócenie uwagi na potrzebę zachowania różnorodności biologicznej, w szczególności pięknych przyrodniczych miejsc na Podlasiu, w tym unikalnej przyrodniczo Puszczy Białowieskiej. Organizatorem konkursu był Białowieski Park Narodowy przy współpracy z Biebrzańskim Parkiem Narodowym, Narwiańskim Parkiem Narodowym, Wigierskim Parkiem Narodowym, Parkiem Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej, Łomżyńskim Parkiem Krajobrazowym Doliny Narwi, Suwalskim Parkiem Krajobrazowym, Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych w Białymstoku oraz Instytutem Biologii Ssaków PAN w Białowieży. W tegorocznej edycji konkursu, w której uczestniczyło 686 uczniów, zwracano szczególną uwagę na wpływ turystyki na obszar przyrodniczo cenne. Biebrzański PN objął patronat honorowy oraz pełnił rolę koordynatora regionalnego. Do konkursu przystąpiło 140 uczniów ze szkół z doliny Biebrzy. Do Finału zakwalifikowało się 15 uczniów z 6 gimnazjów z terenu podlegającego Biebrzańskiemu PN.

6.4. Wystawy i ekspozycje stałe oraz czasowe

6.4.1. Ekspozycje stałe:

Bogdan Browarski, Piotr Tałałaj, Anna Maria Satkiewicz, Beata Głębocka, Sylwia Korbut,
Dział Edukacji

1. Sala ekspozycyjna nr 2:

Sala ekspozycyjna, która powstała w ramach projektu pn. „Doposażenie i adaptacja bazy edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego w siedzibie Parku: Centrum Edukacji i Zarządzania w Osowcu-Twierdzy 8” całkowicie zmieniła swój wygląd. W pomieszczeniu, gdzie dotąd królowały okazy preparatów dermoplastycznych oraz ekspozycja w szklanej gablocie, pojawiło się sporo nowości. Po przekroczeniu progu sali, odbiorca przeniesie się w tajemniczy świat mokradeł. Zwiedzanie wystawy rozpoczyna się od komunikatu lektora, który zaprasza wszystkich do wejścia na drewnianą kładkę – dokładnie taką, jaką możemy spotkać na torfowisku. W centrum podestu znajduje się ekran, umieszczony tuż nad ziemią. Po chwili sterowane automatycznie urządzenia uruchomią serię pokazów multimedialnych. Oczom odwiedzających ukażą się filmy obrazujące dynamikę zmieniającego się na przełomie roku krajobrazu doliny Biebrzy, zmienność flory i fauny oraz życie w wodach rzeki Biebrzy. Obrazom towarzyszyć będzie przestrzenna ścieżka dźwiękowa emitująca wiosenne przeloty ptaków. Po zejściu z kładki, zaczyna się zwiedzanie indywidual-

ne. To czas na spróbowanie swoich sił w licznych grach edukacyjnych: pt. „Wiosenny wyścig batalionów”, „Magnetyczne starorzecze” oraz „Skrzynia pełna niespodzianek”. Kolejnym przystankiem są materace imitujące torfowisko oraz prezentacja filmowa emitowana z rzutnika na panoramicznym ekranie łukowym. Efekty dźwiękowe skorelowane z obrazem dadzą złudzenie przebywania na prawdziwym torfowisku. Wreszcie docieramy do dioramy z oryginalnymi eksponatami łośi, bobrów oraz niektórych ptaków BbPN. Znajdziemy tam również skrzynię z piaskiem kinetycznym oraz gipsowymi odlewami tropów zwierząt. Następnym przystankiem jest interaktywna tablica „Biebrzańskie Sianokosy” – w ciekawy sposób prezentująca charakterystyczne gatunki flory i fauny oraz wybrane zagadnienia związane z doliną Biebrzy – koszenie łąk, wodniczka, żuraw, batalion, zalane wodą łąki i inne.

2. Hol Centrum Edukacji i Zarządzania Biebrzańskiego PN:
Wystawa prezentuje blisko 70 rzeźb ptaków autorstwa lokalnego twórcy Bogdana Tuszyńskiego z Dziękoni oraz trzy preparaty dermoplastyczne.

6.4.2. Wystawy czasowe:

Bogdan Browarski, Piotr Tałałaj, Anna Maria Satkiewicz, Beata Głębocka, Sylwia Korbut,
Dział Edukacji

W 2018 roku w CEiZ w Osowcu-Twierdzy miało miejsce 5 wystaw czasowych. Ich zestawienie przedstawiają poniższe tabele.

TABELA 6.4.1 WYSTAWY CZASOWE PREZENTOWANE W SIEDZIBIE BIEBRZAŃSKIEGO PN W 2018 ROKU:

Autor wystawy	Tytuł wystawy	Liczba uczestników wystawy [os.]
Eugenijus Drobelis	Tam, gdzie ptaki przecinają niebo	550
Muzeum Podlaskie w Białymstoku	Skarby na piaskach. Archeologia Kotliny Biebrzańskiej	400

Ponadto, w 2018 roku Biebrzański Park Narodowy zorganizował 3 wystawy poza siedzibą Parku. Ich zestawienie prezentuje poniższa tabela.

TABELA 6.4.2 WYSTAWY CZASOWE PREZENTOWANE POZA SIEDZIBĄ BIEBRZAŃSKIEGO PN W 2018 ROKU:

Data	Miejsce wystawy	Tytuł wystawy	Liczba uczestników wystawy [os.]
styczeń - maj	Szkoła Podstawowa nr 49 w Białymstoku. Urząd Marszałkowski w Białymstoku.	Mokradła dla przyszłości	1200
styczeń - grudzień	Zakład Opieki Zdrowotnej w Mońkach	4 pory roku w dolinie Biebrzy	800
12.04.2018 - 30.06.2018	Opera i Filharmonia Podlaska w Białymstoku	Bioróżnorodność Biebrzańskiego Parku Narodowego	700

6.5. Wydawnictwa

6.5.1. „Biebrzańskie Wieści”

Ewa Wiatr,
Zespół Udostępniania

„Biebrzańskie Wieści” to gazeta informacyjna, jej zadaniem jest wymiana informacji pomiędzy administracją Parku i różnorodnym gronem odbiorców, w szczególności należą do nich społeczność lokalna doliny Biebrzy oraz odwiedzający Park. Ponadto, przy tworzeniu gazety biorą udział członkowie Rady Naukowej BbPN, pracownicy Parku oraz współpracujące z Parkiem samorządy, placówki naukowe, lokalni przewodnicy, rolnicy oraz przedsiębiorcy i właściciele gospodarstw agroturystycznych.

W roku 2018 wydano dwa numery pisma. „BW” 24 nr ukazały się w maju, miały zwiększoną objętość z 8 do 12 stron, tematem przewodnim było udostępnianie turystyczne. Nakład pisma 4 tys. egz. Kolejny, 25 nr pisma ukazał się w listopadzie, poświęcony był m.in. obchodom jubileuszu XXV-lecia, ukazał się w nakładzie 5 tys. egz. Redakcja zorganizowała kolportaż każdego wydania do ponad 120 punktów w okolicy Parku (biblioteki, sklepy, ośrodki kultury, szkoły, sołtysi, urzędy, punkty IT, odbiorcy indywidualni i in.). Pismo jest przekazywane nieodpłatnie.

6.5.2. „Nasza Biebrza”

Bogdan Browarski, Piotr Tałałaj, Anna Maria Satkiewicz, Beata Głębocka, Sylwia Korbut,
Dział Edukacji

W styczniu 2018 roku Biebrzański Park Narodowy wydał czasopismo „Nasza Biebrza” numer 48, sfinansowane ze środków własnych.

„Nasza Biebrza” to czasopismo przyrodnicze wydawane przez BbPN od 1999 roku, adresowane głównie do uczniów oraz nauczycieli przedszkoli, szkół podstawowych oraz gimnazjów (w szczególności tych położonych w dolinie Biebrzy). Czytelnikami pisma są również osoby dorosłe – rodzice uczniów, osoby związane i interesujące się przyrodą BbPN: przewodnicy terenowi, właściciele gospodarstw agroturystycznych, uczestnicy wszechniczy Biebrzańskiej. W formie elektronicznej pismo udostępniane jest na stronie internetowej Parku.

Od początku istnienia Biebrzańskiego Parku Narodowego, w miarę możliwości finansowych i pozyskiwanych funduszy, prowadzona jest działalność wydawnicza upowszechniająca wiedzę o walorach przyrodniczych, kulturowych i zagrożeniach przyrody Parku. Wydawnictwa te są w większości rozdawane bezpłatnie wśród uczniów szkół, uczestników imprez edukacyjnych oraz turystów odwiedzających teren BbPN.

6.5.3. Publikacje wydane w 2018 roku

Bogdan Browarski, Piotr Tałała, Anna Maria Satkiewicz, Beata Głębocka, Sylwia Korbut,
Dział Edukacji

Biebrzański Park Narodowy w 2018 roku wydał:

- Kolorowanki dla dzieci pn. „W kręgu roślin” oraz „Co robią ptaki”. Autorem tekstów i pięknych rysunków jest Justyna Kierat (Pod Kreską). Autorami zdjęć są: Cezary Werpachowski, Piotr Tałała, Janusz Kupryjanowicz, Darek Karp, Bogusław Kierkla, Paweł Świątkiewicz. Dwie różne kolorowanki zostały wydane w ramach Projektu Programu Interreg Litwa-Polska LT-PL-1R-056 „Dziedzictwo przyrody motorem rozwoju turystyki ornitologicznej w regionie Dzukija i dolinie Biebrzy” i współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

- Cztery Zeszyty (nr 5, 6, 7, 8) zawierające wykłady prezentowane podczas ostatnich spotkań „Wszechnicy Biebrzańskiej” o numerach 61-64. Wszechnice oraz cztery zeszyty powszechnicowe zostały zrealizowane przez Biebrzański Park Narodowy w ramach Projektu Programu Interreg Litwa-Polska LT-PL-1R-056 „Dziedzictwo przyrody motorem rozwoju turystyki ornitologicznej w regionie Dzukija i dolinie Biebrzy” i współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

- Biebrzański Park Narodowy w ramach Projektu Programu Interreg Litwa - Polska LT-PL-1R-056 wydał kalendarz ścienny ukazujący piękno i bogactwo przyrodnicze regionu Dzukija - Biebrza. Autorami przepięknych zdjęć są: Grzegorz Leśniewski, Cezary Werpachowski, Liutauras Raudonikis, Eugenijus Drobelis.

- Kalendarz książkowy został wydany przez Biebrzański Park Narodowy w ramach Projektu Programu Interreg Litwa - Polska LT-PL-1R-056. Autorem opracowania i tekstów do kalendarza jest ornitolog Romuald Mikusek. Autorem zdjęć do kalendarza jest Grzegorz Leśniewski.

6.6 Biblioteka BbPN

Bogdan Browarski, Piotr Tałałaj, Anna Maria Satkiewicz, Beata Głębocka, Sylwia Korbut,
Dział Edukacji

Funkcjonowanie

W zbiorach biblioteki BbPN posiadamy książki, czasopisma naukowe i popularno-naukowe o tematyce przyrodniczej i turystycznej, wydawnictwa lokalne, prace niepublikowane (ekspertyzy, plany ochrony, prace doktorskie i magisterskie), odbitki artykułów i wycinki prasowe dotyczące Parku, dydaktyczne i promocyjne wydawnictwa parków narodowych oraz filmy przyrodnicze na nośnikach DVD, CD i VHS. Zbiory biblioteczne są uporządkowane i skatalogowane w formie elektronicznej.

1. Zasady udostępniania zbiorów biblioteki Biebrzańskiego Parku Narodowego:

- Biblioteka jest czynna od poniedziałku do piątku w godzinach 8.00-15.00 i prowadzona jest przez pracownika Działu Edukacji i Udostępniania. Ze względu na inne obowiązki pracownika Parku, polecamy wcześniejszy kontakt telefoniczny pod numerem: 085 738 30 10 lub 085 738 06 20 wew. 249.

- Pracownicy etatowi Parku mogą korzystać ze zbiorów bibliotecznych na miejscu lub wypożyczać publikacje na podstawie wypisanego rewersu na czas określony.

- Każdy z pracowników Parku posiada własną kartę biblioteczną i materialnie ponosi odpowiedzialność za wypożyczone materiały.

- Osoby niezatrudnione w Biebrzańskim Parku Narodowym mogą korzystać ze zbiorów biblioteki na miejscu w czytelni.

2. Z księgozbiorów BbPN korzystają:

- pracownicy Parku,

- uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych,

- studenci piszący prace nt. BbPN,

- pracownicy naukowcy realizujący projekty badawcze na terenie BbPN,

- nauczyciele szkół różnych stopni,

- wolontariusze BbPN,

- przewodnicy po BbPN,

- inne osoby zainteresowane.

3. Ilość osób korzystających z biblioteki w 2018 roku.

Ilość czytelników – 48 osób, w tym 46 pracowników Parku i 2 osoby nie będące pracownikami.

Ilość wypożyczeń – 534

6.6.1. Zbiory biblioteki BbPN

Bogdan Browarski, Piotr Tałałaj, Anna Maria Satkiewicz, Beata Głębocka, Sylwia Korbut,
Dział Edukacji

1. Pozycje książkowe

W księgozbiory biblioteki Parku znajduje się literatura fachowa z zakresu szeroko pojętego przyrodznawstwa, ochrony przyrody i jej zasobów oraz turystyki o charakterze naukowym i popularnonaukowym, jak również albumy, mapy i przewodniki. Większość pozycji inwenta-

rzowych dotyczy doliny Biebrzy i Biebrzańskiego Parku Narodowego oraz innych parków narodowych.

W 2018 r. zakupiono do zasobów bibliotecznych BbPN pozycje książkowe na kwotę 623 zł. Na księgozbiory składają się zarówno pozycje książkowe zakupione, jak i przekazane od różnego typu instytucji, wydawnictw. Zbiory biblioteki powiększyły się o 183 pozycje.

- Księgozbiór główny BbPN zajmuje 1150 pozycji.

- Księgozbiór dydaktyczny zajmuje 1141 pozycji.

- Księgozbiór dodatkowy zawiera 452 pozycje. Są to albumy, monografie dotyczące różnych parków polskich i zagranicznych.

2. Czasopisma

W 2018 r. do czytelni zaprenumerowano 5 czasopism w wersji papierowej:

Las Polski, Przyroda Polska, Ptaki Polski, Wiedza i życie, Dzień Życie

W 2018 r. realizowano prenumeratę 9 czasopism fachowych:

Biodiversity Research and Conservation, Geodeta, Fragmenta Floristica et Geobotanica, Acta Mycologica, Acta Ornithologica, Chrońmy Przyrodę Ojczystą, Notatki ornitologiczne Wiadomości Entomologiczne, Leśne Prace Badawcze

Czytelnia w 2018 r. otrzymała nieodpłatnie prenumeratę 15 czasopism:

Echa Leśne, Głos Lasu, Matecznik, Wigry, Karkonosze, Tatry, Nasz Sztabiński Dom, Podlaskie Wieści Oświatowe, Nowy Goniec Knyszyński, Przyroda Górnego Śląska, Podlaskie Wrota, Wydra, Magura, Salamandra, Biebrzańskim Szlakiem

3. Publikacje naukowe i popularnonaukowe

Biblioteka gromadzi artykuły naukowe i popularnonaukowe o BbPN, a także publikacje autorstwa pracowników BbPN. Obecnie zbiór liczy 1483 pozycje.

4. Prace magisterskie, doktorskie

W niniejszym zbiorze znajdują się prace doktorskie, magisterskie, ekspertyzy, raporty i plany ochrony. Obecnie BbPN posiada 211 pozycji.

5. Multimedia

Na bieżąco powiększa się również zbiór kaset wideo, płyt DVD i CD o tematyce przyrodniczej. W 2018 r. zbiór multimedialnych powiększył się o 18 pozycji i obecnie obejmuje 451 pozycji.

6.7 Archiwum materiałów multimedialnych dotyczących Parku (2018)

Piotr Tałałaj, Dział Edukacji

Na dzień 31.12.2018 r. archiwum zdjęć BbPN zawierało 56173 fotografie, z czego 6738 zostało dodanych do zbiorów w 2018 roku. Archiwum filmów BbPN wzbogaciło

w 2018 r. o 781 klipów (o łącznym czasie trwania około 2 godzin). Obecnie archiwum filmów liczy 1739 klipów. Sto plików dźwiękowych (o łącznym czasie trwania 11 godzin) zapoczątkowało powstanie w 2015 roku archiwum audio BbPN, którego zawartość do dnia 31.12.2018 r. nie uległa zmianie. Ponadto, Biebrzański PN udostępnił nieodpłatnie co najmniej kilkadziesiąt zdjęć ze swojego archiwum podmiotom zewnętrznym, w celach edukacyjnych i promocyjnych.

6.8. Program edukacyjny „Junior Ranger”

Ewa Wiatr, Zespół Udostępniania

Program Junior Ranger to międzynarodowa inicjatywa stowarzyszenia Europarc, polegająca na tworzeniu grup młodych wolontariuszy. Młodzież pod opieką pracowników parków narodowych dba o lokalną przyrodę. W Europie jest ok. 5000 osób należących do Junior Ranger, zrzeszonych w ponad 80 grupach, w blisko 20

krajach. Program Junior Ranger zakłada przynajmniej pięć aktywności w ciągu roku, które łączą poznawanie przyrody z pracą pod kierunkiem pracowników Parku. Grupa Junior Rangers działa przy Biebrzańskim Parku Narodowym od 2014 r., liczy 20-30 uczniów w wieku 13-16 lat, z Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Goniądzu. Młodzież corocznie udziela się w pracy dla przyrody: pomoc podczas pikników edukacyjnych, udział w akcji ochrony płazów, kolportaż parkowych wydawnictw, akcje usuwania roślin inwazyjnych, samodzielne prowadzenie zajęć dla przedszkolaków, udział w akcji „Jedź ŁOstrożnie”. Jak dotąd jest to jedyna w Polsce grupa Junior Ranger.

Program jest realizowany w oparciu o umowę Porozumienia BbPN z Dyrekcją ZS-P w Goniądzu, zawartą w 2014 roku. Corocznie mentor grupy ze strony BbPN przedkłada sprawozdanie z działań Programu JR.

Opiekunkami merytorycznymi i organizacyjnymi programu Junior Ranger w roku 2018 były: P. Irmina Sosnowska, nauczyciel ZS-P w Goniądzu i Ewa Wiatr, BbPN.

REALIZACJA PROGRAMU EDUKACYJNEGO JUNIOR RANGER W 2018 R.:

styczeń	ferie: samodzielne prowadzenie przez wolontariuszy JR zajęć dla przedszkolaków „Łoś-super ktoś”;
kwiecień	udział JR we wiosennej akcji ochrony płazów (wolontariat przez 3 tygodnie); udział w monitoringu sasanki na Carskiej Drodze;
czerwiec	organizacja we współpracy z Jednostką Wojskową w Osowcu Twierdzy obozu naukowego Junior Ranger „W służbie przyrodzie”, udział 14 uczniów ZS-P w Goniądzu. Obóz był połączeniem aktywnej edukacji z pracą na rzecz ochrony przyrody: m.in. usuwanie roślin inwazyjnych;
lipiec	założenie strony JR na portalu Fb, promocja programu w internecie;
wrzesień	sprzątanie szlaku pieszego Goniądz – Wólka Piaseczna; zajęcia edukacyjne z nową grupą JR;
październik	zajęcia „Ptaki drapieżne” z grupą JR; przygotowanie młodzieży do samodzielnego prowadzenia zajęć;
listopad	ZS-P Goniądz, Junior Rangers w ramach 100 lecia Niepodległości prowadzili samodzielnie zajęcia pn. „O bieliku, naszym godle”, w klasach I-III i przedszkolu w dn.6-7.11, dla ok. 100 osób.
grudzień	Akcja „Pomagamy ptakom zimą” zbijanie karmników dla ptaków, które zostały ustawione przy szkole i przedszkolu (udział ze strony BbPN: T. Zajączkowski); Udział w akcji „Podlaskie podróże. Niebieska choinka”, wywiad członka grupy w Radiu Białystok.
cały rok	realizacja kilku projektów uczniowskich o tematyce związanej z przyrodą Parku i ochroną środowiska naturalnego, przez członków grupy JR dla całej społeczności szkolnej ZS-P w Goniądzu.

RYC. 1. FOTORELACJA Z DZIAŁAŃ JR W 2018 R., FOT. ARCHIWUM BBPN

7. Szkolenia wewnętrzne prowadzone przez pracowników Parku

Krzysztof Bach,
Dział monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W omawianym roku odbyły się 4 seminaria wewnętrzne oraz 1 szkolenie (tabela 4), które przeprowadzone zostały przez pracowników Parku. Seminarium prowadzone były przez pracowników którzy uprzednio zdobyli wiedzę na konferencjach i warsztatach organizowanych przez instytucje zewnętrzne oraz na wyjazdach zagranicznych. Dzięki temu, możliwe jest tanie i efektywne przekazywanie wiedzy i doświadczeń pozostałym pracownikom Parku.

TAB. 1 ZESTAWIENIE SZKOLEŃ WEWNĘTRZNYCH ZREALIZOWANYCH W PARKU W 2018 R.

Lp.	Tytuł szkolenia/seminarium	Data	Prowadzący	Zasięg
1	Edukacja naturalnie - doświadczenia przedszkoli leśnych	21.02.2018	Bogdan Browarski	Dział Edukacji
2	Ochrona danych osobowych (Dyrektywa RODO)	05.04.2018	Bogusława Siłakowska	Wszyscy pracownicy BbPN
3	Turystyka i edukacja leśna na terenach niezurbanizowanych	24.09.2018	Anna Satkiewicz	Dział Edukacji
4	Program „Pioneers Into Practice” – Park Narodowy Defileul Jiului w Rumunii	25.10.2018	Sylwia Korbut	Wszyscy pracownicy BbPN
5	Inwentaryzacja składników majątkowych Biebrzańskiego Parku Narodowego w roku 2018	29.11.2018	Halina Kardasz, Iwona Wroceńska	Wszyscy pracownicy BbPN
6	Nowoczesne metody edukacji przyrodniczej	17.12.2018	Anna Satkiewicz, Bogdan Browarski	Dział Edukacji

8. Badania naukowe

Karolina Tarka, Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Biebrzański Park Narodowy nie posiada pracowni naukowej. Prace badawcze na obszarze Parku realizowane są głównie przez instytucje naukowe, ośrodki akademickie z kraju i z zagranicy a także organizacje, firmy i osoby prywatne. Zakres tematyczny realizowanych badań jest bardzo szeroki. W 2018 roku w Biebrzańskim Parku Narodowym realizowano 29 tematów badawczych (Tab. 1) Najwięcej tematów badawczych w 2018 r. zgłosił na obszarze Parku Uniwersytet w Białymstoku – 4, a następnie Uniwersytet Warszawski - 3 (Tab. 2 – wykaz instytucji wraz z liczbą tematów badawczych zgłoszonych w 2018 r.). Wielkość i skala badań jest bardzo zróżnicowana – niektóre badania przeprowadzone w 2018 roku ograniczały się do 1 stanowiska, inne były bardzo złożone i miały wiele powierzchni badawczych rozlokowanych w różnych miejscach na obszarze Parku.

TAB. 1 WYKAZ TEMATÓW BADAWCZYCH REALIZOWANYCH W BIEBRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM W 2018 R.

L.p.	Temat badawczy	Instytucja realizująca
Badania realizowane przez krajowe uczelnie, ośrodki naukowo-badawcze, organizacje ekologiczne		
1	Badania nad pasożytami tosia (<i>Alces alces</i>) w Polsce	Instytut Parazytologii Polska Akademia Nauk
2	Badania porównawcze wybranych aspektów biologii orlików: krzykliwego (<i>Clanga pomarina</i>) i grubodziobego (<i>Clanga clanga</i>) na obszarze BbPN	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
3	Czynna ochrona łągów kulika wielkiego oraz badania telemetryczne z wykorzystaniem loggerów GPS-GSM-UHF	Towarzystwo Przyrodnicze Dubelt
4	Depresja wsobna u wodniczki <i>Acrocephalus paludicola</i>	Muzeum i Instytut Zoologii PAN
5	Effect of climatic changes on grassland growth, its water conditions and biomass	Instytut Geodezji i Kartografii
6	Identyfikacja czynników odpowiedzialnych za niską efektywność rozmnażania płciowego w marginalnych populacjach brzozy niskiej <i>Betula humilis</i> Schrk.	Uniwersytet w Białymstoku
7	Identyfikacja molekularna oraz bankowanie wybranych gatunków roślin Puszczy Białowieskiej i organizacja zbioru oraz przygotowanie do przechowania z oceną jakości i analizami genetycznymi	Leśny Bank Genów Kostrzyca
8	Międzyroczna i sezonowa zmienność strumieni netto gazów cieplarnianych (CO ₂ , CH ₄ , H ₂ O) na obszarach bagiennych (Biebrzański Park Narodowy) oraz czynniki ją determinujące	Uniwersytet Łódzki
9	Modelowanie interakcji wód podziemnych i powierzchniowych dla potrzeb analizy stanu siedlisk rzecznych i dolinowych	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
10	Obserwacje fauny i flory BbPN	Studenckie Koło Naukowe Zoologów i Ekologów z Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu.
11	Ocena zagęszczenia dużych ssaków kopytnych i drapieżnych w dolinie Biebrzy metodą liczenia tropów na transektach oraz za pomocą dalmierza metodą „distance sampling”	Uniwersytet w Białymstoku
12	Restoration and prognosis of peat formation in fens linking diversity in plant functional traita of soil biological and biogeochemical processes	Uniwersytet Warszawski
13	Rola warunków siedliskowych i form ochrony w zachowaniu różnorodności biologicznej zbiorowisk roślinnych z sasanką	Instytut Badawczy Leśnictwa
14	Rozpoznanie i dokumentacja stanowisk archeologicznych na obszarze pola bitwy „Obłężenie Twierdzy Osowiec 1914-1915 r. - kontynuacja”	Ośrodek Badań Europy Środkowo-Wschodniej
15	W jaki sposób wielkość populacji i dostępność zapylaczy modeluje system rozrodu i strukturę genetyczną roślin? Przypadek wielositu błękitnego, limitowanego pyłkiem gatunku z Polskiej Czerwonej Księgi	Uniwersytet Warszawski
16	Wewnątrzpopulacyjne mechanizmy trwania metapopulacji efemerycznych gatunków storczyków na przykładzie lipiennika Loesela (<i>Liparis loeselii</i>)	Uniwersytet w Białymstoku
17	Wzorce różnorodności florystycznej i czynniki je kształtujące w obrębie ekosystemów nieleśnych wysp mineralnych Biebrzańskiego Parku Narodowego	Uniwersytet Warszawski
18	Zachowanie ex-situ zasobów genowych roślin objętych ochroną, zagrożonych wyginięciem	Leśny Bank Genów Kostrzyca
19	Zintegrowany ocena prac utrzymaniowych na stan ekologiczny cieku na przykładzie Kanału Woźnawiejskiego	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
20	Zmiana charakterystyk hydrologicznych i klimatycznych i ich wpływ na naturalne ekosystemy mokradłowe w latach 1900-2100	Politechnika Gdańska
21	Zoologia bezkręgowców - badanie fauny	Uniwersytet w Białymstoku
Uczelnie zagraniczne oraz konsorcja międzynarodowe		
1	Environmental factors influencing nutrient limitation	University of Antwerpen, Belgium
2	High-resolution modelling and monitoring of water and energy transfers in WETland ecosystems	Vrije Universiteit Brussel, Universiteit Antwerpen, Luxembourg Institute of Science and Technology, Royal Meteorological Institute, UNESCO - IHE Institute for Water Education, Warsaw University of Life Sciences, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
3	Study of natural and anthropogenic sites of endangered species in the Czech and Polish localities (<i>Liparis loeselii</i> , <i>Potamogeton praelongus</i>)	Uniwersytet Hradec Kralove, Polska Akademia Nauk Ogród Botaniczny CZRB Powsin

Inne podmioty		
1	Badania schronu 68-TR-20 na obszarze BbPN w kompleksie leśnym w Trzrzeczki	Grupa badawcza Kriepost
2	Inwentaryzacja lęgowych kaczek, ze szczególnym uwzględnieniem cyranki i płaskonosza	Ł. Krajewski
3	Polskie fortyfikacje z 1939 r.	D. Kasprzak
4	Skład pokarmu, aktywność, behavior i ekologia lęgowa uszatki błotnej <i>Asio flammeus</i> w Biebrzańskim Parku Narodowym	R. Mikusek
5	Tradycyjna wiedza ekologiczna i użytkowanie łąk w Dolinie Biebrzy - wpływ na bioróżnorodność oraz sytuację ekonomiczną rolników - jak to wygląda dziś?	J. Sucholas

TAB. 2 WYKAZ INSTYTUCJI WRAZ Z LICZBĄ ZGŁOSZONYCH TEMATÓW BADAWCZYCH W 2018 R.

L.p.	Instytucje	Ilość tematów badawczych [szt.]
1	Instytut Badawczy Leśnictwa	1
2	Instytut Geodezji i Kartografii	1
3	Instytut Parazytologii Polska Akademia Nauk	1
4	Leśny Bank Genów Kostrzyca	2
5	Muzeum i Instytut Zoologii PAN	1
6	Ośrodek Badań Europy Środkowo-Wschodniej	1
7	Politechnika Gdańska	1
8	Studenckie Koło Naukowe Zoologów i Ekologów z Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu	1
9	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	2
10	Towarzystwo Przyrodnicze Dubelt	1
11	Uniwersytet Łódzki	1
12	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu	1
13	Uniwersytet w Białymstoku	4
14	Uniwersytet Warszawski	3
15	Uczelnie zagraniczne i konsorcja międzynarodowe	3
16	Inne podmioty	5

Poza tematami badawczymi na obszarze Parku są prowadzone liczne monitoringi przyrodnicze. Wiele z nich realizowanych jest przez pracowników Parku (monitoring siedlisk przyrodniczych Natura 2000, gatunków roślin i zwierząt Natura 2000, gatunków objętych ochroną gatunkową, zabiegów ochronnych, itp.). Poza monitoringiem wewnętrznym w 2018 r. zostało zgłoszonych 30 tematów monitoringowych (Tab. 3), większość realizowana była przez podmioty zewnętrzne, a 3 były koordynowane i wykonywane we współpracy z Parkiem. Tabela 4 przedstawia wykaz instytucji wraz z liczbą tematów monitoringowych zgłoszonych w 2018 r. Żadna z instytucji/firm nie zgłosiła więcej niż dwóch tematów monitoringowych w ubiegłym roku.

TAB. 3 WYKAZ TEMATÓW MONITORINGOWYCH REALIZOWANYCH W BIEBRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM W 2018 R.

L. p.	Temat monitoringowy	Nazwa instytucji/firma
Monitoring realizowany przez Pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego we współpracy ze specjalistami		
1	Efektywność relokacji in situ małży skójkowatych <i>Unionidae</i> w pogłębionym cieku wodnym i tempo zasiedlania tego cieku przez małże z sąsiednich populacji	Biebrzański Park Narodowy
2	Monitoring czapli białej i siwej	Biebrzański Park Narodowy
3	Monitoring lęgowych ptaków wodno-błotnych na powierzchni Brzostowo	Biebrzański Park Narodowy
Monitoring realizowany przez krajowe uczelnie, ośrodki naukowo-badawcze, organizacje ekologiczne		
1	Kontynuacja Monitoringu efektów przyrodniczych wybranych narzędzi Wspólnej Polityki Rolnej wdrażanej w latach 2014-2020, ze szczególnym uwzględnieniem Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego - Monitoring ornitologiczny	Instytut Technologiczno-Przyrodniczy w Falentach
2	Monitoring diagnostyczny rzeki Kopytkówki - pobór próbek wody do badań chemicznych oraz oznaczenie wskaźników biologicznych: makrobezkręgowców bentosowych MMI_PL, wskaźnika makrofitowego MIR, wskaźnika fitobentosowego IO (Indeks okrzemkowy) oraz obserwacje elementów hydromorfologicznych (HIR) na potrzeby rutynowego monitoringu wód powierzchniowych	WIOŚ Białystok, Delegatura w Suwałkach
3	Monitoring efektów przyrodniczych programu rolnośrodowiskowego w ramach Programu Wieloletniego na lata 2016-2020 pt. „Przedsięwzięcia technologiczno-przyrodnicze na rzecz innowacyjnej, efektywnej i niskoemisyjnej gospodarki na obszarach wiejskich”	Instytut Technologiczno-Przyrodniczy w Falentach
4	Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 w latach 2015-2018 - w zakresie siedlisk przyrodniczych	Instytut Ochrony Przyrody Polska Akademia Nauk
5	Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 w latach 2015-2018, część II - gatunki roślin	Krameko Sp. z o.o.
6	Monitoring gatunków zwierząt (GIOŚ) - motyle	Instytut Ochrony Przyrody Polska Akademia Nauk

7	Monitoring i badania telemetryczne błotniaka łąkowego	Towarzystwo Przyrodnicze Bocian
8	Monitoring kulika wielkiego	Towarzystwo Przyrodnicze Bocian
9	Monitoring osadów dennych rzek i jezior w latach 2018-2019	Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska Sp. z o.o.
10	Monitoring ptaków na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050	Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
11	Monitoring siedlisk przyrodniczych i gatunków w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska	Uniwersytet Warszawski
12	Monitoring siedlisk przyrodniczych na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050	Piotr Kwiatkowski Usługi Ochrony Środowiska „Korongo”
13	Monitoring siedliska przyrodniczego olsy (<i>Carici elongatae-Alnetum</i>)	BULiGL Olsztyn
14	Monitoring strefowych gatunków ptaków (bielika i bociana czarnego) w BbPN	Natura Film
15	Monitoring wodniczki	Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
16	Monitorowanie populacji gatunków chronionych i rzadkich z rodziny Orchidaceae (<i>Cypripedium calceolus</i> , <i>Cephalanthera rubra</i>)	Uniwersytet w Białymstoku
17	Obsługa sieci pomiarowej monitoringu hydrologicznego w ramach realizacji projektu LIFE13 NAT/PL/000050 Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II	Stowarzyszenie Niezależnych Inicjatyw „Nasza Natura”
18	Opracowanie i weryfikacja metodologii wyznaczania wilgotności gleby na podstawie obrazów radarowych satelity Sentinel-1 dla obszarów Biebrzańskiego Parku Narodowego	Instytut Geodezji i Kartografii
19	Państwowy Monitoring Środowiska - Monitoring Lasów w Polsce	Instytut Badawczy Leśnictwa
20	Pilotażowy monitoring wilka i rysia realizowany w ramach państwowego monitoringu środowiska - prace terenowo-kameralne, lata 2017-2020”	Krameko Sp. z o.o.
21	Pobieranie prób i wykonanie badań laboratoryjnych wraz z opracowaniem wyników w zakresie elementów biologicznych wód powierzchniowych na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050	Centrum Innowacji Badań i Nauki
22	Pobieranie prób i wykonanie badań laboratoryjnych wraz z opracowaniem wyników w zakresie elementów fizykochemicznych wód powierzchniowych na obszarze projektu LIFE13/NAT/PL/000050	Instytut Morski w Gdyni
23	Wielkoobszarowa Inwentaryzacja Stanu Lasu	BULiGL Białystok
24	Wykonywanie zadań państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej	Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej - Państwowy Instytut Badawczy
Monitoring realizowany przez inne podmioty		
1	Monitoring cietrzewia	M. Adamowicz
2	Monitoring nietoperzy	G. Błachowski
3	Monitoring wybranych gatunków ptaków na obszarze projektu LIFE11 NAT/PL/422	Woodpecker i AWI-Ekspertyzy

TAB. 4 WYKAZ INSTYTUCJI WRAZ Z LICZBĄ ZGŁOSZONYCH TEMATÓW BADAWCZYCH W 2018 R.

Lp.	Instytucja lub firma	Ilość tematów monitoringowych [szt.]
1	Biebrzański Park Narodowy	3
2	BULiGL Białystok	1
3	BULiGL Olsztyn	1
4	Centrum Innowacji Badań i Nauki	1
5	Instytut Badawczy Leśnictwa	1
6	Instytut Geodezji i Kartografii	1
7	Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej - Państwowy Instytut Badawczy	1
8	Instytut Morski w Gdyni	1
9	Instytut Ochrony Przyrody Polska Akademia Nauk	2
10	Instytut Technologiczno-Przyrodniczy w Falentach	2
11	Krameko Sp. z o.o.	2
12	Natura Film	1
13	Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków	2
14	Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska Sp. z o.o.	1
15	Piotr Kwiatkowski Usługi Ochrony Środowiska „Korongo”	1
16	Stowarzyszenie Niezależnych Inicjatyw „Nasza Natura”	1
17	Towarzystwo Przyrodnicze Bocian	2
18	Uniwersytet w Białymstoku	1
19	Uniwersytet Warszawski	1
20	WIOŚ Białystok, Delegatura w Suwałkach	1
21	Woodpecker i AWI-Ekspertyzy	1
22	Inne podmioty	2

Powierzchnie monitoringowe podobnie jak powierzchnie badawcze są bardzo zróżnicowane, ich wielkość i skala zależy od wielu aspektów, w tym m.in. od metodyk wyznaczania miejsc monitoringowych. Niektóre monitoringi przeprowadzone w 2018 roku ograniczały się do 1 stanowiska, inne były bardzo złożone i miały wiele powierzchni rozlokowanych po całym Parku.

Wszystkie podmioty wykonujące badania naukowe czy monitoringi realizowane na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego są zobowiązane do składania corocznych sprawozdań z przeprowadzonych prac w danym roku i sprawozdań końcowych w przypadku badań czy projektów wieloletnich. Zasady realizacji badań naukowych i monitoringu na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego doprecyzowuje obowiązujące zarządzenie Dyrektora BbPN w sprawie udostępniania Biebrzańskiego Parku Narodowego do badań naukowych, monitoringu i zajęć dydaktycznych (25/2018 z dnia 04 grudnia 2018 r.).

9. Przyrodnicza bibliografia Kotliny Biebrzańskiej

Helena Bartoszek,
główny specjalista ds. ochrony przyrody

Wyniki prac badawczych prowadzonych w dolinie Biebrzy są prezentowane m.in. na konferencjach, seminariach, w publikacjach. Aktualnie „Przyrodnicza bibliografia Kotliny Biebrzańskiej” liczy 2339 pozycji i jest dostępna pod adresem: <https://www.biebrza.org.pl/plik,4600,bibliografia-stan-22-02-2019-pdf.pdf> Obejmuje ona opracowania z ponad 200 letniego okresu: najstarsza pozycja pochodzi z roku 1811, najnowsze z 2018. W 2018 roku uzupełniono bibliografię o 73 pozycji.

TABELA 1. OSADY LEŚNE BBPN.

Nazwa Basenu Biebrzy	Nazwa osady leśnej	Lokalizacja bazy sprzętu przeciwpożarowego
Obwód Ochronny Basenu Górnego –Trzyrzeczki - KT	Trzyrzeczki	Tak
Obręb Ochronny Basenu Środkowego Północ - Grzędy - KG	Orzechówka	Tak
	Grzędy	Tak
	Ciszewo	Tak
Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe - Wólka Piaseczna - KW	Wólka Piaseczna	Tak
	Jatwież Mała	Tak
Obręb Ochronny Basenu Dolnego – Osowiec –Twierdza - KO	Werykle	Tak
	Osowiec - Twierdza	Tak

10. Ochrona przeciwpożarowa

Bogusław Zieliński, Artur Wiatr;
Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

Ze względu na dużą powierzchnię torfowisk oraz występujących wyspowo obszarów leśnych - w tym suchych borów sosnowych na terenie Parku występuje stałe zagrożenie pożarowe. W okresie wiosny, lata i jesieni szczególnie narażone są lasy, natomiast w okresie zimy i wiosny trzcinowiska i turzycowiska.

Rozległość terenu oraz jego niedostępność sprawiają, że powstający pożar jest bardzo trudny do opanowania. Ze względu na podłoże torfowe powstają pożary podziemne mogące trwać wiele miesięcy i spustoszyć wielkie obszary. Na takich obszarach klęski ekologicznej trudno jest przywrócić stan poprzedni. Dlatego też bardzo ważne są działania zapobiegawcze podejmowane przez Park, a w razie powstania pożaru szybkie jego zlokalizowanie i ugaszenie. Temu celowi służą m.in. zadania z zakresu organizacji:

- niezawodnego systemu łączności,
- baz sprzętu przeciwpożarowego,
- zakładowych służb ratowniczych
- naziemnych patroli przeciwpożarowych,
- Punktu Alarmowo-Dyspozycyjnego (PAD),
- punktów czerpania wody i dróg dojazdowych,
- uzupełniania i wymiany sprzętu p-poż.,
- budowa i remonty infrastruktury służącej do monitoringu i gaszenia pożarów.

Siedziby obrębów i obwodu ochronnego stanowią typowe budynki, które wraz ze znajdującymi się w osadach budynkami gospodarczymi, spełniają wymagane zabezpieczenia pod względem pożarowym z tego względu, objęte są stałym nadzorem ze strony dyrekcji BbPN oraz jednostek organizacyjnych PSP.

Rozmieszczenie Baz Sprzętu P - poż. przedstawia tabela.

Sieć dróg

Z ważniejszych szlaków komunikacyjnych biegnących przez teren BbPN należy wymienić drogi:

- Białystok - Suchowola - Augustów - krajowa Nr 8 która przecina dolinę Biebrzy koło Sztabina, proponowana do przekształcenie w drogę ekspresową (fragment Via Baltica),
- Białystok - Grajewo - krajowa Nr 65, przecinająca dolinę Biebrzy na wysokości Osowca-Twierdzy,
- edwabne - Radziłów - Osowiec-Twierdza,
- Mężenin - Laskowiec - Osowiec-Twierdza - Suchowola - powiatowa, przecinająca basen środkowy południe i biegnąca południowym skrajem basenu środkowego południe wykorzystywana jako skrót drogi krajowej nr 8,
- Dolistowo - Dębowo - Białostrzegi, przecinająca i umożliwiająca penetrację środkowego basenu Biebrzy,

Drogi te są utwardzone, w większości o nawierzchni asfaltowej i przejezdne niezależnie od pory roku. Z tego względu, że drogi te przebiegają przez tereny BbPN przewiduje się je jako drogi pożarowe, dla ciężkiego sprzętu pożarniczego, szczególnie w okresach letnich związanych ze wzrostem zagrożenia pożarowego Parku. Część tych dróg ze względu na małą szerokość jezdni asfaltowej i lokalizację w terenach o podłożu bagiennym, szczególnie na odcinku: Wizna - Laskowiec - Goniądz - Grodno (droga, która stanowi symetrię parku) może stanowić utrudnienie do zawracania ciężkich pojazdów pożarniczych. Do zawracania tych samochodów w razie wystąpienia takiej konieczności przewiduje się miejsca parkingowe zorganizowane przez BbPN wzdłuż tych tras. Miejsca te są oznakowane i są pod stałym nadzorem pracowników Parku w warunkach zagrożenia pożaru.

Pozostałe drogi o nawierzchni gruntowej są rozmieszczone równomiernie na terenie BbPN. Nie gwarantują jednak dojazdów do wszystkich zakątków Parku. Mogą być jedynie wykorzystywane w okresie letnim dla średnich lub lekkich samochodów pożarniczych. W tym też celu BbPN zorganizował i wyposażył w sprzęt pięć zastępów Zakładowej Służby Ratowniczej. Każdy z zastępów posiada pompę pływającą wraz z armaturą do lokalizacji i zwalczania pożarów głównie na terenach niedostępnych dla sprzętu pożarniczego PSP lub jednostek OSP. Do przewozu sprzętu gaśniczego służą przyczepy jednoosiowe.

Łączna długość dróg publicznych na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego wynosi 94 kilometry, z czego 43,5 kilometra przechodzi przez kompleksy leśne.

Zaopatrzenie wodne

Z punktu widzenia przepisów ochrony przeciwpożarowej BbPN nie spełnia wymaganych warunków zapewnienia wody do celów gaśniczych, szczególnie w okresach letnich, gdy wzrasta znacznie zagrożenie pożarowe Parku, a stan wód gruntowych obniża się.

Spadek wód gruntowych w tym okresie powoduje również zanik cieków i ujęć wodnych przydatnych do celów przeciwpożarowych.

Analizy pożarów z lat ubiegłych wskazują na powstawanie pożarów dużych i bardzo dużych na terenach ogólnie niedostępnych. Przyczynami tych pożarów są prawdopodobnie podpalenia. Ze względu na niedostępność tych terenów skutecznym sposobem ich gaszenia może być samolot lub śmigłowiec gaśniczy. Tereny te znajdują się na obszarach Obrębu Ochronnego Basenu Dolnego. Dla pozostałych obszarów BbPN zaopatrzenie wodne stanowią naturalne i sztuczne ujęcia wodne. Dodatkowo korzystne z punktu widzenia ochrony przeciwpożarowej zaopatrzenie wodne stanowi baza sieci hydrantowych w miejscowościach zlokalizowanych na terenie Parku lub jego otulinie.

Charakterystyka zagrożenia pożarowego Biebrzańskiego PN

Celem Biebrzańskiego Parku Narodowego jest ochrona specyficznych, najcenniejszych i najrozleglejszych w kraju i zanikających w Europie siedlisk bagiennie-torfowych, ochrona rzadkich i ginących zbiorowisk roślinnych i gatunków zwierząt oraz walorów krajobrazowych, wyróżniających się strefowością podłużną i poprzeczną roślinności doliny, a także biotopów ważnych dla ochrony awifauny. Znaczna część dominujących, lądowych ekosystemów nieleśnych doliny wytworzyła się w wyniku współdziałania naturalnych procesów dolinowych i ekstensywnej gospodarki człowieka. Ta ekstensywna gospodarka rolna od kilkadziesiąt lat wycofuje się z obszarów bagiennych doliny (na znacznych obszarach zaniechano koszenia), tak iż ekosystemy te niemal wszystkie podlegają procesom sukcesji, prowadzącej do zmniejszenia różnorodności, zaniku rzadkich zbiorowisk i zmniejszenia powierzchni biotopów stwarzających korzystne warunki dla rzadkich gatunków zwierząt. Główną przyczyną zanikania zbiorowisk nieleśnych jest zaniechanie użytkowania i zmiany stosunków wodnych. Dlatego w Zadaniach Ochronnych przyjęto, że dominującą formą ochrony ekosystemów nieleśnych będzie ochrona czynna polegająca na wykaszaniu, odkrzaczaniu i wypasaniu, przy jednoczesnych działaniach związanych z renaturyzacją stosunków wodnych. Rokrocznie w Parku, w różnych okresach, mają miejsce liczne podpalenia, których skutkiem są długotrwałe, wielkopowierzchniowe pożary trzcinowisk i turzycowisk. Stanowią one, szczególnie w okresie wiosennym, duże zagrożenie dla przyrody Parku i angażują znaczne siły i środki, celem nie dopuszczenia do rozprzestrzenienia się pożarów na obszary leśne.

Znaczny procent powierzchni Obrębu Ochronnego Basenu Dolnego (Bagno Ławki) oraz Obrębu Ochronnego Basenu Środkowego Północ (Czerwone Bagno), Obrębu Ochronnego Basenu Środkowego Południe (Las Wroczeński, Biele Suchowolskie) należy do siedlisk niedostępnych lub trudnodostępnych. Obszary te stwarzają poważny problem właściwego zabezpieczenia z punktu widzenia ochrony przeciwpożarowej. W warunkach

POŻARY W BIEBRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM W ROKU 2018

Lp.	miesiąc	leśne	nieleśne	razem
		powierzchnia pożaru (ha)	powierzchnia pożaru (ha)	powierzchnia pożaru (ha)
1	IV	0	0,77	0,77
2	IV	0	0,10	0,10
3	VI	0	2,00	2,00
4	VII	0	0,18	0,18
5	VIII	0	1,33	1,33
6	VII	0	1,00	1,00
7	IX	0	8,00	8,00
8	IX	0	1,10	1,10
		0	14,48	14,48

pożaru skutecznym sposobem gaszenia ich mogą jedynie być samoloty lub helikoptery gaśnicze. Dotychczasowe doświadczenia wskazują na nieskuteczność tradycyjnych metod gaśniczych. Ograniczanie zasięgu pożaru przez wykopanie rowów wypełnionych wodą jest w takich warunkach niewykonalne, a płytsze bruzdy wyorywane pługami są nieskuteczne.

Analiza czynników wpływających na wielkość zagrożenia pożarowego:

- kryteria drzewostanowo - siedliskowe w tym: wielkość kompleksów, typy siedliskowe lasu, skład gatunkowy, pokrywa gleby, stan dróg, położenie osad, cieków i ujęcia wodne,
- ilość pożarów oraz ich powierzchnia,
- warunki klimatyczne,

Wymienione kryteria pozwalają sklasyfikować kategorię zagrożenia pożarowego BbPN. Biorąc pod uwagę duży udział sosny w składzie gatunkowym lasów Parku oraz występowanie takich typów siedliskowych jak: bór suchy (Bs), bór świeży (Bśw), rozległe tereny niedostępnych miejsc nieużytków oraz duża penetracja terenu przez turystów powodują, że zagrożenie pożarowe jest duże. Biorąc pod uwagę również opracowania na ten temat poprzedniej administracji tych terenów można obszar BbPN zakwalifikować do drugiej kategorii zagrożenia pożarowego.

Prewencja i współpraca oraz pozyskiwanie środków finansowych w ramach ochrony p-poż.

Jedną z bardzo ważnych metod ograniczania występowania pożarów jest prewencja p-poż. oraz podnoszenie świadomości społecznej o zagrożeniach pożarowych. Dlatego też Park stara się zwracać na te zagadnienia uwagę poruszając sprawy pożarów w wydawanej przez Park gazecie „Biebrzańskie Wieści” oraz w trakcie spotkań tematycznych.

Na terenie Parku (głównie na obszarze Basenu Dolnego) ustawione zostały także tablice informacyjne o zagrożeniu pożarami, z podaniem numerów alarmowych. Ponadto Park prowadzi stałą współpracę ze wszystkimi powiatowymi jednostkami straży pożarnej (PSP: Augustów, Sokółka, Grajewo, Mońki i Łomża) oraz licznymi

jednostkami OSP, których pomoc przy gaszeniu pożarów jest nie do przecenienia. Ponadto w ramach współpracy Park ściśle współdziała z Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych w Białymstoku oraz sąsiednimi nadleśnictwami (Knyszyn, Rajgród, Augustów) – szczególnie w zakresie dyżurów p-poż. pełniących w trakcie największego zagrożenia i bezpośrednich bieżących kontaktów obserwatorów pełniących służbę w PAD.

W trakcie całego roku, w szczególności w okresie wegetacyjnym, Służby Parku pełnią liczne patrole prewencyjne p-poż. mające na celu eliminację zagrożeń a w razie potrzeby szybkie reagowanie na powstałe pożary.

Co roku BbPN stara się także remontować, uzupełniać sprzęt i narzędzia czy tworzyć nową infrastrukturę do skutecznej ochrony przeciwpożarowej. W 2018 r. zrealizowano wniosek „Ochrona przeciwpożarowa w Biebrzańskim Parku Narodowym” sfinansowany ze środków funduszu leśnego PGL LP.

Zadanie to obejmowało następujące działania:

1. Zwalczanie pożarów z zastosowaniem metod lotniczych – wykorzystano 2 zrzuty wody z samolotu gaśniczego za kwotę 13649,04 zł;
2. Ustawienie tablic informacyjno-ostrzegawczych – ustawiono kolejne tablice informacyjno-ostrzegawcze p-poż. w ilości 100 szt., za kwotę 116850,00 zł;
3. Dyżury przeciwpożarowe w PAD – od kwietnia do połowy października prowadzono dyżury przeciwpożarowe w Punkcie Alarmowo -Dyspozycyjnym w Goniądzu wyposażonym w monitor odbioru obrazu transmitowanego z wieży p-poż. z uroczyska Barwik (Basen Dolny), za kwotę 50307,41 zł;
4. Remont drogi dojazdowej do gaszenia pożarów i monitoringu przeciwpożarowego – gruntownie wyremontowano 9,99 km odcinek drogi prowadzącej z uroczyska Grzędy do uroczyska Nowy Świat za kwotę 1845000,00 zł;
5. Zwalczanie pożarów – konserwacja telewizyjnego systemu p-poż. usytuowanego na wieży p-poż. w uroczysku Barwik, transmitującego obraz do PAD w Goniądzu – 1 szt., za kwotę 5412,00 zł.

11. Straż Parku – ochrona przed szkodnictwem, działania prewencyjne i inne.

Kazimierz Kalinowski,
Straż Parku

W Biebrzańskim Parku Narodowym w 2018r. obsadę etatową Posterunku Straży Parku stanowiło dziewięciu funkcjonariuszy. Na zasadnicze wyposażenie posterunku składały się 4 samochody osobowo-terenowe, 4 łodzie z silnikami spalinowymi, 4 łodzie z silnikami zaburtowymi spalinowymi i elektrycznymi, 10 szt. broni krótkiej. W celu zwiększenia efektywności zwalczania przestępstw i wykroczeń na terenie Parku realizowano porozumienia w sprawie współdziałania, zawarte z właściwymi terytorialnie Powiatowymi Komendami Policji, Straży Pożarnej i Granicznej. W ramach tej współpracy w roku 2018 wykonano 34 wspólnych patroli. Poza wspólnymi patrolami ściśle współdziałano z policją podczas prowadzonych przez nią postępowań w sprawach o przestępstwa i wykroczenia popełnione na terenie Parku. W roku 2018 współpraca obejmowała sprawę trzech przestępstw kłusownictwa i jednego wykroczenia.

Współdziałanie z wymienionymi służbami obejmowało także wspólne szkolenia i ćwiczenia z zakresu ratownictwa, taktyki i techniki interwencji, użycia środków przymusu bezpośredniego i strzelania oraz przepisów prawnych stanowiących podstawę działania Straży Parku.

Wszyscy funkcjonariusze uczestniczyli w pięciodniowym szkoleniu w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie.

Poziom zagrożenie dla przyrody i bezpieczeństwa na terenie Parku utrzymywał się na niskim, stałym poziomie. Wyrażało się to stosunkowo małymi liczbami ujawnianych w ciągu roku przestępstw i wykroczeń. Większość interwencji podejmowanych przez funkcjonariuszy Straży Parku dotyczyła drobnych naruszeń przepisów i najczęściej kończyła się pouczeniami sprawców. W roku 2018 udzielono 426 pouczeń.

Wśród utrzymujących się negatywnych zjawisk, od lat dominuje nielegalny połów ryb oraz wędkowanie w miejscach zabronionych. Nowe negatywne zjawiska to: presja budownictwa i samowole budowlane, nieuprawnione zagospodarowanie mas ziemnych na terenach zalewowych i składowanie odpadów, nielegalne użytkowanie łąk (kradzież biomasy), jazdy pojazdami typu quad, penetracja niektórych rejonów Parku przez osoby z wykrywaczami metalu oraz loty balonami i motoparalotniami nad obszarem Parku.

W roku 2018 nie odnotowano szczególnie i stale zagrożonych rejonów. Zwiększone zagrożenia w niektórych rejonach Parku występowały czasowo w związku z zaistnieniem sprzyjających warunków pogodowych, np. niskim poziomem wód, utrzymywaniem się nośnej pokrywy lodowej.

W roku 2018 funkcjonariusze Straży Parku w ramach 519 służb wykonali: 432 patroli samochodowych i pieszych oraz 87 patroli łodziami. Skontrolowano 4580 osób i stwierdzono 471 naruszeń przepisów, z czego w 45 przypadkach nałożono grzywny w drodze mandatu karnego na łączną kwotę 7 350 zł.

RYC.1. BIEG PAMIĘCI ŻOŁNIERZY WYKLĘTYCH, MARZEC 2018, FOT. B. JAWOROWSKI.

fot. B.J.

RYC. 2. CZYNNOŚCI PRZY NIELEGALNYM WYRĘBIE DREWNA, LUTY 2018, FOT. B. JAWOROWSKI.

RYC. 3. POCZET SZTANDAROWY PODCZAS ŚWIĘTA NIEPODLEGŁOŚCI, LISTOPAD 2018, FOT. B. JAWOROWSKI.

RYC. 5. ZDEJMOWANIE SPRZĘTU KŁUSOWNICZEGO, LIPIEC 2018, FOT. M. NIKOŁAJÓW.

RYC.4. „WAGARIADA” – SZKOŁA PODSTAWOWA NR 2 W MOŃKACH, MARZEC 2018, FOT. B. JAWOROWSKI.

RYC.6. SZKOLENIE STRZELECKIE – CSP LEGIONOWO, CZERWIEC 2018, FOT. M. NIKOŁAJÓW.

12. Finanse

Halina Kardasz, Główny Księgowy; Dział Finansowo - Księgowy

TAB. 1. BIEBRZAŃSKI PARK NARODOWY - WYKONANIE PLANU FINANSOWEGO ZA ROK 2018.

Lp.	Wyszczególnienie	Wykonanie w 2017 r. w zł	2018		
			Plan wg ustawy budżetowej w zł	Plan po zmianach	Wykonanie
1	2	3	4	5	6
I	STAN NA POCZĄTEK ROKU:	x	x	x	x
1	Środki obrotowe, w tym:	8 404 423,32	6 231 000,00	9 790 385,00	9 790 385,28
1.1	Środki pieniężne	6 104 062,63	6 104 000,00	7 686 064,00	7 686 064,21
1.2	Należności krótkoterminowe, w tym:	1 430 874,47	0,00	1 909 249,00	1 909 249,08
1.2.1	z tytułu udzielonych pożyczek	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.2	od jednostek sektora finansów publicznych	0,00	0,00	0,00	0,00
1.3	Zapasy	126 557,88	127 000,00	110 095,00	110 094,84
2	Należności długoterminowe, w tym:	0,00	2 618 000,00	0,00	0,00
2.1	z tytułu udzielonych pożyczek	0,00	0,00	0,00	0,00
2.2	od jednostek sektora finansów publicznych	0,00	0,00	0,00	0,00
3	Zobowiązania, w tym:	2 909 074,06	3 103 000,00	1 574 950,00	1 574 949,71
3.1	z tytułu zaciągniętych pożyczek i kredytów	984 761,20	2 618 000,00	0,00	0,00
3.2	wymagalne	0,00	0,00	0,00	0,00
II	PRZYCHODY OGÓŁEM	15 564 111,29	16 907 000,00	18 427 395,00	18 430 572,12
1	Przychody z prowadzonej działalności, z tego:	6 674 168,67	4 198 000,00	6 063 000,00	6 639 078,35
1.1	Przychody, o których mowa w art. 8h ust. 1 pkt 4-14 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody	6 643 844,29	4 175 000,00	5 975 000,00	6 527 327,78
1.2	Pozostałe	30 324,38	23 000,00	88 000,00	111 750,57
2	Dotacje z budżetu państwa	5 385 987,35	5 531 000,00	5 582 700,00	5 498 839,89
3	Środki otrzymane z Unii Europejskiej	919 769,80	972 000,00	1 496 000,00	1 300 068,14
4	Środki od innych jednostek sektora finansów publicznych	195 993,07	4 014 000,00	864 695,00	521 256,93
5	Pozostałe przychody, w tym:	2 388 192,40	2 192 000,00	4 421 000,00	4 471 328,81
5.1	Odsetki (np. z tytułu udzielonych pożyczek), z tego:	0,00			
5.1.1	Odsetki od depozytów u Ministra Finansów lub z tytułu skarbowych papierów wartościowych	0,00			
5.2	Środki otrzymane od jednostek spoza sektora finansów publicznych	309 235,88			
5.3	Równowartość odpisów amortyzacyjnych	1 746 569,76	1 692 000,00	2 010 000,00	1 975 164,92
III	KOSZTY OGÓŁEM	15 289 553,82	17 792 000,00	19 312 395,00	17 837 229,27
1	Koszty funkcjonowania	13 648 406,35	12 127 000,00	14 328 700,00	13 596 044,15
1.1	Amortyzacja	2 044 080,93	2 004 000,00	2 322 000,00	2 272 229,47
1.2	Materiały i energia	563 409,70	781 000,00	1 021 000,00	554 370,76
1.3	Usługi obce	829 811,63	819 000,00	1 064 000,00	626 639,37
1.4	Wynagrodzenia, z tego:	5 933 629,12	5 951 000,00	5 951 000,00	5 628 589,72
1.4.1	osobowe	5 869 753,75	5 870 000,00	5 870 000,00	5 554 262,41
1.4.2	bezosobowe	63 875,37	81 000,00	81 000,00	74 327,31
1.4.3	pozostałe	0,00	0,00	0,00	
1.5	Świadczenia na rzecz osób fizycznych	286 255,10	267 000,00	517 000,00	319 544,17
1.6	Składki, z tego na:	1 107 343,27	1 105 000,00	1 160 000,00	1 040 788,05
1.6.1	ubezpieczenie społeczne	993 818,97	960 000,00	1 015 000,00	937 804,65
1.6.2	Fundusz Pracy	113 524,30	145 000,00	145 000,00	102 983,40
1.6.3	Fundusz Emerytur Pomostowych	0,00	0,00	0,00	

1.7	Płatności odsetkowe wynikające z zaciągniętych zobowiązań	13 121,87	71 000,00	71 000,00	0,00
1.8	Podatki i opłaty, z tego:	296 610,53	300 000,00	380 000,00	354 644,53
1.8.1	podatek akcyzowy				
1.8.2	podatek od towarów i usług (VAT)				
1.8.3	opłaty na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego				
1.8.4	podatki stanowiące źródło dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego	280 714,79	300 000,00	335 000,00	321 464,00
1.8.5	opłaty na rzecz budżetu państwa				
1.9	Pozostałe koszty funkcjonowania	2 574 144,20	829 000,00	1 842 700,00	2 799 238,08
2	Koszty realizacji zadań, z tego:	1 641 147,47	5 665 000,00	4 983 695,00	4 241 185,12
2.1	- środki przekazane innym podmiotom				
3	Pozostałe koszty, w tym:				
3.1	Środki na wydatki majątkowe				
IV	WYNIK BRUTTO (II - III)	274 557,47	-885 000,00	-885 000,00	593 342,85
V	OBOWIĄZKOWE OBCIĄŻENIA WYNIKU FINANSOWEGO	9 774,00	25 000,00	25 000,00	14 043,00
1	Podatek dochodowy od osób prawnych	9 774,00	25 000,00	25 000,00	14 043,00
2	Pozostałe obciążenia wyniku finansowego, w tym:				
2.1	Wpłata do budżetu państwa (np. z zysku, nadwyżki środków finansowych)				
VI	WYNIK NETTO (IV - V)	264 783,47	-910 000,00	-910 000,00	579 299,85
VII	DOTACJE Z BUDŻETU PAŃSTWA	x	x	x	x
1	Dotacje ogółem, z tego:	6 329 996,42	8 419 000,00	6 431 700,00	5 968 811,06
1.1	- podmiotowa				
1.2	- przedmiotowa				
1.3	- celowa	5 334 000,00	5 334 000,00	5 334 700,00	5 334 700,00
1.4	- celowa na finansowanie projektów z udziałem środków UE - bieżące	412 931,28	3 048 000,00	497 000,00	323 374,36
1.4.1	w tym: na współfinansowanie	51 987,35		51 000,00	25 933,19
1.5	- celowa na finansowanie projektów z udziałem środków UE - majątkowe	583 065,14	37 000,00	600 000,00	310 736,70
1.5.1	w tym: na współfinansowanie	114 193,06		90 000,00	46 610,50
1.6	- na inwestycje i zakupy inwestycyjne				
VIII	ŚRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE	6 062 654,15	3 078 000,00	8 881 012,00	4 638 218,99
	w tym:				
1.	środki z funduszy ochrony środowiska (NFOŚiGW, WFOŚiGW)	2 022 767,39	2 439 000,00	5 285 012,00	3 134 556,41
2.	środki własne	232 934,09	200 000,00	287 000,00	133 972,45
IX	ŚRODKI PRYZNANE INNYM PODMIOTOM				
X	STAN NA KONIEC ROKU:	x	x	x	x
1	Środki obrotowe, w tym:	9 790 385,28	7 564 000,00	7 477 000,00	9 496 279,78
1.1	Środki pieniężne	7 686 064,21	7 437 000,00	7 350 000,00	5 811 373,91
1.2	Należności krótkoterminowe, w tym:	1 909 249,08	0,00		2 529 792,41
1.2.1	z tytułu udzielonych pożyczek		0,00		
1.2.2	od jednostek sektora finansów publicznych		0,00		
1.3	Zapasy	110 094,84	127 000,00	127 000,00	151 745,72
2	Należności długoterminowe, w tym:		4 391 000,00	4 391 000,00	
2.1	z tytułu udzielonych pożyczek				
2.2	od jednostek sektora finansów publicznych				
3	Zobowiązania, w tym:	1 574 949,71	4 881 000,00	4 881 000,00	2 673 641,20
3.1	z tytułu zaciągniętych pożyczek i kredytów		4 391 000,00	4 391 000,00	
3.2	wymagalne				

Dane uzupełniające

Lp.	Wyszczególnienie	Wykonanie w 2017 r. w zł	2018 r.		
			Plan wg ustawy budżetowej w zł	Plan po zmianach	Wykonanie
			4	5	6
1	2	3	4	5	6
1	Zobowiązania zaliczane do państwowego długu publicznego wg wartości nominalnej, z tego:	761 215,31	4 891 000,00	3 086 000,00	767 191,87
1.1	Papiery wartościowe				
1.2	Kredyty i pożyczki, w tym zaciągnięte od:		4 391 000,00	2 618 000,00	0,00
	- sektora finansów publicznych		4 391 000,00	2 618 000,00	0,00
	- pozostałych				
1.3	Depozyty przyjęte przez jednostkę	761 215,31	500 000,00	468 000,00	767 191,87
1.4	Zobowiązania wymagalne				

Dane uzupełniające

Lp.	Wyszczególnienie	Wykonanie w 2017 r. w zł	2018 r.		
			Plan wg ustawy budżetowej w zł	Plan po zmianach	Wykonanie
			4	5	6
1	2	3	4	5	6
1	Wolne środki finansowe przekazane w zarządzanie lub depozyt u Ministra Finansów	477 648,63	0,00	0,00	647 553,38
1.1	- depozyty overnight (O/N)	477 648,63	0,00	0,00	647 553,38
1.2	- depozyty terminowe				

TAB. 2. BBPN - DOTACJE Z BUDŻETU.

Tytuł	Wykonanie
Środki z budżetu państwa na bieżącą działalność jednostki - dotacja celowa	5 334 000,00
Środki z budżetu państwa na bieżącą działalność jednostki - dotacja celowa (odszkodowania bobry)	700,00
Środki z budżetu państwa na wydatki majątkowe	0,00
Środki z budżetu państwa na współfinansowanie realizowanych projektów w tym:	72 543,69
Środki na finansowanie realizowanych projektów wydatki bieżące w tym :	25 933,19
- INTERREG -24 681,92	
- POIS (Doposażenie i adaptacja bazy edukacyjnej BPN): 1 251,27	
Środki na finansowanie realizowanych projektów wydatki majątkowe w tym:	46 610,50
- INTERREG: 46 610,50	
Razem środki na wydatki bieżące	5 360 633,19
Razem środki na wydatki majątkowe	46 610,50

TAB. 3. POZOSTAŁE PRZYCHODY - REALIZACJA ZADAŃ W RAMACH PODPISANYCH UMÓW.

Tytuł	Wykonanie
Środki pozyskane na zadania finansowane z WFOŚ i GW - wydatki bieżące	13 380,45
Środki pozyskane na zadania finansowane w ramach instrumentu finansowego LIFE w tym:	3 646 931,76
- wydatki bieżące realizowanych projektów pn:	1 528 970,56
Ochrona siedlisk mokradłowych Górnej Biebrzy: a) środki KE - 444 742,38	
b) środki z NFOŚiGW - 100 024,92	
Renaturyzacja sieci hydrograficznej Etap II: a) środki KE - 817 434,22	
b) środki NFOŚiGW - 128 877,50	
Ochrona Bociana: a) środki KE - 37 891,54	
- wydatki majątkowe realizowanych projektów pn:	2 117 961,20
Ochrona siedlisk mokradłowych Górnej Biebrzy: a) środki KE - 1 346 409,50	
b) środki NFOŚiGW - 90 799,00	
Renaturyzacja sieci hydrograficznej Etap II - a) środki KE - 4 101,00	
b) środki NFOŚiGW - 603 542,36	
Ochrona Bociana: a) środki KE - 73 109,34	
Środki pozyskane na zadania finansowane w ramach instrumentu finansowego POIS w tym:	187 334,71

- wydatki bieżące realizowanych projektów pn: Przygotowanie planu ochrony BPN: a) środki KE - 141 825,07 b) środki NFOŚiGW- 25 027,98 Doposażenie i adaptacja bazy edukacyjnej BPN: a) środki KE - 6 184,64 b) środki NFOŚiGW- 1 091,41 Ocena stanu środowiska- teledetekcja BPN: a) środki KE - 11 224,76 b) środki NFOŚiGW- 1 980,85	187 334,71
Zrealizowane zadania w ramach podpisanej umowy dotacji z Funduszem Leśnym – wydatki bieżące	2 275 118,39
Zrealizowane zadania w ramach podpisanej umowy dotacji z Funduszem Leśnym – wydatki majątkowe	1 15 919,09
Zrealizowane zadania w ramach podpisanej umowy INTERREG- wydatki bieżące	138 206,70
Zrealizowane zadania w ramach podpisanej umowy INTERREG- wydatki majątkowe	264 126,20
Środki pozyskane z NFOŚiGW na finansowane przedsięwzięć, w tym:	2 031 870,67
wydatki bieżące	72 241,12
- ochrona cietrzewia Tetrao Tetrix w BPN	
wydatki majątkowe:	1 959 629,55
- wykupy gruntów - 1 564 748,53	
- modernizacja ORHZ - 382 551,11	
- ochrona cietrzewia Tetrao Tetrix w BPN - 12 329,91	
- dopłaty rolno-środowiskowe ARiMR	19 398,23
- Przychody odpowiadające równowartości odpisów amortyzacyjnych	1 975 164,92
Razem środki na wydatki bieżące	6 209 815,08
Razem środki na wydatki majątkowe	4 457 636,04
OGÓŁEM pozostałe przychody	10 667 451,12

TAB.4. ZESTAWIENIE PROJEKTÓW REALIZOWANYCH W 2018 ROKU W BIEBRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM.

Lp.	Nazwa projektu	Czas trwania projektu	Wartość projektu	Wykonanie ogólne	Wykonanie roku 2018	Charakterystyka projektu
1	LIFE11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”	01.09.2012 - 30.03.2019	18 306 694,00	14 605 848,00	1 992 529,12	Dolina Górnej Biebrzy to obszar o cennych i wyjątkowych walorach przyrodniczych. Na szczególną uwagę zasługują siedliska bagiennie, szczególnie te objęte siecią Natura 2000. Realizacja projektu ma na celu zapobiec negatywnemu oddziaływaniu sieci melioracyjnej na faunę i florę danego terenu.
2	LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”	01.06.2014 - 31.03.2022	27 231 405,00	10 419 482,16	1 832 949,43	Projekt ma na celu poprawę warunków ochrony siedlisk bagiennych w Basenie Środkowym doliny Biebrzy poprzez: zahamowanie procesu degradacji siedlisk bagiennych, poprawę stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, pogodzenie wymagań ochrony przyrody z rozwojem działalności turystycznej, kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody.
3	LIFE15 NAT/PL/000728 „Ochrona bociana białego w dolinach rzecznych wschodniej Polski”	01.08.2016 - 31.07.2020	417 910,00	288 637,35	114 145,43	Projekt ma na celu zapewnienie właściwego stanu ochrony populacji bociana białego, zagrożonych i konfliktowych gniazd bocianów białych. Zapobieganie spadkowi tolerancji społeczności lokalnej wobec bociana białego. Ograniczenie śmiertelności bocianów. Polepszenie warunków w ośrodkach rehabilitacji.
4	Fundusz Leśny umowa nr EZ.0290.1.5.2018 „Modernizacja i doposażenie ośrodka rehabilitacji zwierząt w Biebrzańskim Parku Narodowym”	01.01.2018 - 15.12.2018	10 500,00	6 341,97	6 341,97	Zakup usług weterynaryjnych do ośrodka rehabilitacji zwierząt
5	Fundusz Leśny umowa nr EZ.0290.1.4.2018 „Działania ochrony przyrody metodami gospodarki Leśnej w Biebrzańskim Parku Narodowego”	01.01.2018 - 15.12.2018	2 473 628,54	2 384 695,51	2 384 695,51	Projekt ma na celu wspomóc działania ochrony przyrody metodami gospodarki leśnej Biebrzańskim Parku Narodowego, ochronę przyrody poprzez właściwe zagospodarowanie rekreacyjne lasu, poprawę jakości udostępnianych miejsc turystycznych, ochronę przeciwpożarową ekosystemów leśnych oraz wykup gruntów.

6	POIS.02.04.00-00-0007/16 „Doposażenie i adaptacja bazy edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego w siedzibie Parku: Centrum Edukacji i Zarządzania w Osowcu – Twierdzy 8”	01.02.2016 – 30.09.2022	689 503,27	689 503,27	8 595,40	Projekt ma na celu unowocześnienie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego, dzięki modernizacji ośrodka edukacyjnego, zapewniającej zwiększenie efektywności prowadzonych dotychczas działań. Oczekiwany efektem modernizacji bazy edukacyjnej jest jej uatrakcyjnienie oraz wzrost liczby odwiedzających, co w rezultacie przełoży się na zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.
7	POIS.02.04.00-00-0025/17 „Przygotowanie planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego”	01.09.2016 – 30.09.2022	12 137 177,00	229 936,32	167 712,23	Celem projektu jest przygotowanie planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego. Celami szczegółowymi są min: zgromadzenie wiedzy, zdiagnozowanie stanu zasobów przyrodniczych, walorów krajobrazowych i wartości kulturowych, zidentyfikowanie zagrożeń, opracowanie koncepcji ochrony zasobów przyrodniczych.
8	INTERREG LT-PL-056 „Dziedzictwo przyrody motorem rozwoju turystyki ornitologicznej w rejonie Dzukija i dolinie Biebrzy”	01.04.2017 – 31.03.2019	1 296 205,79	851 141,75	473 625,32	Projekt ma na celu rozwijanie turystyki ornitologicznej i ekoturystyki w rejonie Dzukija i olinie Biebrzy poprzez wykorzystanie dziedzictwa przyrodniczego i potencjału regionu. Cel główny zostanie osiągnięty przez: zachowanie regionalnego dziedzictwa przyrodniczego i udostępnienie go dla zrównoważonej turystyki, rozwój turystyki ornitologicznej w celu wsparcia sektora turystycznego, wykorzystanie istniejącej infrastruktury obu regionów, wypełnienie luk informacyjnych, zwiększenie potencjału i atrakcyjności regionu dla ekoturystyki.
9	POIS.02.04.00-00-0001/18-00 „Ocena stanu wybranych elementów środowiska przyrodniczego Biebrzańskiego Parku Narodowego metodami teledetekcyjnymi”	01.10.2018 – 31.03.2022	3 143 449,36	13 205,61	13 205,61	Celem głównym Projektu jest cykliczna (w długiej perspektywie czasowej - min. 5 lat) ocena wybranych - kluczowych elementów środowiska przyrodniczego BPN. Projekt zakłada stworzenie i implementację dedykowanego Teledetekcyjnego Systemu Analitycznego przeznaczonego do celów monitoringu i oceny stanu siedlisk przyrodniczych na obszarze BPN.

TAB. 5. WYDATKI PONIESIONE NA ZAKUP ŚRODKÓW TRWAŁYCH I ŚRODKÓW TRWAŁYCH W BUDOWIE:

Nazwa zadania inwestycyjnego	Razem	Środki pochodzące			
		dotacja z budżetu	środki własne	NFOŚiGW	Inne (LIFE, POIS, Fundusz Leśny, INTERREG)
Środki trwałe w budowie - wykonanie budowli i zapewniających potrzeby wodne siedlisk hydrogenicznych LIFE11 NAT/PL/422 „Górna Biebrza”	911 430,00			72 200,00	839 230,00
Środki trwałe w budowie - wykonanie mapy sytuacyjno-wysokościowej LIFE11 NAT/PL/422 „Górna Biebrza”	7 995,00				7 995,00
Zakup środków trwałych remont grobli, zastawek oraz wykonanie 5 progów piętrzących, nadzór autorski i inspektora nadzoru LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja Etap II”	604 772,36			603 542,36	1 230,00
Zakup gruntów	43 794,48		43 794,48		
Zakup gruntów- NFOŚiGW	1 564 748,53			1 564 748,53	
Zakup gruntów LIFE11 NAT/PL/422 „Górna Biebrza”	517 783,50			18 599,00	499 184,50

Zakup środków trwałych – zakup di- vera LIFE13 NAT/PL/000050 „Rena- turyzacja Etap II”	2 871,00				2 871,00
Zakup środków trwałych - Remont infrastruktury turystycznej – INTER- REG LT-PL-1R-056	310 736,70	46 610,50			264 126,20
Środki trwałe w budowie – dokumen- tacja projektowa na budowę obiek- tów infrastruktury turystycznej BPN ramach Funduszu Leśnego umowa nr EZ.0291.4.2018	34 623,03		6 167,74		28 455,29
Zakup gruntów w ramach Funduszu Leśnego EZ.0291.4.2018	87 463,80				87 463,80
Zakup środków trwałych LIFE15 NAT/PL/000728 „Ochrona Bociana Białego” – zakup analizatora hemato- logicznego i biochemicznego	31 674,00				31 674,00
Zakup środków trwałych LIFE15 NAT/PL/000728 „Ochrona Bociana Białego” – zakup czterech GPS- GSM	20 683,68				20 683,68
Zakup środków trwałych LIFE15 NAT/PL/000728 „Ochrona Bociana Białego” – zakup urządzenia czysz- czącego i lampy zabiegowej	20 751,66				20 751,66
Zakup środków trwałych moderniza- cja ośrodka ORHiZ	425 056,79		42 505,68	382 551,11	
Zakup środków trwałych – zakup dwóch Glogerów dla cietrzewi	12 329,91			12 329,91	
Zakup środków trwałych – zakup Di- vera i kotła CO	13 455,75		13 455,75		
Zakup środków trwałych – licencja subskrypcyjna	28 048,80		28 048,80		
Razem wydatki inwestycyjne:	4 638 218,99	46 610,50	133 972,45	2 653 970,91	1 803 665,13

13. Inwestycje i remonty

Tomasz Powalko, główny specjalista ds. inwestycji i remontów

TAB. 1. REMONTY BIEŻĄCE W 2018 R.

L.p.	Obiekt	Zakres robót	Plan	Wykonanie
2	Budynek mieszkalny Orzechówka 25	Wykonanie przeglądów z Urzędu Dozoru Technicznego	-----	2018
3	Budynek CEIZ i teren	Wykonanie przeglądów p.poż	-----	2018
4	Obiekty BbPN	Wykonanie okresowych przeglądów budowlanych	wszystkie obiekty	część obiektów
5	Cały obszar BbPN	Remonty bieżące infrastruktury turystycznej na terenie Parku po- legające na konserwacji elementów drewnianych, naprawie bieżą- cej-wymianie zużytych elementów, czyszczeniu.	-----	-----

TAB. 2. INWESTYCJE BUDOWLANE W 2018 R.

L.p.	Wyszczególnienie	Wykonanie
1.	Remont kładki pieszej na kanale Rudzkim- wykonanie poszycia i balustrad z poręczami wraz z impregnacją wbu- dowanych elementów Interreg V-A LT-PL-1R-056	Kwiecień 2018 r. 37 720,00 zł
2.	Remont drewnianej wieży widokowej przy kanale Rudzkim- wykonanie poszycia i schodów, wzmocnienie kon- strukcji wieży i wraz z impregnacją wbudowanych elementów Interreg V-A LT-PL-1R-056	Kwiecień 2018 r. 19 800,00 zł
3.	Remont drewnianej wieży widokowej przy Forcie II- wykonanie deskowania dachu, wymiana poszycia podłogi, częściowa wymiana słupów wieży, impregnacja wbudowanych elementów Interreg V-A LT-PL-1R-056	Kwiecień 2018 r. 22 900,00 zł
4.	Kładka edukacyjna w TOE w Osowcu - Wymiana poszycia z desek frezowanych wraz z malowaniem Interreg V-A LT-PL-1R-056	Luty 2018 r. 233 700,00 zł
5.	Opracowanie dokumentacji projektowej wraz z uzyskaniem pozwoleń na budowę obiektów infrastruktury tury- stycznej BbPN w Grzędach – Fundusz Leśny	Wrzesień 2018 r. 50 000,00 zł
6.	Wykonanie ogrodzenia parkingu w Grzędach – 10 0 mb- Fundusz Leśny „Ochrona przyrody w BbPN poprzez roz- wój lokalnej infrastruktury turystycznej oraz ukierunkowanie ruchu turystycznego w kompleksie leśnym Grzędy”	Grudzień 2018 r. 75 645,00 zł
7.	Wykonanie ogrodzenia pola namiotowego w Grzędach – 226 mb Fundusz Leśny „Ochrona przyrody w BbPN po- przez rozwój lokalnej infrastruktury turystycznej oraz ukierunkowanie ruchu turystycznego w kompleksie le- śnym Grzędy”	

14. Analiza stanu BHP

Małgorzata Roszko, Ewelina Lingo,
Dział Administracji

Środki ochrony indywidualnej, posiłki profilaktyczne, woda

W 2018 roku, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie profilaktycznych posiłków i napojów, na podstawie prowadzonej ewidencji czasu pracy, w warunkach określonych w wyżej wymienionym rozporządzeniu, w okresie zimowym wydano 3 398 szt. zestawów posiłków pracownikom Parku. Koszt wydanych posiłków wyniósł 36 016,10 zł brutto. W okresie letnim pracownikom, wolontariuszom, praktykantom, stażystom wydano łącznie 5580 szt. butelek wody mineralnej na kwotę 4 978,98 zł brutto. Środki ochrony indywidualnej w tym repelenty są wydawane zgodnie z przyjętymi zasadami. W roku 2018 wydano 311 szt. repelentów na kwotę 6261 zł brutto.

W 2018 r. wypłacono uprawnionym pracownikom ekwiwalent za pranie odzieży roboczej i ochronnej w kwocie 39539,00 zł brutto

Umundurowanie i odzież bhp

W IV kwartale 2018 r. przeprowadzono zapytanie ofertowe na „Dostawę odzieży roboczej i obuwia roboczego bhp dla pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego” Umowę nr 48/2018 podpisano w dniu 19.12.2018 r. z firmą „IRMAK” P.PH.U Ireneusz Kapłań z siedzibą w Lublinie na realizację ww. zamówienia na kwotę 65032,56 złotych brutto. Odzież bhp wydano pracownikom do 25.01.2019 roku.

Dodatkowo zakupiono odzież bhp i obuwie robocze:

- pracownikom na ich wnioski na kwotę 1662,62 złotych brutto;
- pracownikom nowozatrudnionym na kwotę 5036,10 złotych brutto

W grudniu wypłacono ekwiwalent pracownikom Służby Parku za przysługujące umundurowanie w 2018 r. wyliczone proporcjonalnie do okresu użytkowania w kwocie 85 533,37 złotych brutto.

15. Ochrona mienia

Magdalena Chudek, Dział Administracji

Od dnia 19 kwietnia 2016 roku ochronę obiektu - budynku Centrum Edukacji i Zarządzania w Osowcu Twierdzy 8 kontynuuje firma SECURITAS zgodnie z umową nr 181/16/M/SS.

Od 22 lutego 2018 r. zgodnie z umową nr 79/18/M/SS ochronę obiektów w Goniądzu ul. Wojska Polskiego 72. pełni firma SECURITAS.

Od stycznia 2018 r. ochronę fizyczną wraz z wydawaniem kluczy do pokoi dla pracowników biura CEiZ w Osowcu Twierdzy 8 pełniła osoba fizyczna zatrudniona na podstawie umowy zlecenia.

16. Zamówienia publiczne

Grzegorz Polkowski,
Dział Administracji

W 2018 roku przeprowadzono 43 postępowania o udzielenie zamówienia publicznego:

- 39 w trybie przetargu nieograniczonego;
- 3 w trybie zamówienia z wolnej ręki;
- 1 w trybie negocjacji bez ogłoszenia, z czego:
 - w 17 postępowaniach udzielono zamówień, zawierając umowy;
 - 20 postępowań zakończyło się unieważnieniem w całości;
 - 4 postępowania zakończyło się unieważnieniem w co najmniej jednej z części;
 - w 2 postępowaniach odstąpiono od udzielenia zamówienia w trybie zamówienia z wolnej ręki;
 - 3 postępowania nie zakończyły się do końca 2018.

W 9 postępowaniach dopuszczono składanie ofert częściowych.

- Zastosowano procedury:
 - 34 razy zapytanie ofertowe;
 - 39 razy przetarg nieograniczony;
 - 3 razy zamówienie z wolnej ręki;
 - 1 raz negocjacje bez ogłoszenia.
- W przypadku udzielonych zamówień, gdzie wykonawca został wyłoniony w drodze przetargu nieograniczonego, zamówienia z wolnej ręki lub negocjacji bez ogłoszenia:
 - 8 zamówień zrealizowano przy współfinansowaniu z programów LIFE +;
 - 2 zamówienia zrealizowano przy współfinansowaniu z programu INTERREG Litwa-Polska Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego;
 - 2 zamówienia zrealizowano przy współfinansowaniu z Funduszu Leśnego;
 - 2 zamówienie zrealizowano przy współfinansowaniu z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
 - 3 postępowania zrealizowano ze środków własnych Biebrzańskiego Parku Narodowego.
- Wartość przeprowadzonych zamówień publicznych:
 - poniżej 30 000 euro przeprowadzono 34 zapytania ofertowe oraz 19 postępowań w trybie przetargu nieograniczonego;
 - powyżej 30 000 euro przeprowadzono 24 postępowania, w tym:
 - 22 w trybie przetargu nieograniczonego;
 - 1 w trybie zamówienia z wolnej ręki;
 - 1 w trybie negocjacji bez ogłoszenia.

17. Przetargi na dzierżawę nieruchomości

Magdalena Chudek,
Dział Administracji

W I kwartale 2018 r. przeprowadzono przetarg ustny nieograniczony nr 1/GB/2018 w drodze licytacji publicznej na dzierżawę nieruchomości będących we władaniu Biebrzańskiego Parku Narodowego w ramach „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” o powierzchni nieruchomości przetargu – 1.51 ha. W kwietniu w II kwartale 2018 r. przeprowadzono ustny przetarg nieograniczony nr 1/2018 w drodze licytacji publicznej na dzierżawę terenu pod punkt gastronomiczny na terenie utwardzonym o powierzchni 25m² na działce ewidencyjnej 3/obręb Downary/Gmina Goniądz w Osowcu- Twierdzy. W II kwartale 2018 r. w miesiącu maju ogłoszono przetarg ustny nieograniczony nr 1 w drodze licytacji publicznej na dzierżawę nieruchomości będących we władaniu Biebrzańskiego Parku Narodowego. Licytację przeprowadzono w częściach dla następujących kompleksów:

- w części I dla kompleksów 1-41,
- w części II dla kompleksów 42-82,
- w części III dla kompleksów 83-109,
- w części IV dla kompleksów 110-135.

Łączna powierzchnia nieruchomości w przetargu - 1187,5545

18. Rada Naukowa

Helena Bartoszek,
główny specjalista ds. ochrony przyrody

W 2018 roku odbyło się jedno posiedzenie Rady Naukowej Biebrzańskiego Parku Narodowego w dniu 28.04.2018 roku. Wiodącymi tematami posiedzenia były: (1) informacja o programie obchodów 25-lecia Biebrzańskiego Parku Narodowego wraz z dyskusją, (2) informacja o stanie prac w projekcie „Przygotowanie planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego”, (3) informacja o gospodarowaniu wodami na obszarze parku po zmianie ustawy Prawo Wodne, (4) stan obecny i przyszłość hodowli zachowawczej konika polskiego w BbPN.

Podczas posiedzenia odbyła się również dyskusja o planowanych inwestycjach infrastrukturalnych mogących mieć wpływ na przyrodę BbPN, tj.: (1) modernizacja linii kolejowej E75 na odcinku Białystok-Suwałki-Trakiszki, (2) budowa drogi ekspresowej S16 Knyszyn-Ełk, (3) rozbudowa drogi DK8 na odcinku od obwodnicy Suchowoli za obwodnicę Sztabina, wraz z obwodnicą Sztabina, (4) budowa spalarni odpadów medycznych w gm. Nowy Dwór.

Prof. dr hab. Mirosław Ratkiewicz z Uniwersytetu w Białymstoku przedstawił prezentację „Zagęszczenie, rozmieszczenie oraz sezonowe migracje łośi w dolinie Biebrzy” autorstwa Ratkiewicz M., Borowik T., Rode P., Mirski P., Żebrowska K., Szczesna K., Supruniuk J., Kowalczyk R., w której zaprezentował różne metody szacowania liczebności dużych ssaków kopytnych w BbPN wraz z ich oceną.

Rada wypracowała i przyjęła podczas posiedzenia dwa stanowiska:

1. Stanowisko Rady Naukowej Biebrzańskiego Parku Narodowego w sprawie zapewnienia trwałości i funkcjonowania autochtonicznej populacji łośia w dolinie Biebrzy,
2. Stanowisko Rady Naukowej Biebrzańskiego Parku Narodowego dotyczące potrzeby zapewnienia trwałości i funkcjonowania populacji łośia w dolinie Biebrzy w kontekście planowanej modernizacji linii kolejowej Rail Baltica i budowy drogi ekspresowej S16 łączącej Via Baltica i Via Carpatia.

Ponadto Rada przyjęła do akceptującej wiadomości informację o tematach badawczych zgłoszonych do realizacji na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego w okresie 8.07.2017- 20.04.2018.

19. Wolontariat, staże oraz praktyki studenckie

Wolontariat

Magdalena Chudek, Dział Administracji

W 2018 roku od lutego do grudnia prace na rzecz Parku wykonywało 13 wolontariuszy (11 kobiet i 2 mężczyzn) w wieku od 15 do 67 lat.

Zadania, które realizowali wolontariusze to:

1. prowadzenie badań naukowych i monitoringu przyrodniczego;
2. monitoring przeżywalności małży skójkowatych Unionidae w pogłębionym cieku wodnym;
3. usuwanie gatunków inwazyjnych;
4. działania z zakresu edukacji przyrodniczej oraz związane z udostępnianiem Parku;
5. zbieranie śmieci na szlakach turystycznych;
6. pomoc przy organizacji imprezy edukacyjnej;
7. opracowywanie danych w systemie GIS(Arcgis), opiniowanie i uzgodnienie warunków;
8. pomoc przy organizacji happeningów, imprez Parkowych;
9. obsługa punktu IT;
10. tłumaczenia językowe.

Staże oraz praktyki studenckie

Teresa Kamińska, Sekcja Ogólna

W 2018 r. umożliwiono 17 osobom odbycie praktyk studenckich/ zawodowych w BbPN zgodnie z dostarczonymi programami praktyk oraz podpisanymi umowami z uczelniami:

- Uniwersytet Techniczny w Dreźnie – 2 osoby
- Uniwersytet Łódzki – Wydział Nauk Geograficznych – 6 osób
- Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego – Wydział Nauk o Zwierzętach – 5 osób

- Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego – Wydział Leśny – 1 osoba
- Uniwersytet Warszawski – Wydział Nauk Ekonomicznych – 1 osoba
- Uniwersytet Jagielloński – Wydział Geografii i Biologii – 1 osoba
- Uniwersytet Gdański – Wydział Oceanografii i Geografii – 1 osoba

W 2018 r. jedna osoba odbywała staż z Powiatowego Urzędu Pracy na podstawie umowy zawartej ze Starostą Monieckim na stanowisku referent.

20. Szkolenia, warsztaty, konferencje, kursy

Teresa Kamińska, Bogusława Siłakowska, Sekcja Ogólna

Pracownicy BbPN w 2018 r. uczestniczyli w 53 różnych formach podnoszenia kwalifikacji zawodowych takich jak warsztaty, konferencje, szkolenia, kursy, sympozja:

Lp.	Nazwa konferencji/warsztatów/szkolenia/kursu	Ilość osób uczestniczących
1	Konferencja: „Ochrona i zarządzanie populacją łosia <i>Alces Alces</i> w Polsce”	2
2	Konferencja: „Światowy dzień mokradeł 2018, czyli o znaczeniu mokradeł dla zrównoważonej przyszłości miast”	3
3	Szkolenie: „Nowelizacja podatku VAT. Praktyczne aspekty nowelizacji roku 2018 na tle zmian prawa podatkowego i interpretacji roku 2017”.	3
4	I Polubowny Salon Dyskusyjny „Efektywne rozwiązywanie sporów z udziałem Skarbu Państwa oraz państwowych osób prawnych”.	1
5	Konferencja: „Edukacja naturalnie- doświadczenia przedszkoli leśnych”.	1
6	Warsztaty: „Czas pracy 2018 r. po zmianach”.	1
7	Warsztaty edukacyjne	1
8	Szkolenie: „Ptaki szponiaste - identyfikacja i metodyka badań”.	1
9	Warsztaty: „Ochrona siedlisk i gatunków terenów nieleśnych zależnych o wód”.	2
10	Sesja - konferencja: „Społeczne uwarunkowania ochrony przyrody”.	2
11	Seminarium geoinformatyczne	3
12	Szkolenie: „Elektronizacja zamówień publicznych w praktyce”.	2
13	Szkolenie: „Prawo budowlane po zmianach od 01.01.2018 r. Kompendium aktualnych przepisów”.	1
14	Szkolenie uzupełniające Funkcjonariuszy Straży Parku.	4
15	Szkolenie: „Praktyczna Ochrona Danych Osobowych w przedsiębiorstwie od maja 2018 r. - RODO - przepisy krajowe i unijne”.	4
16	Szkolenie: „Dokumentacja kadrowa 2018 r. - po zmianach	1
17	Międzynarodowa konferencja: „Turystyka XXI wieku: modele udostępniania terenów chronionych”.	1
18	Międzynarodowa konferencja naukowa kończąca projekt LIFE Natura w mozaice - „Ochrona gatunków i siedlisk w obszarze „Pieniny”.	2
19	Warsztaty HNS - wykonywanie zadań wynikających z obowiązku udzielania wsparcia wojskom sojusznikom przez państwo gospodarza (HNS).	1
20	Szkolenie do Programu „Pioneers into Practice 2018”.	1
21	Szkolenie z zakresu zamówień publicznych	1
22	Szkolenie z zakresu bezpieczeństwa teleinformatycznego.	2
23	Szkolenie z zakresu podatku od towarów i usług (VAT) oraz podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) dla pracowników służb finansowych Polskich Parków Narodowych.	5
24	Szkolenie uzupełniające Funkcjonariuszy Straży Parku.	4
25	Szkolenie: „Zmiany w Ustawie o Rachunkowości oraz aktualne zagadnienia z zakresu Krajowego Standardu Rachunkowości”.	2
26	Konferencja: „International Orchid Workshop”.	1

27	Szkolenie: „Zapoznanie uczestników z możliwościami i najważniejszymi funkcjami urządzeń oraz oprogramowania do wykorzystywania kopii zapasowej”.	1
28	Seminarium: „Weekend z konikiem polskim”.	1
29	Seminarium naukowe: „Szlaki kulturowe i ich znaczenie dla ochrony dziedzictwa kulturowego”.	1
30	Szkolenie obronne i pracowników ds. obronnych parków narodowych.	3
31	Staż zawodowy / międzynarodowa praktyka - Program „Pioneers into Practice”.	1
32	Szkolenie dotyczące ochrony drzew podczas inwestycji.	1
33	Konferencja naukowa: „Turystyka na obszarach przyrodniczo cennych”.	1
34	Konferencja szkoleniowa dla słuchaczy trzech edycji studiów podyplomowych: „Turystyka i edukacja leśna na terenach niezurbanizowanych”.	2
35	Szkolenie: „Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne w sąsiedztwie obszarów chronionych”.	3
36	Walny Zjazd Przewodniczących organizowany przez Krajowy Sekretariat Zasobów Naturalnych Ochrony Środowiska i Leśnictwa NSZZ „Solidarność”.	2
37	Konferencja: „Stop biurokracji! Jak automatyzacja, sztuczna inteligencja i JOT zmienia naszą pracę w biurze”.	1
38	Konferencja: „Ochrona kuraków leśnych w Polsce - problemy i działania”.	1
39	Konferencja podsumowująca projekt Interreg LT-PL-1R-056.	1
40	Szkolenie: „Udostępnianie informacji o środowisku i jego ochronie”.	3
41	Szkolenie: „Zasiłki z ubezpieczenia ZUS w 2018 r. z uwzględnieniem zmian”.	2
42	Konferencja: „Bezpieczeństwo w IT”.	1
43	Konferencja Międzynarodowa: „Promocja turystyki na pograniczu polsko-białoruskim”.	1
44	Warsztaty podsumowujące projekt „Pioneers into Practice”.	1
45	Szkolenie w NFOŚiGW dotyczące wniosków o płatność.	3
46	Konferencja: XXVII Ogólnopolska Konferencja Chiropterologiczna	1
47	Konferencja: „Środowisko Informacji”.	2
48	Warsztaty systemów i urządzeń archiwizacji dla klientów końcowych.	1
49	Szkolenie: „Nowoczesne metody edukacji przyrodniczej”.	4
50	Warsztaty dla animatorów, przedstawicieli organizacji pozarządowych, nauczycieli i edukatorów.	1
51	Szkolenie: „Prawo pracy 2018-2019 po zmianach”.	1
52	Konferencja: „Czy taki wilk straszny jak go malują”.	5
53	Szkolenie obronne w dziale administracji rządowej.	1

21. Ochrona danych osobowych. Ochrona informacji niejawnych.

Bogusława Siłakowska, Sekcja Ogólna

W Biebrzańskim Parku Narodowym przetwarzanie danych osobowych odbywa się zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. 2018 poz. 1000 z późniejszymi zmianami) oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 2016 r.). Administratorem Danych Osobowych jest Biebrzański Park Narodowy z siedzibą w Osowcu - Twierdzy reprezentowany przez Dyrektora, który wyznaczył Inspektora Ochrony Danych.

Ochrona informacji niejawnych w Biebrzańskim Parku Narodowym jest realizowana zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. 2010 Nr 182 poz. 1228 z późniejszymi zmianami). Powołano Pełnomocnika do spraw ochrony informacji niejawnych odpowiedzialnego za zapewnienie przestrzegania przepisów o ochronie informacji niejawnych, w tym stosowanie środków bezpieczeństwa fizycznego oraz zapewnienie ochrony systemów teleinformatycznych. Powołano Sekcję ochrony informacji niejawnych podległą Pełnomocnikowi ochrony zapewniającą prowadzenie kancelarii materiałów niejawnych zgodnie z przepisami prawa.

22. Strony: Internet, Intranet

Bogusława Siłakowska, Sekcja Ogólna

Strona internetowa Biebrzańskiego Parku Narodowego znajduje się pod adresem <http://www.biebrza.org.pl>. Realizowana jest poprzez usługę zewnętrzną opartą o system zarządzania treścią (CMS), dzięki któremu

strona może być współtworzona przez zespół osób – pracowników

różnych komórek organizacyjnych. Stałe miejsce wśród stron internetowych zajmują informacje ogólne: o przyrodzie, ochronie przyrody, badaniach naukowych i monitoringu, działalności edukacyjnej, turystyce (szeroka oferta zawierające szczegółowe informacje przydatne turystom), jak również informacje z działalności parku, wydawnictwach, wolontariacie, imprezach promocyjnych, oraz realizowanych projektach przy wsparciu środków zewnętrznych. W ciągu miesiąca na stronie internetowej pojawia się średnio ok. 10 aktualności o tematyce przyrodniczej, edukacyjnej, w tym konkursy, komunikaty turystyczne, zaproszenia oraz relacje z wydarzeń i imprez.

Statystyka za rok 2018 wskazuje na 1 614 800 odwiedzin łącznie, co daje średnio 134 567 wejść miesięcznie oraz 4424 wejścia w ciągu dnia. W stosunku do roku

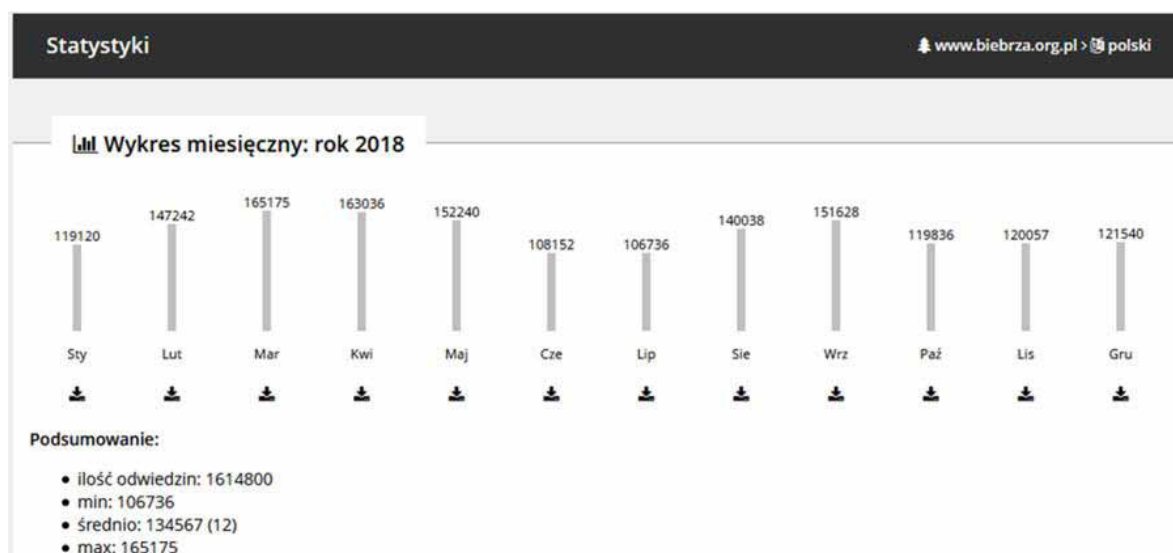
2017 (566 577 odwiedzin łącznie) stwierdza się wzrost odwiedzin o 185 %. (Ryc.1.)

Strona internetowa jest prowadzona również w angielskiej wersji językowej, jej statystyka osiągnęła w 2018 roku 40516 wejść, co daje średnio 3376 wejść miesięcznie oraz 111 wejść dziennie. W stosunku do roku 2017 (16 887 odwiedzin łącznie) stwierdza się wzrost odwiedzin angielskiej wersji językowej o 140 %. (Ryc.2.)

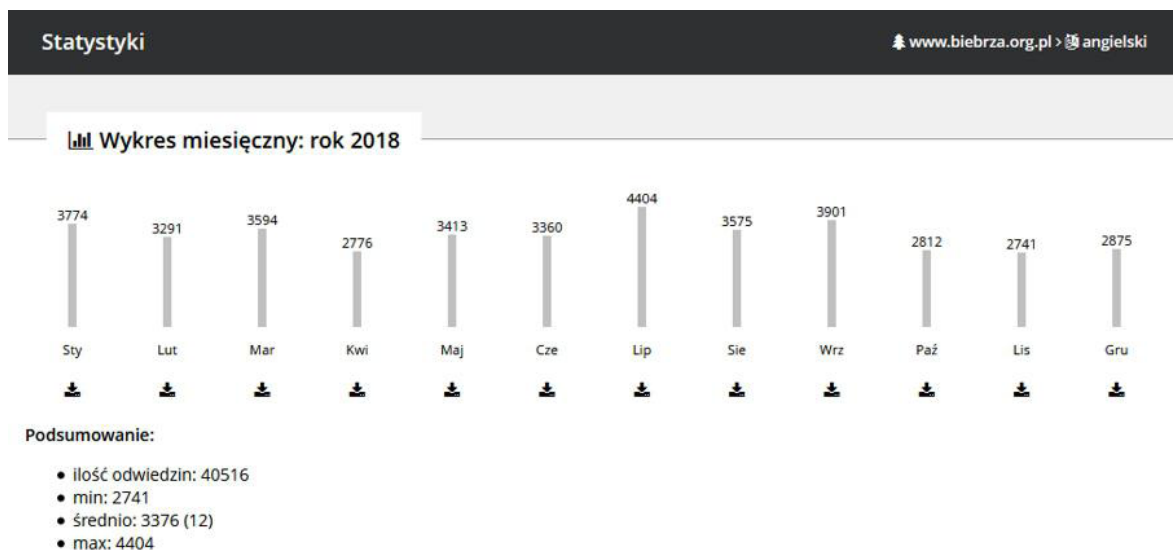
Zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. 2001 Nr 112 poz. 1198 z późniejszymi zmianami) Biebrzański Park Narodowy redaguje podmiotową stronę BIP pod adresem: <http://www.bip.biebrza.org.pl>

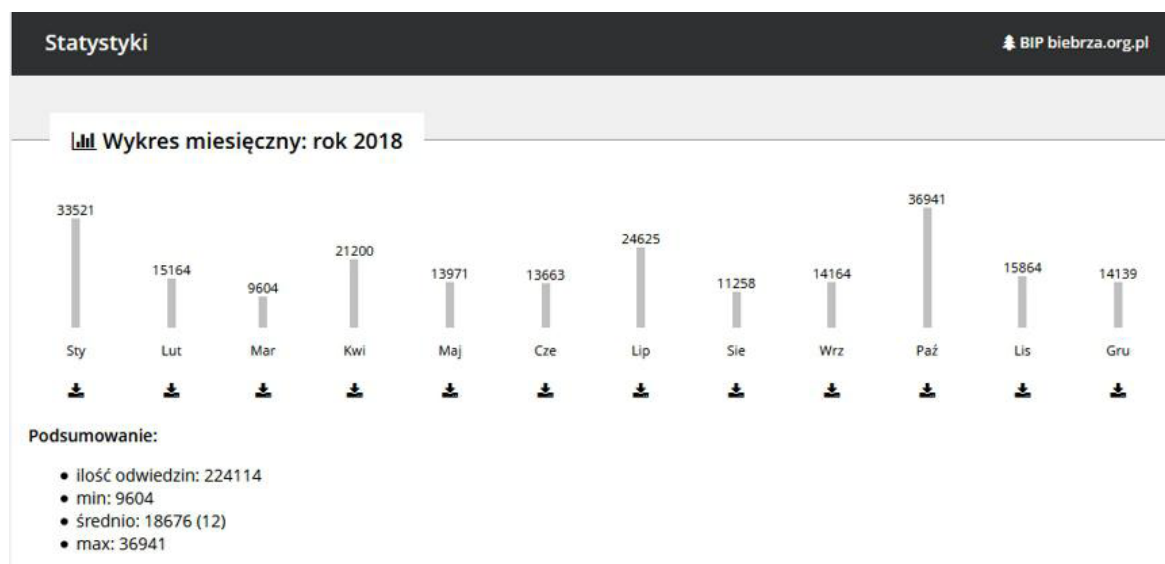
Statystyka za rok 2018 wskazuje na 224114 odwiedzin łącznie, co daje średnio 18676 wejść miesięcznie oraz 614 wejść w ciągu dnia. W stosunku do roku 2017 (71058 odwiedzin łącznie) stwierdza się wzrost odwiedzin strony BIP o 215 %. (Ryc.3.)

RYC.1. STATYSTYKA MIESIĘCZNA ODWIEDZIN STRONY WWW.BIEBRZA.ORG.PL W JĘZ. POLSKIM

RYC.2. STATYSTYKA MIESIĘCZNA ODWIEDZIN STRONY WWW.BIEBRZA.ORG.PL W JĘZ. ANGIELSKIM

23. Kontrola zarządcza

Iwona Wroceńska,
samodzielne stanowisko ds. kontroli wewnętrznej

Kontrola zarządcza poddana została samoocenie, wykonanej przez kadrę kierowniczą. Wszystkie standardy kontroli zarządczej otrzymały ocenę pozytywną w zakresie 71-92% odpowiedzi pozytywnych na zadane pytania dotyczące poszczególnych standardów kontroli zarządczej. Świadczy to o właściwie działającej kontroli zarządczej, a wdrożenie usprawnień zależy od decyzji kierownictwa.

Do Ministra Środowiska przekazano sprawozdanie o stanie realizacji zaplanowanych celów i zadań w roku 2018 oraz „Oświadczenie o stanie kontroli zarządczej w Biebrzańskim Parku Narodowym za rok 2018”, z oświadczenia wynika, że w roku 2018 w ograniczonym stopniu funkcjonowała adekwatna, skuteczna i efektywna kontrola zarządcza.

W celu zapewnienia realizacji celów i zadań, w sposób zgodny z prawem, efektywny, oszczędny i terminowy Dyrektor Parku wydał 31 zarządzeń w sprawie:

- powołania Posterunku Terenowego Straży Parku w o.o. Trzyrzeczki
- ustalenia Regulaminu udzielania zamówień publicznych w BbPN „Ocena stanu wybranych elementów środowiska przyrodniczego BbPN metodami tele-detekcyjnymi” w ramach POiŚ 2014-2020
- czasowego zamknięcia części szlaku konnego Puszczy Augustowskiej
- czasowego zamknięcia dla ruchu turystycznego niektórych obszarów BbPN
- zasad redukcji dzików, jenotów, oraz norek amerykańskich w BbPN

- ustalenia i wypłaty ekwiwalentów dla pracowników, którzy mieszkają we własnych mieszkaniach, a przysługują im bezpłatne mieszkania
- czasowego zamknięcia szlaków w O.O. Basenu Środkowego Północ
- przewodników turystycznych oraz „Zezwoleń na wykonywanie usług przewodnickich” po BbPN
- sposobów udostępniania obszarów BbPN w celach turystycznych i rekreacyjnych
- regulaminu udostępniania BbPN do amatorskiego połowu ryb
- ochrony danych osobowych przetwarzanych w BbPN
- sprzedaży biomasy pozyskiwanej kosztem nabywcy z gruntów BbPN
- ustalenia wysokości odszkodowania za szkody spowodowane przez zwierzynę łowną w użytkach zielonych położonych w BbPN i strefie ochronnej zwierząt łownych w otulinie BbPN
- organizacji wolontariatu na obszarze BbPN
- obrotu gospodarczego nieprzetartym surowcem drzewnym własnego pochodzenia
- ustalenia instrukcji kancelaryjnej, jednolitego rzeczowego wykazu akt i instrukcji o organizacji i zakresie działania archiwum zakładowego w BbPN
- powołania komisji do protokolarnego sprawdzenia zachowania warunków przechowywania broni i amunicji będącej w dyspozycji Straży Parku
- planu kontroli wewnętrznej w BbPN
- zamknięcia odcinka szlaku czerwonego Goniądz-Ruda w BbPN
- inwentaryzacji zdawczo-odbiorczej w BbPN
- zamknięcia szlaków turystycznych oraz drogi wewnętrznej BbPN w Obrębie Ochronnym Basenu Środkowego Północ (Grzędy)
- przystąpienia BbPN do akcji „Polska zobacz więcej - weekend za pół ceny”
- inwentaryzacji zdawczo-odbiorczej w BbPN
- zatwierdzenia składu zespołów spisowych oraz terminów inwentaryzacji składników majątkowych BbPN

- inwentaryzacji zdawczo-odbiorczej w BbPN
- otwarcia szlaku czerwonego Goniądz-Ruda oraz ścieżki edukacyjnej „Brzeziny Kapickie”
- sposobów udostępniania obszarów BbPN w celach turystycznych i rekreacyjnych
- otwarcia szlaków turystycznych oraz drogi w Obwodzie Ochronnym Basenu Środkowego Północ (Grzędy)
- otwarcia szlaków turystycznych oraz drogi w Obwodzie Ochronnym Basenu Środkowego Północ (Grzędy)
- zasad (polityki) prowadzenia rachunkowości w BbPN

Kierownicy komórek organizacyjnych dokonali monitoringu ryzyk w roku 2018 oraz identyfikacji i analizy ryzyk, na podstawie których powstał rejestr ryzyk dla Parku na rok 2019.

24. Jubileusz XXV-lecia BbPN

Andrzej Grygoruk, Dyrektor BbPN;

Ewa Wiatr, Zespół Udostępniania

We wrześniu 2018 r. minęło 25 lat od powstania Biebrzańskiego Parku Narodowego. Obchody Jubileuszu miały charakter konferencji w dniach 5-8 września i zgromadziły w Goniądzu wielu gości, m.in. przedstawiciele Ministerstwa Środowiska, parlamentu, władz wojewódzkich, przedstawiciele samorządów lokalnych, dyrektorów i główne księgowo polskich parków narodowych i podlaskich parków krajobrazowych, byłych dyrektorów BbPN oraz Radę Naukową. W spotkaniu udział wzięli również goście reprezentujący różne stowarzyszenia, krajowe oraz zagraniczne instytucje i osoby prywatne związane z działalnością Parku. Na ręce gospodarza spotkania, Pana Andrzeja Grygoruka, Dyrektora BbPN, złożono okolicznościowe gratulacje. Wyjątkowym prezentem Pana Tomasza Kłosowskiego była ilustrowana zdjęciami opowieść na ćwierćwiecze Parku, o jego ludziach i zdarzeniach.

Do Ministra Środowiska przedłożone zostały również dokumenty planistyczne na rok 2019 w postaci: Planu Działalności Biebrzańskiego PN oraz planu finansowego w układzie tradycyjnym i w układzie budżetu zadaniowego oraz dokumenty dotyczące rozliczenia dotacji celowej w roku 2018.

Załączniki dotyczące kontroli zarządczej:

- „Oświadczenie o stanie kontroli zarządczej Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego za rok 2018”,
- „Plan Działalności Biebrzańskiego Parku Narodowego na rok 2018”,
- „Sprawozdanie z realizacji Planu działalności Biebrzańskiego PN na dzień 31.12.2018 r.”

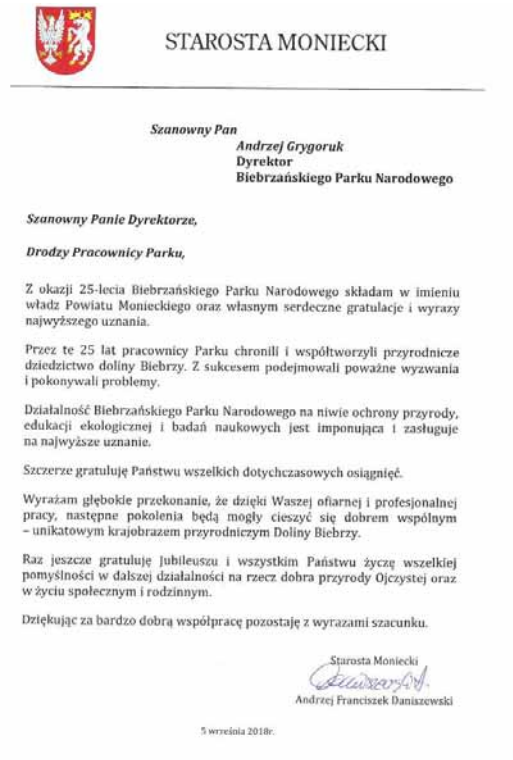
Tematem przewodnim sesji naukowej podczas konferencji jubileuszowej były „Doświadczenia europejskie w badaniach i ochronie dużych mokradeł”. Referaty zaprezentowali: Prof. G. Januer, Prof. M. Wassen, Prof. P. Meire, Prof. J. Taylor, Prof. W. Dembek, Dr W. Kotowski, Dr G. Ryżewski. Terenowym punktem obchodów jubileuszowych był spływ kajakowy z Wroczenia do Goniądza. Spotkanie było okazją do wymiany doświadczeń funkcjonowania obszarów chronionych, w tym parków narodowych.

Jubileusz był okazją do uhonorowania pracowników Parku odznaczeniami. Medalem złotym za wieloletnią służbę, postanowieniem Prezydenta RP zostali odznaczeni: J. Bojsza, H. Chwalińska, G. Dąbrowski, B. Jaworowski, H. Kardasz, W. Łuszcz, K. Pisanko, A. Szarnecki; medalem srebrnym zaś: R. Kowalewski, J. Rolnik, S. Świerżbiński. Odznakę honorową „Za Zasługi dla Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej” postanowieniem Ministra Środowiska otrzymali: H. Bartoszek, K. Borkowski, M. Dyszkiewicz, P. Kossakowski, G. Kwiatkowski, P. Marczakiewicz, M. Nikołajów, J. Senderacki, M. Siłakowski, J. Skąpski, A. Wiatr, W. Wróblewski, K. Zielińska, M. Żdanuk. Ilustrujące Jubileusz fotografie pochodzą ze zbiorów Archiwum BbPN.

BbPN z okazji Jubileuszu XXV-lecia otrzymał okolicznościowe listy gratulacyjne, których kopie prezentujemy w Kronice w zmniejszonej skali.

Oswiec-Twierdza, 5 września 2018 r.

Szanowny Pan
mgr Andrzej Grygoruk
Dyrektor
Biebrzańskiego Parku Narodowego

Szanowny Panie Dyrektorze,

Z okazji jubileuszu 25-lecia powołania Biebrzańskiego Parku Narodowego pragnę złożyć na ręce Pana Dyrektora najserdeczniejsze gratulacje i życzenia w imieniu wszystkich pracowników Świętokrzyskiego Parku Narodowego.

Składam słowa uznania za trud włożony w ochronę najcenniejszych walorów przyrody, upowszechnianie wiedzy o środowisku przyrodniczym i kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Pragnę wyrazić szacunek dla pasji ocalenia naturalnego piękna doliny Biebrzy z jej unikatowymi torfowiskami dla przyszłych pokoleń, widocznej w podejmowanych przez Park działaniach.

Wszystkim Pracownikom, Członkom Rady Naukowej, Przyjaciółom i Miłośnikom Biebrzańskiego Parku Narodowego, w szczególności Dyrektorowi Parku życzę wielu dalszych sukcesów i osiągnięć, wytrwałości i konsekwencji w realizowaniu misji zachowania dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego Biebrzańskiego Parku Narodowego.

Dyrektor
Świętokrzyskiego Parku Narodowego
[Podpis]
dr inż. Jani Reklewski

SEK-004/0/2018/Op
Smoleńsko, dnia 03.09.2018

Kraina wody, wiatru i piasku naszą pasją

ul. Białostocka-Warszawska 1A | 24-214 Smoleńsko | tel. 57 8117001 | fax. 57 8117009 | www.swietokrzyski.pl
e-mail: sekretariat@swietokrzyski.pl | NIP: 839-31-66-774 | REGON: 221578430

Andrzej Grygoruk
Dyrektor
Biebrzańskiego Parku Narodowego

Szanowny Panie Dyrektorze,

W imieniu własnym oraz pracowników Świętokrzyskiego Parku Narodowego na ręce Pana Dyrektora składamy serdeczne gratulacje z okazji jubileuszu 25-lecia istnienia Biebrzańskiego Parku Narodowego.

Park Narodowy jako najwyższa forma ochrony przyrody – jest dobrem narodowym naszej Ojczyzny, wymaga stałej i profesjonalnej troski zarówno w aspekcie materialnym, społecznym oraz środowiskowym. Państwo wypełniając swoją misję już 25 lat działając z wielką starannością i zaangażowaniem. Ochrony stan przyrody Biebrzańskiego Parku Narodowego oznacza, że podjęte wiele lat wcześniej decyzje przyniosły wymierne rezultaty. Wiedza i doświadczenie zdobyte przez lata pozwalają Państwu na profesjonalne zarządzanie tym szczególnym bogactwem przyrodniczym, dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń.

Składam jednocześnie podziękowanie za wieloletnią bardzo dobrą współpracę ze Świętokrzyskim Parkiem Narodowym w realizowanych wspólnie przedsięwzięciach.

Uroczyste obchody 25-lecia Biebrzańskiego Parku Narodowego to również okazja, aby wyrazić najlepsze życzenia Panu Dyrektorowi, wszystkim pracownikom Parku oraz członkom Rady Naukowej Parku. Życzymy dobrego zdrowia, sukcesów zawodowych, wytrwałości w realizacji zamierzeń, oraz dużej sadości i wszelkiej pomyślności w życiu osobistym. Niech świąteczny jubileusz będzie powodem do zadowolenia, okazji do miłych, pełnych wspomnień spotkań, które przyniosą wiele niezapomnianych chwil.

Z pozdrowieniami,

DYREKTOR
mgr inż. Marek Sobociński

MINISTERSTWO ŚRODOWISKA
SEKRETARIAT STANU
GLÓWNY KANCELARZ I WICEPRACOWNIK
Magdalena Gulińska

[Podpis]
Pana
Andrzeja Grygoruka
Dyrektora
Biebrzańskiego Parku Narodowego

Adresatowi proszę wysłać kopię do: Biuro Dyrektora Parku, w Smoleńsku, ul. Białostocka-Warszawska 1A, 24-214 Smoleńsko, tel. 57 8117001, fax. 57 8117009, e-mail: sekretariat@swietokrzyski.pl

Z wyrazami szacunku,
[Podpis]

Szanowny Pan
Andrzej Grygoruk
Dyrektor Biebrzańskiego
Parku Narodowego

Szanowny Panie Dyrektorze!

Z okazji jubileuszu 25-lecia utworzenia Biebrzańskiego Parku Narodowego życzę Panu dyrektorowi oraz wszystkim pracownikom służby Parku, by dalekość, wszechstronność, bioróżnorodność wspaniałych Bagien Biebrzańskich zachęcała jak najwięcej ludzi do ochrony środowiska naturalnego. By bagna swoim charakterem i naturą wciągały społeczeństwo w tym decydujących do działania w przestrzeni przyrodniczej.

Życzymy Wam zdrowia, wytrwałości, kreatywności, zakontraktowania najlepszych projektów i poczucia spełnienia misji jaką wykonujecie.

Z wyrazami szacunku!

Joanna Kurowa
Dyrektor Parku Narodowego
Puszczy Gólsztyńskiej

Supraśl, 05 września 2018 r.

NARWIĄŃSKI
PARK
NARODOWY

Kurówo 10
18-204 Azylów Boryny
tel. 85 7508111, 85 4748212, 85 7181417
http://www.npn.pl e-mail: npn@npn.pl
NIP: 722-76-00-000
REGON: 205982000

Polskie
Parki
Narodowe

Andrzej Grygoruk
Dyrektor
Biebrzańskiego Parku Narodowego

W czas obchodów Jubileuszu 25-lecia Biebrzańskiego Parku Narodowego, jego kierownictwu, Radzie Naukowej, pracownikom i przyjaciołom, gratuluję uzyskanej renomy i dokonań.

My wszyscy z Kurowa cenimy sąsiada – za to, że taki sławny, że największy w kraju, że szczodry, bo łczy wody Biebrzy, by w końcu ubogacić nią naszą Narew. To cenne i warte zauważenia w roku Jubileuszu, ale także i suszy.

Rola kierownictwa i pracowników Parku w zachowaniu unikatowego, potwierdzonego międzynarodowymi konwencjami, naturalnego środowiska, wydaje się być nie do przecenienia. Zatem płyną ku Wam z Narwi serdeczne życzenia pomyślności w dalszej skutecznej ochronie i obronie biologicznej i kulturowej substancji Biebrzańskiego Parku Narodowego.

Łączę życzenia wszelkiego dobra w życiu osobistym.

Z wyrazami szacunku i sympatii

[Podpis]

Kurówo-Goniadz, 5-6 września A.D. 2018

Placówko 4

Andrzej Grygoruk
Dyrektor Biebrzańskiego
Parku Narodowego

Szanowny Panie Dyrektorze

Z okazji 25-lecia jubileuszu 25.09.2018 r. w imieniu kierownictwa i pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego, składam na ręce Pana Dyrektora serdeczne gratulacje i życzenia w imieniu wszystkich pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego. Życzę Wam wielu sukcesów i osiągnięć, wytrwałości i konsekwencji w realizowaniu misji zachowania dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego Biebrzańskiego Parku Narodowego.

Wszystkim Pracownikom, Członkom Rady Naukowej, Przyjaciółom i Miłośnikom Biebrzańskiego Parku Narodowego, w szczególności Dyrektorowi Parku życzę wielu dalszych sukcesów i osiągnięć, wytrwałości i konsekwencji w realizowaniu misji zachowania dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego Biebrzańskiego Parku Narodowego.

Z wyrazami szacunku i sympatii

[Podpis]

NARWIĄŃSKI
PARK
NARODOWY

Kurówo 10
18-204 Azylów Boryny
tel. 85 7508111, 85 4748212, 85 7181417
http://www.npn.pl e-mail: npn@npn.pl
NIP: 722-76-00-000
REGON: 205982000

Polskie
Parki
Narodowe

Białystok, dnia 19 czerwca 2018 r.

Pan Andrzej Grygoruk
Dyrektor
Biebrzańskiego Parku Narodowego

Z okazji jubileuszu 25-lecia Biebrzańskiego Parku Narodowego, w imieniu własnym i pracowników Wigierskiego Parku Narodowego, składam na Pana ręce serdeczne gratulacje.

Parki narodowe to tereny wyjątkowe, cenne ze względu na unikatową przyrodę i jedyny, czasem na skali europejską, krajobraz. To też obszar, na którym przyroda i człowiek muszą współistnieć w sposób zrównoważony. Nie zawsze się to udaje, ale potrzebny jest dialog i dobra wola wszystkich stron, którym leży na sercu dobro tej ziemi.

Dowodem na znalezienie tego kompromisu jest Wąsk Park. Proces jego tworzenia był długi i trudny. Wymagał wielkiego wysiłku i zaangażowania ze strony grona przyrodników, jak również lokalnej społeczności.

Pragnę wyrazić szacunek i gorące podziękowania wszystkim tym, którzy przez ćwierćwiecze dbali o to, abyśmy dziś mogli nadal oglądać tę unikalną przyrodę i kulturę.

Życzę Państwu dalszych, inspirowanych inicjatyw w ochronie przyrody i popularyzacji jej piękna, a nade wszystko niegasnącego entuzjazmu, ułatwiającego skuteczną realizację planów i zamierzeń.

DYREKTOR
Janusz Kochanowski
mgr inż. Janusz Kochanowski

Czarny Bór, 4 września 2018 r.

Szanowny Pan
Andrzej Grygoruk
Dyrektor
Biebrzańskiego Parku Narodowego

Z okazji jubileuszu 25-lecia Biebrzańskiego Parku Narodowego składam na ręce Dyrektora w imieniu własnym i wszystkich pracowników Parku Narodowego „Bory Tucholskie” serdeczne życzenia i gratulacje.

W czasie 25-letniej działalności Biebrzański Park Narodowy wniósł nieprzeciętny wkład w ochronę przyrody, kształtowanie świadomości ekologicznej, a także w upowszechnienie wiedzy o środowisku przyrodniczym. Tak dotychczasowa roztaczała się przed nami okazją do wyrażenia podziękowań i wyrażenia uznania za ogromne zaangażowanie i podejmowane starania na rzecz pomiana i ochrony tak cennych walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych Wąskiego regionu.

W tym uroczystym dniu składam Dyrekcji Parku, wszystkim Pracownikom oraz Członkom Rady Naukowej serdeczne życzenia wielu sukcesów w dalszej działalności, niegasnącego entuzjazmu w podejmowaniu kolejnych wyzwań, a także wszelkiej pomyślności w życiu osobistym.

Z wyrazami szacunku

Dyrektor
Parku Narodowego „Bory Tucholskie”
Janusz Kochanowski
Janusz Kochanowski

KARKONOSKI PARK NARODOWY

Szanowny Pan
Andrzej Grygoruk
Dyrektor
Biebrzańskiego Parku Narodowego

Szanowny Panie Dyrektorze

Z okazji jubileuszu 25 – lecia Biebrzańskiego Parku Narodowego, w imieniu własnym oraz wszystkich pracowników Karkonoskiego Parku Narodowego na Pańskie ręce składam serdeczne gratulacje dla całej załogi Parku za olbrzymie osiągnięcia w zakresie ochrony największych i najcenniejszych w naszym kraju bagiennych siedłek przyrodniczych. Organizacja pracy utworzonego już ćwierć wieku Biebrzańskiego Parku Narodowego była wielkim wydarzeniem, zarówno dla ochrony przyrody tego wyjątkowego obszaru, jak również ze względów społecznych. Z zadania tego wywiązała się znakomicie. Dziś Biebrzański Park Narodowy jest profesjonalną instytucją cieszącą się autorytetem zarówno w regionie, w kraju, a także za granicą. Wasza codzienna praca łącząca konieczność wypełniania ustawowych celów parku narodowego oraz uwzględniająca potrzeby lokalnej społeczności przynosi wielkie korzyści, zarówno dla zasobów przyrodniczych, jak i mieszkających tam ludzi. Ta wspólna symbioza, przyrody i ludzi, jaką udało się Wam wypracować jest efektem Waszej pasji, wyjątkowej pracy, wzajemnego zrozumienia i poszanowania. Wasz Park jest dobilnym przykładem, że przyroda i ludzie mogą wspólnie ogzystawać i wspólnie odnosić korzyści.

Korzystając z okazji obchodów srebrnego jubileuszu Parku składamy Wam jeszcze raz serdeczne gratulacje, dziękujemy Wam za to bezinteresowne zaangażowanie w wypełnianiu swojej misji oraz za chęć i odwagę i nieustępliwość dla innych. Życzymy Wam, aby kolejne lata pracy przynosiły Wam jeszcze więcej satysfakcji, zadowolenia oraz poczucia dobrze wypełnianego obowiązku. Życzymy Wam także dużo zdrowia, nieustającej siły oraz wszelkiej pomyślności w życiu osobistym.

*Szanowny Kolego
Pan Andrzej Grygoruk
Dyrektor Biebrzańskiego Parku Narodowego*

Z okazji jubileuszu 25-lecia pracy Biebrzańskiego Parku Narodowego w służbie ochrony przyrody, gratuluję Panu oraz Koleżankom i Kolegom z Parku realizacji tak zaszczytnej misji ochrony przyrody.

Świętowany jubileusz to okazja do wielu satysfakcji zawodowych dla całej Załogi i podsumowania dotychczasowych osiągnięć związanych z odpowiedzialnością za ochronę tak pięknego zakątka naszego kraju.

Na Pana ręce składam Koleżankom i Kolegom z Biebrzańskiego Parku Narodowego najserdeczniejsze życzenia wszelkiej pomyślności w życiu osobistym oraz satysfakcji z pracy i dalszych sukcesów w realizacji zadań Parku.

Marian Stój
Marian Stój
Dyrektor Magurskiego Parku Narodowego

Krempna, września 2018 r.

Szanowny Pan
Andrzej Grygoruk
 Dyrektor
 Biebrzańskiego Parku Narodowego

Szanowny Panie Dyrektore,

W imieniu własnym oraz pracowników Białowieżskiego Parku Narodowego serdecznie gratuluję jubileuszu 25-lecia Biebrzańskiego Parku Narodowego.

Jubileusz ten jest powodem do dumy wszystkich dawnych i obecnych Pracowników Parku. To dzięki Wam, Szanowni Państwo, Waszej wielkiej determinacji i niezależności w podejmowaniu decyzji, często bardzo trudnych i niepopularnych, województwo podlaskie może cieszyć się doskonale zachowanymi Bagnami Biebrzańskimi, z całą ich dzikością przyrody, bogactwem i różnorodnością.

Z okazji jubileuszu życzę Dyrekcji i Pracownikom Biebrzańskiego Parku Narodowego wszelkiej pomyślności, inspirujących inicjatyw w ochronie przyrody i popularyzacji jej piękna, niegasnącego entuzjazmu, ułatwiającego skuteczną realizację planów i zamierzeń oraz pogodę ducha we wszystkich poczynaniach.

Jeszcze raz składam serdeczne gratulacje.

dr Michał Krzyśiak
 Dyrektor

Białowieża, 20 czerwca 2018 r.

z miłości do gór

ul. Kuchnia 1 | 34-500 Zakopane | tel. (0) 18 202 22 00 | fax (0) 18 202 22 00 | www.tatrzanski.pl | e-mail: sekretariat@tatrzanski.pl

Zakopane, dn. 05 września 2018 r.

Szanowny Pan
 Andrzej Grygoruk
 Dyrektor Biebrzańskiego Parku Narodowego

Szanowny Panie Dyrektore,

Z okazji tak ważnej uroczystości jaką jest 25-lecie Biebrzańskiego Parku Narodowego składam na Pana ręce wyrazy uznania dla Państwa pracy i zaangażowania. W imieniu własnym, jak i całego Tatrzańskiego Parku Narodowego, pragnę złożyć najszersze życzenia dalszego rozwoju i satysfakcji z wykonywanej pracy.

Z całego serca życzę Panu Dyrektorowi i podległym pracownikom dalszych osiągnięć i sukcesów, niechaj niezmiennie towarzyszy Wam szczęście i pomaga w dalszej służbie i karierze zawodowej na kolejnych stanowiskach służbowych.

Życzę też wszelkiej pomyślności w życiu osobistym i rodzinnym.

Zastępca Dyrektora TPN
Małgorzata Piłsudska

KAMPINOSKI PARK NARODOWY
 KAMPINOS NATIONAL PARK - POLAND

ul. Tomaszowa 38, 05-080 GAMBELIN, tel. +48 223 731 85 91 +48 223 731 00 01, 732 60 21, fax 732 60 80
 e-mail: dyrekcja@kampuski-park.gov.pl, www.kampuski-park.gov.pl

Pan Andrzej Gregoruk
 Dyrektor
 Biebrzańskiego Parku Narodowego

Pan Tomasz Okruszko
 Przewodniczący Rady Naukowej

Szanowni Państwo,

Z okazji 25 rocznicy powstania Biebrzańskiego Parku Narodowego składam na Pana ręce najserdeczniejsze życzenia i gratulacje byłym i obecnym Pracownikom Parku, członkom Rady Naukowej i wszystkim Przyjaciółom jednego z najpiękniejszych przyrodniczo zakątków naszego kraju.

W roku 25. lecia utworzenia Parku gratuluję zrealizowania założeń, które stały u podstaw jego powołania – ochrony pięknej biebrzańskiej przyrody, a zarazem jej udostępniania dla turystyki i kształtowania postaw ekologicznych wśród dzieci, młodzieży oraz wszystkich odwiedzających Biebrzański Park Narodowy.

Życzę Państwu wszelkiej pomyślności na dalszej działalności na rzecz dobro ojczyzny i przyrody oraz wiele szczęścia w życiu prywatnym.

Żywie nadzieję, że będziemy kontynuować owocną współpracę w duchu przyjaźni i radości płynącej z realizacji wspólnych celów – ochrony polskiej przyrody.

Z wyrazami należącego szacunku

M. Markowski
 Dyrektor Kampinoskiego Parku Narodowego
 Mirosław Markowski

Izobelin, 5 września 2018 r.

Szanowny Pan
 Andrzej Grygoruk

Dyrektor
 Biebrzańskiego Parku Narodowego

Serdecznie dziękuję za zaproszenie na uroczyste obchody Jubileuszu 25-lecia powstania Biebrzańskiego Parku Narodowego.

Z okazji tak doniosłego jubileuszu, pragnę pogratulować tym, dzięki którym Park spełnia z powodzeniem swoją misję na rzecz poznania i ochrony oraz popularyzowania bezcennych uroków przyrodniczych, krajoznawczych i kulturowych.

Dyrekcji Biebrzańskiego Parku Narodowego, obecnym i byłym Pracownikom Parku oraz Radzie Naukowej składam słowa uznania dla dorobku naukowego, osiągnięć dydaktycznych, popularyzatorskich i także organizacyjnych.

W imieniu własnym oraz pracowników Roztoczańskiego Parku Narodowego życzę dalszego dynamicznego rozwoju i sukcesów w pracy dla dobra ojczyzny i przyrody.

Niech dziś się, tak wyjątkowe święto, będzie powodem do dumy i radości.

Dyrektor
 Roztoczańskiego Parku Narodowego
Andrzej Titenbran

Zwierzyniec, 5 września 2018 r.

Szanowny Pan
Andrzej Grygoruk
Dyrektor
Biebrzańskiego Parku Narodowego

Pragnę złożyć na Pana ręce serdeczne gratulacje
oraz wyrazy uznania w związku z przypadającym
Jubileuszem 25-lecia Biebrzańskiego
Parku Narodowego.

Wierzę, że obchodzony Jubileusz będzie dla Pana,
a także dla wszystkich pracowników
Biebrzańskiego Parku Narodowego,
źródłem zadowolenia, ale również motywacją
do podejmowania dalszych wysiłków na rzecz
ochrony środowiska przyrodniczego.
Życzę Panu, aby codzienna praca oraz wysiłek
wkładany w ochronę przyrody i utrzymanie
Biebrzańskiego Parku Narodowego dawały Państwu
satisfakcję oraz zadowolenie.

Dyrektor
Parku Narodowego Gór Stołowych
mgr inż. Bartosz Małek

Kudowa Zdrój, 6 września 2018 roku

Zakład Ekologii Roślin, Instytut Biologii,
Wydział Biologiczno-Chemiczny, Uniwersytet w Białymstoku
Ul. K. Ciołkowskiego 1J, 15-245 Białystok, email: 6iow2018@uwb.edu.pl

Białystok, 2018.06.20

Szanowny Pan
Dyrektor Biebrzańskiego Parku Narodowego
mgr Andrzej Grygoruk

Pragniemy podziękować za wsparcie międzynarodowej konferencji 6th International Orchid Workshop odbywającej się w dniach 28 maja - 1 czerwca 2018 r. w Instytucie Biologii, na Wydziale Biologiczno-Chemicznym, Uniwersytetu w Białymstoku. Organizacja konferencji międzynarodowej była olbrzymim wyzwaniem logistycznym, merytorycznym oraz finansowym, tym bardziej, że brali w niej udział przedstawiciele wielu państw z różnych regionów świata. W międzynarodowej konferencji stoczycywej uczestniczyło 67 naukowców z Europy, Ameryki Północnej i Południowej, Azji oraz Nowej Zelandii. Bardzo wysoko oceniali oni merytoryczną i organizacyjną stronę konferencji. Z satysfakcją możemy poinformować, iż niniejsze przedsięwzięcie okazało się sukcesem, a Państwa wsparcie przyczyniło się niewątpliwie do jego osiągnięcia.

Pomoc, jaką Państwo nam zaoferowali jest przykładem współpracy parku narodowego z obazarem nauki, co z pewnością wpływa na jej promocję zarówno w Polsce, ale również na naszym Uniwersytecie. Jesteśmy otwarci na nowe pomysły i mamy nadzieję na dalszą współpracę przy organizacji innych przedsięwzięć.

Zachęcamy Państwa do objęcia relacji z konferencji, która jest już zamieszczona na platformie Platon TV <http://blizman.platontv.pl/adv/?page=sklodyword=6th+International+Orchid+Workshop&lang=en>).

Z wyrazami szacunku
W imieniu Komitetu organizacyjnego
oraz Komitetu Naukowego 6th IOW

Elżbieta Buzek

Z okazji 25 lat
Biebrzańskiego Parku Narodowego
Panu Andrzejowi Grygorukowi
Dyrektorowi Parku

oraz wszystkim jego pracownikom pragniemy w imieniu
Instytutu Biologii oraz Wydziału Biologiczno-Chemicznego
Uniwersytetu w Białymstoku złożyć serdeczne gratulacje
oraz wyrazy uznania dla wszelkiego dorobku i wkładu Parku
w ochronę przyrody w naszym regionie i w Polsce.
Jednocześnie życzymy dalszych sukcesów i wszelkiej
pomyślności.

Prof. dr hab. Beata Godlewska-Żytkiewicz

Beata Godlewska-Żytkiewicz

Dziekan Wydziału Biologiczno-Chemicznego
Uniwersytetu w Białymstoku

dr hab. Elżbieta Jekatierynczuk-Rudczyk

Elżbieta Jekatierynczuk-Rudczyk

Dyrektor Instytutu Biologii
Uniwersytetu w Białymstoku

ZWIĄZEK ZAWODOWY
Budowlani
KRAJOWA SEKCJA
PRACOWNIKÓW PARKÓW NARODOWYCH

Warszawa, 6 września 2018 r.

Przewodniczący Krajowej Sekcji
Pracowników Parków Narodowych
Sekcja Krajowa
dr. Parków Narodowych
Mariusz SZYBKI
ul. Mikrocemna 4/6
01-224 Warszawa
tel. 22 821 00 11 (0-24)
fax. 22 821 11 23
e-mail: szybki@poczta.onet.pl

Biuro Sekcji Krajowej
(0044) Warszawa
ul. Mikrocemna 4/6
tel. 22 821 00 11 (0-24)
fax. 22 821 11 23
e-mail: budowlani@zbiudowlani.pl

Konto
BANK PEKAO S.A.
PL 57 1402 3433 1111
0000 4104 3403
NIP
524-08-08-521
REGON
00200500

Pan Andrzej Grygoruk
Dyrektor
Biebrzańskiego Parku Narodowego

Szanowny Panie Dyrektorze

W imieniu członków Krajowej Sekcji Pracowników Parków
Narodowych Związku Zawodowego „BUDOWLANI” oraz własnym
chciałym serdecznie podziękować Panu Dyrektorowi za zaproszenie
przedstawicieli naszego Związku na uroczystość związane z 25 leciem
powstania Biebrzańskiego Parku Narodowego.

W tym tak uroczystym dniu, w sposób szczególny, chcemy
podziękować Państwu Pracownikom oraz Panu Dyrektorowi za
wieloletnią i bardzo owocną służbę na rzecz ochrony polskiej przyrody.
Właśnie dzisiaj pragniemy podkreślić, że dobro narodowe, którego
perłami w koronie są polskie parki narodowe, wspaniałe i cenne nie
tylko Polski, ale i Europy zasługuje na właściwe i wymierne traktowanie
przez Organy Państwa. Liczymy, że doczekamy się wreszcie poprawy
wynagrodzeń dla tej garstki zapaleńców, którzy swoją służbę nie
porwalają dopuścić do ruiny i dewastacji polskich sanktuariów przyrody.

Chcemy też w Dniu Waszego Święta wyraźnie zaakcentować, że
związki zawodowe działające w parkach narodowych będą w dalszym
ciągu dążyć do tego by głośno mówić nie pozostać li tylko i wyłącznie
wołaniem na puszczy i zapewniać, że będziemy niekwalifikować się na
straty godności ludzi służących ochronie przyrody w srebnych
mundurach, mundurach, które choć nigdy nie dawały żadnych
przywilejów, to dawały przynajmniej poczucie dumy, dumy, z której nie
damy się odczekać.

Jeszcze raz serdecznie gratulując z okazji jubileuszu 25 lecia,
życzymy kolejnych również udanych i pełnych sukcesów lat.

Z wyrazami najgłębszego szacunku i powołania
„Data Bła”

Barbara Susza

Wizyta Premiera RP

W dniu 10.10.2018 r. z krótką wizytą do BbPN przyjechał Premier RP Mateusz Morawiecki. W spotkaniu braли udział pracownicy parku, ich rodziny, przedstawiciele gminy Goniądz oraz nadleśnictw Knyszyn i Rajgród. W oficjalnej części Pan Premier dziękował służbom LP i parków narodowych za dbałość o obszary cenne i chronione, dla zachowania ich przyszłym pokoleniom. Pan

Andrzej Grygoruk zaś krótko przedstawił najcenniejsze walory Biebrzańskiego Parku Narodowego, podkreślając: „jest to największy polski park narodowy, stanowiący piątą część wszystkich pozostałych.(...) Jest to park najpiękniejszy, najbardziej fotogeniczny”. W drugiej części spotkania, już poza kamerami, była możliwość osobistych rozmów z Panem Premierem. Fotografia ze zbiorów Archiwum BbPN.

